

Aan:
de voorzitter en leden van
provinciale staten van Drenthe

Assen, 25 september 2008
Ons kenmerk 35/5.2/2008009867
Behandeld door mevrouw M.K. Portena-Böhne (0592) 36 58 59
Onderwerp: Bodemnota 2008, Werk maken van eigen bodem

Geachte voorzitter/leden,

In onze vergadering van 26 augustus 2008 hebben wij de Bodemnota 2008, Werk maken van eigen bodem vastgesteld.
Deze nota zal ter informatie op DVS worden gezet.

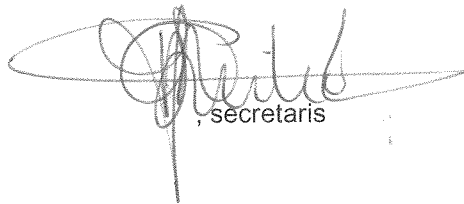
De Statencommissie Omgevingsbeleid heeft in haar vergadering van 2 april 2008 naar aanleiding van de concept-Bodemnota 2008, Werk maken van eigen bodem gevraagd om een overzicht van de actieve bodemsaneringsprojecten in Drenthe.
Hierbij is een overzicht gevoegd van de actieve bodemsaneringsprojecten in Drenthe voor de programmaperiode 2005-2009. Voor deze projecten is op basis van het Meerjarenprogramma Wet bodembescherming 2005-2009 geld beschikbaar gesteld door het rijk. In 2009 zal een Meerjarenprogramma Wet bodembescherming voor de periode 2010 tot en met 2014 worden opgesteld met daarbij een nieuwe planning van bodemsaneringsprojecten. Op basis hiervan zal het rijk voor de periode 2010 tot en met 2014 geld beschikbaar stellen. Het meerjarenprogramma zal u eind 2009 ter informatie worden toegezonden.

Voor meer inhoudelijke vragen over de bodemnota kunt u contact opnemen met mevrouw M. Portena (telefoonnummer (0592) 36 58 59) en/of de heer A. Scheper (telefoonnummer (0592) 36 55 29) van de afdeling Duurzame Ontwikkeling, team Bodembeleid

Hoogachtend,

gedeputeerde staten van Drenthe,

, secretaris

, voorzitter

jk/coll.

Actieve projecten bodemsanering provincie Drenthe (programmaperiode 2005 tot en met 2009)

Projectnummer (Probis)	Segmenten en soorten projecten Globiscode	Gemeente / geval
18001369	1. Waterbodems DR010600018 410 Sanering (SA)	Assen/KLEIDUIVENSCHIETBAAN LOON
18001948	DR010600062 500 Sanering (SA)	Assen/HAVENKANAAL
18001949	DR010600408 500 Sanering (SA)	Assen/DE VAART
18001950	DR010600202 500 Sanering (SA)	Assen/HET KANAAL
18001759	DR010900155 400 Sanering (SA)	Emmen/INDUSTRIEHAVEN Boerdijk 32 VEENOORD
18001350	2. Oude stortplaatsen DR999900025 (BIO)	Nazorg voormalige stortplaatsen 2000
18001363	3. Gasfabrieken DR010600007 420 Sanering (SA)	Assen/GASFABRIEK
18001447	DR010900005 500 Sanering (SA)	Coevorden/GASFABRIEK
18001719	DR011900003 430 Sanering (SA)	Meppel/GASFABRIEK
18001639	DR011800016 440 Sanering (SA)	Hoogeveen/GASFABRIEK
18001442	4. Locaties landelijk gebied -Zogenaamde beleidsgronden LNV	Borger-Odoorn/MIJKEN NIEUW-BUINEN
18001490	DR168100003 400 Sanering (SA)	Tynaarlo/STORTPLAATS FRIESCHEVEEN, EELDE
18001946	DR173000002 300 Saneringsonderzoek (SO) DR168100229 500 Sanering (SA)	Borger-Odoorn/ZWAAIKOMHAVEN, EESTERGRÖEN
18001362	5. Langdurige nazorg DR010600002 410 Sanering (SA)	Assen/MOEZELSTRAAT, Assen; lopende grondwatersanering
18001367	DR010600015 470 Sanering (SA)	Assen/GRONINGERSTRAAT 226, Assen; nazorg (monitoring)
18001748	DR169900039 400 Sanering (SA)	Noordenveld/WOONWAGENCENTRUM, Roderesch monitoring grondwater
18001368	DR010600017 480 sanering (SA)	Assen/ PAUL KRUGERSTRAAT/Nijlandstraat
18001640	DR011800018 471 Sanering (SA)	Hoogeveen/EVENBLIJ; lopende grondwatersanering
18001743	DR169900025 431 Sanering (SA)	Noordenveld/HUIZING, NIEUW-RODEN; lopende grondw.sanering
18001746	DR169900032 450 Sanering (SA)	Noordenveld/1e ENERGIEWEG 7-11; lopende grondw.sanering
18001771	DR173000068 400 Sanering (SA)	Tynaarlo/AUTOSLOPERIJ SCHUILLINGSOORD
18001444	6. Overig -Niet-verhaalbare kosten van ongewone voorvallen	
18001460	7. Projecten per gemeente v	
18001641	DR010900080 400 Sanering (SA)	Coevorden/LOOWEG 22a +b
18001646	DR011800036 450 Sanering (SA)	Hoogeveen SIEMENSSTRAAT
18001647	DR011800044 300 Saneringsonderzoek (SA)	Hoogeveen/DE VOS VAN STEENWIJKLAAN 28-32; cofinanciering
18001717	DR011800050 440 Sanering (SA)	Hoogeveen/HOOFDSTRAAT 192
18001727	DR011900058 400 Sanering (SA)	Hoogeveen/FABRIEKSWEG; cofinanciering
18001764	DR173000025 420 Sanering (SA)	Meppel, NIJEVEENSEWEG 52/54
18001626	DR168000025 200 Nader onderzoek (NO)	Tynaarlo/VAN WIJK EN BOERMA, Vries
18001857	DR169900072 400 Sanering (SA)	Aa en Hunze/NOORDZIJDE 107-109
18001867	DR010900073 400 Sanering (SA)	Noordenveld/WESTERD 9, Peize
18001942	DR010900117 500 Sanering (SA)	Coevorden/DORPSTRAAT 66, Geez
18001917	DR169900005 500 Sanering (SA)	Noordenveld/STORTWIJK ESWEG, Veenhuizen
18001947	DR173100087 200 Nader onderzoek (NO)	Midden-Drenthe/RUJKSWEG 11, Smilde
18001444	DR168100020 250 Nader onderzoek (NO)	Borger-Odoorn/WESTDORPERSTRAAT 12, Borger
18001763	DR173000024 490 Sanering (SA)	Tynaarlo/BOLHUISGAT, Yde
18001725	DR011900043 410 Sanering (SA)	Meppel/BLANKENSTEINWEG/C. DE VOS VAN STEENWIJKLAAN
Nieuw	DR0118000347 500 Sanering (SA)	Hoogeveen/BRUGSTRAAT 62 EN 64, Nieuwlande
18001944	DR010900013 400 Sanering (SA)	Coevorden/PARALLELEWEG 27 (CPC) (Holiwert)
Nieuw	DR011800274 400 Saneringsplan (SP)	Hoogeveen/DE VOS VAN STEENWIJKLAAN 5
18001723	DR011900020 400 Saneringsplan (SP)	Meppel/DE VOS VAN STEENWIJKLAAN 66
Nieuw	DR170100029 500 Sanering (SA)	Westerveld/TANKSTATION MIDDEN 73, Wapserveen
18001443	DR168100017 400 Sanering (SA)	Borger-Odoorn/INDUSTRIEWEG 15, NIEUW-BUINEN
18001753	DR168000042 500 Sanering (SA)	Aa en Hunze/ STORTPLAATS MAARWIJKSOORD
18001951	DR011900031 100 Oriënterend onderzoek (OO)	Meppel/INDUSTRIEWEG 17 EN 17A, MEPEL
18001354	8. BIO's Niet gespecificeerd hist onderz + ongespec dempingen	
18001354	DR000000020 Landsdekkend beeld Actief bodembeheer 2000	
18001354	DR000000009 Asbestbeleid	
18001354	DR000000011 BIO Bever IPO	
18001350	DR999900015 Chemische wasserijen	
18001354	DR000000033 (BIO) Besluit bodemkwaliteit	
18001350	DR999900014 BOSOM Gedempte wijken 2000	
18001354	DR000000035 BIO KRW-pilot Dalen	
18001354	DR000000032 BIO kwaliteitsimpuls bodemsanering	
18001354	DR000000023 BIO Platform waterbodems 2003	
18001354	DR000000008 BIO gasfabriek Meppel	
18001354	DR000000003 BIO Gasfabrieksterreinen	
18001354	DR000000021 BIO BIO Bever Kwaliteitszorg evaluatie 2000	
Projectgebonden apparaatkosten (worden uiteindelijk verdeeld over de div. projecten)		
Beschikbaar WBB budget 2005-2009		11.485
Beschikbaar budget t.b.v. Kwaliteitsimpuls 2006-2009		162
Besteed bedrag t.l.v. WBB		11.647 A)
2005		1.907
2006		2.577
2007		1.294
2008 (t/m juni)		364
Verwachte bestedingen t.b.v. WBB		6.142 B)
2008		3.491
2009		4.779
Verwachte bestedingensaldo (A-B-C)		8.270 C)
		2.766-

Werk maken van eigen bodem

Ontwikkelingen en activiteiten

Deel 1

Werk maken

van eigen bodem

Ontwikkelingen en activiteiten

Deel 1

Gedeputeerde staten van Drenthe
26 augustus 2008

Colofon

Dit is een uitgave van de provincie Drenthe

Inhoud

1	De Drentse bodem verdient een heldere kijk op (de) ontwikkelingen	5
1.1	Inleiding	5
1.2	Inspraak	6
1.3	Leeswijzer	6
1.4	Relatie met het Meerjarenprogramma WBB 2005-2009	6
1.5	Inwerkingtreding	7
2	De bodem, de basis van ons bestaan	8
2.1	Betekenis van bodem	8
2.2	De bodem nader bekeken	8
2.3	Wat betekent duurzaamheid voor de Drentse bodem	9
3	Het Europese bodembeleid	12
3.1	De Europese bodemstrategie	12
3.2	EG KRB	14
3.3	De EG KRW	16
3.4	Overige bodemrelevante richtlijnen en strategieën	17
4	Landelijke ontwikkelingen in relatie met bodem	18
4.1	Toekomstagenda milieu	18
4.2	Nota ruimte	18
4.3	Bodembeleidsbrief	19
4.4	Beleidsbrief ruimtelijke ordening ondergrond	21
4.5	Ontwikkelingen grondwaterbescherming	22
4.6	ILG	23
5	Doorwerking van ontwikkelingen voor het Drentse bodembeleid	24
5.1	Visie	24
5.2	De rol van de provincie	25
5.3	Bodem- en grondwaterbescherming	26
5.4	Bodemsanering	40
5.5	Facilitering proces bodembeleid	52
6	Acties gericht op duurzaam bodemgebruik- en beheer	57
6.1	Actielijst Bodemnota 2006-2011	57
	Bijlagen	61
1	Toelichting Europese regelgeving	62
2	Overzichtstabel beleidsregels	66
3	Behandeling zienswijzen en advies concept-bodemnota "Werk maken van eigen bodem"	69
	Afkortingenwijzer	82

1 De Drentse bodem verdient een heldere kijk op (de) ontwikkelingen

1.1 Inleiding

Er is een aantal ontwikkelingen op het terrein van bodem dat het nodig maakt stil te staan bij de consequenties voor het provinciale beleid zoals beschreven in het POP II, zoals bij de in ontwikkeling zijnde EU Bodemstrategie, met een EG Kaderrichtlijn Bodem (KRB), maar ook bij de verbreding en herformulering van het bodembeleid, zoals verwoord in de Beleidsbrief bodem (2003) en de Beleidsbrief ruimtelijke ordening ondergrond (2004). Ook de EG Kaderrichtlijn Water (KRW) brengt consequenties mee.

De ontwikkelingen stellen verplichtingen aan ons bodembeleid.

POP II kent als uitgangspunt “een duurzame ontwikkeling van de Drentse samenleving”. Dat geldt ook voor ons Drentse bodembeleid. Voor onderdelen hiervan is, ook in het licht van de geschetste ontwikkelingen, nadere concretisering nodig. In POP II is al rekening gehouden met een aantal zekere ontwikkelingen. Oriëntatie op de verdere ontwikkelingen is van belang om de eventuele noodzaak van het aanpassen van het huidige Drentse bodembeleid te onderkennen. Hierdoor kunnen wij tijdig inspelen op onze eigen beleidsformulering in het nieuwe omgevingsbeleid (o.a. Structuurvisie). Vanzelfsprekend gaan wij hier uit van een integrale benadering. Dit betekent dat wij de bodem als een systeem benaderen en bij de beleidsontwikkeling en uitvoering kijken waar meer gebruik kan worden gemaakt van het beleid in andere sectoren. Ook geeft die oriëntatie handvatten om - proactief en gericht - op een aantal discussies (zowel landelijk als Europees) in te spelen.

Wij ontkomen er niet aan te onderzoeken of ons huidige beleid nog wel afgestemd is op toekomstige ontwikkelingen.

Kortom: Drenthe maakt werk van eigen bodem. Met de nota Werk maken van eigen bodem willen wij een visie van de provincie Drenthe weergeven op het bereiken van een duurzaam gebruik van de bodem. Deze nota bevat de hoofdlijnen van het Drentse bodembeleid. De ambities zijn nog niet allemaal geheel uitgewerkt. Hiermee gaan wij de komende tijd aan de slag. De nota gaat verder op de ingeslagen weg voor bodem- en grondwaterbescherming en bodemsanering, maar geeft ook invulling aan de belangrijke beleidsvernieuwingen die sinds het verschijnen van de Beleidsbrief bodem, Besluit Bodemkwaliteit en de Beleidsbrief ruimtelijke ordening ondergrond in gang zijn gezet. Verder geeft de nota invulling aan de belangrijke ontwikkelingen vanuit Europa.

Doel van deze nota is:

- inzicht geven in de (inter)nationale ontwikkelingen van het bodembeleid (deel 1);
- basis geven voor de activiteiten die de komende jaren (circa 5) plaatsvinden waarmee wij een duurzaam gebruik en beheer van de bodem in Drenthe willen bevorderen (deel 1);
- het vaststellen van beleidsregels voor de uitvoering van bodemonderzoek en -sanering (deel 2).

Deze nota beschrijft de Europese en landelijke ontwikkelingen tot 1 augustus 2008. De nota zal een bouwsteen vormen voor de bodeminbreng in het nieuwe omgevingsbeleid en de op grond van de Bestuursovereenkomst 2007-2013 investeringsbudget landelijk gebied van 18 december 2006 (Rijk en provincie Drenthe) te ontwikkelen Bodemvisie Drenthe.

1.2 **Inspraak**

In- en externe belanghebbenden zijn in het voortraject geraadpleegd. De concept-Bodemnota is van 16 januari 2008 tot en met 27 februari 2008 ter inzage gelegd en breed verspreid onder betrokken overheden en bodemadviseurs. Er zijn 5 formele zienswijzen ingediend.

De concept-Bodemnota is toegestuurd voor advies aan de Adviescommissie Fysieke Leefomgeving.

Naar aanleiding van de zienswijzen, reacties en advies is de nota op onderdelen aangepast en verder is zij geactualiseerd. De schriftelijke zienswijzen en het advies zijn samen met de beantwoording opgenomen in bijlage 3 van deel 1.

1.3 **Leeswijzer**

Deze Bodemnota bestaat uit 2 delen. Deel 1 beschrijft de rol van de bodem in het dagelijkse leven en vertelt wat wij bedoelen met bodemsanering en bodembescherming. Ook is een overzicht opgenomen van de recente Europese en nationale bodemgerelateerde beleidsontwikkelingen en onze bodemgerelateerde taken en activiteiten voor de komende jaren. De Bodemnota is richtinggevend voor zowel de uitvoering van de bodemsanering als voor bodem- en grondwaterbescherming.

Deel 2 van de Bodemnota is een praktische handleiding voor de uitvoering van de bodemsaneringstaak en een toetsingskader voor onderzoek en sanering binnen Drenthe. De WBB laat ruimte voor eigen beleidsinterpretatie door de provincies. Een overzicht van de beleidsregels is opgenomen in bijlage 2. In deel 2 geven wij aan hoe wij deze ruimte invullen. Met deze beleidsregels zijn wij in staat om in de praktijk bij de uitvoering van bodemsanering en onze rol daarin eenduidig, transparant en consistent te zijn voor bodemadviseurs, bodemsaneerders en andere betrokkenen.

De nota is bestemd voor iedereen die te maken heeft met de bodemkwaliteit in de provincie Drenthe. Verder is de nota voor de provincie Drenthe een leidraad bij de uitvoering van haar werkzaamheden en ook een aanvulling/vernieuwing op het Meerjarenprogramma WBB 2005-2009.

Een meerjarig overzicht van projecten, kosten en personele gevolgen wordt op basis van deze Bodemnota (deel 1 en deel 2) opgesteld (Uitvoeringsprogramma). Wij stellen jaarlijks een dergelijk overzicht op. Dat biedt tegelijkertijd ook mogelijkheden om het Uitvoeringsprogramma bij te stellen op grond van recente ontwikkelingen.

1.4 **Relatie met het Meerjarenprogramma WBB 2005-2009**

Met de definitieve vaststelling van deze Bodemnota (deel 1 en deel 2) worden de volgende onderdelen uit het Meerjarenprogramma WBB 2005-2009 vervangen.

Hoofdstuk 2, Visie en doelen

- Paragraaf 2.1 en 2.2
- Paragraaf 2.3, de volgende onderdelen;
 - Aanpak werkvoorraad
 - Landelijke ontwikkelingen

- Provinciale regierol over bodemsaneringen
- Bodemsanering in landelijk gebied
- Locatie in projectgemeenten met milieuhygienisch saneringscriterium
- Navos
- Waterbodems
- Asbest
- Inzet juridisch instrumentarium
- Toezicht en handhaving
- Kwaliteitsborging
- Bijlage 1

Hoofdstuk 3, Prestaties en activiteiten uit het Meerjarenprogramma Wet bodem-bescherming 2005-2009, is met de vaststelling van deze Bodemnota op onderdelen aangevuld.

1.5 Inwerkingtreding

De Beleidsregels bodemsanering, zoals opgenomen in de Bodemnota Werk maken van eigen bodem, treedt in werking de dag na bekendmaking in het Provinciaal blad.

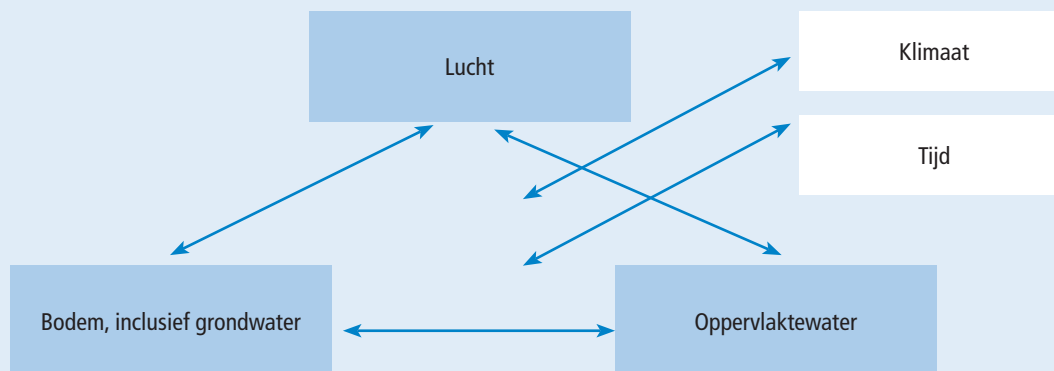
2 De bodem, de basis van ons bestaan

2.1 Betekenis van bodem

Wij lopen er dagelijks overheen, brengen er zelfs het grootste deel van ons leven op door, maar staan er amper bij stil: de bodem. Vraag een willekeurige burger waar hij aan denkt als je het woord “bodem” noemt en hij komt veelal niet verder dan dat je er huizen op kunt bouwen, wegen kunt aanleggen, voedsel verbouwen of er vee op laten grazen. Uit de krant kent hij vaak alleen de verhalen over gifgrond die te voorschijn komt als ergens huizen worden gebouwd. Maar de bodem vertelt meer verhalen. Bijna niemand staat stil bij wat er allemaal aan of onder de oppervlakte ligt, wat er zich afspeelt. Wij realiseren ons amper dat er tal van grondsoorten zijn, die een specifieke benadering vragen. Wie staat er stil bij welke dieren er allemaal afhankelijk zijn van de wormen in de grond (zoals egels en dassen). Wie realiseert zich dat voor natuurontwikkeling de onderliggende bodem bepalend is of er hei of bos kan ontstaan? Zelfs de smaak van aardappelen wordt bepaald door de bodem. Ons drinkwater komt er vandaan en op tal van plaatsen bewaart de bodem kostbare archeologische schatten.

2.2 De bodem nader bekeken

Bodem, lucht en water hebben alle drie een eigen karakter, maar zijn wel onlosmakelijk met elkaar verbonden en beïnvloeden elkaar. Alleen: water en lucht zijn voortdurend in beweging, de bodem blijft - een enkele uitzondering daargelaten - op zijn plaats.

Figuur 1: Samenhang milieucompartimenten

Processen in de bodem verlopen erg langzaam. Aantasting van de bodem is daardoor vaak onomkeerbaar en in elk geval moeilijk te herstellen. Factoren als tijd en klimaat zijn daarbij belangrijk. Klimaatverandering kan leiden tot andere bodemsoorten. Maar dat is een langduriger proces dan bijvoorbeeld de verandering van de bodem door landbouwkundig gebruik.

Veel factoren hebben invloed op de samenstelling van de bodem. De verschillende bodemtypen zijn ontstaan door verschillen in klimaat, geologische processen en het gebruik van de grond in de loop van duizenden jaren. Sommige processen zijn zelfs onomkeerbaar. Een voorbeeld: als een veenbodem te weinig water krijgt, droogt deze uit en verdwijnt. Dat is niet meer te herstellen. Zelfs niet als wij er in slagen de waterstand weer omhoog te brengen. Wijziging in grondwaterstanden betekent vaak ook wijziging in de bodemecologie en biologie.

Dat geldt ook voor de landschapsvormen, zoals de verschillen tussen de hoger gelegen droge zandgebieden en de lager gelegen natte beekdalen met veenbodems. Het grondwater vormt een verbindende schakel tussen die hoger en lager gelegen gebieden. Door neerslag kunnen stoffen uitspoelen en dieper in de bodem terechtkomen. Uit de hoger gelegen gebieden kunnen die stoffen via het grondwater doordringen tot lager gelegen gebieden. Op deze manier ontstaan er verschillende bodemsoorten met telkens weer andere eigenschappen. Die hebben niet alleen invloed op organismen in de bodem en de flora, maar worden er omgekeerd ook weer door bepaald. Verder zullen de gevolgen van de klimaatverandering op de bodem, naar verwachting, ingrijpend en mogelijk minder omkeerbaar zijn dan het plaatselijk wijzigen van de waterhuishouding.

De samenhangende factoren en processen noemen wij het bodemsysteem. Al die samenhangende relaties maken het noodzakelijk de bodem als een systeem te benaderen (systeembenadering) en niet vanuit één invalshoek.

2.3 Wat betekent duurzaamheid voor de Drentse bodem

Bij de invulling van het beleid houden wij rekening met de eigenschappen van de Drentse bodem. Drenthe heeft een specifieke geologische en bodemkundige opbouw. Keileem, potklei, zand en veen zijn de karakteristieke elementen van onze bodem. Drenthe is overwegend een zandprovincie. Drenthe beschikt over veel grondwater van goede kwaliteit, dat vooral voor de winning van drinkwater van groot belang is. Dit water wordt ook gebruikt als proceswater in de industrie en in de landbouw.

Daarnaast biedt de bodem toepassingsmogelijkheden zoals warmte/koudeopslag, CO₂-opslag en gebruik van aardwarmte. De Drentse bodem heeft unieke aardkundige en archeologische waarden waarmee zorgvuldig moet worden omgegaan. Verder is onze provincie relatief rijk aan natuur. Tegelijk is de bodem kwetsbaar voor verontreiniging, omdat het bufferende vermogen van de zandgronden, waaruit de provincie overwegend bestaat, beperkt is. Als een verontreiniging de diepere bodemlagen bereikt, is er vaak sprake van een onomkeerbaar proces en raakt ook de grondwatervoorraad verontreinigd.

De afstemming tussen de toepassingsmogelijkheden, de waarden en de kwetsbaarheid van de bodem vragen om zorgvuldige afwegingen, waarbij in sommige situaties striktere criteria worden gehanteerd dan het landelijke beleid voorschrijft.

In zowel het Europese als landelijke bodembeleid (zie hoofdstukken 3 en 4) wordt nadrukkelijk gekozen voor een op duurzaamheid gerichte ontwikkeling. Ook in het POP II is het beleid gericht op duurzaamheid. En dat gaat verder dan het veiligstellen van de intrinsieke bodemwaarden: specifieke terreinvormen of andere verschijnselen zoals het voorkomen van bijzondere bodems of geologische structuren. Een duurzame ontwikkeling gaat uit van aandacht in het beleid voor alle bodemaspecten en hun samenhang. Willen wij een op duurzaamheid gerichte samenleving realiseren, dan is een duurzaam bodemgebruik en beheer hiervan onderdeel. De bodem wordt beschouwd als een samenhangend systeem, waarin zich tal van processen afspelen, zoals uitspoeling, de afbraak van stoffen, mineralisatie, buffering en grondwaterbewegingen. Organische stof en de bodemecologie spelen hierbij een belangrijke rol. Er zijn daardoor duidelijke raakvlakken met andere sectoren, zoals water, landbouw, natuur en ruimtelijke ordening, zichtbaar. Dat is een van de redenen waarom de Europese Bodemstrategie (hoofdstuk 3) inzet op een integratie van het bodembeleid in andere beleidsvelden.

Grafheuvel

Op nationaal niveau krijgt de bredere aanpak gestalte in de Beleidsbrief bodem (zie paragraaf 4.3) en de Beleidsbrief ruimtelijke ordening ondergrond (zie paragraaf 4.4). Maatschappelijk krijgt duurzamer bodemgebruik steeds meer aandacht, bijvoorbeeld in de landbouw. Dit komt mede door het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid van de EU en de inzet van het Rijk voor een noodzakelijke overgang naar een duurzame landbouw en een duurzaam natuurbeheer (diverse studies, projecten).

Het Rijk heeft in de Beleidsbrief bodem aangegeven dat de burgers en maatschappelijke partijen medeverantwoordelijkheid dragen. Het nieuwe bodembeleid richt zich daarom in eerste instantie op de gebruiker. Die draagt immers de verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van de bodem. Gebruikers mogen niet alleen hun eigen belang veilig stellen. Hun handelen heeft op korte of lange termijn ook gevolgen voor anderen. Daarnaast moet de maatschappelijke functie van de bodem worden onderkend (ecologische diensten). In het ILG 2007-2013 wordt aan de provincies gevraagd voor 2010 een bodemvisie (ILG-bestuursovereenkomst) op te stellen. Deze Bodemnota zien wij als de beginstap hiervoor.

Het begrip “duurzaam” wordt in verschillende betekenissen gebruikt. In deze nota verstaan wij onder een duurzame bodem een bodem die in staat is verschillende functies te vervullen en in evenwicht is of op eigen kracht binnen een redelijke termijn (korter dan een generatie) te herstellen is. De belangrijkste functies van de bodem komen in onderdeel 3.2 aan de orde. In heel specifieke situaties accepteren wij dat een bodem beneden dat niveau functioneert. Daarbij hanteren wij wel de voorwaarde dat er een stabiel evenwicht ontstaat, bijvoorbeeld bij het gebruik van afbreekbare bestrijdingsmiddelen in de landbouw en het functiegericht saneren. Wij beschermen liever de bodem goed vooraf, dan dat wij achteraf saneren en herstellen. Bij een duurzaam bodemgebruik is er een balans tussen het gebruik (benutten) van de bodem, de maatschappelijke functie en het beschermingsniveau om te voorkomen dat het gebruik (op termijn) schade toebrengt aan de bodem.

De provincie Drenthe heeft het initiatief genomen om het duurzaam bodemgebruik en -beheer meer aandacht te geven. Dat hebben wij onder andere gedaan door het organiseren van een symposium in mei 2006 over duurzaam bodembeheer om juist de verschillende begrippen te verduidelijken. Het IPO en het Ministerie van VROM hebben dit initiatief ondersteund. Dit past in onze doelstelling uit het Meerjarenprogramma WBB 2005-2009 “samen met andere overheden kijken op welke wijze de systeembenadering voor het compartiment bodem nader vorm kan krijgen”.

Conclusies van het symposium zijn dat:

- de bodem een belangrijke rol moet spelen bij de toekennen van de gebruiksfuncties. Dit betekent dat de functie de bodem volgt en niet omgekeerd;
- er moet duidelijk gecommuniceerd worden over de betekenis van de bodem voor de gebruikers en de maatschappij;
- het Rijk moet zijn verantwoordelijkheid nemen om duurzaam bodembeheer beter op de kaart te zetten.

Kortom, de bodem is van ons allemaal. Het is de grond van ons bestaan.

3 Het Europese bodembeleid

3.1 De Europese bodemstrategie

Het Europees Parlement en de Raad van Ministers hebben het Zesde MAP “Milieu 2010: Onze toekomst, onze keuze” in 2002 vastgesteld.

Dit actieplan voor het gehele milieu bestrijkt de periode van 1 januari 2001 tot en met 31 december 2010. In dat plan wordt onder meer geconstateerd dat het Europese bodembeleid versnipperd is en wellicht niet altijd consistent. Daarom kreeg de Europese Commissie opdracht een Europese (beleids)strategie te ontwikkelen. De bodemstrategie is een van de 7 strategieën die op basis van het MAP worden uitgebracht.

De integratie van het bodembeleid in andere sectoren is ook op gemeenschapsniveau, en veelal ook niet binnen de Lidstaten, nog niet goed van de grond gekomen. De Europese Bodemstrategie biedt daarvoor een kader met een activiteitenprogramma en een Kaderrichtlijn.

De Europese Commissie heeft in september 2006 de EU Bodemstrategie uitgebracht. Hieraan voorafgaande presenteerde de Europese Commissie de startnotitie “Naar een thematische strategie inzake bodembescherming” (april 2002). In de startnotitie wordt onderkend dat er een aantal bodembedreigingen zijn die zich niet overal in gelijke mate voordoen. Belangrijker nog is dat er voor die bedreigingen niet of nauwelijks verbeteringen zijn te bespeuren.

De EU Bodemstrategie neemt duurzaam bodemgebruik als uitgangspunt. De strategie gaat uit van een “breed” en “integraal bodembegrip”, een levende bodem en de benadering van de bodem als een systeem. De algemene milieu-uitgangspunten, zoals het principe dat de vervuiler betaalt, het voorzorgbeginsel, het beginsel van preventief handelen en het brongericht beleid, blijven onverkort van toepassing.

Bij zowel de Raad van Ministers (Milieuraad), het Europees Parlement als de vaste adviesorganen, zoals Comité van de Regio's en het Europees Economisch en Sociaal Comité, is de EU Bodemstrategie goed ontvangen.

De EU Bodemstrategie moet mede een bijdrage leveren aan de uitvoering van 3 VN-verdragen (tegen woestijnvorming, tegen verlies aan biodiversiteit en de gevolgen van klimaatverandering). De verdragen hebben een brede context. Zo wordt in het “Verdrag ter bestrijding van de woestijnvorming van 1994” het onderlinge verband erkend tussen “woestijnvorming, armoede, voedselzekerheid, verlies van biodiversiteit (de verscheidenheid aan planten en diersoorten) en klimaatverandering”.

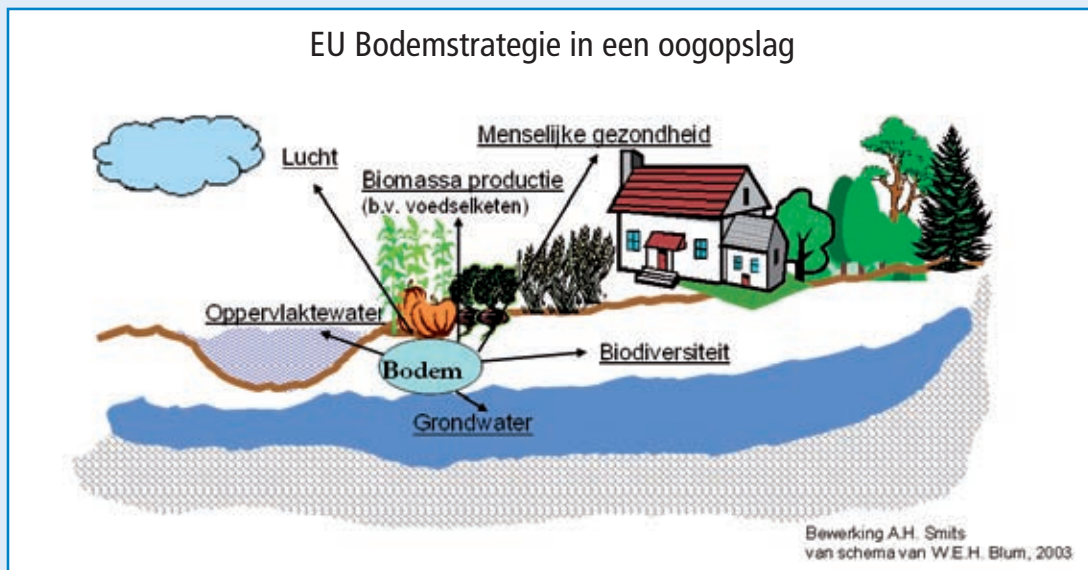
De Europese Commissie vindt ook dat “bodemverlies en de afnemende vruchtbaarheid van bodems tot de voornaamste gevaren behoren voor een duurzame ontwikkeling omdat zij op termijn de bruikbaarheid van delen van het landbouwareaal in gevaar brengen”.

De belangrijkste bedreigingen van de bodem zijn volgens de EU:

- erosie door water en wind
- afname van organische stof, zoals het verdwijnen van veen
- bodemverontreiniging

- bodemafdichting
- bodemverdichting (verminderde doorlaatbaarheid van de bodem)
- afname van de biodiversiteit
- verzilting
- overstroming en aardverschuivingen

De Bodemstrategie moet een antwoord geven op deze bedreigingen. Het nauwlettend volgen van de ontwikkelingen is van groot belang. Daarvoor is het nodig leemtes in kennis en onderzoek op te sporen.

Figuur 2: De maatschappelijke positie van bodem

De Europese Commissie heeft naast de EU Bodemstrategie in september 2006 ook een voorstel voor EG KRB gepubliceerd. De richtlijn moet de uitvoering van de Bodemstrategie ondersteunen. De EG KRB is behandeld in het Europees Parlement en daar positief kritisch - met een groot aantal amendementen - ontvangen. In de Milieuraad is - als gevolg van een blokkerende minderheid - de besluitvorming opgeschort. Verwacht wordt dat de besluitvorming in de Raad in de tweede helft van 2008 wordt voortgezet.

Na publicatie van de EG KRB hebben de Lidstaten 2 jaar de gelegenheid om deze om te zetten in de wet en regelgeving. Daarna begint de uitvoering (implementatie).

De (beleid)strategie bestaat uit 4 hoofdpijlers, te weten:

1. een kaderwetgeving met de bescherming en het duurzaam gebruik van de bodem als hoofddoel: de EG KRB;
2. de integratie van de bodembescherming in het relevant nationaal en EU-sector-beleid;
3. het dichten van de thans onderkende kenniskloof op bepaalde gebieden van de bodembescherming via onderzoek;
4. meer publieksvoorlichting over de noodzaak van bodembescherming.

In de EU Bodemstrategie wordt geconstateerd dat er voor kennis omtrent de bodem een aantal leemtes is. De Europese Commissie onderscheidt de volgende prioriteitenclusters.

- a. Aan de bodemfuncties ten grondslag liggende processen (bijvoorbeeld de rol van de bodem bij de klimaatverandering - CO₂-reductie én aanpassing aan klimaatverandering - en bij de bescherming van de biodiversiteit).
- b. Veranderingen in ruimte en tijd in de bodemprocessen.

- c. Ecologische, economische en sociale factoren die bedreigingen voor de bodem veroorzaken.
- d. Factoren die van invloed zijn op de door de bodem vervulde ecologische (en maatschappelijke) functies.
- e. Operationele procedures en technologieën voor bodembescherming en -herstel (“best practices”).

Het IPO heeft de Bodemstrategie positief ontvangen en aangegeven dat het bij de beoordeling hiervan de volgende uitgangspunten hanteert.

- De decentrale overheden moeten een grote mate van beleidsvrijheid houden (subsidiariteitsbeginsel).
- De provincies streven naar minder en ook minder complexe Europese regelgeving.
- het IPO is bereid een bijdrage te leveren aan het bodembeschermingsbeleid op nationaal en Europees niveau.

Bij deze standpuntbepaling is Drenthe, als IPO-vertegenwoordiger, nauw betrokken. Wij vervullen het ambtelijk voorzitterschap van het Interbestuurlijk Dossierteam Thematische Bodemstrategie. Dit team streeft naar een zo groot mogelijke consensus en gezamenlijke aanpak van de vier overheden (Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen).

3.2 EG KRB

De kaderrichtlijn richt zich vooral op het stimuleren van de Lidstaten in het realiseren van een duurzaam bodembeheer.

In de kaderrichtlijn worden algemene aspecten en een aantal specifieke aspecten onderscheiden. Daarbij gaat het om het (zoveel als mogelijk) in stand houden van de volgende functies van de bodem die essentieel worden geacht voor het voortbestaan van het leven op aarde. De bodem is:

- producent van biomassa, met name in de landbouw en de bosbouw;
- medium voor de opslag, filtering en omzetting van voedingsstoffen, chemische stoffen en water;
- reservoir van biodiversiteit, met name van habitats, soorten en genen;
- fysiek en cultureel milieu voor de mens en voor menselijke activiteiten;
- bron van grondstoffen;
- koolstofreservoir;
- archief van het geologisch en archeologisch erfgoed (wordt uitgebreid met geomorfologie: aardkundige waarden).

De EG KRB heeft een ander karakter dan de EG KRW. De KRB is beleidsgeoriënteerd, kent geen kwantitatieve normen en kent een hele grote beleidsvrijheid. De KRW kent – gelet op haar sterk normatieve karakter - een veelheid aan verplichtingen. (zie bijlage 1).

3.2.1 Algemene aspecten voor een duurzaam bodembeheer

In het verlengde van het zojuist gegeven doel en de 7 functies vraagt de richtlijn aandacht voor de volgende 3 aspecten:

- de integratie van het bodembeleid in bodemrelevant sectoraal beleid;
- het zorgvuldig omgaan met de bodem door de bodemgebruikers en het nadrukkelijk rekening houden met de zojuist genoemde 7 bodemfuncties (voorzorgsmaatregelen);
- het beter bewust maken van het publiek van het belang van de bodem voor het voortbestaan van de mens en de ecosystemen én de overdracht van kennis en ervaring met het oog op het bevorderen van een duurzaam bodemgebruik.

3.2.2 Specifieke aspecten voor een duurzaam bodembeheer

De aanwijzing van risicogebieden en het opstellen van maatregelenprogramma's voor die gebieden

De richtlijn vraagt gebieden aan te wijzen waar doorslaggevende aanwijzingen of gewettigde vermoedens zijn dat bodemaantasting zich voordoet of waarschijnlijk zich in de nabije toekomst zal voordoen.

Het gaat om de volgende processen van aantasting:

- erosie door water of wind;
 - verlies van organische stof;
 - verdichting door een toename van de volumieke massa en een afname van de porositeit van de bodem;
 - verzilting door de ophoping van oplosbare zouten in de bodem¹;
 - aardverschuivingen veroorzaakt door de verplaatsing van aarde- en steenmassa's;
- Wellicht worden verzuurde bodems nog toegevoegd.

Verontreiniging

Voorkomen van verontreiniging

De lidstaten moeten passende en evenredige maatregelen nemen om de (on)opzettelijke introductie van gevaarlijke stoffen op of in de bodem te beperken. Het preventieve beleid beperkt zich tot, de in (andere) EU-wetgeving, genoemde gevaarlijke stoffen. In Nederland wordt getracht vermijdbare verontreiniging van de bodem te voorkomen en dat beleid betreft in principe alle stoffen.

Inventariseren en saneren van verontreinigde locaties.

De saneringsbepalingen betreffen:

- de inventarisatie van verontreinigde locaties;
- het inventariseren van locaties waar potentieel verontreinigende activiteiten plaatsvinden of hebben plaatsgevonden, met als onderdeel het bodemrapport;
- het opstellen van een bodemsaneringstrategie en de feitelijke sanering.

Het bodemrapport

Een voor Nederland nieuw element is het bodemrapport. Bij de overdracht van gronden die als potentieel verontreinigd zijn aangeduid, moet de potentiële koper of verkoper zorgen voor een bodemrapport. Zo'n rapport moet aan de andere partij worden overhandigd én aan de bevoegde overheidsinstantie. In het rapport moet onder meer het concentratieniveau worden aangegeven van de gevaarlijke stoffen. Alleen stoffen die verband houden met de potentieel verontreinigde activiteit moeten worden gemeten. Daarnaast moeten historische achtergrondgegevens over de locatie worden opgenomen.

Dergelijke rapporten kunnen een bijdrage leveren aan het screenen van de lijst van potentieel verontreinigde locatie op de werkelijk te saneren locaties.

1 Verzilting van het grondwater valt buiten de reikwijdte van de Kaderrichtlijn en is een aspect dat meegenomen wordt/moet worden bij de uitvoering van de KRW

Weeslocaties

De richtlijn stelt dat de lidstaten een voorziening moeten treffen voor de financiering van de zogenoemde weeslocaties; verlaten locaties waarbij de vervuiler niet kan worden achterhaald of verantwoordelijk gesteld, dan wel op grond van Europese of nationale regelgeving financieel niet kan worden aangesproken.

Bodemafdekking

De richtlijn vraagt de lidstaten, voor het in stand houden van de bodemfuncties, passende maatregelen te nemen om bodemafdekking te beperken. Wanneer bodemafdekking nodig is, moeten de effecten daarvan zoveel mogelijk worden getemperd. Dit kan onder meer door het toepassen van bouwtechnieken. Bodemafdekking wordt in de richtlijn omschreven als de permanente bedekking van het bodemoppervlak met ondoordringbaar materiaal. Het gaat niet om een verbod, maar het stimuleren van een rationele toepassing van bodemafdekking. Waar is de afdekking beslist noodzakelijk, waar niet? De maatregelen moeten in de sfeer van de ruimtelijke ordening worden genomen.

Overig

In algemene zin wordt opgemerkt dat het IPO-kader samen met de VNG is ingezet op het zoveel mogelijk beperken van de bestuurslast (administratieve verplichtingen). Daarnaast wordt samen met het Rijk opgetrokken om bij de uitvoering van de Kaderrichtlijn een zo groot mogelijke ruimte te hebben over de in te zetten instrumenten. Met andere woorden: niet per se regelgeving, maar ook inzet van instrumenten zoals overleg, bestuursovereenkomsten, convenanten, financiering, subsidies, voorlichting, het leggen van verantwoordelijkheden bij doelgroepen en dergelijke. Regelgeving wordt vaak als stok achter de deur gehanteerd.

Verder is er oriënterend overleg gestart tussen Rijk en provincies over het aanwijzen van de risicogebieden.

De aanwijzing van die gebieden zou zoveel mogelijk al meegenomen moeten worden bij het opstellen van de Bodemvisie in het kader van de Bestuursovereenkomst 2007-2013 Investeringsbudget Landelijk Gebied van 18 december 2006 (Rijk en provincie Drenthe). In de Bodemvisie moeten voor diverse bodemaspecten ambities worden opgesteld. Het ligt voor de hand dat daarbij ook nadrukkelijk wordt gekeken naar gebieden waar een aanmerkelijke bodembedreiging aan de orde is. Bij het oplossen van de bodemgerelateerde problemen zijn veelal diverse overheden betrokken en daarom sluit dit goed aan bij de provinciale regierol.

3.3 De EG KRW

In 2000 is de KRW vastgesteld. De KRW beschrijft op welke wijze de Lidstaten de doelstellingen en maatregelen moeten vaststellen ter bescherming van het grond- en oppervlaktewater. De KRW moet zorgen voor een goede chemische en ecologische toestand van het grond- en oppervlaktewater.

Specifiek voor de bescherming van het grondwater is eind 2006 de Grondwaterrichtlijn (GWR) vastgesteld. De beide richtlijnen verplichten ons om in 2015 de grondwaterkwaliteitsdoelstellingen te halen. Dit houdt in, voldoende (kwantitatieve toestand) grondwater van goede chemische kwaliteit. Dit is een resultaatsverplichting. De goede toestand dient op tijd te zijn gerealiseerd. Naast de verplichtingen waaraan in 2015 moet zijn voldaan, geldt een algemene verplichting: geen maatregelen of besluiten nemen die het bereiken van de doelstelling in 2015 ernstig in gevaar kunnen brengen. Deze verplichting geeft een extra impuls aan de aanpak van huidige kwaliteitsproblemen in grondwaterbeschermingsgebieden.

De kaderrichtlijn stelt kwaliteitsnormen voor oppervlaktewater en grondwater. Daarnaast vraagt de richtlijn het oppervlakte- en grondwater te beschermen voor de “beschermde gebieden” die volgens EU-regelgeving zijn/ worden aangewezen, zodat de in die regelgeving gestelde doelstelling worden bereikt. Het gaat hier om de volgende categorie van beschermde gebieden.

Waterwinput Ruinerwold

- Gebieden die zijn aangewezen voor de onttrekking van water dat bestemd is voor menselijke consumptie (grondwaterbeschermingsgebieden, gebieden waaruit water wordt gewonnen voor de levensmiddelenindustrie en dergelijke).
- Gebieden die als zwemwater zijn aangewezen.
- Nutriëntengevoelige² gebieden, inclusief de gebieden die op grond van de EG Nitraatrichtlijn zijn aangewezen als kwetsbare zones (dat geldt voor heel Nederland) en de gebieden die volgens de EG Richtlijn stedelijk afvalwater zijn aangewezen als kwetsbare gebieden. Het gaat hier om bepaalde zoetwatermeren en oppervlaktewater voor de drinkwatervoorziening.
- Habitat- en vogelrichtlijngebieden (Natura 2000).

Voor de beschermde gebieden, die opgenomen zijn in Register beschermde gebieden KRW Nederland, geldt dat in 2015 de doelen zijn gerealiseerd.

Dit betekent dat het bodembeleid een belangrijke bijdrage levert aan het realiseren van de doelstellingen voor het grond- en oppervlaktewater. De kwaliteit van het grondwater wordt voor 70% tot 80% bepaald door het bodemgebruik (met de nadruk op het verleden). Voor de kwaliteit van het oppervlaktewater ligt dat cijfer op 40% tot 50% (met nadruk op het heden). Om deze doelstellingen te realiseren kunnen de provincies op grond van de Wet milieubeheer kwaliteitseisen vaststellen. Ook kan bij AMvB aan de provincies een verplichting worden opgelegd om in hun Milieuverordening kwaliteitseisen vast te stellen.

3.4 Overige bodemrelevante richtlijnen en strategieën

Naast de EU Bodemstrategie en de ontwikkeling van de EG KRB en EG KRW zijn er andere bodemrelevante richtlijnen. Dit zijn de:

- EG Richtlijn grondwater
- EG Richtlijn tegen verontreiniging door lozing van bepaalde gevaarlijke stoffen
- EG Richtlijn stedelijk afvalwater
- EG Richtlijn milieuaansprakelijkheid
- EG Richtlijn toegang van het publiek tot milieu-informatie.

In bijlage 1 is een nadere toelichting op deze Europese regelgevingen opgenomen.

2 Bijvoorbeeld meststoffen.

4 Landelijke ontwikkelingen in relatie met bodem

In Nederland hebben de ontwikkelingen zowel betrekking op beleid en regelgeving als op uitvoering.

4.1 Toekomstagenda milieu

In de Toekomstagenda milieu (april 2006) zijn de maatregelen uitgewerkt die in het Nationaal milieubeleidsplan 4 (2001) zijn verwoord. De boodschap is die van een zakelijke en nuchtere aanpak, ook voor bodem. De Toekomstagenda onderstreept het belang van het saneren dan wel beheersbaar hebben van de ernstige gevallen van bodemverontreiniging, maar ook van het afstemmen van de saneringsdoelstelling op het feitelijk ruimtelijk gebruik (functiegericht en kosteneffectief saneren), nieuwe saneringstechnieken, ruimte voor maatwerk en een integrale, gebiedsgerichte aanpak van grondwaterverontreinigingen.

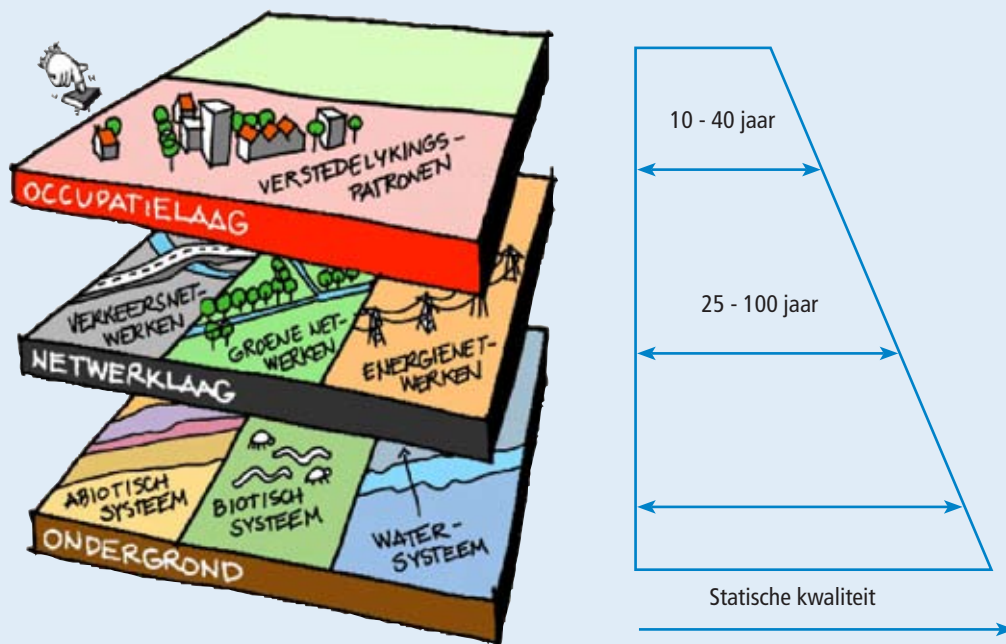
Met deze maatregelen komen volgens de Toekomstagenda de doelstellingen voor bodemsanering binnen bereik. Daarnaast pleit de Toekomstagenda voor meer samenhang tussen het ruimtelijke en milieubeleid op regionaal en lokaal niveau.

4.2 Nota ruimte

De (rijks-)Nota Ruimte introduceert het denkmodel van “de lagenbenadering”, waarbij de ondergrond, waartoe de bodem- en watersystemen behoren, is opgenomen. De ondergrond bestaat uit een samenhang tussen de levende (biotische), niet-levende (abiotische) systemen met het watersysteem.

Elke laag heeft een specifieke bijdrage aan de fysieke leefomgeving. Tegelijkertijd ligt er in de lagenbenadering besloten dat vooral een onderliggende laag belangrijk is voor het realiseren/functioneren van de bovenliggende lagen. De fysieke aspecten van de ondergrond (bodem, water, hoogteligging) zijn bepalend voor de draagkracht van de bodem en het eventuele optreden van klink. Daarom kan niet “zomaar” iets worden ontwikkeld. Rekening moet worden gehouden met de beschikbare infrastructuur, het aantal bewoners en de bedrijven dat op een relatief kleine oppervlakte is gevestigd. Voor hen is ruimte nodig om onder meer te kunnen wonen, werken, verplaatsen en recreëren.

De bodem herbergt een historisch archief en draagt (bij aan) de landschappelijke identiteit. Processen in de ondergrond maken deel uit van kringlopen voor water, energie en stoffen op lokale, regionale, nationale en soms zelfs mondiale schaal. Kenmerkend voor de ondergrond is het trage verloop van processen, zeker in relatie tot de meeste processen in de netwerklaag en occupatielaag. Onderstaand figuur geeft een indicatie van de frequentie waarin veranderingen in de onderscheiden lagen, als regel, plaatsvinden.

figuur 3: Uit: Handreiking Plannen met de Ondergrond (voor het stedelijk gebied; februari 2006)

Bij “de lagenbenadering” is het mogelijk optimaal rekening te houden met de kansen en beperkingen vanuit de ondergrond. Hiermee kan de bodem nu en in de toekomst zo goed mogelijk zijn maatschappelijke diensten en de gebruiksfuncties leveren. Een duurzaam gebruik van de bodem is daarbij onontbeerlijk. Bovendien sluit de lagenbenadering heel goed aan bij de principes als zuinig en meervoudig ruimtegebruik.

4.3 Bodembeleidsbrief

In de Bodembeleidsbrief van december 2003 geeft de regering aan hoe zij de verdere vernieuwing van het bodembeleid ziet. Kort gezegd: de Nederlandse samenleving moet duurzamer met de bodem omgaan. Daarnaast moet de rijksoverheid inconsistenties en onvolkomenheden wegnemen in het huidige bodembeleid en de regelgeving. Van de provincies verwacht het Rijk dat zij, waar nodig, gemeenten ondersteunen bij het ontwikkelen van bodemambities. Dat betekent dat de provincies een visie moeten hebben op de bodem en het gebruik ervan.

Centraal in de Bodembeleidsbrief staat een preventief en curatief (sanerings)beleid. Bij het preventieve aspect gaat het om het voorkomen van verontreiniging en (fysische en biologische) aantasting van de bodem. De gebruiksmogelijkheden van de bodem voor verschillende functies moeten niet verslechteren. Waar het mogelijk is, moet verbetering worden gerealiseerd. Het stand-still beginsel blijft in het beleid vertrekpunt. Om toekomstig gebruik van de bodem mogelijk te maken voor andere functies, mag geen onherstelbare schade aan de bodem worden toegebracht.

Het Rijk wil de regelgeving aanpassen aan de ernst van de situatie. De algemene benadering is: zware regels waar nodig, lichte regels waar het kan. De nadruk moet liggen op het preventieve beleid. Immers: voorkomen is beter dan genezen (in dit geval saneren).

In de beleidsbrief speelt Nederland in op de Europese bodembeleid, maar de nationale ambities zijn breder en specifiek gericht op Nederland.

Het Rijk onderscheidt de volgende hoofdlijnen:

- Het bodembeleid richt zich op een bewuster en meer duurzaam gebruik van de bodem.
- De (gebruiks)waarde van de bodem heeft een economische, sociale en een ecologische dimensie. Het ecologisch functioneren wordt beoordeeld op basis van chemische, fysische en biologische criteria.
- Voor het beheer van bodemverontreiniging wordt de regelgeving vereenvoudigd en consistent gemaakt. Decentrale overheden krijgen meer ruimte voor het realiseren van gebiedsgerichte oplossingen.
- De intensiteit van het bodembeheer wordt meer dan vroeger gekoppeld aan de risico's op het ontstaan van verontreiniging, op blootstelling aan of de verspreiding van verontreiniging.
- De kennisinfrastructuur wordt versterkt, de praktijk wordt met kennis en uitbreiding van bevoegdheden ondersteund.
- Informatie over kwaliteit en gebruik van de bodem komt beschikbaar voor de decentrale overheden.

De Bodembeleidsbrief steunt sterk op het advies van de TCB "Duurzamer bodemgebruik op ecologische grondslag" (4 juni 2003). De TCB geeft aan dat het lastig is om - in absolute zin - aan te geven wat duurzaam bodemgebruik betekent. Niet duurzame vormen van bodemgebruik kunnen wel worden aangegeven. De TCB beveelt daarom - uit praktische overwegingen - aan "het bodembeheer ter ondersteuning van duurzaam bodemgebruik in eerste instantie te richten op het behoud en ontwikkelen van de ecologische diensten van het ecosysteem". De TCB onderscheidt (niet uitputtend) de volgende ecologische diensten van de bodem:

- De bodemvruchtbaarheid: het vermogen om voedselstoffen te leveren en biomassa te produceren (inclusief bodemstructuur, organische stof, alle essentiële voedingsstoffen voor plant en dier).
- De adaptatie en veerkracht: het vermogen tot aanpassing of de mate van kwetsbaarheid bij verstoring en omzetting naar ander bodemgebruik.
- De buffer- en reactorfunctie: opslag en buffering van water, gassen, stoffen, energie (opslag warmte en koude), kationenuitwisselingscapaciteit, afbraak en synthese van stoffen en verbindingen (detoxificatie, humificatie).
- De biodiversiteit: is de verscheidenheid van het leven op aarde, op het niveau van genen, soorten en ecosystemen.
- De ziekte- en plaagwering: het natuurlijke vermogen om ziekten en plagen te voorkomen en onderdrukken.
- Fysieke structuur: draagkracht, historisch archief, landschappelijke identiteit.

De Bodembeleidsbrief heeft nieuwe regelgeving voortgebracht en bestaande circulaire vernieuwd. In deel 2 van deze Bodemnota wordt op een aantal regelingen voor zover nodig ingegaan.

Nieuwe regelgeving en vernieuwde circulaire

- Aanpassing van de WBB (2006)
- Besluit Financiële bepalingen bodemsanering (2006)
- Besluit en Regeling Uniforme Saneringen (2006)
- Besluit en Regeling Uitvoeringskwaliteit Bodembeheer (Kwalibo, 2006)
- Besluit en Regeling Bodemkwaliteit (medio 2008)
- Circulaire bodemsanering (2006/2008)
- Circulaire sanering waterbodems (2006)

Ook zijn er belangrijke projecten die het nieuwe beleid ondersteunen. Als uitvloeisel van het Nationaal milieubeleidsplan 3 is een begin gemaakt met het inzichtelijk maken van de algemene bodemkwaliteiten in Nederland. In het Landsdekkend beeld spoor 1 zijn de (mogelijke) puntverontreinigingen³ in kaart gebracht. Dit was noodzakelijk om de huidige hoeveelheid bodemsaneringsgevallen in beeld te krijgen. Dit wordt de werkvoorraad genoemd (zie paragraaf 5.4.2 en 5.5.1).

Bij het project BIELLS, voorheen Landsdekkend beeld spoor 2 genoemd, gaat het om het in kaart brengen van brede scala van bodemkwaliteiten dat nodig is voor het beoordelen (evaluatie) en onderbouwen van het te voeren beleid. BIELLS is bedoeld om een aantal taken te ondersteunen, onder meer bij het ontwikkelen van de fysieke leefomgeving, de natuur, de landbouw en de regionale en lokale bodemambities.

Daarnaast zijn studies verricht (Alterra, 2007) naar het Duurzaam bodemgebruik in de landbouw en Duurzaam bodemgebruik in de natuur. Beide studies worden bij de verdere beleidsontwikkeling betrokken.

Binnen het project BIELLS zijn de volgende landelijke deelprojecten opgezet:

- Een algemeen onderzoek naar de al beschikbare bodeminformatie, de kwaliteit daarvan, de mate van geografische dekking en de relaties tussen de verschillende soorten informatie.
- Pilotprojecten, gericht op het verkennen van de toepassingsmogelijkheden van de beschikbare gegevens over de bodemkwaliteiten.
 - a. Bodem en ruimtelijke ordening (hoofdthema RO)
 - b. Bodem en ecologische hoofdstructuur (hoofdthema natuur)
 - c. Bodem en fosfaatuitspoeling (hoofdthema water)
 - d. Bodem en toemaakdekken⁴ (hoofdthema natuur en landbouw)
 - e. Bodem en grondwater (hoofdthema bodembescherming)

(Zie ook paragraaf 4.6 en hoofdstuk 5)

4.4 Beleidsbrief ruimtelijke ordening ondergrond

Het gebruik van de ondergrond neemt toe. Dit komt deels door een beperkte ruimte bovengronds en het intensiveren van het gebruik van de ondergrond. Ordening is daarom noodzakelijk. Centrale doelstelling van het Rijk is dan ook een betere afstemming tussen het beleid voor de onder- en bovengrond. Kennis van het gebruik van de ondergrond en de effecten daarvan is nu nog beperkt. Bestaande kennis wordt nog onvoldoende meegenomen in planprocessen.

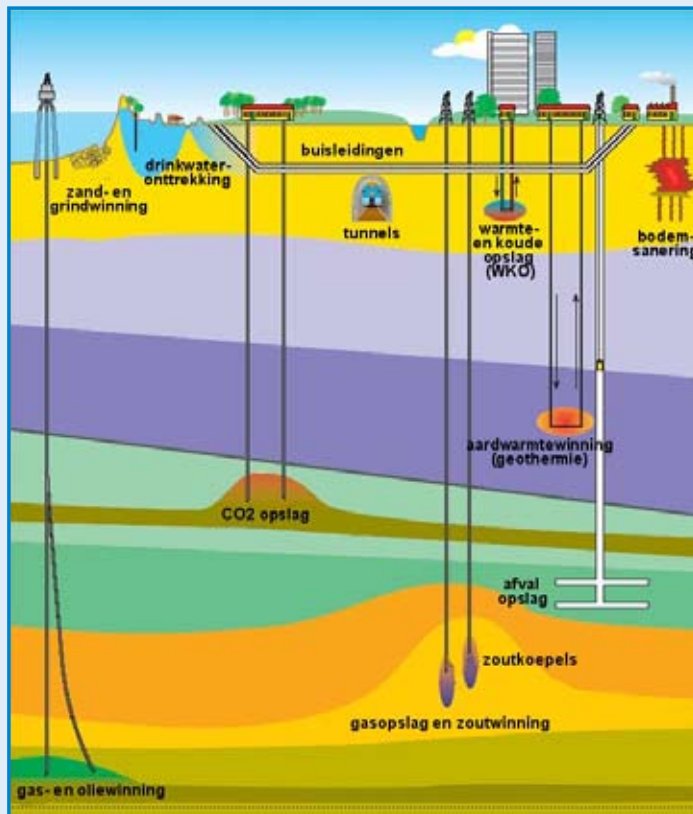
Betere afstemming is nodig bij ingrepen als:

- buisleidingen;
- ondergronds bouwen;
- het benutten van de ondergrond voor energievoorzieningen (bijvoorbeeld voor WKO en aardwarmte);
- mogelijke CO₂-opslag in lege gasvelden.

De provincies en gemeenten krijgen een meer expliciete rol toebedeeld. Uitgangspunt is het beter gebruikmaken van kansen en mogelijkheden van de ondergrond, waarbij rekening moet worden gehouden met aardkundige, archeologische en geologische waarden.

3 Puntverontreiniging is een mogelijke verontreiniging die zich op één punt voordoet, zoals een doorgeroeste huisbrandolietank.

4 Het verhogen van een verzakte bodem in het verleden, bijvoorbeeld door het storten van huisvuil.

Afbeelding ondergrond TNO

Voor het duurzame gebruik en het optimaal kunnen ordenen van de ondergrond is het noodzakelijk dat belangrijke informatie over de ondergrond (infrastructuur, de diverse voorzieningen in de ondergrond, maar ook de verschillende bodemkwaliteiten) beschikbaar komt. Uiteraard is die informatie van groot belang om daadwerkelijk inhoud te geven aan de lagenbenadering in de ruimtelijke ordening. Uitgangspunt daarbij is om zuinig om te gaan met het gebruik van de ruimte en als gevolg daarvan te streven naar een meervoudig gebruik.

De benodigde informatie over de bodemkwaliteit zal gedeeltelijk via het Pilotproject bodem en ruimtelijke ordening (paragraaf 4.3) naar voren komen.

4.5 Ontwikkelingen grondwaterbescherming

Het huidige grondwaterbeschermingsbeleid is zowel op Europees als op landelijk niveau volop in ontwikkeling. Deze ontwikkelingen komen voort uit de Europese KRW, landelijk onderzoek⁵ en onderzoek door de VROM-Inspectie⁶. Dit laatste onderzoek is uitgevoerd bij de provincie Drenthe en gericht op de uitvoering van de aan haar toevertrouwde wettelijke taken op het beleidsterrein van het Ministerie van VROM.

Uit het landelijk onderzoek is naar voren gekomen dat het huidige grondwaterbeschermingsniveau, op basis van de ontwikkelingen, een aantal tekortkomingen kent. Deze zijn zowel beleidsmatig als inhoudelijk van aard.

5 Quick scan "Toekomst grondwaterbescherming in Nederland", eindrapport april-mei 2003, Royal Haskoning, in opdracht van VEWIN, dossiernummer 2003/16/4213.

6 Onderzoek VROM-taakvelden provincie Drenthe deel I Bestuursamenvatting, 5 april 2006, VROM-Inspectie Noord en Onderzoek VROM-taakvelden provincie Drenthe deel II Bevindingen, 5 april 2006, VROM-Inspectie Noord.

Het landelijk onderzoek heeft het huidige grondwaterbeschermingsbeleid geëvalueerd en getoetst aan de doelstelling die de KRW verbindt aan de grondwaterkwaliteit in Nederland. Uit deze studie is naar voren gekomen dat met het huidige grondwaterbeschermingsbeleid niet voldaan kan worden aan de KRW-doelstelling voor beschermde gebieden. Verder is geadviseerd de landelijke IPO-lijn te volgen op basis van een risicogeoriënteerde benadering, waarmee op interactieve wijze vorm wordt gegeven aan het grondwaterbeschermingsbeleid. Dit is ook geadviseerd door de VROM-Inspectie aan de provincie Drenthe in 2006. Daarnaast is uit het VROM-onderzoek naar voren gekomen dat de POV aansluit op het POP II, maar onvoldoende voorschriften ter bescherming van het grondwater in grondwaterbeschermingsgebieden bevat. Dit geeft aan dat de inzet van de POV essentieel is.

Voor het opstellen van het nieuwe grondwaterbeschermingsbeleid staan de kwetsbaarheid van een gebied en de aard van de belasting van activiteiten en functies centraal. Meer maatwerk per gebied. Ook worden de verplichtingen die voortkomen uit de KRW gelijktijdig meegenomen in het nieuw te ontwikkelen beleid.

4.6 ILG

Het ILG is een bundeling van subsidiestromen gekoppeld aan concrete beleidsopgaven van het Rijk waarvan de uitvoering is overgedragen aan de provincies. Het heeft een looptijd van 7 jaar (de periode 2007-2013). In 2010 zullen de rijksmiddelen voor bodemsanering in het landelijke gebied worden gebundeld in het ILG. Dit investeringsbudget komt naast het al bestaande financieringskader ISV voor het stedelijke gebied.

Voor het thema Bodem staan in het ILG de volgende opgaven.

- Opstellen bodemvisie.
- Opstellen MJP Bodembescherming 2010-2013.
- Saneren van gevallen van bodemverontreiniging, overeenkomend met 511.000 BPE's.⁷
- Saneren van gevallen van waterbodemverontreiniging, overeenkomend met 129.000 BPE's.
- Uitvoeren projecten Informatievoorziening duurzaam bodemgebruik (BIELLS).

In de bestuursovereenkomst zijn alle afspraken tussen het Rijk en de provincie vastgelegd. De uitvoering van een groot aantal van deze afspraken is vertaald in het provinciaal Meerjarenplan (pMJP) en biedt ook mogelijkheden voor de ondersteuning van (preventief) bodembeschermingsbeleid.

⁷ Bodemprestatie-eenheden worden berekend op basis van het grondoppervlak dat boven de interventiewaarde verontreinigd is en het volume grond, grondwater of waterbodem

5 Doorwerking van ontwikkelingen voor het drentse bodembeleid

In dit hoofdstuk beschrijven wij de doorwerking van de internationale ontwikkelingen (hoofdstuk 3) en nationale ontwikkelingen (hoofdstuk 4) in het (toekomstige)

Drentse bodembeleid. Hoe willen wij een duurzaam bodemgebruik en -beheer bereiken? Wij veronderstellen daarbij het huidige landelijke en provinciale bodembeleid als bekend.

In de beschrijving van ons bodembeleid maken wij een tweedeling in bodembescherming en bodemsanering. Bodembescherming is het voorkomen van verontreiniging of aantasting van de bodem en het grondwater. Onder bodemsanering verstaan wij het opruimen of onschadelijk maken van (water)bodem- of grondwaterverontreiniging.

De verandering van het bodembeleid op zowel Europees als nationaal niveau werkt door in ons eigen provinciale beleid. Ons bodembeleid is in POP II op hoofdlijnen geformuleerd, maar vraagt om een nadere uitwerking. Bij die uitwerking betrekken wij Europese- en nationale beleidsontwikkelingen. De verandering houdt in dat het bodembeleid een breder kader krijgt, met als doel het komen tot een duurzaam bodemgebruik en -beheer. Van voornamelijk curatief (bodemsanering) bodembeleid gaan wij naar een meer specifiek, integraal en preventief beleid voor de bodem en het grondwater. Daarbij betrekken wij ook de mogelijkheden die de bodem ons biedt zoals warmte/koude opslag.

De doelstellingen voor bodemsanering uit het NMP 4 blijven overeind: in 2030 is het probleem van bodemverontreiniging onder controle en uiterlijk in 2015 zijn de meest ernstige gevallen opgelost. Bodemsanering wordt door de financieringssysteem sterk gestuurd door landelijke wet- en regelgeving. De beleidsdoelstellingen en de uitvoering daarvan hebben wij eerder beschreven in het Meerjarenprogramma WBB 2005-2009. In dit hoofdstuk worden deze voorzover van toepassing geactualiseerd.

Ook de ontwikkelingen in het bodemgebruik spelen een rol in Drenthe. De ondergrond van Drenthe wordt “traditioneel” gebruikt voor doeleinden als zand-, gas-, olie en drinkwaterwinning. Een aantal jaren geleden is daar de strategische gasopslag (zoals Norg) bijgekomen. De komende tijd is een toename te verwachten van het gebruik van de ondergrond voor energiedoelstellingen. Daarbij gaat het om de toepassing van bodemenergiesystemen, het winnen van aardwarmte en de eventuele opslag van CO₂ in lege gasvelden.

5.1 Visie

De provincie streeft naar duurzame ontwikkeling. Een van de voorwaarden daarvoor is een duurzame bodem. Wij verstaan daaronder een bodem die verschillende functies kan vervullen en die in evenwicht verkeert of op eigen kracht binnen een redelijke termijn (korter dan een generatie) te herstellen is. In heel specifieke situaties accepteren wij dat een bodem beneden dat niveau functioneert. Daarbij hanteren wij wel de voorwaarde dat er een stabiel evenwicht ontstaat, bijvoorbeeld bij het gebruik van afbreekbare bestrijdingsmiddelen in de landbouw en functiegericht saneren. Wij beschermen de bodem liever vooraf goed dan achteraf te moeten saneren en herstellen. Bij een duurzaam bodemgebruik wordt de bodem optimaal benut zonder dat de kwaliteit van de bodem negatief wordt beïnvloed.

Als hoofddoel voor het bodembeleid zien wij: het behouden en waar nodig verbeteren van de kwaliteit van de bodem en het grondwater, zodat bodemwaarden in stand blijven en de bodem blijvend gebruikt kan worden voor de toegekende functies en het gewenste gebruik.

Bij de invulling van het beleid houden wij rekening met de specifieke eigenschappen van de Drentse bodem. Drenthe beschikt over veel grondwater van goede kwaliteit, dat met name voor de winning van drinkwater van groot belang is.

De Drentse bodem heeft unieke aardkundige en archeologische waarden, waarmee zorgvuldig moet worden omgegaan. Verder is onze provincie relatief rijk aan natuur. Tegelijk is de bodem kwetsbaar voor verontreiniging, omdat het bufferende vermogen van de zandgronden, waaruit de provincie overwegend bestaat, beperkt is. Als een verontreiniging de diepere bodemlagen bereikt, is er vaak sprake van een onomkeerbaar proces en raakt ook de grondwatervoorraad verontreinigd.

De afstemming tussen de toepassingsmogelijkheden, de waarden en de kwetsbaarheid van de bodem vragen om zorgvuldige afwegingen, waarbij in sommige situaties striktere criteria worden gehanteerd dan het landelijke beleid voorschrijft. Binnen deze randvoorwaarden beoordelen wij ook nieuwe gebruiksmogelijkheden zoals warmte/koudeopslag, CO₂-opslag en gebruik van aardwarmte.

5.2 De rol van de provincie

Voor bodembescherming en bodemsanering zijn wij regisseur, stimulator en procesbegeleider voor de gemeenten, bedrijven en burgers binnen onze provincie. Onze regierol is erop gericht om samen met andere organisaties te zorgen dat in Drenthe het algemeen beschermingsniveau (AOK), het bijzondere beschermingsniveau (BOK) en de landelijke saneringsdoelstellingen worden gehaald.

Wij gaan ervan uit dat de bodem van ons allemaal is en de provincie weliswaar een initiërende en regisserende rol heeft, maar de verantwoordelijkheid voor het bodembeleid - met inachtneming uiteraard van ieders wettelijke taken en bevoegdheden - een gemeenschappelijke zorg is.

Onze regierol bestaat uit de hoofdtaken:

- bovengemeentelijke afstemming;
- inzet om de bodem een structurele plaats te geven in ruimtelijke ontwikkelingsprojecten;
- uitdragen van de betekenis van bodem.

Wij nemen een steeds centralere rol in als kennis- en informatiepunt met een sturende rol op hoofdlijnen. Kennisoverdracht en overdracht van verantwoordelijkheden zal dan ook de komende jaren de nodige inzet vergen. Meer nog dan in het verleden willen wij de uitvoering samen ter hand nemen. Binnen het Drentse Bodemberaad, waarin de gemeenten zitting hebben, stemmen wij de bodemsaneringstaken af. Daarnaast gebruiken wij het bodemberaad om samen met de gemeenten te komen tot een duurzaam bodemgebruik en beheer in Drenthe. Wij ondersteunen de gemeenten bij het ontwikkelen van ambities en bij voorkeur doen wij dat samen met andere belanghebbende organisaties en burgers. Onze visie op de bodem en het gebruik ervan moeten wij uitdragen. Dit betekent dat de rol van de provincie, de taken en bevoegdheden bij het bodembeleid in de toekomst veranderen.

Verantwoordelijkheden

Voor het realiseren van een algemeen beschermingsniveau van de bodem zijn voornamelijk gemeenten (vergunningen, vergunningvrijstellende regels en algemene regels), provincies (vergunningen voor de grotere bedrijven) en het Rijk (specifieke objecten en het stellen van kaders) verantwoordelijk. Wij volgen ontwikkelingen kritisch en maken daarbij onder meer gebruik van onze meetnetten bodem en grondwater. Waar nodig doen wij (evaluerende) onderzoeken en stimuleren wij gemeenten, bedrijven en burgers.

Voor het realiseren van het bijzondere beschermingsniveau geven wij het kader aan. Hierbij moet verschil worden gemaakt tussen de milieubeschermingsgebieden en de gebieden ter bescherming van het grondwater.

Binnen de milieubeschermingsgebieden willen wij de na te streven kwaliteiten ook realiseren door gemeenten, waterschappen en doelgroepen te motiveren zich in te zetten voor het bereiken van meer kwaliteit, al of niet op basis van gespecificeerde normen. Voor het bereiken van het bijzondere beschermingsniveau hebben wij derhalve op dit moment geen specifieke (juridische) instrumenten ontwikkeld. Uit monitoring en beleidsevaluaties moet blijken in hoeverre de doelen op deze manier te realiseren c.q. gerealiseerd zijn.

Binnen de gebieden ter bescherming van het grondwater zijn in POP II de maatregelen concreet benoemd om te komen tot een gewenst bijzonder beschermingsniveau. Voor het bereiken van het gewenste beschermingsniveau maken wij gebruik van een aantal instrumenten. Dit zijn onder andere regelgeving (de POV), voorlichting en communicatie.

Wij hebben als bevoegd gezag WBB de verantwoordelijkheid voor de aanpak van de bodemverontreinigingen in Drenthe. Maar hier ligt ook een verantwoordelijkheid voor gemeenten. Gemeenten moeten de bij hen bekende onderzoeksgevallen melden bij de provincie (artikel 41 WBB). Verder spelen de gemeenten ook een belangrijke rol waar het gaat om bodemsanering te integreren in maatschappelijke ontwikkelingen. Hiervoor is een interactieve beleid- en planontwikkeling noodzakelijk waarbij gemeenten een rol hebben waar het gaat om planning en uitvoering in het stedelijk gebied.

Middelen/instrumenten

Voor de uitvoering van het bodembeleid zijn verscheidene wetten, besluiten en regelgeving beschikbaar zoals WBB, Wm en POV. Daarnaast gebruiken wij uitvoeringsinstrumenten, zoals voorlichting, communicatie, overleg, convenanten, bestuursovereenkomsten en subsidies.

Acties

1. Intensiveren Drents bodemberaad.
2. Kennis- en informatieuitwisseling met burgers en doelgroepen, zoals advies-bureaus, waterschappen en andere doelgroepen.

In de volgende paragrafen beschrijven wij per inhoudelijke beleidsopgave onze ambities en plannen om te komen tot een duurzaam bodemgebruik en beheer.

5.3 Bodem- en grondwaterbescherming

5.3.1 Beleidsontwikkeling en -strategie

Bodemvisie

In 2009 presenteren wij de provinciale Bodemvisie (afspraken ILG). Met het opstellen van deze Bodemvisie geven wij antwoord op de vraag of en hoe het noodzakelijke beschermingsniveau van de bodem te combineren valt met het maatschappelijke gebruik van de bodem. De acties genoemd in dit hoofdstuk worden in de Bodemvisie meegenomen.

Hiermee wordt een kader gegeven dat gebruikt kan worden bij de inrichting en het beheer van de ruimtelijke omgeving. Ook is het een hulpmiddel voor ons, gemeenten en anderen bij het opstellen van ruimtelijke plannen. In onze bodemvisie komen onder ander de volgende aspecten aan de orde.

- Het uitwerken van het noodzakelijke beschermingsniveau.
- Het uitwerken van het verantwoorde maatschappelijk gebruik van de bodem.
- Het in beeld brengen van de huidige kwaliteiten van de bodem en de ondergrond.
- Het beschrijven van de provinciale ambities op de relevante bodemthema's, zoals sanering, bodemenergie, aardkundige waarden en grondwaterbeheer.
- Het uitwerken en combineren van deze ambities waarnodig in verschillende regionale bodemgebiedsvisies.

Deze Bodemnota is al een goede stap in de richting en kan gezien worden als een eerste aanzet tot het komen van een bodemvisie. Bij de ontwikkeling van de Bodemvisie zullen de Drentse gemeenten, de waterschappen, de LTO-Noord en de Drentse Milieufederatie worden betrokken.

Ambities

Ook geeft de bodembeleidsbrief de decentrale overheden ruimte om voor (delen van) hun grondgebied ambities vast te stellen. Van de provincies verwacht het Rijk dat zij de gemeenten en waterschappen ondersteunen bij het ontwikkelen van deze ambities. Hiervoor gelden landelijke maatstaven (Besluit bodemkwaliteit) voor de chemische, fysische en biologische aspecten van het bodembeleid. Samen met de Drentse gemeenten starten wij in 2008 met het maken van een plan van aanpak voor het ontwikkelen van de ambities. In het pMJP hebben wij hier al rekening mee gehouden.

Zandwinputten

Met de waterschappen zullen wij in 2008 nagaan in hoeverre het wenselijk is om nadere regels op te stellen betreffende het verondiepen van oude/gesloten zandwinputten. Het Besluit bodemkwaliteit biedt in principe ruimte om zandwinplassen te verondiepen met grond en/of baggerspecie, mits sprake is van een nuttige toepassing. Wij zijn echter van mening dat het Besluit bodemkwaliteit onvoldoende rekening houdt met mogelijke kwaliteitsbeïnvloeding van oppervlaktewater en/of grondwater door stoffen die niet krachtens het Besluit zijn genormeerd, zoals vermestende stoffen.

Acties

3. Ontwikkelen bodemvisie.
4. Regie Besluit bodemkwaliteit (Bevorderen opstellen gemeentelijke bodemkwaliteitskaarten en bodembeheersplannen).
5. Met Waterschappen nagaan of nadere regels gesteld moeten worden voor het verondiepen van oude/gesloten zandwinputten.

5.3.2 Aardkundige waarden/bodemarchief

De aardkundige structuur vormt de basis van het landschap. Aardkundige verschijnselen als reliëfvormen en bodemlagen zijn duizenden, zo niet honderdduizenden jaren geleden ontstaan en zijn indien aangetast bijna niet te herstellen. Ze getuigen van de ontstaansgeschiedenis van de aarde en de geschiedenis van de mens (archieffunctie) en zijn van betekenis voor uiteenlopende functies en maatschappelijke zaken. Veel natuurlijke reliëfvormen en bodemlagen zijn al verdwenen. De resterende aardkundige verschijnselen worden als waardevol ervaren en worden

aardkundige waarden genoemd. Bij de ontwikkeling van ons beleid richten wij ons op het voorkomen van aantasting, behoud en (waar mogelijk) herstel van aardkundige waarden.

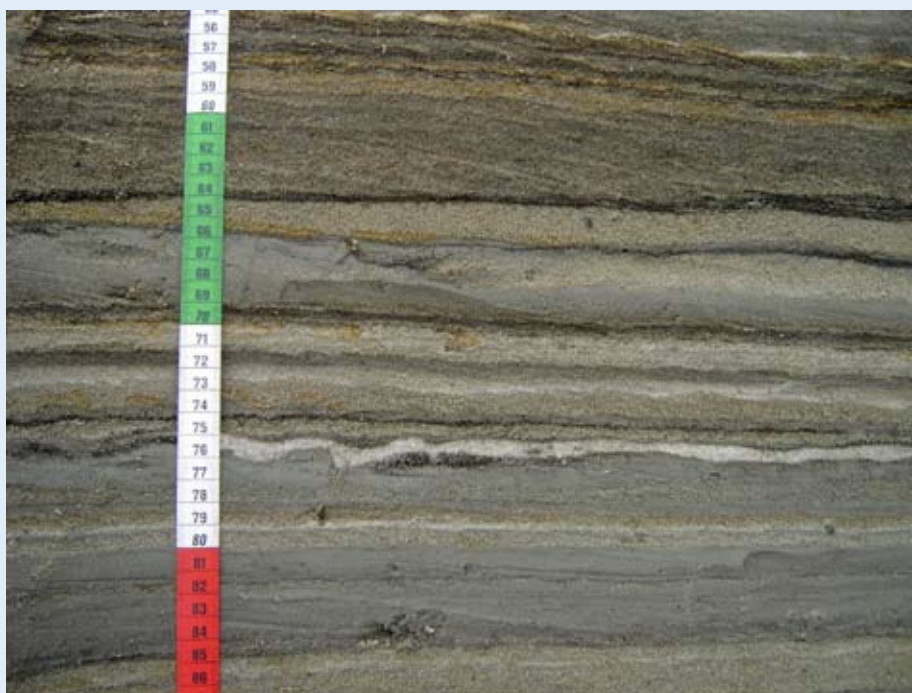

Foto bodemprofiel gemaakt door drs. Pim Jungerius

Bij het uitwerken van het beleid voor aardkundige waarden is nadrukkelijk ook de samenhang met andere beleidsvelden, zoals natuur en landschap, archeologie en cultuurhistorie aan de orde. Er is een breed samengestelde stuurgroep ingesteld die adviseert over de uitwerking van het beleid.

Voor het ontwikkelen van beleid is kennis over de aanwezigheid en de aard van aardkundige waarden nodig. Momenteel zijn wij bezig met een inventarisatie van aardkundige waarden, resulterend in een lijst met beschrijving en waardering en een digitale kaart. Op basis hiervan kan de vereiste bescherming worden vastgesteld. Dit vormt een bouwsteen voor het nieuwe omgevingsbeleid.

Structurele aandacht voor de aardkundige waarden bij planvorming ontbreekt op dit moment. Bij de afweging wordt weinig rekening gehouden met aardkundige waarden. Dit onderstreept de noodzaak tot kennisoverdracht en bewustwording van aardkundige waarden op gemeentelijk niveau.

Wij willen dan ook een netwerk voor een structurele samenwerking tussen provincie en gemeenten tot stand brengen. Via dit netwerk kan de kennisoverdracht/bewustwording plaatsvinden, zodat bij de ruimtelijke planvorming de aardkundige waarden als serieuze afwegingsfactor worden meegewogen naast de andere factoren. Verder willen wij de komende jaren kennisoverdracht en bewustwording op allerlei niveaus en voor diverse doelgroepen stimuleren en ook hiervoor zullen wij diverse middelen inzetten.

Wij stemmen onze aanpak af met het IPO-project Landelijk uitvoeringsprogramma aardkundige waarden. Dit project, waarvan Drenthe de trekker is, streeft naar een meer uniforme provinciale aanpak en legt ook relaties met het Europese en landelijke bodembeleid. Onder meer wordt gestreefd naar het aanwijzen van aardkundige monumenten en naar een koppeling aan trajecten gericht op verbetering van de bodemkwaliteit en monitoring.

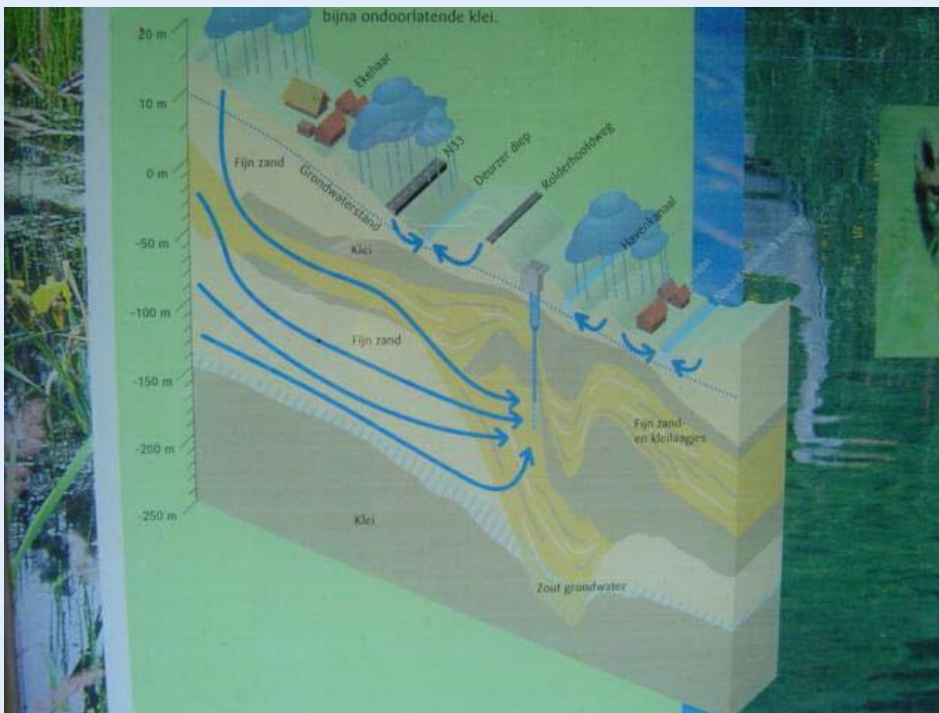
De Stuurgroep Aardkundige Waarden heeft ingestemd met het starten van een proces om in aanmerking te komen voor een erkenning van een Geopark in Drenthe. Hiervoor doen we eerst een verkenning naar de kansrijkheid en het draagvlak.

Acties

6. Ontwikkelen beleid voor bodemeigen of aardkundige waarden.
7. Actualisatie kaart aardkundig waardevolle gebieden.
8. Onthullen van aardkundige monumenten.
9. Netwerkvorming en kennisoverdracht en bewustwording voor doelgroepen.
10. Verkenning mogelijkheden Geopark.

5.3.3 Grondwaterkwaliteit

In paragraaf 4.5 zijn kort de ontwikkelingen beschreven die van invloed zijn op het huidige grondwaterbeschermingsbeleid, gericht op de drinkwatervoorziening.

Grondwaterstroming en waterwinning Assen

Voor het opstellen van nieuw risicogeorienteerd grondwaterbeschermingbeleid staan de kwetsbaarheid van een gebied en de aard van de belasting van activiteiten en functies centraal. Meer maatwerk per gebied.

De eerste bouwstenen voor dit nieuwe beleid zijn de resultaten van het afgeronde onderzoek “Risico-inventarisatie grondwaterbeschermingsgebieden in de provincie Drenthe”(Royal Haskoning, Anantis, 21 september 2007, 9S2683). De grondwaterbeschermingsgebieden zijn onderworpen aan een analyse waarbij risico’s op aantasting van het grondwater centraal staan. Voor het bepalen van risico’s is gelet op 2 aspecten: de kwetsbaarheid van de ondergrond en de belasting door activiteiten en functies in het gebied. Met deze 2 parameters is een uitspraak over de “kwetsbaarheid per gebied” gedaan. Deze analyse heeft een momentopname per gebied opgeleverd en geeft aanleiding tot een aantal concrete vervolgstappen.

Hierbij kan worden gedacht aan:

- op orde brengen planologische bescherming;
- prioriteren van puntbronnen in het licht van bodembeschermingsaanpak en bodemsaneringsaanpak;
- aanpassen provinciale grondwaterbeschermingsbeleid (waaronder herziening POV).

De vervolgstappen vormen een onderdeel van de nog op te stellen gebiedsdossiers per grondwaterbeschermingsgebied. Een gebiedsdossier is een middel waarmee voor een (drinkwater) winning effectieve maatregelen kunnen worden ontwikkeld. Effectieve maatregelen worden ontwikkeld in samenwerking met betrokken partijen, als provincie, drinkwaterbedrijven en gemeenten. Het opstellen van gebiedsdossiers wordt gezien als een maatregel in de zin van de KRW. Gebiedsdossiers worden opgesteld en actueel gehouden op grond van de Drinkwaterwet. De gebiedsdossiers zijn een onderdeel van de Stroomgebiedsbeheerplannen (SGBP). Een SGBP is een verplichte maatregel uit de KRW. De KRW gaat uit van een indeling in stroomgebieden van rivieren. Per stroomgebied moet in 2009 een eerste SGBP worden vastgesteld. Een dergelijk SGBP karakteriseert het gebied en de daar voorkomende problemen, beschrijft de streefdoelen voor het gebied en de maatregelen in tijd om deze streefdoelen te bereiken. Doelen voor de ecologische en chemische toestand van het oppervlakte- en grondwater dienen in 2015 te zijn gerealiseerd. Verwacht wordt dat het inpassen van de gebiedsdossiers in het KRW-proces plaatsvindt bij de tussenrapportage SGBP van 2012 en bij het opstellen van het tweede SGBP.

Het ontwikkelen van uitvoeringsinstrumenten is een onderdeel van de gebiedsdossiers en vormt bouwstenen voor het nieuw op te stellen grondwaterbeschermingsbeleid. Hiertoe wordt gebruikgemaakt van diverse instrumenten. Hierbij valt te denken aan communicatie en incidentele stimuleringsmaatregelen. Bij het opstellen van het nieuwe beleid worden gemeenten, waterleidingbedrijven en overige partijen betrokken. Dit met als doel deskundigheid te benutten bij de ontwikkeling en uitvoering hiervan en betrokkenheid te creëren bij het implementatieproces.

In het POP II hebben wij voor de bescherming van het grondwater nog de volgende onderzoeken genoemd.

- Onderzoek gericht op het verminderen van de effecten van zogenoemde “run-off” (afstromend wegwater) bij bestaande wegen.
- Opstellen van calamiteitenplannen voor ongevallen met schadelijke stoffen op wegen en spoorwegen.
- Onderzoek naar de kwaliteit van bestaande rioleringen in de grondwaterbeschermingsgebieden.

Voor de calamiteitenplannen is eind 2006 het onderzoek, gericht op bescherming van het grondwater bij ongevallen met schadelijke stoffen op de weg en op het spoor, afgerond. Resultaten van dit onderzoek vormen een onderdeel van het risicogericht grondwaterbeschermingsbeleid. De onderzoeken naar run-off en rioleringen zijn nog niet gestart.

Initiatieven en proefprojecten voor een goede bescherming van het grondwater voor de drinkwatervoorziening gaan wij ondersteunen. Met de waterleidingmaatschappijen worden naar verwachting in 2008 afspraken gemaakt over verdere samenwerking en financiering van de uitvoering van projecten gericht op bescherming van het grondwater.

De consequenties van de EG KRW en de EG Grondwaterrichtlijn worden voor Drenthe nog verder in beeld gebracht.

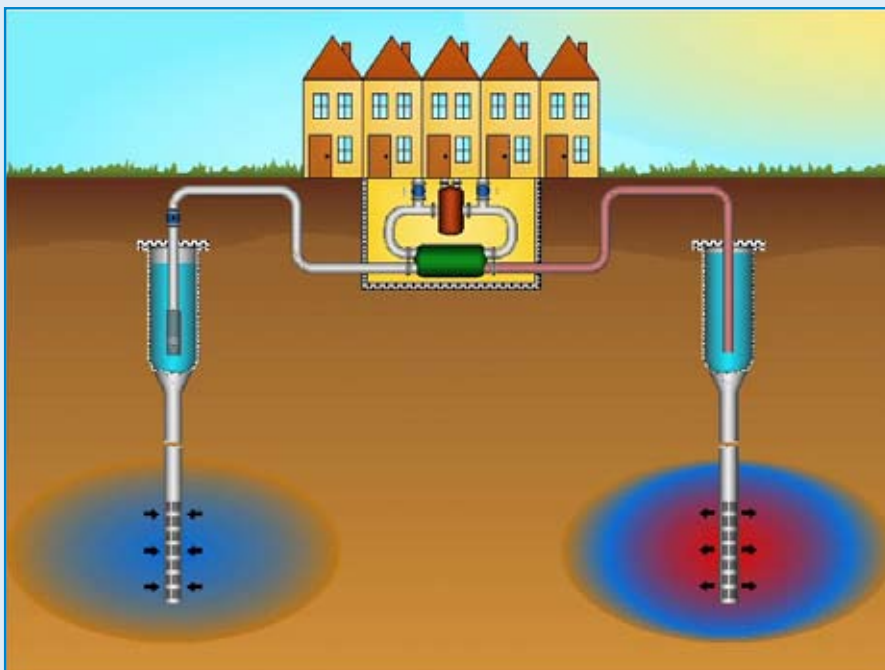
Acties

11. Voldoen aan nationale en Europese verplichtingen kwaliteit grondwater.
12. Verbeteringen uit rapportage VROM-Inspectie doorvoeren.
13. Ontwikkelen risicogeoriënteerd grondwaterbeschermingsbeleid.
14. Opstellen gebiedsdossiers en Uitvoeringsprogramma grondwaterbeschermingsgebieden.
15. Onderzoek run-off en onderzoek riolering.

5.3.4 (Diepe) ondergrond

Wij zien een toenemend gebruik van de ondergrond voor tal van (ook nieuwe) functies en verwachten dat die ontwikkeling zich doorzet. Naast traditioneel gebruik van de bodem voor gas-, olie-, zand en drinkwaterwinning, de aanleg van infrastructuur en (ondergrondse) bouwactiviteiten valt te denken aan de toepassing van bodemenergiesystemen, het winnen van aardwarmte (globaal dieper dan 1.500 m), strategische gasopslag (zoals Norg) en de eventuele opslag van CO₂ in lege gasvelden.

Het ontwikkelen van beleid voor het effectief en efficiënt benutten van de ondergrond, waarbij al deze facetten worden betrokken en een plaats krijgen, sluit nadrukkelijk aan bij het uitgangspunt in de ruimtelijke ordening van zuinig en mogelijk meervoudig ruimtegebruik (zie paragrafen 4.2 en 4.4). Hiervoor is het nodig het gebruik van de ondergrond meer dan tot nu toe bij de omgevingsplanning te betrekken. Daarom is een integrale visie op het gebruik van de ondergrond in ontwikkeling. Binnen deze visie zal het blijvend veilig stellen van de strategische drinkwatervoorraden een aandachtspunt zijn.

Open systeem "Recirculatie" Zomersituatie

Los daarvan benadrukken wij nog eens het landelijk en provinciaal beleid om geen afval in de bodem op te slaan. De opslag van kernafval in de Drentse bodem is alleen daarom al geen optie. Wij vinden de opslag van kernafval in de bodem geen duurzame oplossing. Tegen die optie hebben wij ons verzet en dat zullen wij, gelet op onze zorg voor de huidige en toekomstige Drentse burgers, ook blijven doen.

Bodemenergie

Bodemenergie kan worden toegepast in de vorm van verticale open (grondwaterafhankelijke) en gesloten (niet-grondwaterafhankelijke) systemen, horizontale gesloten systemen en zogenaamde energie(hei)palen. WKO is een speciale toepassing van de verticale bodemenergiesystemen. Welk systeem het beste kan worden toegepast is onder andere afhankelijk van de energievraag en de bodemgesteldheid.

Voor de open bodemenergiesystemen, waarbij gebruikgemaakt wordt van grondwater, is een Grondwaterwetvergunning benodigd. Voor de gesloten bodemenergiesystemen geldt nog geen specifieke regelgeving. Wel willen wij bereiken de aanleg van dergelijke systemen te laten melden en registreren. Voor de gesloten systemen sluiten wij aan bij de gemeentelijke bouwvergunning. Uiteraard zijn de zorgplichten (WBB en Wm) in alle gevallen van toepassing.

Op landelijk niveau wordt gewerkt aan een beleidskader voor de toepassing van bodemenergie en aan een richtlijn voor de uitvoering van boringen. Deze laatste zal een wettelijke verankering krijgen.

In de in 2006 vastgestelde nota Energiek Drenthe is bodemenergie 1 van de 5 speerpunten. Bodemenergie kan een belangrijke bijdrage leveren aan het beperken van het gebruik van fossiele brandstoffen en daarmee aan het terugdringen van de CO₂-uitstoot. Ons doel is om 25% (30.000 ton CO₂ vermindering per jaar) van de duurzame energie in 2010 te winnen uit bodemenergie.

Hiermee leveren wij een bijdrage aan het realiseren van het Kyoto-protocol. Om dit ambitieuze doel te realiseren, willen wij daar waar de mogelijkheden voor de toepassing van bodemenergie het grootst zijn, dit actief stimuleren.

In Drenthe hebben wij een onderzoek gedaan naar de mogelijkheden om bodemenergie toe te passen. Op basis hiervan worden momenteel kaarten ontwikkeld waarop het Drents beleid voor de toepassing van de verschillende bodemenergiesystemen is weergegeven. Hierbij kijken wij naar waar de winning van bodemenergie:

- binnen de algemeen geldende voorwaarden het beste kan en mag plaatsvinden;
- niet is toegestaan;
- onder beperkende voorwaarden is toegestaan.

Deze kaarten plaatsen wij uiteindelijk op de provinciale website, tezamen met een informatiesite over de toepassing en het gebruik van bodemenergie.

Aardwarmte

In het noorden en zuidoosten van Drenthe bevinden zich op grote diepte gesteentelagen waaruit mogelijk aardwarmte in de vorm van heet water (> 100 °C) kan worden gewonnen. In deze gebieden stimuleren wij gemeenten, woningbouwcorporaties en andere organisaties daarvan gebruik te maken.

Opslag van CO₂

Uit recent onderzoek van TNO is gebleken dat lege gasvelden in Drenthe geschikt zijn voor opslag van CO₂. In overleg met onder andere de NAM en Energy Valley worden de mogelijkheden verder uitgewerkt. Een belangrijke overweging hierbij is dat Drenthe op die manier een grote bijdrage kan leveren aan het realiseren van de landelijke en provinciale CO₂-reductiedoelstelling (Kyoto-protocol).

Momenteel wordt op Europees en nationaal niveau gewerkt aan regelgeving voor de ondergrondse opslag van CO₂.

Acties

16. Ontwikkelen visie gebruik ondergrond en inbrengen in nieuwe omgevingsbeleid (o.a. Structuurvisie) en in de bodemvisie.
17. Operationaliseren beleidskader bodemenergie.

5.3.5 Duurzaam bodemgebruik gericht op natuur en landbouw

De bodemsituatie ter plaatse bepaalt welke natuur en welke gewassen op de bodem het best gedijen. Voor de natuur is de lokale variatie in bodemstructuur en grondwaterpeil en -kwaliteit (opgeloste stoffen en kwel) van groot belang voor het voorkomen van specifieke planten en bodemorganismen. Voor de landbouw zijn dezelfde factoren bepalend voor een goede gewasopbrengst.

Duurzaam bodemgebruik in de natuur en landbouw wil deze basisfactoren zo goed mogelijk in stand houden of waar nodig verbeteren. Dit moet leiden tot een “goede en gezonde” bodem voor onze natuur en ook voor onze landbouw. Wat een “goede en gezonde” bodem is, is onderwerp van nader onderzoek.

Vanuit het RIVM wordt gewerkt aan de ontwikkeling van landelijke Referenties voor Biologische Bodemkwaliteit (RBB-systematiek). Daarbij wordt gezocht naar de biologische kenmerken van een “goede en gezonde” bodem, bij verschillend bodemgebruik. De referentiewaarden zijn vooral bedoeld om de biologische toestand van de bodem in beeld te brengen. Zij hebben niet direct het doel om de bodembiodiversiteit te bevorderen, maar zullen daar indirect wel een bijdrage aan kunnen leveren. De nationale referentiewaarden zijn in een drietal pilotprojecten getoetst in de praktijk. Eén van de pilotstudies is in 2007 in Drenthe uitgevoerd onder de titel Bodemkwaliteit Drenthe. De resultaten van de pilot zijn bemoedigend en lijken de ontwikkelde RBB-systematiek te ondersteunen. Wel is in de pilot aan het licht gekomen dat de Drentse bodemwaarden op belangrijke onderdelen sterk afwijken van de landelijke referentiewaarden. Daarom is en wordt onderzocht of er mogelijkheden zijn voor regionale c.q. Drentse referentiewaarden. Ook is in de pilot daar al verkennend naar gekeken. Naar aanleiding van de uitkomsten van de pilots en de verzoeken van de deelnemers aan de pilots is inmiddels een tweejarig vervolgproject van start gegaan. In dit project zal worden gestreefd naar het herbevestigen van de uitkomsten van de pilot enerzijds en het toetsen van de invloed op de regionale bodemkwaliteit van de te treffen praktijkmaatregelen door bodemgebruikers anderzijds. In samenspraak met de Waterleidingmaatschappij Drenthe en LTO-Noord wordt nagegaan in welke mate de RBB-systematiek kan worden toegepast bij duurzaam bodembeleid in de praktijk van grondwaterbeschermingsgebieden. Een project gericht op de bewustwording van grondgebruikers in die betreffende gebieden rondom het thema duurzame bodem is in voorbereiding.

Milieukwaliteit natuurgebieden

Als onderdeel van de “ILG-Bestuursovereenkomst” (zie paragraaf 4.6) moeten de provincies de milieukwaliteit (met een nulmeting) aangeven van de EHS, de vogel- en habitatgebieden (Natura 2000) en de overige gebieden die onder de Natuurbeschermingswet 1998 vallen. Deze opdracht staat ook in de Nota ruimte en in de Agenda vitaal platteland.

Wanneer wij uitgaan van de benodigde milieukwaliteiten voor het realiseren van de gestelde doelen in de desbetreffende natuurgebieden én de resultaten van de nulmeting bekend zijn, kunnen wij eventuele achterstanden definiëren. Via gerichte

milieumaatregelen in het landelijke gebied moeten deze achterstanden verkleind of weggewerkt worden.

Het landelijke project Milieutekorten neemt bij de inventarisatie van de milieutekorten ook zaken als vermesting, verzuring, verdroging (het uitdrogen van de bodem) en dergelijke mee. Daar waar het bij de milieutekorten om de bodemkwaliteit(en) gaat, is er ook een verband met het project BIELLS (paragraaf 4.3 en 5.5.1).

In het licht van het vorenstaande kan ook het vervolg genoemd worden op het project Bedreven bedrijven. Hier gaat het vooral om het optimaliseren van de kringlopen rond het voeren van koeien en de daaruit voortvloeiende eiwitomzetting. Voor het milieu is er behoefte aan vergelijkbare projecten voor bouwland, zoals het terugdringen van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Het project Bedreven bedrijven richt zich in het bijzonder op het terugdringen van ammoniak en nitraat, maar sinds kort ook op zware metalen en fosfaat. Voorbereidingen worden getroffen om het project op te schalen en te verbreden met klimaat/broeikasgassen.

Acties

18. Uitvoeren project Bodemkwaliteit Drenthe, inventariseren van maatregelen om de bodembioologische kwaliteit te kunnen beïnvloeden.
19. Onderzoeken van de mogelijkheden om de RBB-systematiek toe te passen in de praktijk van grondgebruikers binnen grondwaterbeschermingsgebieden.
20. Milieutekorten in natuurgebieden in beeld brengen.
21. Milieubelasting van rundveehouderijen verlagen.

Bestrijdingsmiddelen

Het gebruik van bestrijdingsmiddelen vraagt de laatste jaren steeds meer aandacht. Hierbij gaat het om het middelengebruik in zowel de landbouw als daarbuiten (vooral het gebruik op verhardingen). In de grondwaterbeschermingsgebieden is er al jaren aandacht voor de bestrijdingsmiddelen. Dankzij het convenant tussen de waterleidingbedrijven en de landbouwsector in Drenthe is al veel bereikt. In overeenstemming met de EU- en de rijksdoelstelling is in POP II in algemene zin geformuleerd dat het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen zoveel mogelijk wordt beperkt. Als onderdeel van Algemene omgevingskwaliteit (algemeen beschermingsniveau) dient het grondwater in de gehele provincie te voldoen aan de door EU gestelde eisen voor drinkwaterkwaliteit. In de EG KRW en in de Richtlijn grondwater zijn kwaliteitsdoelstellingen voor grondwater vastgesteld, inclusief de aanwezigheid van (afbraakproducten van) bestrijdingsmiddelen.

Om verantwoorde uitspraken te kunnen doen over het gebruik van bestrijdingsmiddelen en de daarmee samenhangende milieu-effecten (grondwater-en oppervlaktewaterkwaliteit) in de provincie willen wij de omvang van het gebruik systematischer volgen. Momenteel wordt gewerkt aan het in beeld brengen van het (niet) landbouwkundig gebruik aan de hand van landelijke CBS-cijfers en enquêtegegevens. Daarnaast is een structurele uitwisseling nodig van monitoringsgegevens over bestrijdingsmiddelen tussen waterleidingmaatschappijen, waterschappen en de provincie. Een eerste aanzet is er. Verder is het meetpakket het provinciale grondwaterkwaliteitsmeetnet uitgebreid met bestrijdingsmiddelen. Zodra een beeld verkregen is van het middelengebruik en de daarmee gepaard gaande milieurisico's zullen zoveel mogelijk samen met de doelgroepen specifieke projecten worden opgestart die leiden tot een reductie van de milieubelasting.

Tezamen met de landbouwsector en de Waterleidingmaatschappij Drenthe wordt op dit moment gewerkt aan de introductie van de sleepdoek. Met dit systeem – dat op een bestaande spuitmachine kan worden gebouwd - kan een forse driftreductie worden bereikt en is het mogelijk om te besparen op middelengebruik. Daarnaast is provincie Drenthe en de landbouw (LTO-Noord) bezig met het opzetten van het project “Bezem door de middenkast”. Getracht wordt om hiermee oude middelen uit voorraadkasten van bedrijven weg te krijgen, zodat deze niet meer in het milieu terecht komen.

Dit jaar zal met de uitvoering van beide projecten worden gestart.

Het gaat hierbij ook om projecten buiten de landbouw (overheden en bedrijven met grote oppervlakten en gebruikers van volkstuintjes). Het gebruik van onkruidbestrijdingsmiddelen door gemeenten is in de afgelopen jaren verminderd doordat er alternatieve methoden zijn toegepast. Dit beleid staat - voornamelijk vanwege kostenoverwegingen - onder druk.

Over de nieuwe Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden, Staatsblad 2007, is in IPO-verband overleg geweest met de meest betrokken departementen. Daarin is afgesproken dat de bevoegdheid van de provincies om in de POV aanvullende regels op te nemen over gewasbeschermingsmiddelen onaangetast blijft. Verder is afgesproken dat de door de provincies in de grondwatermeetnetten gevonden schadelijke bestrijdingsmiddelen gemeld kunnen worden bij de departementen. Zij gaan daarover dan in contact met het CTB, zodat in het toelatingsbeleid daarmee rekening kan worden gehouden. De provincies hebben ook zelf de mogelijkheid zich tot het CTB te wenden.

In het Drentse project Risico-inventarisatie grondwaterbeschermingsgebieden wordt ook aandacht geschonken aan het gebruik van bestrijdingsmiddelen. Binnen dit project zijn de beschermingsgebieden geselecteerd die gevoelig zijn voor uitspoeling van bestrijdingsmiddelen.

Acties

22. Onderzoek naar omvang milieubelasting en gebruik bestrijdingsmiddelen in en buiten de landbouw.
23. Opstarten project Sleepdoek.
24. Opstarten project Bezem door de middenkast.

Bloembollenteelt

De voor Drenthe relatief nieuwe teelt van bloembollen heeft tot onrust geleid over de mogelijk negatieve gevolgen voor milieu en landschap. Na een snelle groeiperiode eind jaren negentig van de vorige eeuw is het bloembollenareaal in Drenthe met ongeveer 750 ha nu redelijk stabiel. Samen met andere partijen werken wij aan de volgende 4 thema's:

1. gebruik en effecten van gewasbeschermingsmiddelen
2. inrichting en locatie van spoelplaatsen
3. verdroging als gevolg van grondwateronttrekking
4. gevolgen van verwijdering en verplaatsing van spoelgrond.

Daarnaast zijn “communicatie” en “teelt in kwetsbare gebieden” belangrijke onderwerpen. In 2006 is een (ambtelijk) platform duurzame bollenteelt in Drenthe opgericht. In dit platform kunnen alle betrokken partijen hun opvattingen naar voren brengen en aanbevelingen doen voor gezamenlijke activiteiten en het volgen van het gezamenlijke stimuleringsproject Duurzame bollenteelt.

Het project heeft geresulteerd in een reductie van de milieubelasting met circa 75%. Tagetes (Afrikaantjes) zijn in 2006 op circa 70 ha ingezaaid als biologisch alternatief voor natte grondontsmetting. Het resultaat – aaltjesdoding – is uitstekend.

Door TNO is aangetoond dat grondwateronttrekkingen slechts een kortdurend effect hebben op de grondwaterspiegel.

Acties

25. Afronden project Op weg naar een duurzame bollenteelt in Drenthe - vermindering milieubelasting (75% in 2007) bestrijdingsmiddelen.

26. Bevorderen duurzame bollenteelt.

Risicogebieden KRB

De KRB vraagt te onderzoeken of er gebieden zijn waar voor bepaalde bodembedreigingen nadere maatregelen nodig zijn. Het gaat om de volgende aspecten/processen: erosie, gestage afname van organische stof, verdichting, verzilting en aardverschuivingen. Voor de aan te wijzen gebieden – de risicogebieden – moet een ambitieniveau en afhankelijk hiervan een maatregelenprogramma worden vastgesteld. Bij de aanwijzing van de risicogebieden wordt gevraagd rekening te houden met de effecten van de bedreigende processen op de “intensivering van de broeikasgasemissies en woestijnvorming”.

De bevoegdheid om risicogebieden aan te wijzen zal zeer waarschijnlijk bij de provincies worden gelegd. In 2009/2010 bestaat daar duidelijkheid over. Hierna beschrijven wij op hoofdlijnen per type risico de problematiek en ontwikkelingen in Drenthe.

Er is een inventarisatie gedaan naar de inhoudelijke informatie die beschikbaar is over de bedreigingen waarvan de KRB vraagt om te kijken of hiervoor mogelijk risicogebieden moeten worden aangewezen. Deze inventarisatie is uitgevoerd door een gezamenlijke initiatiefgroep vanuit de Ministeries van VROM en LNV, het LNV Kennisinstituut Alterra en een aantal provincies, waaronder Drenthe, met medewerking van TNO.

Los van de Kaderrichtlijn is het voor de beleidsvorming van belang om te weten of er in Drenthe aaneengesloten gebieden zijn, waar dergelijke bedreigingen bestaan. Op die manier kan mogelijk daar vroegtijdig op ingespeeld worden. In verband daarmee willen we in 2009 een quick scan naar die bodembedreigingen uitvoeren.

Daarnaast wordt overwogen om samen met de Nederlandse grensprovincies Niedersachsen en Nordrhein Westfalen een INTERREG-programma te starten met betrekking tot de mogelijke risicogebieden.

Aspecten/processen:

1. Bodemerosie

Bodemerosie is het proces waarbij bodemdeeltjes (sediment) losgemaakt en verplaatst worden door water, ijs, wind of bodembewerking. Binnen Drenthe hebben wij met name te maken met risico's van winderosie, al dan niet in combinatie met vormen van bodembewerking.

Onder invloed van harde wind kunnen bodemdeeltjes losgemaakt en getransporteerd worden. Dit proces wordt winderosie genoemd. Winderosie kan schade en hinder veroorzaken die te onderscheiden is in een aantal soorten. Ten eerste landbouwkundige schade zoals het verwaaien van de vruchtbare laag, de verspreiding van onkruiden, gewasbeschermingsmiddelen, het beschadigen (zandstralen) van gewassen en apparatuur. Ten tweede kan gezondheidsschade optreden door het inademen van opgewaaid fijn stof. Ten slotte kan overige maatschappelijke hinder optreden, zoals verkeershinder door beperkt zicht, stof op wasgoed en stof in huizen en gebouwen.

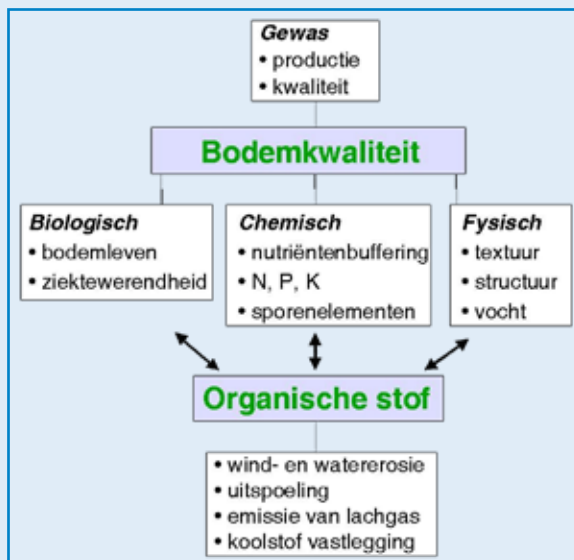
Winderosie vindt voornamelijk plaats in grote open gebieden waar de bodem droog is en niet of nauwelijks bedekt. Lage grondwaterstanden en een laag organisch stofgehalte dragen bij aan een verhoogd risico op winderosie. Binnen Drenthe geldt vooral het oude veenkoloniale gebied als een risicogebied voor optredende winderosie. In de Veenkoloniën bestaat het organisch stof in de bodem veelal uit verteerde veenresten die relatief weinig binding geven aan de bodem. Hierdoor kan de wind de losliggende deeltjes van de bodem makkelijk optillen en verplaatsen. Ook zijn de veendeeltjes in de bodem vaak onherstelbaar uitgedroogd waardoor in lange droge perioden er een verhoogde kans is op winderosie. Op basis van deze ervaringsgegevens hebben wij in 2002 onderzoek gedaan naar de gevolgen van winderosie in Drenthe en de mogelijkheden om het optreden ervan tegen te kunnen gaan. Het onderzoek was een combinatie van literatuurstudie met praktijktoetsing bij de Drentse akkerbouw in de Veenkoloniën. Het rapport "Ontwikkeling van beleid ter bestrijding van winderosie (Bioclear, 14 oktober 2002)" heeft uitgewezen dat Drenthe inderdaad een aantal specifieke winderosiegevoelige gebieden kent (overigens ook buiten de Veenkoloniën).

Uit het onderzoek is gebleken dat veel maatregelen die getroffen kunnen worden om winderosie tegen te gaan bekend zijn. De Drentse akkerbouwsector is op de hoogte van de beschikbare maatregelen en maakt er deels ook gebruik van. In Drenthe wordt voornamelijk gebruik gemaakt van stuifgerst, groenbemesters en rundveedrijfmest. Andere maatregelen worden in mindere mate toegepast vanwege de geringe werking en/of de financiële onaantrekkelijkheid. Landelijke regels gericht op het beperken van winderosie zijn niet meer van kracht. In 2003 is de landelijke verordening van het hoofd Productschap Akkerbouw, die ook van kracht was voor erosiegevoelige delen van Drenthe, ingetrokken. In deze verordening werden te treffen maatregelen dwingend voorgeschreven.

Het onderzoek van Alterra (2006) heeft meer zicht gegeven op de kans op wind- en watererosie. De conclusie luidt dat in delen van Drenthe het organisch stofgehalte beneden de kritische grens voor verstuiving ligt of komt te liggen. Naar de historische en toekomstige ontwikkeling van organische stof in Drentse landbouwbodems wordt onderzoek verricht (zie kopje Organische stof). De uitkomsten van dat onderzoek zullen van belang zijn voor de Drentse ontwikkelingen die zich richten op (wind)erosie.

2. Organische stofgehalte

Organische stof vervult een centrale rol in de bodem. Organische stof heeft het vermogen om enige nutriënten en verontreinigingen te binden, het zorgt voor een open bodemstructuur waardoor het ook de vochtinhouding en de beluchting van de bodem positief beïnvloedt. Daarnaast is organische stof de belangrijkste voedselbron voor het bodemleven en kan het koolstof vastleggen. Door het vastleggen van CO₂ en de bevordering van de doorlaatbaarheid van de bodem speelt organische stof een rol bij het opvangen van de gevolgen van de klimaatverandering. Anderzijds leidt de huidige klimaatverandering tot een versnelde afbraak van organische stof in de bodem. Daarmee wordt meteen duidelijk dat organische stof niet alleen belangrijk is voor de bodemvruchtbaarheid.

Figuur gemaakt door Nutriënten Management Instituut

De aanwezigheid van organische stof in de bodem wordt uitgedrukt in volumeprocenten. Een ideaal percentage bestaat niet, omdat dat onder andere afhankelijk is van het type bodem en het gebruik van die bodem. Ook de kwaliteit en de afbraaksnelheid van de aanwezige organische stof bepaalt of een bodem geschikt is voor het uitvoeren van een bepaalde functie.

In een optimale situatie zijn productie en afbraak van organische stof met elkaar in balans. De opbouw van organische stof vindt plaats door afbraak van plantenresten. Sommige plantenresten zijn snel afbreekbaar en hebben direct invloed op de voedingsopname door het gewas. Andere, meer houtachtige plantenresten breken moeilijker af en zijn daardoor langer in de bodem aanwezig. De kwaliteit, aard en het gehalte aan organische stof in de bodem zijn onder andere gerelateerd aan het bodemtype, de stand van het grondwater, de vegetatie c.q. begroeiing en de geschiedenis van de bemesting. In Drenthe hebben wij voornamelijk te maken met schrale, droge zandgronden en oostelijk in de provincie veenbodems. De droge en schrale zandbodems hebben van nature een wat lager organisch stofgehalte, wat betekent dat het op peil houden ervan extra van belang is. Veengronden echter hebben van nature juist een zeer hoog gehalte aan organische stof.

De Drentse veengronden zijn echter in hoog tempo aan het verzanden (veendegradatie), wat grote gevolgen heeft voor organische stof in de bodem.

Door het oogsten van gewassen wordt ook organische stof afgevoerd. Om het organische stof in de bodem op niveau te houden, moet daarom organische stof worden aangevoerd. Dat kan door de eerder benoemde plantenresten, maar bijvoorbeeld ook door groenbemesters en goede organische meststoffen. Hierdoor blijft het organische stof, bij voldoende toevoer, in de bodem op peil en kan het aanwezige bodemleven groeien en zich ontwikkelen. Ook (diepe) grondbewerking heeft een negatieve invloed op het organische stof in de bodem.

Vorenstaande kennis over het belang van organische stof in de bodem heeft ertoe geleid dat wij in 2003 een verkennend onderzoek zijn gestart naar de trends in organische stof op Drentse landbouwgronden. Dit onderzoek is uitgevoerd op basis van historische bodemgegevens die zijn verzameld in de laatste 25 jaar. Het onderzoek heeft uitgewezen dat bepaalde combinaties van bodem en gewas een afnemend gehalte aan organisch stof tot gevolg kunnen hebben. Het onderzoek heeft de aanleiding gevormd voor een gedetailleerder onderzoek, dat in het begin van 2007 is gestart. Naast de trends in organische stofgehalten wordt nu ook inzichtelijk gemaakt wat de kwaliteit en de afbreekbaarheid is van Drents organische stof in landbouwpercelen.

De resultaten van het onderzoek zijn in het najaar van 2008 bekend en vormen de basis voor verdere projectontwikkeling en -stimulering.

3. Bodemverdichting

Bodemverdichting treedt vaak op door menselijk handelen. Voor de afdekking van de bodem – een ander thema in de KRB – is een verdichting van de bodem vaak een voorwaarde. Daarnaast treedt bodemverdichting op door het gebruik van zware machines op landbouwpercelen. De ene grondsoort (bijvoorbeeld zandgrond) is er gevoeliger voor dan de andere (bijvoorbeeld zware zavel en kleigronden). Verdichting in landbouwgronden treedt op onder de ploegzool, onder de bouwvoor, en is een cumulatief proces. Het proces is niet of nauwelijks omkeerbaar en wordt nauwelijks door natuurlijke processen opgeheven. Een verdichte ondergrond is economisch en qua milieu aspecten niet optimaal. Een verdichte bodem resulteert in:

- verminderde gewasopbrengsten en gewaskwaliteit;
- oppervlakkige afspoeling neerslag, nutriënten en bestrijdingsmiddelen;
- minder aanvulling van de grondwatervoorraad;
- minder bodemleven en bodemlucht;
- vermindering van bodemprocessen.

Oostvaardhoeve, Wieringermeerpolder. Bron: Alterra

De klimaatverandering zal de gevolgen van bodemverdichting, naar verwachting, verergeren. Over de omvang van de bodemverdichting is landelijk nog weinig bekend. Het Ministerie van LNV start een oriënterend onderzoek naar het voorkomen van bodemverdichting. Bodemverdichting is waarschijnlijk sterk perceelsgebonden. Bodemverdichting kan worden voorkomen door een goede landbouwpraktijk. Dit is een eerste verantwoordelijkheid van de gebruiker, anderzijds is er ook een maatschappelijk belang (aantasting van de bodemfuncties).

4. *Verziltting*

Binnen de context van de KRB, voortvloeiende uit de gehanteerde omschrijving van het begrip “bodem”, betekent verziltting een geleidelijke toename van zouten in de bodem. Dit wordt veroorzaakt door opeenhoping van zouten in minerale en organische bodemdeeltjes (onder andere door strooizout, irrigatie met brakwater en intensieve kwel in de polders). Verdichting van de bodem kan van invloed zijn op verziltting, omdat een geringere doorspoeling plaatsvindt.

Het verschuiven van de zoet-zoutgrens in het grondwater door bijvoorbeeld te grote onttrekkingen is in eerste instantie een zaak die bij de implementatie van de EG KRW aan de orde komt. Deze verschuiving speelt vooral in de kustprovincies, maar doet zich ook in (de omgeving van) Drenthe voor. Wij volgen deze problematiek nauwgezet in relatie met de strategische grondwatervoorraad. Momenteel is nog onvoldoende bekend of verziltting, zoals omschreven in de Kaderrichtlijn, in Drenthe een probleem is.

5. *Aardverschuiving*

De vijfde categorie Aardverschuiving doet zich in Drenthe niet voor.

Acties

- 27. Een quick scan naar het voorkomen van gebieden waar mogelijk sprake is van een of meer bodembedreigingen, genoemd in de KRB.
- 28. Onderzoek naar trends van organische stof in Drentse landbouwbodems.

5.4 Bodemsanering

5.4.1 Beleidsontwikkeling en strategie

Een van de doelstellingen zoals opgenomen in het NMP 4 is te komen tot de beheersing van de verontreinigingproblematiek in het jaar 2030. In 2030 zijn alle oude ernstige verontreinigingen gesaneerd dan wel beheerst. Vóór 2015 dienen alle oude ernstige gevallen met onaanvaardbare risico's te worden gesaneerd of beheerst. De bodem wordt geschikt gemaakt voor het gebruik dat maatschappelijk gewenst is (Beleidsvernieuwing bodemsanering (BEVER)). Beter evenwicht tussen wat vanuit milieuhygiënisch oogpunt wenselijk is en wat vanuit maatschappelijk oogpunt noodzakelijk en haalbaar is. De WBB voorziet hierin.

De regels moeten er voor zorgen dat de bodemverontreinigingproblematiek in circa 25 jaar wordt beheerst.

De Beleidsbrief bodem geeft nog een verdere verbreding aan. Integraal en duurzaam bodembeheer staan voorop. Naast de chemische en biologische aspecten spelen de fysische aspecten ook een rol.

Beleid en regelgeving gaan uit van de functiegerichte sanering van de bovengrond (tot 1 m beneden maaiveld) en kosteneffectieve sanering van de ondergrond (dieper dan 1 m). Met deze saneringsdoelstelling wordt het geschikt maken voor het huidige of geplande gebruik centraal gesteld. Bodemsanering gaat uit van het wegnemen van onaanvaardbare risico's in plaats van het volledig herstellen van de bodemkwaliteit. Er is meer ruimte voor maatschappelijke dynamiek, maatwerk en beheer van verontreiniging. Door een effectieve en efficiënte inzet van de middelen wordt een betere bodemkwaliteit bereikt. Bodemsaneringen worden hierdoor goedkoper. Het is niet nodig dat overal dezelfde kwaliteit van de bodem wordt gerealiseerd. Ook in het bodem-

saneringsbeleid worden keuzes gemaakt waarin het maatschappelijk belang meeweegt. Het gaat om verantwoorde keuzes, die op provinciaal en gemeentelijk niveau een gezonde bodem bewerkstelligen en tegelijkertijd maatschappelijke en ruimtelijke dynamiek voldoende mogelijk maken. Voorop staat dat een mindere bodemkwaliteit geen onaanvaardbare risico's mag hebben voor de gezondheid en het milieu.

Sanering t.p.v. de Kolk en het doorsteken van de dam in Assen.
Bron: gemeente Assen

Ondanks de sterke veranderingen in het bodembeleid blijft er een aantal constanten. Zo staat het geval van verontreiniging centraal. Bodemonderzoek, meestal uitgevoerd in verschillende fasen, heeft tot doel het geval van bodemverontreiniging geheel in beeld te brengen en vervolgens te bepalen of de situatie leidt tot risico's. De mate waarin zich risico's voordoen bepaalt of er met spoed moet worden gesaneerd of dat er meer tijd voor kan worden genomen. Uiteindelijk zullen de gevallen van ernstige bodemverontreiniging allemaal aangepakt gaan worden. Om ervoor te zorgen dat de saneringsactiviteiten leiden tot het gewenste resultaat, worden saneringsplannen opgesteld en aan ons voorgelegd ter instemming.

Van belanghebbenden, zoals eigenaren en projectontwikkelaars (privaat en publiek), wordt verwacht dat zij een substantieel deel van de saneringskosten meebetalen. De rijksbijdrage voor bodemsanering is op grond daarvan sterk verlaagd. De beschikbare rijksmiddelen worden vooral ingezet door samen met anderen de bodem geschikt te maken voor het voorgenomen gebruik. Wij stimuleren belanghebbenden om te investeren in bodemsaneringen.

Het in beeld brengen van de werkvoorraad van de gevallen van bodemverontreiniging heeft de afgelopen periode de aandacht gehad. De komende periode zal het vooral gaan om te komen tot het saneren, dan wel beheersbaar maken van de bodemverontreinigingen met onaanvaardbare risico's.

Ontwikkeling specifiek beleid

Naast onze wettelijke taken, zoals voorbereiden en uitvoeren van bodemsaneringen en toetsen bodemsaneringsprojecten van derden, willen wij beleid ontwikkelen voor de volgende specifieke thema's.

Bodemsanering in relatie met bescherming grondwatervoorraden

De huidige aanpak van de werkvoorraad richt zich op het hele grondgebied en geeft geen specifieke aandacht aan gebieden die zijn aangewezen ter bescherming van het grondwater met het oog op de drinkwatervoorziening (hier kortheidshalve genoemd grondwaterbeschermingsgebieden). Wij gaan deze gebieden prioriteit geven.

Vóór 2015 moeten de vastgestelde kwaliteitsdoelstellingen (KRW) binnen deze gebieden worden gerealiseerd. Uiteraard gelden deze milieukwaliteitseisen naast de algemene eis dat de grondwaterkwaliteit binnen het grondwaterlichaam niet mag verslechteren.

Binnen de grondwaterbeschermingsgebieden wordt aan de hand van de uitkomsten van het project risicoinventarisatie en -analyse (zie paragraaf 5.3.3) een prioritering van puntbronnen gemaakt naar kwetsbaarheid per gebied. Op basis van deze prioritering willen wij dat de bodemverontreiniging binnen de grondwaterbeschermingsgebieden uiterlijk 2015 is gesaneerd of dat er zodanige maatregelen worden genomen dat deze geen bedreigingen meer vormen voor de kwaliteit van het grondwater. Voor de strategische (toekomstige) grondwaterwinningen geldt in principe hetzelfde met die uitzondering dat deze gebieden (nog) niet zijn meegenomen in het project Risicoinventarisatie en -analyse grondwaterbeschermingsgebieden. Een prioritering van puntbronnen is dan ook nog niet opgesteld. Zodra er meer bekend is over de locaties en begrenzingen van deze strategische grondwaterwinningen, zal hiervoor de prioritering worden opgesteld en uitgevoerd volgens de werkwijze bij de huidige grondwaterbeschermingsgebieden.

De provincie stelt als eis dat binnen alle waterwingebieden de saneringen van de bodemverontreinigingen uiterlijk 1 jaar na ontdekking moeten starten. Met saneringen wordt bedoeld het daadwerkelijk uitvoeren van een sanering of het treffen van beheersmaatregelen.

Voor die gevallen waar uit het oriënterend onderzoek blijkt dat er een grote kans op verspreiding is en dit een probleem voor de winning vormt, gaan wij over tot het uitvoeren van het nader onderzoek. Op basis van dit onderzoek stellen wij vast of een locatie een ernstig geval is waarvoor spoedig saneren noodzakelijk is. Voor de gevallen waar met spoed moet worden gesaneerd gaan wij waar mogelijk provinciale middelen beschikbaar stellen buiten de WBB om. Ook zullen wij dan financieringsmogelijkheden zoeken bij de gemeenten en waterleidingmaatschappijen.

Acties

29. Resultaten uit project Risicoinventarisatie en -analyse verwerken in werkvoorraad.
30. Uitvoeren nader onderzoeken bij kans op verspreiding binnen grondwaterbeschermingsgebieden.
31. Financieringsmogelijkheden zoeken bij gemeenten/waterleidingmaatschappijen voor gevallen die met spoed moeten worden gesaneerd.

Gesloten stortplaatsen

Landelijk is vanaf de jaren '80 de problematiek van de voormalige stortplaatsen aangepakt als een bodemsaneringprobleem. Voor deze stortplaatsen was geen regelgeving. Uitgangspunt was wel dat oude stortplaatsen moeten worden aangepakt omdat zij een geval van bodemverontreiniging opleveren of een potentieel risico voor de toekomst vormen. Deze stortplaatsen zijn in het verleden vaak zonder adequate onder- of bovenafdichting in Nederland ontstaan. In 1993 is aan deze vorm van afvalstorten een definitief einde gekomen met de invoering van het Stortbesluit bodembescherming. Er is een landelijke inventarisatie (het project Nazorg Voormalige Stortplaatsen NAVOS) gedaan naar de omvang van de problematiek van de voormalige stortplaatsen. Daarbij is de kwaliteit van het grondwater in de omgeving van deze voormalige stortplaatsen en de deklaag/contactzone in beeld gebracht. In Drenthe zijn circa 200 locaties, waaronder veel gedempte wijken, agrarische stortplaatsen, stortplaatsen met bouw- en slooafval, huishoudelijk afval en bedrijfsafval, onderzocht. Uit het onderzoek blijkt dat bij de meeste locaties de aangetroffen verontreinigingen geen onaanvaardbare risico's met zich mee brengen en bij het huidige gebruik niet nodig is om tot spoedig saneren over te gaan. Bij een aantal van deze locaties is het gewenst verder te onderzoeken om aan- of afwezige risico's vast te

kunnen stellen en of er sprake is van een geval van ernstige verontreiniging waarvoor spoedige sanering noodzakelijk is. Voor een aantal locaties is vastgesteld dat de contactzone (deklaag) kwalitatief en/of kwantitatief niet in orde is.

Voormalige stortplaats gedempte Ven te Mantinge

Van veel voormalige stortplaatsen is onvoldoende bekend wat het stortmateriaal is. Het voormalige stort kan daarom worden gezien als een “black box”, die een mogelijke bedreiging vormt voor de om- en onderliggende bodem en het grondwater. Wij hebben de eigenaren en gebruikers van locaties met een voormalige stortplaats waar vorengenoemd onderzoek is uitgevoerd in 2006 schriftelijk geïnformeerd over de resultaten.

Het ontwikkelen van beleid over de voormalige stortplaatsen ligt bij de provincie. VROM zal indien nodig generiek beleid opstellen.

In Drenthe geven wij een vervolg aan het NAVOS-onderzoek. Wij bepalen per locatie of de gegevens van de onderzoeken die gedaan zijn in het kader van het NAVOS voldoende zijn of dat er nog een beperkt aanvullend onderzoek nodig is. Daarbij leggen wij onze prioriteit bij voormalige stortplaatsen die liggen in de grondwaterbeschermingsgebieden.

Voor de locaties waar monitoring nodig is gaan wij bepalen tot hoelang wij deze monitoring willen doorzetten. Ons WBB-budget zetten wij in voor de kosten verbonden aan monitoring en nader onderzoek.

De verontreinigde grond en het verontreinigde grondwater onder een stort is een geval van bodemverontreiniging volgens de WBB. Een gesloten stortplaats beschouwen wij als een geval van bodemverontreiniging indien de omvang (met uitzondering van grondwater) voldoende is bepaald en er sprake is van overwegend (> 50%) bodemverontreiniging en geen afval. Het vaststellen van het geval van bodemverontreiniging bij de voormalige stortplaatsen en uitvoeren van saneringsmaatregelen kan op een natuurlijk moment (zoals bij wijziging in gebruik naar een gevoeliger bestemming) plaatsvinden.

Eigenaren van voormalige stortplaatsen die overgaan tot het verbeteren c.q. ophogen van de deklaag vragen wij om een plan van aanpak waarin de kwaliteit en kwantiteit van de ophooglaag is aangegeven.

Om de dikte van de deklaag te herstellen is grond nodig. Uitgangspunt hierbij is dat de kwaliteit van deze grond moet voldoen aan het Besluit bodemkwaliteit. Het is denkbaar om hiervoor de grond uit (onder andere) natuurontwikkelingsprojecten te gebruiken. Wij gaan bekijken of er mogelijkheden zijn om een regeling op te zetten voor eigenaren van voormalige stortplaatsen om het ophogen van deklagen te koppelen aan vrijkomende grond bij natuurontwikkelingsprojecten.

Wij vinden het belangrijk dat gesloten stortplaatsen in de toekomst geen nadelige gevolgen voor mens en milieu veroorzaken, maar ook willen wij herontwikkeling van voormalige stortplaatsen toestaan. Hierbij denken wij aan herinrichting van voormalige stortplaatsen voor gewenste gebruiksfuncties en integreren met landschapontwikkeling, natuur- en recreatieve ontwikkelingen en herinrichtingsplannen in het landelijk gebied. Wij zijn terughoudend in het gebruik van stortplaatsen voor woonbebouwing gezien de milieuhygiënische aspecten en psychosociale factoren.

Iedereen die een voormalige stortplaats meeneemt in ruimtelijke ontwikkeling, moet aantonen dat deze stortplaats geen ontoelaatbare risico's oplevert voor volksgezondheid, ecosysteem en/of verspreiding. Indien er sprake is van risico's moeten de benodigde maatregelen inclusief gebruiksbeperkingen worden uitgewerkt in een saneringsplan c.q. nazorgplan waarmee wij moeten instemmen volgens de Wbb.

Acties

32. Vervolgonderzoek NAVOS.
33. Bepalen monitoringstrategie voor voormalige stortplaatsen.
34. Registratie in GLOBIS van aanpak deklaag.
35. Onderzoek en/of faciliteren dat vrijkomende grond, uit onder andere natuurontwikkelingsprojecten, beschikbaar komt voor ophogen afdeklaag.
36. Stimuleren en faciliteren van de sanering en of beheersbaar maken van voormalige stortplaatsen bij herontwikkeling.

Diffuse immobiele verontreinigingen in de stad

De bodemkwaliteit hangt samen met de ontwikkeling van een gebied of een stad. In oudere steden, wijken of dorpen is de bodem vaak verontreinigd. Dit is een gevolg van historische activiteiten, aangebrachte ophooglagen. De verontreinigende stoffen zijn meestal immobiel en bestaan uit PAK en zware metalen, vooral lood en zink. Verhoogde gehalten PAK zijn bijvoorbeeld te relateren aan het gebruik van kolen voor de verwarming van woningen. De opslag van steenkool en het uitstrooien van de asresten hebben een diffuse verontreiniging van de bovengrond veroorzaakt.

Deze diffuse verontreiniging beschouwen wij als lokale achtergrondwaarden als deze in een bodemkwaliteitskaart zijn vastgelegd. Bij ernstige diffuse bodemverontreiniging of als de bodemkwaliteit onvoldoende is voor de functie van de bodem, kan een bodemsanering noodzakelijk zijn.

Bij diffuse verontreinigingen is het over het algemeen niet redelijk om van initiatiefnemers te vragen dat zij het hele diffuse geval in beeld brengen. De kadastrale percelen binnen een groot-schalige diffuse verontreiniging, die onderdeel zijn van het gebied waar de initiatiefnemer zijn plannen wil ontwikkelen, mogen worden beschouwd als 1 geval van bodemverontreiniging. De initiatiefnemer dient aan ons aannemelijk te maken dat er sprake is van een grootschalige diffuse verontreiniging, bijvoorbeeld aan de hand van historisch onderzoek en/of bodeminformatie over het gebied (bodemkwaliteitskaarten).

Bij herinrichtingsituaties en bij wijzigingen van het bodemgebruik moet gesaneerd worden als er sprake is van een ernstige bodemverontreiniging. Dit is ook van toepassing in de bijzondere situaties waarbij bij concentraties beneden de interventiewaarde toch humane risico's zouden kunnen ontstaan als niet wordt gesaneerd. Hierbij kan gedacht worden aan de aanleg van moestuinen, volkstuinten en kinderspeelplaatsen op een met lood verontreinigde bodem. Leiden diffuse immobiele verontreinigingen bij stadsdynamiek tot een knelpunt, dan overleggen wij met betrokkenen over de saneringsmaatregelen en gaan eventueel over tot (voor)financiering. Hierbij vindt afstemming plaats tussen WBB- en ISV-budget.

Herontwikkelingsprojecten met (diffuse) verontreinigingen in Coevorden

Actie

37. (Voor)financiering bij knelpunt stadsdynamiek door diffuse immobiele verontreinigingen

Provinciale eigendommen

De overheid kan ook als eigenaar van gronden te maken krijgen met bodemverontreiniging. Het Rijk heeft de Gedragslijnen inzake bodemverontreiniging in staats-eigendommen opgesteld. Hiermee wil zij bereiken dat de hele rijksoverheid zorgvuldig en eenduidig met bodemverontreiniging omgaat. Deze gedragslijn beschrijft hoe het Rijk moet omgaan met aan- en verkoop en het beheer van gronden in relatie tot bodemverontreiniging.

Ook wij hebben te maken met de aan- en verkoop en het beheer van gronden. Wij hebben een voorbeeldfunctie voor de omgang met bodemverontreiniging. Daarom zijn onze uitgangspunten in beginsel:

- tot verkoop overgaan nadat de bodem door ons is onderzocht en zo nodig gesaneerd;
- tot aankoop overgaan/besluiten als de bodem in voldoende mate is onderzocht en zo nodig gesaneerd;
- als eigenaar van gronden treffen wij preventieve maatregelen om bodemverontreiniging te voorkomen.

Vorengenoemde punten worden uitgewerkt in de Gedragslijnen inzake bodemverontreinigingen provinciale eigendommen.

Actie

38. Opstellen Gedragslijnen betreffende bodemverontreinigingen provinciale eigendommen.

Bevelbeleid/kostenverhaal

De WBB geeft ons de mogelijkheid om veroorzakers, bedrijfsmatige gebruikers en eigenaren of erfpachters door een bevel te dwingen bodemonderzoek en eventueel saneringen uit te voeren.

De Eindnotitie project Afstemming bevel/kostenverhaal vormt het uitgangspunt voor ons bevelbeleid. In het kort komt het er op neer dat:

- wij niet schromen om het bevel instrumentarium in te zetten;
- de inzet van bevelen voor ons een uiterst middel is; door goede communicatie wordt eerst geprobeerd anderen te bewegen op vrijwillige basis bodemonderzoek en sanering te laten uitvoeren;
- wij de veroorzaker in eerste instantie aanspreken;
- wij het principe de vervuiler betaalt zoveel mogelijk hanteren;
- wij een terughoudend beleid voeren over aansprakelijkheid van particulieren;
- bij erfenissen/schenken het principe geldt dat wij willen zorgen dat men niet financieel wordt benadeeld;
- wij bij ongerechtvaardigde verrijking overgaan tot kostenverhaal.

Bij het inzetten van het WBB-geld voor onderzoek of sanering kunnen wij of de Staat achteraf de kosten verhalen op een veroorzaker of eigenaar. De kosten worden verhaald op de veroorzaker of degene die door de sanering ongerechtvaardigd is verrijkt (waardestijging van het terrein). Met algemeen mandaat van de minister van VROM geven wij kwijting van kostenverhaal achteraf door de Staat indien met een veroorzaker of een eigenaar een overeenkomst wordt aangegaan. Dit betekent dat er geen kostenverhaal meer wordt toegepast.

In deel 2 van de bodemnota Uitvoering en beleidsregels bodemsanering is het bevelbeleid en kostenverhaal nader uitgewerkt.

Actie

39. Actief bevelsbeleid voeren in situaties waarin belanghebbende partijen niet vrijwillig overgaan tot sanering.

Stimulering bodemsanering particulieren

De aanpak van bodemverontreiniging bij particulieren willen wij stimuleren om zo te komen tot de tot sanering van de gevallen van ernstige bodemverontreiniging vóór 2030. Voor de aanpak van bedrijfsterreinen kennen wij de Bedrijvenregeling (zie paragraaf 5.4.3). Locaties die niet zijn aangemerkt als bedrijfsterrein maar alleen worden gebruikt voor wonen vallen hier niet onder. Ook de categorie van particulieren (bewoners vlg. bewonersregeling uit Beleidsregelkostenverhaal, artikel 75 Wbb van VROM d.d. april 2007, maar ook erfgenamen) kan te maken krijgen met ernstige bodemverontreiniging. Op deze locaties kan er sprake zijn van een geval van ernstige verontreiniging waar derden geen belangen hebben om de sanering mede te financieren, door het ontbreken van dynamiek. Verder kan de bodemverontreiniging ook problemen opleveren bij onder andere verkoop, erfenissen, schenkingen en bouwactiviteiten.

Voor deze categorie hebben wij in deel 2 van de bodemnota de beleidsregel stimulering bodemsanering particulieren opgenomen. De beleidsregel draagt bij aan de sanering van gevallen van ernstige bodemverontreiniging en biedt oplossingen voor particulieren die financiële problemen hebben met een geval van ernstige bodemverontreiniging.

5.4.2 Landsdekkend beeld spoor 1

Werkvoorraad

In Drenthe zijn circa 43.000 verdachte locaties bekend. Dit is onze werkvoorraad. Voor deze locaties wordt bekeken of er sprake is van bodemverontreiniging. Om dit op een efficiënte manier te bepalen wordt er een onderscheid gemaakt in de werkvoorraad tussen:

- locaties die vóór 2015 gesaneerd moeten worden (spoed, onaanvaardbare risico's);
- locaties die vóór 2030 gesaneerd moeten worden (geen spoed, geen onaanvaardbare risico's);
- locaties waar wij geen maatregelen nodig achten.

Voor een groot deel van de nu verdachte locaties verwachten wij niet dat er vóór 2015 gesaneerd moet worden. Dit zijn onder andere de locaties waar tanks liggen of hebben gelegen en de dempingen waarvan onbekend is waarmee ze gedempt zijn.

Om in Nederland te komen tot een vergelijkbare selectie van locaties die potentieel spoedlocaties zijn is een PRISMA-project opgestart. Voor Drenthe volgen hieruit circa 300 locaties waarvan sprake kan zijn van spoed.

Hiermee kunnen wij onze werkvoorraad voor 2009 nader concretiseren. Mede op basis van het aantal locaties in de werkvoorraad met onaanvaardbare risico's en de geschatte saneringskosten voor deze locaties worden door het Rijk de budgetten voor de periode 2010-2014 over de provincies verdeeld.

Wij zijn als bevoegd gezag verantwoordelijk voor het beheer van de werkvoorraad op ons grondgebied. Hiervoor is een goede samenwerking met de gemeenten nodig. De gemeente Emmen is voor haar eigen grondgebied bevoegd gezag en dus verantwoordelijk voor het beheer van haar eigen werkvoorraad.

Voor de spoedlocaties maken wij onderscheid in locaties binnen het stedelijk gebied van de programmameenten (ISV-gebied) en daarbuiten (landelijk gebied).

De programmameenten verrichten in principe zelf het onderzoek (historisch en oriënterend) naar de potentiële spoedlocaties in stedelijk gebied. Hiervoor kunnen zij gebruikmaken van het ISV-budget. Wij ondersteunen de gemeenten (zie paragraaf 5.2). In het landelijk gebied verrichten wij onderzoek (historisch en oriënterend) naar de potentiële spoedlocaties. Het onderzoek wordt gefinancierd uit het WBB-budget. Op basis van het oriënterend onderzoek schatten wij in of er sprake is van een potentiële spoedlocatie.

In overleg met de gemeenten zullen wij afspraken maken over een voortvarende aanpak van de spoedlocaties binnen stedelijk gebied.

De werkvoorraad wordt actueel gehouden door de voortgang van de bodemsanering te monitoren (zie paragraaf 5.5.2, Monitoring).

Hiervoor geldt een landelijke methode. Zo nodig vragen wij informatie op bij de niet-rechtstreekse gemeenten.

Acties

41. Uitvoeren nieuwe meting werkvoorraad voor 2009 gericht op locaties met onaanvaardbare risico's volgens landelijk afgesproken methoden.
42. Afspraken maken met gemeenten over voortvarende aanpak van de spoedlocatie binnen stedelijk gebied.
43. Uitwisseling van bodemgegevens gericht op het actueel houden van de werkvoorraad.
44. Actueel houden van de werkvoorraad door jaarlijkse monitoring van de voortgang van de saneringsoperatie volgens de landelijk geldende afspraken.

5.4.3 Uitvoering Bedrijvenregeling

Stimulering

Bij bodemverontreiniging kunnen verschillende personen betrokken zijn. De belangrijkste zijn de eigenaar, de gebruiker van het vervuilde perceel en de veroorzaker van de bodemverontreiniging. Deze personen kunnen ook een en dezelfde persoon zijn. Maar ook andere partijen als de gemeente, eigenaren van aangrenzende percelen en waterschappen kunnen van belang zijn. Ons doel is om de partijen te stimuleren tot sanering van de locatie. Uitgangspunt is dat een belangrijk deel van de voor bodemsanering beschikbare middelen uit de markt wordt gehaald. Ons overleg richt zich in eerste instantie op de veroorzaker/eigenaar. Deze bevoegdheid ontleen wij aan het juridische instrumentarium en de saneringsplicht van de WBB. Bij het overleg verplaatsen wij ons zo goed mogelijk in de probleemhebbers, om van daaruit de oplossingen te bereiken.

Bij het creëren van oplossingen maken wij zoveel mogelijk gebruik van de dynamiek in het gebied, zoals revitaliseren van stads- en industriegebieden, bouwen en dus ook het saneren van de (ernstig)verontreinigde bodem.

Sanering bestaande bedrijfsterreinen

Door het gebruik hebben bedrijfsterreinen vaak te kampen met bodemverontreiniging. Om de bedrijven over de gevolgen van bodemverontreiniging te informeren gaan wij ze actief benaderen. Wij brengen hen op de hoogte van de mogelijkheid van subsidies en van overige fiscale faciliteiten, waardoor het besef ontstaat dat een bepaalde bodemverontreiniging toch oplosbaar is. Bedrijven krijgen hierdoor een genuanceerd en positief beeld op de eigen bodemproblematiek. Met extra inzet gaan wij de doelgroep benaderen, adviseren en begeleiden.

De Bedrijvenregeling

Voor het saneren van historische bodemverontreiniging (vóór 1975) op bedrijfsterreinen is een financiële bijdrage te verkrijgen. De subsidie bedraagt maximaal 70%. Hiervoor gelden het Besluit en de Regeling financiële bepaling bodemsanering. De subsidieregeling is bedoeld voor bedrijven met een ernstig verontreinigd bedrijfsterrein, waarvoor spoedig saneren noodzakelijk is of waar gebouwd wordt. Bedrijven die zich voor 2008 hebben aangemeld kunnen hiervan gebruikmaken. Om in aanmerking te komen voor een subsidie, gelden een aantal voorwaarden. Deze zijn opgenomen in deel 2 van deze Bodemnota in hoofdstuk 9. De kern is dat vooral subsidie kan worden verkregen voor (het deel van) de verontreiniging die vóór 1975 veroorzaakt is.

Voor de MKB-bedrijven is een uitvoeringsorganisatie opgericht, het Bodemcentrum. Deze gaat de bedrijven helpen bij bodemsanering van verontreinigde bedrijfsterreinen.

Acties

45. Actief benaderen bedrijven.

46. De resultaten van de aanmeldingen Bedrijvenregeling toevoegen aan de werkvoorraad en verwerken in het programma.

Cofinanciering en draagkrachtregeling

De Bedrijvenregeling blijkt in de praktijk een beperking op te leveren waardoor de verontreinigingen niet voortvarend aangepakt worden. Dit komt omdat de Bedrijvenregeling vooral de aanpak van verontreiniging ontstaan vóór 1975 subsidieert. In gevallen dat de subsidie < 25% is, kan cofinanciering uitkomst bieden mits er sprake is van een maatschappelijk belang. Met cofinanciering kunnen wij in dergelijke situaties ook een bijdrage leveren aan de aanpak van verontreinigingen ontstaan tussen 1975 en 1987 tot een maximum van 25% (+ 10% MKB-toeslag). Het jaar 1987 is gekozen omdat toen de zorgplicht in werking is getreden. De zorgplicht betekent dat veroorzakers van verontreinigingen (veroorzaakt na 1987) verplicht zijn deze op te ruimen. In deel 2 van de bodemnota zijn (indicatief) de reikwijdte en voorwaarden opgenomen van de cofinanciering.

Eigenaren van bedrijfsterreinen die ondanks de subsidie financieel nog niet in staat zijn de lasten van de bodemsanering te dragen, kunnen wij te hulp schieten op grond van de Draagkrachtregeling. Dit betekent dat wij dan de sanering uitvoeren en de kosten betalen. De eigenaar van het bedrijfsterrein betaalt dan naar draagkracht een bijdrage. Het beleid is erop gericht om met de Bedrijvenregeling, cofinanciering en de Draagkrachtregeling in vrijwel iedere situatie een redelijke bijdrage aan de oplossing van bodemvervuiling op het bedrijfsterrein te bieden. Wij verwachten dat hiervan een krachtige stimulans uitgaat voor het bedrijfsleven, zodanig dat wij uiteindelijk het bevel- en het kostenverhaalinstrumentarium niet hoeven in te zetten en de werkvoorraad vermindert.

Samenwerking

Verder sluiten wij overeenkomsten en convenanten af met partijen over bodemonderzoek en -sanering. Zo kennen wij binnen onze provincie het Convenant gedempte wijken en overeenkomsten voor voormalige gasfabrieksterreinen en in gebruik zijnde bedrijfsterreinen.

Voor de bodemsanering van de Netex is een convenant opgesteld (tussen Netex en VROM). Deze bedrijven (chemische wasserijen) stellen sanering van de bodemverontreiniging met gechloreerde koolwaterstoffen vaak uit omdat deze erg kostbaar is. In het convenant zijn afspraken gemaakt om te komen tot bodemsanering bij deze bedrijven (BOSATEX; zie hiervoor www.bosatex.nl). Het convenant neemt risico's en onzekerheden voor deze bedrijven weg én biedt kosten- en kwaliteitsvoordelen. De vakorganisatie Netex heeft de plicht op zich genomen zoveel mogelijk bedrijven hiervoor te werven. Bedrijven die niet mee doen of niet aan de BOSATEX-verplichtingen voldoen leggen wij een onderzoek- en/of saneringsplicht op.

Acties

47. De resultaten van de werving BOSATEX toevoegen aan de werkvoorraad.

48. Bedrijven die niet mee doen of voldoen aan verplichtingen aanschrijven volgens bevelsbeleid.

Revitalisering van bedrijventerreinen (te) combineren met bodemsanering

Om te kunnen blijven voldoen aan de eisen van de tijd is het noodzakelijk dat bedrijventerreinen met enige regelmaat een opknapbeurt krijgen. Daarmee kan worden voorkomen dat bedrijven het bedrijventerrein verlaten en een proces van verpaupering plaatsvindt. Bovendien wordt hiermee bereikt dat de schaarse ruimte op een efficiënte wijze wordt gebruikt.

Bij het revitaliseren van deze terreinen speelt bodemverontreiniging ook een rol. Wij zullen samen met de bedrijven en gemeenten de bodemaspecten in het voorbereidingstraject van de revitalisering aan de orde stellen. De kosten van bodemsanering kunnen een knelpunt vormen voor de verwezenlijking van de vernieuwing. De mogelijkheden van de Bedrijvenregeling, cofinanciering en de Draagkrachtregeling zullen maximaal worden benut.

Voor het revitaliseren van bedrijventerreinen en de aanpak van bodemverontreinigingen is het door het Rijk beschikbaar gestelde totaalbudget naar verwachting onvoldoende. In die situaties waar ondanks de inzet van eerder genoemde instrumenten geen passende oplossing mogelijk lijkt, zijn wij bereid ook uit eigen middelen financieel bij te dragen. Onze bijdrage zal in evenwicht moeten zijn met de inzet van andere betrokken partijen.

Actie

49. Aanpak en voorbereiding revitalisering bedrijventerrein Hoogeveen (De Wieken), Meppel (Oevers A, B en C) en Coevorden (De Holwert).

5.4.4 Aanpak van gasfabriekterreinen

Samen met de provincies Groningen, Fryslân en Overijssel is een integraal programma voor de herontwikkeling van voormalige gasfabriekterreinen opgesteld.

Het programma Herontwikkeling gasfabriekterreinen is gestoeld op een convenant tussen het Ministerie van VROM, het IPO en de VNG. De saneringen van voormalige gasfabriekterreinen worden voortvarende aangepakt, waarbij een deel van de middelen gehaald of gedekt wordt uit de herontwikkeling.

In Drenthe zijn vier voormalige gasfabrieklocaties. Het programma voorziet op een realistische wijze in de sanering en herontwikkeling van alle terreinen in de periode van 2001 tot 2015. Centraal in het programma staat winst aan ruimtelijke kwaliteit en optimalisatie van de economische en stedelijke infrastructuur. Door het initiatief van de provincies zijn verschillende andere direct betrokkenen, zoals gemeenten, lokale politieke partijen, projectontwikkelaars en eigenaren (opnieuw) geïnteresseerd geraakt in de ontwikkeling van deze locaties. De saneringen van de gasfabrieken Coevorden, Hoogeveen en Meppel zijn in uitvoering, de herontwikkeling wordt voorbereid. De start van de sanering van gasfabriek Assen is voorzien in 2008.

Gasfabriek Hoogeveen

Actie

50. Advisering bij de uitvoering van de saneringen gasfabrieken.

5.4.5 Waterbodems

Waterbodems kunnen in verschillende mate verontreinigd zijn.

De verwerking van verontreinigde baggerspecie vormt in het stedelijke gebied een extra probleem. In tegenstelling tot het landelijke gebied is verwerking op de kant hier vrijwel nooit mogelijk, zodat ook voor (relatief) schone baggerspecie ruimte nodig is.

Het initiatief voor het saneren van en beheersbaar maken van waterbodems ligt bij de waterbeheerders. Tot nu toe vond het saneren van verontreinigde waterbodems plaats om milieuhygiënische redenen, al of niet in combinatie met het onderhoud van de watergang. De komende jaren zal het baggeren van watergangen gestuurd worden door de noodzaak van onderhoud (als uitvloeisel van het Nationaal bestuurs-akkoord water) én de noodzaak om te voldoen aan de kwaliteitsdoelstellingen vanuit de KRW. Hiermee wordt het beheer van de waterbodem een integraal onderdeel van het beheer van watersysteem. Baggeren wordt daarmee een van de maatregelen binnen de maatregelpakketten van de stroomgebiedbeheersplannen. Het Drentse grondgebied valt binnen de deelstroomgebieden Rijn-Oost, Rijn-Noord en Nedereems. De afstemming over de aanpak van de waterbodems vindt plaats in 2 regionale werkgroepen: binnen Rijn-Oost en gecombineerd binnen Rijn-Noord en Nedereems (voor zover gelegen binnen de provincies Drenthe en Groningen). Hierin zijn provincies, waterschappen, gemeenten, Rijkswaterstaat en (in Nedereems) het

Havenschap vertegenwoordigd. Het is de bedoeling dat binnen beide (deelstroom)gebieden de betrokken partijen begin 2008 een Regionaal bestuurs-akkoord waterbodems zullen ondertekenen waarin de afspraken over de aanpak van de waterbodems worden vastgelegd. De Regionale bestuursakkoorden moeten leiden tot een groter draagvlak voor het beheersbaar maken van de baggeropgave en waar nodig het verhogen van het baggertempo. Wij zullen samen met de andere betrokken provincies op proactieve wijze de regierol vervullen die gericht is op voortgang en bewaking van het proces dat moet leiden tot de Regionale bestuursakkoorden waterbodems.

Op dit moment wordt de Integrale Waterwet voorbereid, die naar het zich nu laat aanzien met ingang van 1 januari 2009 in werking treedt. Voor wat betreft waterbodems is het de bedoeling dat de huidige bevoegdheden van de provincie op grond van de WBB komen te vervallen en overgaan naar de waterschappen.

Sanering t.p.v. de Kolk en het doorsteken van de dam in Assen.

Foto: gemeente Assen

Actie

51. Zorg dragen voor realisatie van Regionale bestuursakkoorden waterbodems binnen de (deelstroom)gebieden Rijn-Noord/Nedereems en Rijn-Oost.

5.5 Facilitering proces bodembeleid

Wij hechten veel aan kwaliteit in de bodem- en grondwaterbescherming en bodemsanering. Dit willen wij benadrukken met deze nota.

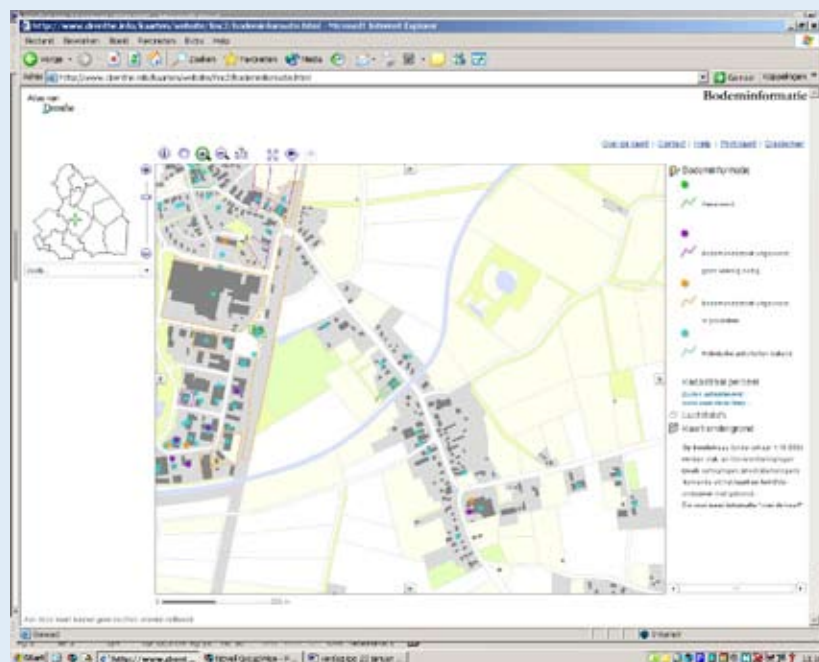
In de volgende paragrafen geven wij aan welke middelen wij gebruiken om ons bodembeleid te ontwikkelen, te beheren en beschikbaar te stellen.

5.5.1 Informatiebeheer

Op grond van de landelijk geïnventariseerde bronnen moeten de provincies nu de bodemkwaliteiten en diffuse verontreinigingen (Landsdekkend beeld spoor 2) in hun gebied in beeld brengen (zie paragraaf 4.3, project BIELLS). De basiskennis van de bodem moet worden vastgelegd in een bodemkaart of afgeleiden daarvan. Het vastleggen van de bodeminformatie en kennis leggen wij vast in een bodematlas.

Een bodemkaart is een document op grond waarvan zaken op het gebied van algemeen en specifiek bodembeleid worden gebaseerd. Deze kaart is ook van betekenis voor het bepalen welke soort natuur op welke bodem mogelijk is of om bijvoorbeeld de mate van verdroging van een gebied of de afstroming van stoffen naar het oppervlakte te kunnen bepalen.

Afgeleide kaarten geven aan waar de gronden liggen die gevoelig zijn voor de uitspoeling van nitraat of fosfaat en gebieden die gevoelig zijn bijvoorbeeld voor wind- en watererosie.

Bodeminformatiekaart

In Drenthe zijn de bodemkaart en afgeleide kaarten daarvan voor zover mogelijk geactualiseerd. De kaarten gezamenlijk vormen de milieu-informatie die wij via onze website www.drenthe.nl beschikbaar stellen. Bijzondere aandacht vraagt nog de kaart waarop de achtergrondwaarden van gehalten aan zware metalen is weergegeven. Deze moet nog worden geactualiseerd.

Verder zijn wij met gemeenten, convenantpartijen en derden (particulieren en bedrijven) alle gegevens over (mogelijke) bodemverontreinigingen (puntbronnen) in Drenthe aan het inventariseren en maken hiervan een gezamenlijk een overzicht (Landsdekkend beeld spoor 1). Dit noemen wij de één-locatielijst. In 2008 moet deze lijst, inclusief een continue uitwisseling tussen

de verschillende gegevensbeheerders, een feit zijn. Voor het onderhoud is het noodzakelijk dat iedere gegevensbeheerder (gemeenten en provincie) het BIS actueel houdt.

Door de combinatie van de informatie bij provincie en gemeenten krijgen wij meer inzicht in de gezamenlijke werkvoorraad voor de bodemsanering (zie paragraaf 5.4.2) en vergroten wij de kwaliteit van de gegevens. Deze milieu-informatie is voor derden de toegankelijk via vorenge-noemde website.

Volgens de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen worden besluiten genomen op grond van de WBB (artikelen 29, 37, 38b en 39d) gezien als beperkingenbesluit. Dit betekent dat wij besluiten waaruit een publiekrechtelijke beperking voortvloeit ter registratie aan het Kadaster aanbieden. Het Kadaster registreert in het openbaar register een publiekrechtelijke beperking binnen de interventiewaardecontour. Wij moeten onder andere een kadastrale kaart aanleveren met daarop de interventiewaardecontour van de verontreiniging van de grond. Het doel van de inschrijving in het openbare register is kenbaarheid van de publiekrechtelijke beperking. Voor betrokkene/belanghebbende is dit een signaal dat er in het verleden een beschikking op het perceel/percelen is genomen die te maken heeft met de toestand en het gebruik van de bodem. De beperking kan zijn het niet mogen onttrekken van grondwater en leeflaag instandhouden en waarnodig herstellen. Hiervoor verwijzen wij naar deel 2 van de Bodemnota.

Het aanbieden aan het Kadaster vindt nu nog niet digitaal plaats. Dit zal worden meegenomen in het provinciale traject Digitalisering.

Een bijzondere activiteit is het uitbouwen van de informatievoorziening voor derden door het oprichten van een bodemloket. Deze informatievoorziening is bedoeld om feitelijke informatie (kennisoverdracht) te verstrekken en het snel en correct beantwoorden van vragen van burgers en bedrijven. Het doel is het delen kennis en informatie met derden. Zo kunnen wij bepalen of bestaande ontwikkelingen goed gaan of nieuwe activiteiten nodig zijn. Om dit goed te kunnen uitvoeren hoort daarbij ook een goed en toegankelijk gebruik van mogelijkheden voor digitale ontsluiting (website) en gebruik van digitale mogelijkheden voor bijvoorbeeld het aanvragen van vergunningen. Voor het aanvragen van de diverse instemmingen/meldingen bodemsanering hebben wij diverse formulieren ontwikkeld, die beschikbaar zijn via onze website www.drenthe.nl. Voor WKO wordt een systeem ontwikkeld waarmee burgers en bedrijven zelf al na kunnen gaan of gebruik van WKO mogelijk is, of een vergunning noodzakelijk is en hoe verder te handelen.

Acties

52. Kaartmateriaal actualiseren en beheren (bodematlas, permanente uitwisseling gegevens).
53. Beschikbaar stellen milieu informatie voor burgers (Verdrag van Aarhus) (Website Bodem).
54. Website bodem beheren en periodiek actualiseren.
55. Uitbouwen informatievoorziening voor derden (bodemloket).

5.5.2 Monitoring

Voor de voortgang en effectiviteit van het bodembeleid is het noodzakelijk het in gang gezette beleid te evalueren en daarover te rapporteren. Verschillende meetnetten zijn in de provincie Drenthe ontwikkeld om te zien hoe het staat met de toestand van het milieu in Drenthe en de trends daarin. Ook worden de meetnetten gebruikt als referentiekader om de milieu-effecten (resultaten) van projecten te volgen (bijvoorbeeld nitraatmetingen project Bedreven Bedrijven Drenthe).

Ook moeten wij nagaan of de provinciale meetnetten voldoen aan de door Europa en de nationale overheid gestelde eisen, maar ook of de meetnetten nog voorzien in onze eigen informatiebehoefte. Meetnetten zijn hulpmiddelen om te toetsen of de Europese, landelijke en provinciale milieudoelstellingen worden gehaald. Veel energie is de afgelopen tijd gestoken in het landelijk afstemmen (harmoniseren) van de provinciale en landelijke meetnetten (RIVM) bodem- en grondwaterkwaliteit. In de toekomst worden de meetnetten mogelijk centraal in Nederland uitgevoerd. In IPO-verband zijn wij betrokken bij een mogelijke overdracht van monitoringsinspanningen naar het RIVM.

Naast de meetnetten monitoren wij ook de voortgang van ons eigen werk. Tweemaal per jaar worden de werkzaamheden gemonitord (zie paragraaf 5.5.4, Kwaliteitszorg).

De uitvoering van de bodemsaneringsoperatie is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de rijksoverheid en de overheden die bevoegd zijn in het kader van de WBB. Het Rijk is verantwoordelijk voor de kwaliteit en de voortgang van de bodemsaneringsoperatie als geheel. Ze stelt daarvoor financiële middelen, wet- en regelgeving en beleidsinstrumenten ter beschikking. Voor het volgen van de bodemsaneringsoperatie heeft het Rijk indicatoren ontwikkeld, zoals bijvoorbeeld het aantal verdachte locaties, aantal gesaneerde locaties, aantal m³ gesaneerde grond en grondwater en aantal beschikkingen. De gegevens voor deze indicatoren leggen wij vast in ons bodeminformatiesysteem Globis. Alle rapporten van onderzoek en sanering worden hierin geregistreerd, evenals de beschikkingen. Gegevens voor de indicatoren worden door ons uit de rapporten gelicht en zodanig geregistreerd dat ze eenvoudig te selecteren zijn. Een keer per jaar leveren wij deze gegevens aan bij het RIVM, die ze verwerkt in een landelijke monitoringsrapportage (procesbewaking). Deze wordt door de minister van VROM ter behandeling aangeboden aan de Eerste en Tweede Kamer.

Ook leggen wij eenmaal per jaar als provincie individueel verantwoording af aan het Ministerie van VROM. Dit gebeurt met een voortgangsrapportage op basis van onze gegevens zoals geregistreerd in Globis, inclusief vorengenoemde monitoringsrapportage. Het Ministerie van VROM gebruikt deze rapportage voor het landelijke beleid en het jaarlijkse voortgangsoverleg met ons.

Acties

56. Monitoring en evaluatie bodembeleid (algemeen en bijzonder beschermings-niveau).

57. Verantwoording bodemsaneringsoperatie aan VROM.

5.5.3 Communicatie

Goede samenwerking vraagt om goede communicatie, zowel in als buiten het provinciehuis. Wij hebben daarom een communicatieplan opgesteld (2007). In dit plan schenken wij veel aandacht aan anders denken en werken (“van buiten naar binnen denken”), prioriteiten, “quick wins” en activiteiten die in een later stadium kunnen worden ingezet. Communicatie zetten wij in als procesgericht beleidsinstrument. Wij willen het bodembeleid samen met anderen verder ontwikkelen en uitwerken en het gat tussen de feitelijke toestand van het milieu en daarvoor geformuleerde (Europese, rijks- en/of provinciale) doelen dichten. Wij willen dat op interactieve wijze doen en zo werken aan oplossingen, mogelijkheden en ontwikkeling voor toekomstig beleid. Wij denken dan ook dat deze vorm van participatief werken stimulerend is en betrokkenheid van organisaties sterk vergroot. Dit gaan wij onder ander doen door het houden van workshops en bijeenkomsten. Verantwoordelijkheden komen nu meer dan ooit te liggen bij degenen die het aangaat en ook dichter bij burgers. Door eerder dan nu kennis te delen zullen kennisvragen meer opgeroepen worden dan nu. Wij willen daarvoor een bodemloket

instellen: een centraal punt waar burgers en organisaties terecht kunnen met hun vragen (zie paragraaf 5.5.1.). Deze benadering zal ook onze rol als middenbestuur met een regisserende rol versterken.

Acties

- 58. Uitvoeren communicatieplan.
- 59. Interactieve samenwerking met derden.

5.5.4 Kwaliteitszorg

Kwaliteit

Met het Normblad SIKB 8001 en de ISO 9001:2000 als leidraad hebben wij bestaande werkprocessen op het gebied van bodemsanering in kaart gebracht en waar nodig geoptimaliseerd. Daarbij zijn zowel de primaire processen (denk daarbij aan beschikkingprocedures, subsidieaanvragen en de inzet van het juridische instrumentarium WBB) als de secundaire processen (bijvoorbeeld archivering, informatieverstrekking en uitbesteding van diensten)

bekeken en vastgelegd in een kwaliteitssysteem.

Door een jaarlijkse cyclus van interne en externe audits wordt het systeem voortdurend beoordeeld, verbeterd en bijgesteld. Het doel van het kwaliteitssysteem is het kunnen waarborgen van een goede en constante kwaliteit van onze producten en diensten, die de rechtszekerheid en rechtsgelijkheid van een ieder ten goede komt.

Wij zijn voor het kwaliteitsmanagementsysteem gecertificeerd en willen deze certificering behouden. Daarbij staat een voortdurende herijking zowel voor wat betreft de doeltreffendheid van het systeem als de klantgerichte verbetering van het product centraal.

De kwaliteitsdoelstellingen uit ons handboek zijn grotendeels behaald. Deze moeten daarom plaats maken voor andere kwaliteitsdoelstellingen die wij willen behalen.

De komende tijd richten wij ons op de doelstelling communicatie, uniformiteit en samenwerking.

Wij streven naar een optimale benutting van de mogelijkheden ter bevordering van de kwaliteit van de taakuitvoering in het kader van de WBB. Hiertoe nemen wij actief deel aan stimuleringsregelingen in het kader van het project Kwaliteitsimpuls van VROM.

Deze Bodemnota Werk maken van eigen bodem zal periodiek geëvalueerd worden (conform SIKB-normblad 8001 en 8002). Daarbij wordt aangesloten bij de noodzaak om de nota te herzien, onder andere door ontwikkelingen met als gevolg belangrijke beleidswijzigingen in wetgeving, zoals:

- Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (WABO)
- inbouw WBB in Wm
- Waterwet
- Drinkwaterwet
- KRW/Wm (milieukwaliteitseisen)
- WRO (structuurvisie)

De Bodemnota blijft gelden tot deze is vervangen door een geactualiseerde of nieuwe versie.

Kwaliteitsborging (Kwalibo)

Kwaliteitsborging is een van de maatregelen om het bodembeheer te verbeteren en kent 3 speerpunten:

- kwaliteitsverbetering bij de overheid zoals hiervoor staat omschreven;
- versterking van het toezicht en de handhaving met ondersteuning van Bodem+;
- Erkenningsregeling bodemintermediairs.

Het Besluit uitvoeringskwaliteit bodembeheer (bekend als Kwalibo) richt zich op kwaliteit én integriteit van de bodemintermediair (aannemers, inspectie-instellingen, milieukundige begeleiders). De kwaliteitseisen zijn vastgelegd in beoordelingsrichtlijnen, protocollen en andere documenten. Met een certificaat moeten bodemintermediairs aantonen dat hun bedrijf aan de kwaliteitseisen voldoet.

Wij accepteren alleen gegevens van Kwalibo-erkende instanties. Personen en instellingen die bepaalde cruciale functies in het bodembeheer vervullen (milieukundige begeleiding, monsterneming bij partijkeuringen, veldwerk, certificatie en inspectie) moeten onafhankelijk zijn van hun opdrachtgever (eigenaar/initiatiefnemer).

Acties

60. Behouden en verbeteren kwaliteitsdoelstellingen.

61. Evalueren van de Bodemnota bij belangrijke beleidswijzigingen en minimaal elke 5 jaar.

5.5.5 Interne en externe beleidsafstemming

Er zijn veel raakvlakken tussen het bodembeleid en andere beleidsvelden. Dit betekent dat wij als provincie een groot aantal provinciale beleidsdoelen alleen maar kunnen ontwikkelen en realiseren als er sprake is van goede afstemming tussen die beleidsvelden en van een goede samenwerking in en buiten het provinciehuis.

Het navolgende overzicht is niet uitputtend, maar wel illustratief en bepalend voor de agenda's van het nieuwe bodembeleid.

- Ruimtelijke ordening: afstemming functies op draagkracht; ruimtelijke ordening van de ondergrond.
- 3D-benadering: meerwaarde door een benadering waarbij zowel zaken van de bovengrond (zoals de bescherming van specifieke waarden) in beschouwing worden genomen in samenhang met de ondergrond. Dit vraagt om het integraal ontwikkelen van plannen en uitvoeren waarbij meerdere disciplines betrokken worden en in teamverband resultaten worden bereikt.
- Landbouw: duurzame ontwikkeling naar draagkracht van bodem; productieomstandigheden en bodemvruchtbaarheid.
- Natuur en landschap: een bodem geschikt als basis voor natuurontwikkeling; abiotische randvoorwaarden.
- Water: grondwater geschikt voor drinkwaterwinning; veiligstellen strategische grondwatervoorraden; grond- en oppervlaktewater voldoen aan de KRW.
- Archeologie en cultuurhistorie: afstemming met aardkundige waarden; beschermen bodemarchief en objecten.
- Economie: gebruiksmogelijkheden van de bodem.
- Energie: bodem als duurzame energiebron; bodem als opbergplaats van CO₂.

6 Acties gericht op duurzaam bodemgebruik- en beheer

In hoofdstuk 5 hebben wij ons beleid beschreven om te komen tot duurzaam bodemgebruik en beheer. Hierbij hebben wij acties genoemd die er voor moeten zorgen dat wij ons doel bereiken. De doelstellingen en opgaven uit POP II, de Beleidsbrief bodem en de Beleidsbrief ruimtelijke ordening ondergrond zijn bepalend geweest voor de programmering van de acties voor de periode 2006-2011. Ook de Europese richtlijnen die op korte termijn bekend worden hebben wij bij de acties meegenomen. De acties worden gefinancierd uit de lopende middelen. Een deel van deze acties hebben wij ook al aangekondigd in het door ons vastgestelde Meerjarenprogramma bodemsanering 2005-2009.

Uitvoering van deze acties zorgt samen met de reguliere - al bekende en in uitvoering zijnde werkzaamheden op het gebied van bodemsanering, bodem- en grondwaterbescherming - voor een bijdrage aan een duurzame ontwikkeling van het leefmilieu voor mens, plant en dier. Met het uitvoeren van deze acties hebben wij daarvoor de basis gelegd.

Hierna is in het kort weergegeven op welke beleidsopgaven de betrekking hebben.

- Acties 1 tot en met 5: algemeen bodembeleid
- Acties 6 tot en met 28: bodem- en grondwaterbescherming
- Acties 29 tot en met 51: bodemsaneringsactiviteiten leiden tot vermindering en beheer werkvoorraad
- Acties 52 tot en met 60: procesmatig en ondersteunend voor uitvoering bodembeleid

In navolgend overzicht is een overzicht gegeven van alle acties, de bijbehorende beleidsopgave en de planning.

6.1 Actielijst Bodemnota 2006-2011

Algemeen Bodembeleid

Actie	Beleidsopgave	Planning
1. Intensiveren bodemberaad	Veranderende rol/regierol	permanent
2. Kennis- en informatieuitwisseling met burgers en doelgroepen	Veranderende rol/regierol	permanent
3. Ontwikkelen bodemvisie	Beleidsontwikkeling en strategie / verbreden bodembeleid	2008/2009
4. Regie Besluit bodemkwaliteit	Beleidsontwikkeling en strategie/ verbreden bodembeleid	permanent
5. Met waterschappen nagaan of nadere regels voor verondiepen van oude/gesloten zandwinputten nodig is.	Beleidsontwikkeling en strategie	2009

Bodem- en grondwaterbescherming

Actie	Beleidsopgave	Planning
6. Ontwikkelen beleid voor bodemeigen of aardkundige waarden	Beschermen en behoud aardkundige waarden	2008
7. Actualisatie kaart aardkundige waardevolle gebieden	Beschermen en behoud aardkundige waarden	2008
8. Onthullen aardkundige monumenten	Beschermen en behoud aardkundige waarden	jaarlijks
9. Netwerkvorming /kennisoverdracht en bewustwording doelgroepen	Beschermen en behoud aardkundige waarden	permanent
10. Verkenning mogelijkheden Geopark	Beschermen en behoud aardkundige waarden	2008
11. Voldoen aan nationale en Europese verplichtingen kwaliteit grondwater	Grondwaterkwaliteit	permanent
12. Verbeteringen uit rapportage VROM-Inspectie doorvoeren	Grondwaterkwaliteit	2008/2009
13. Ontwikkelen risicogeorïenteerd grondwaterbeschermingsbeleid	Grondwaterkwaliteit	2008/2009
14. Opstellen gebiedsdossiers en uitvoeringsprogramma grondwaterbeschermingsgebieden	Grondwaterkwaliteit	2008/2009
15. Onderzoek Run-off en onderzoek riolering	Grondwaterkwaliteit	2009
16. Ontwikkelen visie gebruik ondergrond en inbrengen in nieuwe omgevingsbeleid (o.a. Structuurvisie) en in de bodemvisie.	(Diepe) ondergrond	2008/2009
17. Operationaliseren Beleidskader bodemenergie	(Diepe) ondergrond	Eind 2008 e.v.
18. Uitvoeren project Bodemkwaliteit Drenthe, inventariseren maatregelen om bodembioologische kwaliteit te kunnen beïnvloeden	Duurzaam bodembeheer landbouw en natuur	Gereed eind 2009
19. Onderzoeken mogelijkheden om de RBB systematiek toe te passen in de praktijk van grondgebruikers binnen grondwaterbeschermingsgebieden	Duurzaam bodembeheer landbouw en natuur	2008
20. Milieutekorten in natuurgebieden in beeld brengen	Duurzaam bodembeheer landbouw en natuur/Landsdekkend beeld spoor 2 (BIELLS)	2008
21. Milieubelasting rundveehouderijen verlagen	Duurzaam bodembeheer landbouw en natuur/Landsdekkend beeld spoor 2 (BIELLS)	2008-2012
22. Onderzoek naar omvang milieubelasting en gebruik bestrijdingsmiddelen in en buiten landbouw	Duurzaam bodembeheer landbouw en natuur/Landsdekkend beeld spoor 2 (BIELLS)	2008
23. Opstarten project sleepdoek	Duurzaam bodembeheer landbouw en natuur/Landsdekkend beeld spoor 2 (BIELLS)	2008
24. Opstarten project Bezem door de middenkast	Duurzaam bodembeheer landbouw en natuur/Landsdekkend beeld spoor 2 (BIELLS)	2008
25. Afronden project Op weg naar een duurzame bollenteelt in Drenthe vermindering milieubelasting (75% in 2007) bestrijdingsmiddelen	Duurzaam bodembeheer landbouw en natuur/ Landsdekkend beeld spoor 2 (BIELLS)	2007
26. Bevorderen duurzame bollenteelt	Duurzaam bodembeheer landbouw en natuur/ Landsdekkend beeld spoor 2 (BIELLS)	permanent

Actie	Beleidsopgave	Planning
27. Een quick scan naar het voorkomen van gebieden waar mogelijk sprake is van een of meer bodembereigingen, genoemd in de KRB	Duurzaam bodembeheer landbouw en natuur/ Landsdekkend beeld spoor 2 (BIELLS)	2009
28. Onderzoek naar trends van organische stof in Drentse landbouwbodems	Duurzaam bodembeheer landbouw en natuur/ Landsdekkend beeld spoor 2 (BIELLS)	Najaar 2008 gereed

Bodemsanering

Actie	Beleidsopgave	Planning
29. Resultaten project Risicoinventarisatie en –analyse verwerken in werkvoorraad	Beleidsontwikkeling en strategie/ Lands-dekkend beeld spoor 1	2008
30. Uitvoeren nader onderzoeken bij kans op verspreiding binnen waterwin- en grondwaterbeschermingsgebieden	Beleidsontwikkeling en strategie/ Lands-dekkend beeld spoor 1	permanent
31. Financiering mogelijkheden zoeken bij gemeenten/ waterleidingmaatschappijen voor gevallen die met spoed moeten worden gesaneerd	Beleidsontwikkeling en strategie/ Lands-dekkend beeld spoor 1	permanent
32. Starten vervolgonderzoek voormalige stortplaatsen	Beleidsontwikkeling en strategie/ Lands-dekkend beeld spoor 1	2008
33. Bepalen monitorings-strategie voor stortplaatsen	Beleidsontwikkeling en strategie/ Lands-dekkend beeld spoor 1	2008
34. Registratie in Globis- van aanpak deklagen	Beleidsontwikkeling en strategie/ Lands-dekkend beeld spoor 1	permanent
35. Onderzoek/faciliteren dat vrijkomende grond uit natuurontwikkelingsprojecten beschikbaar is voor afdekken voormalige stortplaatsen	Beleidsontwikkeling en strategie/ Lands-dekkend beeld spoor 1	2008/2009
36. Stimuleren en faciliteren van de sanering en of beheersbaar maken van voormalige stortplaatsen bij herontwikkeling	Beleidsontwikkeling en strategie / Lands-dekkend beeld spoor 1	permanent
37. (Voor)financiering knelpunten bij stadsdynamiek diffuse immobiele verontreinigingen	Beleidsontwikkeling en strategie/ Lands-dekkend beeld spoor 1	permanent
38. Opstellen gedragslijn betreffende bodemverontreiniging provinciale eigendommen	Beleidsontwikkeling en strategie/ Lands-dekkend beeld spoor 1	2008
39. Actief bevelsbeleid voeren in situaties waarin belanghebbende partijen niet vrijwillig overgaan tot sanering.	Beleidsontwikkeling en strategie/ Lands-dekkend beeld spoor 1	permanent
40. Stimuleren bodemsanering bij particulieren	Beleidsontwikkeling en strategie/ Lands-dekkend beeld spoor 1	permanent
41. Uitvoeren nieuwe meting werkvoorraad voor 2009 gericht op locaties met onaanvaardbare risico's volgens landelijk afgesproken methoden	Landsdekkend beeld spoor 1	2008
42. Afspraken maken met gemeenten over voortvarend aanpak van de spoedlocaties binnen stedelijk gebied	Landsdekkend beeld spoor 1	2008
43. Uitwisseling bodem gegevens gericht op actueel houden werkvoorraad	Informatiebeheer	permanent
44. Actueel houden van de werkvoorraad door jaarlijkse monitoring van de voortgang van de saneringsoperatie volgens de landelijk geldende afspraken	Monitoring	jaarlijks
45. Actief benaderen bedrijven	Uitvoering Bedrijvenregeling	permanent

Actie	Beleidsopgave	Planning
46. De resultaten van de aanmeldingen Bedrijvenregeling toevoegen aan de werkvoorraad en verwerken in het programma	Uitvoering Bedrijvenregeling	2008
47. De resultaten van de werving BOSATEX toevoegen aan de werkvoorraad	Landsdekkend beeld spoor 1	2008
48. BOSATEX-bedrijven die niet mee doen of voldoen aan verplichtingen aanschrijven bevelsbeleid	Landsdekkend beeld spoor 1	2009
49. Aanpak en voorbereiding revitalisering bedrijventer- rein Hoogeveen (De Wieken), Meppel (Oevers A, B en C) en Coevorden (De Holwert)	Uitvoering Bedrijvenregeling	permanent
50. Advisering bij uitvoering saneringen gasfabriekter- reinen	Sanering gasfabriekterreinen	permanent
51. Zorgdragen voor realisatie van Bestuursakkoorden waterbodem	Waterbodems	2008

Procesmatig en ondersteunend voor uitvoering bodembeleid

Actie	Beleidsopgave	Planning
52. Kaartmateriaal actualiseren en beheren (bodematlas, permanente uitwisseling gegevens)	Informatiebeheer	permanent
53. Beschikbaar stellen milieu-informatie voor burgers (Aarhus)	Informatiebeheer	permanent
54. Website bodemsite beheren en periodiek actualiseren	Informatiebeheer	permanent
55. Uitbouwen informatie-voorziening voor derden (bodemloket)	Informatiebeheer	2008 e.v.
56. Monitoring en evaluatie bodembeleid (algemeen en bijzonder beschermingsniveau)	Monitoring	jaarlijks
57. Verantwoording bodemsaneringsoperatie aan VROM	Monitoring	jaarlijks
58. Uitvoeren Communicatie-plan	Communicatie	permanent
59. Interactieve samenwerking met derden (burgerparti- cipatie)	Communicatie	permanent
60. Behouden en verbeteren kwaliteitsdoelstellingen	Kwaliteitszorg	permanent
61. Evalueren van de Bodemnota bij belangrijke beleids- wijzigingen en minimaal elke 5 jaar	Kwaliteitszorg/ monitoring	permanent

Bijlagen

1 Toelichting Europese regelgeving

De EG KRB

Van de Lidstaten wordt verlangd dat zij de bodem afdoende beschermen en daarbij mede rekening te houden met de gevolgen en betekenis voor de klimaatverandering, verlies aan biodiversiteit en het tegengaan van woestijnvorming. De mate waarin zij dat doen, hun ambities, bepalen de Lidstaten zelf. Ze moeten daarvoor binnen 5 jaar een inventarisatie van de risicogebieden en een actieplan maken. De Lidstaten moeten aan de Europese Commissie rapporteren over de effecten van de maatregelen. Verder wordt gevraagd te zorgen dat het bodembeleid geïntegreerd wordt in relevant sectorbeleid en –regelgeving. Bovendien wordt gevraagd verontreinigde locaties te inventariseren en een bodemsaneringsbeleid (met een prioriteitenstelsel) te ontwikkelen. Uitgegaan wordt van functioneel saneren, zoals in Nederland reeds beleid is. Daarnaast wordt gevraagd meer aandacht te besteden aan de gevolgen van bodemafdekking en waar dat mogelijk is dat te voorkomen.

Europa hecht grote waarde aan het publiekelijk maken van actieplannen en beleidsvoornemens, een en ander ligt in het verlengde van het Verdrag van Aarhus. Bovendien is de verwachting dat dit bijdraagt aan een groter bewustzijn van het belang van de bodem.

De Europese Commissie heeft aangegeven dat in de te wijzigen EG IPPC-richtlijn (gericht op een geïntegreerde preventie tegen verontreiniging van bodem, water en lucht) meer aandacht wordt besteed aan het bodemaspect. De IPPC-richtlijn is alleen van toepassing op de grote inrichtingen (bedrijven met een grote milieubelasting). Daarnaast wordt de zuiveringslichtlijn herzien.

Globale schets van de impact EG KRB voor Nederland

De KRB betekent dat Nederland ook meer aandacht zal moeten hebben voor de in paragraaf 3.1 genoemde bedreigingen. Dit zal moeten leiden tot de volgende extra inspanningen.

- Bestrijding van erosie: hiervoor is in Nederland slechts een beperkt beleid voor wat betreft watererosie.
- Afname organische stof en biodiversiteit: over de afname van organische stof is landelijk wel wat bekend, maar het kan lokaal sterk verschillen. Over de bodembiodiversiteit is nog weinig bekend.
- Bodemverdichting: hierover zijn nog weinig gegevens. Bodemverdichting speelt met name in de landbouw (zware machines op het land) en kan leiden tot lagere oogstopbrengsten. Daarnaast veroorzaakt het een verminderde doorlaatbaarheid van de bodem (plassen op het land) en minder bodemleven. Het gebruik van meer mest en gewasbeschermingsmiddelen vermindert dit in de praktijk, maar het nieuwe mestbeleid met ingang van 1 januari 2006 maakt een kritischer omgang met mest noodzakelijk.
- Bodemafdekking: De omvang neemt nog steeds toe. Landelijke oriëntatie studies worden gedaan naar de mogelijkheden de gevolgen van afdekking te verzachten. Afdekking verhindert de afvoer van regen naar het grondwater in de bodem en heeft consequenties voor het organische leven in de bodem. Verdichting en afdichting kunnen gevolgen hebben bij overstromingen. Bij een goed functionerende bodem wordt regen snel afgevoerd en is de bovenste grondlaag niet zo snel verzadigd. Bij verdichte of afgedichte bodems zijn de gevolgen van overstromingen ernstiger.

Voor de onderdelen bodemverontreiniging, watererosie, verzilting en overstromingen verwachten wij geen grote veranderingen of beleidsinspanningen.

Nederlandse overheden en de EG KRB

De Nederlandse overheden hebben kennisgenomen van de opvatting van de Europese Commissie. In het Interbestuurlijk Dossierteam Thematische Bodem-strategie hebben zij zich beraden over nut en noodzaak van deze in het vooruitzicht gestelde richtlijn. De conclusie was dat het na te streven doel - het activeren van de lidstaten om een duurzaam bodembeleid te ontwikkelen - wetgeving op Europees niveau niet zonder meer rechtvaardigt. Het doel is onomstreden en kan op een andere manier worden bereikt. Zo is het mogelijk de doelen op te nemen in de Bodemstrategie. Hier zijn de lidstaten nauw bij de besluitvorming betrokken, zodat zij zich hieraan verplichten. Ook kan in de strategie een bepaling worden opgenomen dat de Europese Commissie met regelgeving kan komen als de lidstaten niet of onvoldoende voortgang boeken op grond van een evaluatie. Zowel in het Europees Parlement, als in de Raad van Ministers bestaat er een meerderheid voor een richtlijn. Op basis hiervan richten de inspanningen van IPO, VNG en de lidstaat Nederland zich op het zoveel mogelijk aansluiten van het Europees beleid en wetgeving op het Nederlandse.

Overige EU wet- en regelgeving over het bodembeleid

Naast de EU Bodemstrategie en de komende EG KRB zijn er andere relevante richtlijnen.

- EG KRW, de EG-grondwater en de Richtlijn milieuaansprakelijkheid.
- EG-Richtlijn toegang van het publiek tot milieu-informatie.

Ook deze richtlijnen geven verplichtingen die doorwerken in het bodembeleid en het grondwaterbeleid.

Daarnaast zijn er voor het bodembeleid andere belangrijke strategieën, die deel uitmaken van het Zesde milieuactieplan.

- EU-strategie over afvalpreventie en afvalrecycling.
- EU-strategie voor een duurzaam gebruik van pesticiden.
- Beide leiden tot een aanpassing van de EG-kaderrichtlijn afvalstoffen en de EG- gewasbeschermingsrichtlijn, dan wel EG-Verordening gewasbescherming.

EG KRW

De KRW moet zorgen voor een goede chemische en ecologische toestand van het grond- en oppervlaktewater.

Volgens deze kaderrichtlijn moet er een register van beschermde gebieden worden aangelegd.

Het gaat hier om:

- gebieden die zijn aangewezen voor de onttrekking van water dat bestemd is voor menselijke consumptie (grondwaterbeschermingsgebieden, gebieden waaruit water wordt gewonnen voor de levensmiddelenindustrie en dergelijke);
- gebieden die als zwemwater zijn aangewezen;
- nutriëntengevoelige gebieden (bijvoorbeeld meststoffen), inclusief de gebieden die op grond van de EG-nitraatrichtlijn zijn aangewezen als kwetsbare zones (dat geldt voor heel Nederland) en de gebieden die volgens de EG-richtlijn stedelijk afvalwater zijn aangewezen als kwetsbare gebieden. Het gaat hier om bepaalde zoetwatermeren en oppervlaktewater voor de drinkwatervoorziening;
- habitat- en vogelrichtlijngebieden (Natura 2000).

Het grond- en oppervlaktewater in deze gebieden moet in 2015 ten minste aan de doelstelling en normen van de EU voldoen.

Dit betekent dat het bodembeleid een belangrijke bijdrage moet leveren aan het realiseren van de doelstellingen voor het grond- en oppervlaktewater. De kwaliteit van het grondwater wordt

voor 70% tot 80% bepaald door het bodemgebruik (met de nadruk op het verleden). Voor de kwaliteit van het oppervlaktewater ligt dat cijfer op 40% tot 50% (met nadruk op het heden). Om deze doelstellingen te realiseren kunnen de provincies op grond van de Wm kwaliteitseisen vaststellen. Ook kan bij AMvB aan de provincies een verplichting worden opgelegd om in hun Milieuverordening kwaliteitseisen vast te stellen.

Verder legt de kaderrichtlijn een verplichting op om de programma's voor het grond- en oppervlaktewater te toetsen. De eisen voor het opstellen van deze programma's worden ook in een AMvB vastgelegd. Inmiddels is de inhoud hiervan bekend via een ontwerp-AMvB.

EG-Grondwaterrichtlijn

De KRW bevat een artikel dat bepaalt dat specifieke maatregelen kunnen worden vastgesteld om grondwaterverontreiniging te voorkomen en te beheersen. De Grondwaterrichtlijn bevat specifieke maatregelen ter voorkoming en beheersing van grondwaterverontreiniging.

Deze maatregelen omvatten met name:

- criteria voor de beoordeling van de goede chemische toestand van het grondwater;
- criteria voor het vaststellen van significante en aanhoudende stijgende trends en de omkering daarvan en voor het bepalen van de beginpunten voor omkeringen in trends.

De Grondwaterrichtlijn bevat ook bepalingen ter voorkoming of beperking van de inbreng van verontreinigende stoffen in grondwater. Beoogd wordt de achteruitgang van de toestand van alle grondwaterlichamen te voorkomen. De lidstaten dienen hiervoor een maatregelenprogramma vast te stellen.

Deze richtlijn sluit aan op de EG-Nitraatrichtlijn en de normstelling voor pesticiden in drinkwater (de EG-Drinkwaterrichtlijn).

EG-Richtlijn milieuaansprakelijkheid

De EG-Richtlijn milieuaansprakelijkheid is een uitwerking van het principe "de vervuiler betaalt". Ze regelt de milieuschade aan bodem, water, beschermde soorten en natuurlijke leefgebieden. Verder verplicht de richtlijn bodemgebruikers preventieve acties, zo nodig herstelmaatregelen te nemen. De gebruiker draait zelf voor eventuele schade op. Het bevoegd gezag moet de voorgenomen herstelmaatregelen eerst goedkeuren. Ook derden kunnen het bevoegd gezag om maatregelen vragen.

De richtlijn had al vóór 30 april 2007 moeten zijn omgezet in nationale wetgeving. Momenteel is een wijziging van Wm bij het Parlement aanhangig.

EG-Richtlijn toegang van het publiek voor milieu-informatie

Deze richtlijn is al grotendeels in de Nederlandse wet- en regelgeving verwerkt. Het vloeit voort uit het VN-verdrag van Aarhus en rust op 3 pijlers:

- het recht op toegang tot milieu-informatie;
- inspraak bij de besluitvorming;
- toegang tot de rechter bij milieuaangelegenheden.

De laatste pijler is nog "in procedure". De richtlijn betekent een grotere openbaarheid van milieu-informatie, dus ook informatie over de bodem. De absolute weigeringsgronden zijn beperkt. De gevraagde informatie moet binnen een bepaalde termijn worden geleverd, de verzoeker hoeft zijn aanvraag niet toe te lichten.

De richtlijn hanteert een brede benadering van het begrip "milieu-informatie". Voor de overheden betekent de richtlijn dat ze hun milieu-informatie ordenen en actief openbaar maken. De verstrekte informatie moet actueel, nauwkeurig en vergelijkbaar zijn.

Overige belangrijke ontwikkelingen in Europa

De Raad van Europa heeft een aantal initiatieven genomen, die gevolgen hebben voor het bodembeleid.

- Het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologische erfgoed (Verdrag van Malta). De implementatie loopt: Wet op de archeologische monumentenzorg, Monumentenwet.
- Het Europees Landschapsverdrag 2000: Nederland heeft het verdrag geratificeerd en het is vanaf 1 november 2005 van toepassing. Het doel is de bescherming van het landschap: preventie, herstel, verbetering en ontwikkeling. Er bestaat een nauwe relatie tussen het landschap en de bodem.
- Het Bonner Memorandum over het bodembeschermingsbeleid in Europa (december 1998).
- Het herzien Europees Manifest voor de bescherming en het duurzaam gebruik van de bodem (minister van de Raad voor Europa, juli 2003).
- Het Valencia Charter van de regionale ministers en politieke leiders in de EU (november 1995), in 2006 herzien maar nog niet gepubliceerd.
- De Aanbevelingen van het Comité van Ministers van de Raad van Europa over de bescherming van het geologisch erfgoed (mei 2004).
- Het European Manifesto on Earth Heritage and Geodiversity (november 2004). De Aanbevelingen van het Comité van Ministers en het European Manifesto gaan vooral over de aardkundige waarden van de bodem.

2

Overzichtstabel beleidsregels

Artikel Wbb	Begrip	Invulling beleidsruimte	Verwijzing Bodemnota deel 2
Definities			
Artikel 1	Bodem	Relatie tussen verharding (van erven en wegen) en bodem	Hoofdstuk 2/ paragraaf 2.2
Artikel 1	Geval van bodemverontreiniging	Gevalsdefinitie voor diffuse verontreiniging	Hoofdstuk 3/ paragraaf 3.3
Artikel 1	Geval van bodemverontreiniging	Voormalige stortplaats een geval van bodemverontreiniging	Hoofdstuk 3/ paragraaf 3.3 en 3.6 Hoofdstuk 5/ paragraaf 5.2.3
Nieuwe verontreiniging			
Artikel 13	Verontreiniging bodem (algemeen)	Melding "nieuwe" verontreiniging	Hoofdstuk 4/
Artikel 13	Ongewoon voorval	Uitwerking begrip ongewoon voorval	Hoofdstuk 4/
Artikel 13	De verontreiniging zoveel mogelijk ongedaan te maken	Uitwerking sanerings- doelstelling nieuwe verontreiniging	Hoofdstuk 4
Artikel 13 en artikel 1.1a Wm	Verontreiniging bodem (bij bedrijven met Wm-vergunning)	Relatie WBB en Wm bij "nieuwe" verontreinigingen bij Wm-bedrijven.	Hoofdstuk 4 Hoofdstuk 11/ paragraaf 11.2
Onttrekkingen			
Artikel 28, eerste lid	Verplichte melding verplaatsing verontreiniging (bij omtrekkingen)	Meldingsplicht en maatregelen omtrekkingen	Hoofdstuk 11/ paragraaf 11.4
Ernst en spoed			
Artikel 37, eerste lid	Zodanige risico's dat spoedige sanering noodzakelijk is	Nadere invulling risico's voor: - de mens - het ecosysteem - verspreiding	Hoofdstuk 3/ paragraaf 3.5
Artikel 37, tweede lid	Aanvang sanering zo spoedig mogelijk	Nadere invulling aanvang sanering	Hoofdstuk 3/ paragraaf 3.5
Ernst en spoed			
Artikel 37, derde lid	Gebruik mogelijkheid tijdelijke beveiligingsmaatregelen op te leggen	Beschrijving wanneer van mogelijkheid gebruik wordt gemaakt, bij onaanvaardbare humane risico's	Hoofdstuk 3/ paragraaf 3.6
Artikel 37, vierde lid	Mogelijkheid beheers-maatregelen te verplichten waaronder monitoring	Monitoring verplicht is, ter verificatie en bij wijziging van omstandigheden die kunnen leiden tot andere risico's	Hoofdstuk 3/ paragraaf 3.6
Artikel 37, vijfde lid	Verplichte melding wijzigingen van het gebruik	Melding wijzigingen in het gebruik	Hoofdstuk 3/ paragraaf 3.6
Artikel 37, zesde lid	Melding wijziging omstandigheden	Melding wijziging van omstandigheden is situatieafhankelijk en locatiespecifiek. Richtinggevende voorbeelden worden gegeven	Hoofdstuk 3/ paragraaf 3.6
Saneringsplan			

Artikel Wbb	Begrip	Invulling beleidsruimte	Verwijzing Bodemnota deel 2
Artikel 38, eerste lid	Sanering (doelstelling), bovengrond	Saneringsdoelstelling bovengrond en met name de bovengrond, normaal gebruik, oppervlaktecriterium en leeflaagkwaliteit.	Hoofdstuk 5/ paragraaf 5.1
Artikel 38, eerste lid	Sanering (doelstelling), ondergrond	Saneringsdoelstelling ondergrond, stabiele eindsituatie en gefaseerde aanpak met actieve en passieve fase	Hoofdstuk 5/ paragraaf 5.1
Artikel 38, eerste lid	Sanering (doelstelling), gebiedsgericht	Ontwikkelen eigen beleid	Hoofdstuk 5/ paragraaf 5.2.1
Artikel 38, eerste lid	Sanering (doelstelling), hergebruik verontreinigde grond	Onderscheid hergebruik grond binnen een geval en buiten een geval	Hoofdstuk 5/ paragraaf 5.2.2
Artikel 38, eerste lid	Sanering (doelstelling), stortplaatsen	Herontwikkelen of bestemmingswijziging stortplaatsen waarbij aandacht is voor: <ul style="list-style-type: none"> -erschikken bij sanering, incl. overslaan afval; - deklaag; 	Hoofdstuk 5/ paragraaf 5.2.3
Saneringsplan			
Artikel 39	Saneringsplan	Diverse verschillende saneringsplannen	Hoofdstuk 6/ paragraaf 6.3
Artikel 39	Indienen saneringsplan	Eisen bij indienen saneringsplan	Hoofdstuk 6/ paragraaf 6.6
Financiële zekerheidsstelling			
Artikel 39f	De mogelijkheid voorschriften te verbinden tot het stellen van financiële zekerheid	Uitwerking wanneer en hoe financiële zekerheid wordt vereist	Hoofdstuk 6/ paragraaf 6.4
Uitvoering sanering			
Artikel 39g	Het tijdstip waarop sanering naar verwachting zal zijn uitgevoerd	Nadere invulling planningsaspecten	Hoofdstuk 7/ paragraaf 7.1
Kwalibo	Verplichte milieukundige begeleiding	Mogelijkheid afwijking, bij dagelijkse begeleiding	Hoofdstuk 7/ paragraaf 7.1
Zorg tijdens saneren			
Artikel 39	Eisen saneringsplan met betrekking tot zorg tijdens saneren	Nadere invulling eisen. Onderscheid actieve en passieve saneringsfase	Hoofdstuk 7/ paragraaf 7.2
Wijzigingen saneringsplan			
Artikel 39, vierde en vijfde lid	Verplichte melding wijzigingen saneringsplan	Verplichte meldingen wijzigingen. Onderscheid marginale wijziging en noodzaak maken van nieuw saneringsplan	Hoofdstuk 7/ paragraaf 7.3
Evaluatie			
Artikel 39c	Zo spoedig mogelijk	Begrip zo spoedig mogelijk is, binnen 13 weken na afronding saneringsplan	Hoofdstuk 7/ paragraaf 7.4
Artikel 39c, derde lid	Nadere regels	Eisen evaluatieverslag	Hoofdstuk 7/ paragraaf 7.4

Artikel Wbb	Begrip	Invulling beleidsruimte	Verwijzing Bodemnota deel 2
Artikel 39c	Uitvoering sanering of fasesanering als bedoeld in artikel 38c	Nadere invulling van wanneer gesaneerd is volgens saneringsplan. Hierbij worden aandachtspunten gegeven	Hoofdstuk 7/ paragraaf 7.5
Zorg na saneren			
Artikel 39d	Beperkingen in gebruik van de bodem of maatregelen als bedoeld in artikel 39c	Nadere invulling van beperkingen in gebruik en maatregelen	Hoofdstuk 7/ paragraaf 7.5
Overdracht saneringsplan en/of zorg			
Artikel 39, tweede lid	Instemming saneringsplan	Randvoorwaarden aan overdracht saneringsplan en/of zorg (wijziging tenaamstelling)	Hoofdstuk 7/ paragraaf 7.6
Deelsanering			
Artikel 40	Het belang van de bescherming van de bodem mag zich niet tegen de deelsanering verzetten	Nadere uitwerking van dit belang	Hoofdstuk 6/ paragraaf 6.3
Bevelsbeleid			
Artikel 43 juncto 46	Het geven van onderzoeks- en sanerings-bevel	Nadere invulling wanneer toepassen	Hoofdstuk 8/ bijlage 6
Kostenverhaal			
Artikel 75	Verhalen van onderzoeks- en saneringskosten	Nadere invulling wanneer toepassen	Hoofdstuk 8/ bijlage 6

3 **Behandeling zienswijzen en advies concept-bodemnota "Werk maken van eigen bodem"**

Algemeen

Er zijn 5 schriftelijke reacties binnengekomen op de concept-Bodemnota. De ontvangen zienswijzen zijn opgenomen in deze bijlage. De Adviescommissie voor de Fysieke Leefomgeving heeft in haar vergadering van 22 februari 2008 de concept-Bodemnota besproken en haar advies gegeven. Ook dit advies is opgenomen in deze bijlage.

De zienswijzen en adviezen geven aanleiding om de concept-Bodemnota op enkele punten te actualiseren en/of aan te passen. De hoofdlijnen van het beleid blijven echter ongewijzigd. Hieronder beschrijven wij onze reactie op de zienswijzen en adviezen.

Reactie waterschap Hunze en Aa's

De zienswijze van het waterschap Hunze en Aa's heeft betrekking op zowel deel 1 als deel 2 van de concept-Bodemnota en heeft betrekking op bestrijdingsmiddelen, gebruik baggerspecie in zandwinputten, waterbodemsanering, begrippenlijst en het schema "Beslismodel voor tussentijdse evaluatie- en beëindiging van bodemsaneringen". Hierna wordt puntsgewijs ingegaan op de zienswijzen.

Bestrijdingsmiddelen

In de zienswijze constateert het waterschap dat bestrijdingsmiddelen ook effect kunnen hebben op de kwaliteit van het oppervlaktewater. Het waterschap stelt voor de tekst op pagina 34 onder Bestrijdingsmiddelen hierop aan te passen.

Reactie

Het waterschap heeft gelijk dat bestrijdingsmiddelen ook effect kunnen hebben op de kwaliteit van het oppervlaktewater. De tekst in de Bodemnota is op dit punt aangepast.

Gebruik baggerspecie in zandwinputten

Verder wil het waterschap dat de provincie in haar bodembeleid een inventarisatie naar de mogelijkheden en haalbaarheid voor de berging van baggerspecie in (verondiepen van) oude zandwinputten opneemt. Het waterschap is van mening dat berging van (schone) baggerspecie in voormalige zandwinputten een relatief goede bestemming is voor baggerspecie. De provincie en waterschappen kunnen hierover veel kennis en informatie uitwisselen.

Reactie

Het Besluit bodemkwaliteit, dat met ingang van 1 januari 2008 van kracht is geworden, biedt in principe ruimte voor het verondiepen van zandwinputten in de vorm van een zogenaamde grootschalige toepassing. Het moet gaan om een nuttige toepassing van grond en/of baggerspecie met het oog op bijvoorbeeld het bevorderen van natuurwaarden of doelstellingen van de KRW. Het waterschap is hiervoor zelf bevoegd gezag op grond van het Besluit bodemkwaliteit.

Wij onderkennen dat verondieping van zandwinputten een nuttige toepassing voor onder andere baggerspecie kan zijn. Wij zijn echter van mening dat het Besluit bodemkwaliteit op dit vlak onvoldoende rekening houdt met mogelijke kwaliteitsbeïnvloeding van oppervlaktewater en/of grondwater door de aanwezigheid van stoffen die niet krachtens het Besluit bodemkwaliteit zijn genormeerd. Wij denken hierbij met name aan vermes-tende stoffen. Wij hebben het voornemen om op korte termijn samen met de water-

schappen na te gaan of het wenselijk is om nadere regels op te stellen inzake het verondiepen van zandwinputten.

De tekst in de Bodemnota is met dit punt aangevuld en in actie 5 opgenomen.

Waterbodemsanering

Het waterschap stelt dat in het bebouwde gebied verwerking van baggerspecie op de kant vaak niet mogelijk is en dat daarmee ook voor (relatief) schone baggerspecie ruimte nodig is. Verder stelt het waterschap dat het RBA zal moeten leiden tot een groter draagvlak voor het beheersbaar maken van de baggeropgave en het verhogen van het baggertempo. Volgens het Waterschap loopt het baggertempo achter bij de slibaanwas.

Reactie

De opmerking over de verwerking van vrijkomende baggerspecie in de bebouwde omgeving is correct.

De opmerking over het achterlopen van het baggertempo bij de slibaanwas betreft naar onze mening het beheersgebied van het waterschap zelf en is niet voor het gehele Drentse grondgebied van toepassing. Wel delen wij de visie dat het RBA moet leiden tot een groter draagvlak voor het beheersbaar maken van de baggeropgave en het verhogen van het baggertempo.

De tekst in de Bodemnota is op deze punten aangepast.

Begrippenlijst

Het waterschap merkt op dat in de begrippenlijst staat “TBR” in plaats van “TBM” voor “Tijdelijke beveiligingsmaatregelen”.

Reactie

In deel 2 Uitvoering en beleidsregels bodemsanering is in de begrippenlijst de afkorting voor Tijdelijke beveiligingsmaatregelen aangepast in TBM.

Beslismodel voor tussentijdse evaluatie- en beëindiging van bodemsaneringen

Het waterschap stelt voor om het schema Beslismodel voor tussentijdse evaluatie- en beëindiging van bodemsaneringen op A3-formaat in de Bodemnota op te nemen omdat het nu niet leesbaar is.

Reactie

In deel 2 Uitvoering en beleidsregels bodemsanering is het schema Beslismodel voor tussentijdse evaluatie- en beëindiging van bodemsaneringen is als A3-formaat in de bijlagen opgenomen.

Reactie Waterschap Reest en Wieden

Het waterschap Reest en Wieden stelt de vraag of de Stimuleringsregeling bodemsanering particulieren ook van toepassing is bij waterbodemsaneringen van particulieren.

Reactie

De waterbodemsaneringen zijn buiten de stimuleringsregeling gehouden omdat ernstige gevallen van waterbodemverontreiniging in particulier eigendom in Drenthe slechts zeer incidenteel voorkomen (sinds 1995 is een dergelijk geval niet voorgekomen). De overgang op korte termijn van waterbodemsanering uit de WBB naar de Integrale Waterwet betekent dat waterbodems uit de WBB gaan en niet meer uit de WBB-gelden gefinancierd kunnen worden. Dit is ook een reden waarom waterbodemsaneringen buiten de stimuleringsregeling is gehouden.

De tekst in de Bodemnota is op dit punt niet aangepast.

Reactie Land- en Tuinbouw Organisatie Noord

De zienswijze van LTO Noord heeft betrekking op het niet voeren van restrictief beleid, het af zien van het duiden van risicogebieden en de Europese KBR. Hierna wordt puntsgewijs ingegaan op de zienswijzen.

Geen restrictief beleid en afzien van het duiden van risicogebieden

LTO Noord benadrukt in haar zienswijze dat duurzaam bodemgebruik en beheer een belangrijk thema voor de agrarische sector en dus ook voor LTO Noord is. Agrarische ondernemers zijn zich hier goed van bewust en hebben kennis om hier inhoud aan te geven. Om de bewustwording van agrariërs op een nog hoger niveau te brengen ziet LTO Noord geen meerwaarde in restrictief beleid, maar meer in een positieve impuls langs de lijn van nieuwe kennisverspreiding en stimulering.

Het afzien van het duiden van risicogebieden is een kans voor de provincie om te laten zien dat het nieuwe bodembeleid van de provincie niet leidt tot nieuwe restrictieve regels.

Reactie

Op het terrein van duurzaam bodembeleid en bodembeheer richten wij ons in eerste instantie op het stimuleren en uitvoeren van projecten en onderzoeken die zich met name richten op de praktijksituatie. Wij proberen kennisleemten in te vullen (onderzoek naar trends in organische stof) en (landelijke) projecten in Drenthe uitgevoerd te krijgen (pilot Referentie biologische bodemkwaliteit, gebruik Tagetes in bollenteelt).

Het stellen van regels is een bevoegdheid die wij als provincie, in gevallen waar wij dat noodzakelijk achten, toe kunnen en toe moeten passen. Het inzetten van regelgeving is niet ons doel, maar het is en blijft een instrument dat tot onze beschikking staat. Wij kunnen en zullen nooit een toezegging kunnen doen dat het (nieuwe) bodembeleid van de provincie Drenthe verschoond zal blijven van aanvullende regelgeving. Voor de aanwijzing van mogelijke risicogebieden merken wij op dat, wanneer ons vanuit hogere wetgeving wordt opgedragen die te duiden, wij dat niet na kunnen laten als die gebieden binnen Drenthe voorkomen. Het duiden van risicogebieden, of wellicht beter “aandachtsgebieden”, hoeft evenwel niet te betekenen dat restricties worden gesteld. Het kan ook een middel zijn om er een maatregelenprogramma aan te koppelen. Zodat de aanpak van een voorkomend probleem binnen de gebieden waar het aan de orde is goed kan worden georganiseerd.

De tekst in de Bodemnota is op dit punt niet aangepast.

De Europese KRB

LTO Noord geeft aan dat de Europese KRB wordt aangehaald als basis voor het provinciaal bodembeleid, terwijl deze Richtlijn is verworpen. Volgens LTO Noord dient de Bodemnota hierop te worden aangepast. Daarbij stelt LTO Noord zich de vraag of alle thema's die voortvloeien uit de Europese lijn zodanig prioritair zijn dat ze moeten uitmonden in specifiek provinciaal beleid.

Reactie

De Europese KRB in eerste aanleg is verworpen, maar daarmee is de Kaderrichtlijn nog niet definitief uit beeld. Wij verwachten dat de inhoud van de Kaderrichtlijn in een later stadium opnieuw ter tafel komt.

De concept-Bodemnota vindt niet alleen aansluiting bij de Europese KBR, maar geeft ook een goede provinciale invulling aan de doelen van de beleidsbrief Bodem van het Ministerie van VROM uit 2003. In deze beleidsbrief staat onder ander aangegeven dat decentrale overheden bij ruimtelijke ordening, inrichting en beheer bewuster met de toestand van de bodem moeten omgaan. Duurzaam bodemgebruik wordt bevorderd bij ruimtelijke ordening en -inrichting, in de landbouw, het natuurbeheer en het waterbeheer.

Een heroriëntatie van de in de concept-Bodemnota verwoorde invulling, om te komen tot een duurzamer gebruik en beheer van de bodem is dan ook niet aan de orde.

De tekst in de Bodemnota is voor wat betreft de KRB geactualiseerd.

Reactie NV Waterleidingmaatschappij Drenthe

De WMD is verheugd dat bescherming van de bodem en het grondwater ook in de toekomst de aandacht zal blijven krijgen. De WMD hoopt dat de voor haar belangrijke thema's binnen grondwaterbeschermingsgebieden een prominente rol vervullen in de nog op te stellen uitvoeringsprogramma's in de gebiedsdossiers. Daarbij wil zij graag actief worden betrokken.

Reactie

De waterleidingmaatschappijen (met gemeenten) in de provincie Drenthe betrekken wij bij het opstellen van gebiedsdossiers met de bijbehorende uitvoeringsprogramma's. Het is dan ook de bedoeling dat de belangrijke thema's binnen grondwaterbeschermingsgebieden mee worden genomen in het gebiedsdossier dan wel het bijbehorende uitvoeringsprogramma.

De tekst in de Bodemnota is op dit punt niet aangepast.

Reactie de heer G. Vos te Schoonoord

De reactie van de heer Vos, die inhoudelijk betrekking heeft op de Bodemnota, gaat over het drinkwater en over monitoring van de bodem.

Drinkwater

De heer Vos vraagt waarom de provincie vanaf 2002 niet heeft gewerkt aan de Europese KRW maar wordt wel onder andere de Waterschapswet gewijzigd.

Reactie

In 2000 is de Europese KRW vastgesteld. De opgaven en verplichtingen die uit deze richtlijn voortkomen worden geïmplementeerd in huidige nationale wetgeving. Denk hierbij aan de Wet Milieubeheer, Drinkwaterwet, nieuwe WRO en Waterwet. Voordat de opgaven en verplichtingen zijn geïmplementeerd liggen hieraan procestijd en proceduretijd ten grondslag. Dat wil niet zeggen dat de provincie Drenthe geen activiteiten uitvoert

met betrekking tot de inhoud van de opgaven en verplichtingen die voortvloeien uit de KRW. De invulling van de stroomgebiedsbeheerplannen bij de provincie Drenthe loopt momenteel volgens planning.

De tekst in de Bodemnota is op dit punt niet aangepast.

Monitoring

De heer Vos vraagt welke waarde de verschillende meetnetten hebben die zijn ontwikkeld in Drenthe.

Reactie

De provincie Drenthe heeft -net als de meeste overige provincies- begin jaren negentig verschillende meetnetten ingericht om de kwaliteit van de bodem en het grondwater vast te kunnen stellen en te volgen om eventuele trends hierin te kunnen waarnemen. De meetpunten zijn zodanig gekozen dat daarmee uitspraken kunnen worden gedaan over de milieuthema's vermeting, verzuring en verspreiding (zware metalen, bestrijdingsmiddelen). De meetnetten geven een beeld van de kwaliteit van de bodem (0-10 cm minus maaiveld) en de kwaliteit van het grondwater op verschillende diepten; het bovenste grondwater (eerste meter) en diepten van circa 10 en 25 meter minus maaiveld.

Met de meetnetten wordt gekeken of provinciale, landelijke en Europese (denk aan de Europese KRW) milieudoelstellingen worden gehaald, dan wel maatregelen die gericht zijn op verbetering van de milieukwaliteit effect hebben. Voor deze monitoring wordt intensief samengewerkt met andere provincies en het RIVM, dat een eigen landelijk meetnet bodem- en grondwaterkwaliteit beheert.

Naast de monitoring van de milieukwaliteit bestaat ook een provinciaal grondwaterkwantiteitsmeetnet. Met dit meetnet worden grondwaterstanden gemeten (stijghoogten). Dit met het doel om op regionale schaal uitspraken te doen over het grondwaterregime en het kunnen volgen van trendmatige ontwikkelingen in de stijghoogte. Daarnaast fungeert het als referentiemeetnet voor geohydrologisch onderzoek.

De tekst in de Bodemnota is op dit punt niet aangepast.

Kopie brieven zienswijzen:

Provincie Drenthe
Mevrouw G.A. Bakker - ten Wolde
Postbus 122
9400 AC ASSEN

PROV. BESTUUR VAN DRENTH	
No.:	2008002400
Ingek.:	21 FEB 2008
AFDELING	DO
TE BEH. DOOR:	
DWS:	G.AFD.:

Aquapark 5, Veendam
Postbus 195
9640 AD Veendam
Tel (0598) 693 800
Fax (0598) 693 893
www.hunzeenaas.nl

Uw brief 14 januari 2008
Ons kenmerk MM 08.0227/08.0574
Onderwerp reactie concept Bodemnota

Datum 20 februari 2008
Behandeld door Roel Voetberg
Doorkiesnummer 0598-693612

Geachte mevrouw Bakker – ten Wolde,

Onlangs hebben wij van u ontvangen de concept Bodemnota "Werk maken van eigen bodem" (versie december 2007, tweede concept) zoals vermeld in uw brief d.d. 14 januari 2008 (kenmerk: 50/5.6/2007015666). U geeft ons de mogelijkheid om een reactie te geven. Hieronder treft u onze reactie aan.

Wij hebben de concept bodemnota breder in onze organisatie onder de aandacht gebracht. Wij hebben de conceptnota uitvoerig doorgenomen en beoordeeld op voor ons relevante passages.

Opmerkingen algemeen

De conceptnota is uitvoerig en actuele beleidswijzigingen zijn goed verwerkt. De belangrijkste zaken uit het Besluit Bodemkwaliteit, dat per 1 januari 2008 (natte deel) is goed verwoord. Hoewel de tekst prettig te lezen is, ontbreekt het hier en daar aan verhelderende plaatjes. Dat zou de leesbaarheid ook verbeteren. Mede hierdoor is het een vrij taai document. Algemeen geldt dat het document volledig en uitvoerig is.

Deel 1: Werk maken van eigen bodem, Ontwikkelingen en activiteiten

Pag. 34, vierde alinea, tweede regel

Bestrijdingsmiddelen kunnen ook een effect hebben op de kwaliteit van het oppervlaktewater, dus ons tekstvoorstel luidt: ".....en daarmee samenhangende milieu-effecten (kwaliteit grond- en oppervlaktewater) in de provincie"

Pag. 26/27, De rol van de provincie in het kader van oude zandwinputten

Graag zouden wij in het bodembeleid opgenomen zien een inventarisatie naar de mogelijkheden en haalbaarheid voor de berging van baggerspecie in (verondiepen van) oude zandwinputten. Waterschappen en provincie zouden hier veel kennis en informatie over kunnen uitwisselen. Berging van (schone) baggerspecie is voormalige zandwinputten is een relatief goede bestemming voor baggerspecie.

Pag. 52, paragraaf 5.5.5. Waterbodems

Alle baggerspecie ziet er vies uit maar niet alle bagger is even verontreinigd. Baggerspecie met een kwaliteitsklasse 3 of 4, noemen we verontreinigd. Klasse 2 slib is de achtergrondkwaliteit en wordt (indien de ruimte dat toelaat) verspreid op de kant. Slib in bebouwd gebied kan, ondanks de klasse indeling in klasse 2, vaak niet op de kant verwerkt worden i.v.m. infrastructuur, fysieke belemmeringen. Dus schone baggerspecie vraagt ook ruimte.

Het initiatief voor het saneren van en beheersbaar maken van waterbodems ligt bij de waterbeheerders. Dit zijn de waterschappen, gemeenten én de provincie (als vaarwegbeheerder van beroepsvaarwegen). Niettemin zijn de grote(re) waterbeheerders zoals waterschappen en provincie wel gebonden aan de gemeenten, als sturende partijen in de ruimtelijke ordening op lokaal niveau, om oplossingen te vinden voor hun baggerspecie. Er zal altijd worden gezocht naar een meerwaarde voor beide partijen (de zogenaamde "win-win-situaties"). Het Regionaal Bestuursakkoord (RBA) Waterbodems zal moeten leiden tot een groter draagvlak voor het beheersbaar maken van de baggeropgave en het verhogen van het baggertempo. Op dit moment loopt het baggertempo achter bij de slibaanwas.

Deel 2: Werk maken van eigen bodem, Uitvoering en beleidsregels bodemsanering

Dit deel is helder opgezet. Het is naar ons oordeel compleet, en zorgvuldig opgezet. Hier hebben wij geen opmerkingen over, behalve enkele kleine details.

Bijlage 2, Begrippenlijst

In de begrippenlijst staat "TBR" i.p.v. "TBM" voor "Tijdelijke Beveiligingsmaatregelen".

Schema bladzijde 103

Dit schema zou op A3 formaat bijgevoegd moeten worden om het leesbaar te krijgen.

Tot zover onze opmerkingen.

Definitief exemplaar

Graag ontvangen wij te zijner tijd de definitieve versie van het bodembeleidsplan van de provincie Drenthe.

Informatie

Mocht u naar aanleiding van deze reactie nog vragen hebben dan kunt u contact opnemen met Roel Voetberg (telefoon: 0598-693612).

Hoogachtend,

namens het dagelijks bestuur,

Henk van der Leij
Afdelingshoofd Veiligheid en Voldoende Water

PROV. BESTUUR VAN DRENTHE	
No.:	2008001410
Ingek.:	30 JAN 2008
AFDELING	Do
TE BEH. DOOR:	
DWS:	G.AFD.:

Reest & Wieden
waterschap

Provincie Drenthe
t.a.v. mevrouw M. Portena
Postbus 122
9400 AC ASSEN

Meppel,

28 januari 2008
28 JAN 2008

uw kenmerk:
uw brief van:
ons kenmerk:

40/Bo/A7/2002009222?
7 oktober 2002
WBH/WOP/JV/0244
eek

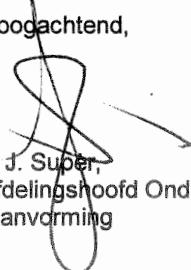
onderwerp: concept-Bodemnota

Geachte mevrouw Portena,

Hierbij delen wij u mee dat wij geen opmerkingen hebben met betrekking tot het concept-Bodemnota. Wij hebben nog wel een vraag met betrekking tot de stimuleringsregeling bodemsanering particulieren. Is deze stimuleringsregeling ook van toepassing bij waterbodemsaneringen van particulieren?

Voor nadere informatie kunt u contact opnemen met mevrouw J. Venema, Medewerker oppervlaktewaterkwaliteit, telefoonnummer 0522-276816.

Hoogachtend,

ir. J. Super,
Afdelingshoofd Onderzoek en
Planvorming

Provincie Drenthe
T.a.v. mevrouw G.A. Bakker-ten Wolde
Postbus 122
9400 AC ASSEN

PROV. BESTUUR VAN DRENTHE	
No.:	2008002648
Ingek.:	27 FEB 2008
AFDELING	DO
TE BEH. DOOR:	
DWS:	G.AFD.:

Doorkiesnummer: 088 - 88 86 666
Faxnummer: 088 - 88 86 624

Datum: 26 februari 2008

Referentie: 04508/drenthe-rv/fk

Betreft: **zienswijze concept-bodemnota**

Geachte mevrouw Bakker,

Onder dankzegging voor de geboden gelegenheid wil LTO Noord Drenthe graag een aantal opmerkingen plaatsen bij de concept-bodemnota met de welluidende titel "werk maken van eigen bodem".

Alvorens bij de inhoudelijke opmerkingen stil te staan wil LTO Noord benadrukken dat een gezonde bodem voor de agrarische sector een belangrijke productievoorwaarde is. Ook voor ons is daarmee een duurzaam bodemgebruik en beheer een belangrijk thema. Agrarische ondernemers zijn zich hier goed van bewust en hebben kennis om hier inhoud aan te geven. Om de bewustwording van agrariërs op een nog hoger niveau te brengen zien wij geen meerwaarde in restrictief beleid. Wij verwachten eerder een positieve impuls langs de lijn van nieuwe kennisverspreiding en stimulering

Eerder hebben we als LTO Noord gereageerd op de "concept-nota Bodembeleid" die we in februari 2006 van u ontvangen hebben. Kern van onze toenmalige reactie was dat we vonden dat de provincie vooruitliep op beleidsontwikkelingen in nationaal en Europees verband. Los van het feit dat werd geschermd met onderzoek naar zaken en het stimuleren van ontwikkelingen, was er onzerzijds twijfel over het uitblijven van aanvullende en dwingende regelgeving voor agrariërs.

Wij stellen vast dat de concepten van de Europese Kaderrichtlijn Bodem (EKB) worden aangehaald als basis voor dit provinciaal beleid. Tevens stellen wij vast dat deze Richtlijn onlangs is verworpen. Ook "onze" vertegenwoordiger minister Cramer, heeft zich namens Nederland geschaard achter de mening van landen die de Richtlijn als overbodig en onwenselijk beschouwen.

In de concept-bodemnota wordt beleid gepresenteerd in de veronderstelling dat het Europees bodembeleid daadwerkelijk inhoud krijgt en wordt verankerd in een Richtlijn. Gelet op het feit dat dit nu niet gebeurt, wordt het voor ons lastig om de implicaties van het Drentse beleid te doorgronden. Tevens wordt duidelijk dat Drenthe niet alleen spreekwoordelijk voor de muziek uitloopt, maar de fanfare zo ver achter zich gelaten heeft dat ze uit het zicht is verdwenen.

Omdat "Brussel" het nieuwe bodembeleid heeft afgewezen, maar zeker ook omdat de Nationale Nederlandse overheid en politiek een pas op de plaats wil maken, achten wij een heroriëntatie op Drents provinciaal bodembeleid op zijn plaats.

Dit zou moeten leiden tot herziening van de bodemnota waarbij de verwijzing naar een Europese beleidscontext vervalt. Hiermee komt in onze ogen ook de vraag op tafel of alle thema's die voortvloeien uit deze Europese lijn, zodanig prioritair zijn dat ze moeten uitmonden in specifiek provinciaal beleid.

Wellicht ten overvloede, willen wij de provincie expliciet vragen om af te zien van het duiden van risicogebieden zoals eerder werd gesuggereerd. LTO Noord Drenthe ziet hierin een kans om als provincie nog scherper te formuleren dat nieuw bodembeleid niet leidt tot nieuwe restrictieve regels.

LTO Noord ziet ruimte voor onderzoek en projecten die bijdragen aan kennisvergaring en optimalisatie van de agrarische productie. Hierbij wil ze wel opmerken dat bij het prioriteren van middelen voor onderzoek en projecten rekening gehouden moet worden bij de behoefte uit de praktijk.

Wij vertrouwen er op u hiermee voldoende over onze standpunten te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,
Namens LTO Noord Drenthe

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'A.F. van Rozen', written over a horizontal line.

A.F. van Rozen
secretaris

NV Waterleidingmaatschappij Drenthe

Provincie Drenthe
mevrouw G.A. Bakker-ten Wolde
Postbus 122
9400 AC ASSEN

PROV. BESTUUR VAN DRENTHE	
No.: <u>2008002743</u>	
Ingek.: <u>28 FEB 2008</u>	
AFDELING <u>DO</u>	
TE BEH. DOOR:	
DWS:	G.AFD.:

Assen, 27 februari 2008

Onderwerp Concept-Bodemnota, Werk maken van eigen bodem

Uw kenmerk: 50/5.6/2007015666

Ons kenmerk: a.08.u0402

Voor info: N.L. van der Moot
tel: (0592) 854 447

Geacht College van Gedeputeerde Staten,

Met interesse hebben wij kennis genomen van het concept bodembeleid van de provincie Drenthe. Wij zijn verheugd dat de bescherming van de bodem en het grondwater ook in de toekomst de aandacht zal blijven krijgen die zij verdient. Vooral voor de WMD, die voor haar bestaan afhankelijk is van een goede en betrouwbare bron voor de openbare drinkwatervoorziening (grondwater), is dit van belang. Na het doornemen van het concept-bodembeleid was onze conclusie dat wij ons in grote lijnen goed in de beleidslijnen kunnen vinden.

Jammer is dat de juist voor de waterleidingmaatschappijen relevante onderwerpen in het concept-beleidsplan nog niet zijn uitgewerkt, maar nog onderwerp zijn van studie. De resultaten hiervan zullen worden opgenomen in de nog op te stellen uitvoeringsprogramma's in de gebiedsdossiers. Deze zullen begin 2009 worden vastgesteld. Wij hopen dat de voor ons belangrijke thema's binnen grondwaterbeschermingsgebieden hierin een prominente rol zullen vervullen. Deze thema's zijn:

- o Boringen;
- o de bloem(bollen)teelt;
- o koude/warmte-systemen;
- o afkoppeling van regenwater in stedelijke gebieden;
- o installaties ten behoeve van een industriële verwerking van mestoverschotten en andere restproducten uit de landbouw.

Wij zouden graag actief betrokken worden bij de voorbereiding van POP III met betrekking tot deze thema's.

Hoogachtend,
NV Waterleidingmaatschappij Drenthe

ir. R.H.M. Bos
hoofd techniek/plv. directeur

Lauwers 3 • 9405 BL Assen
Postbus 18 • 9400 AA Assen
(0592) 854 500
(0592) 854 599

info@wmd.nl
www.wmd.nl

K.v.K. Meppel nr. 04006089
Friesland Bank 29.93.39.459

Bodems i.v Europese Richtlijn bespreking 18-2- 2008.
 Concept. 1.Werk maken van eigen bodem . 2 Uitvoering van beleidsregels bodemsanering.

Aan de Provinciale Staten van Drenthe.
 Westerbrink 1
 Postbus 122
 9400 AC Assen.

PROV. BESTUUR VAN DRENTHÉ	
No.:	2008 P 002417
Ingek.:	21 FEB 2008
AFDELING	BE / J. K. Koper
TE BEH. DOOR:	
DWS: 10	G.AFD.: 1-5-2008

Geachte Provinciale Staten Leden,

Bezwaar tegen tegen uw rapporten 1-2 werk maken van eigen bodem activiteiten-saneringen.

Naam G.Vos wonende te Schoonoord, ik was werkzaam bij C.R.M.- Vrom en Staatsbosbeheer.
 Mijn taken waren bij deze dienst sinds 1970 ik had toen vijftien gemeentes, beleid- planalogie- bodems aankoop Natuurgebieden en beheer, hydrologie, inventarisatie tevens schreef ik bestekken voor verbetering geologische systemen en bespreking met de Waterschappen voor verbetering.Had in 1976 2000 ha in beheer.

- 1.Bespreking Gemeente Coevorden met Evi over Biomonitoring omtrend de Vuilverbrander en hun besluit welke de Raad in December heeft genomen.
- 2.Mijn bezwaar komt uit dat in 1978 een Stiboka kaart is gemaakt met de totale bodemkaart van Drenthe Waar je alle bodems in kleur kon aflezen en perceel vorming kon volgen tenminste als bodemkundige. Nu kan dit alleen bij een gevlogen hoogte kaart, als je die machtig wordt, zie 5.5.5. Waterbodems En 5.6 grondwaterbescherming en bodembeheer willen bevorderen in Drenthe, ik vindt dat de Taak Van de Provincie Drenthe juist is om Natuurlijke Bronnen om deze te beschermen, maar vervuiling tegen te gaan wat juist plaats vindt in Landschap en Ecologie plaats vindt op grote schaal. Zie 5-en6.
- 3.De Europese Kaderrichtlijn Water staat bij 1.1 een zinnetje dat deze consequenties meer.De ontwikkelingen stellen eisen en verplichtingen aan ons bodembeleid maar ook aan de organisatie. Deze Richtlijn is sinds 2002 uitgegeven met doelen welke daarin verwoord staan.

4.Sinds 1965 zijn de eerste natuurlijke beken in Landinrichtings plannen vergraven, daarna is het totale landschap aangepakt alleen voor het Economisch belang.Wat is er daarna nog gebeurd zie diverse beek aanpassingen met Europees geld zie 5.6.1 U wilt bpalen wat waar mag, werk maken van eigen bodem. groeien, wie heeft bij de Politirk partijen daar kennis van? Zie geschreven POP 11 bij de Opening en inzichten heb ik aan de Leiding gevraagd hoe men de beekpeilen had berekend men had geen antwoordt, dus zijn het nu nog dezelfde peilen, berekend door de Waterschappen welke geen Ecologisch Peil voor de Natuur kunnen berekenen. Maar begrijpt u het systeem, waarom komt er minder dan 3% nu in Nederland voor.

5. Wat is er met onze bodem aan de hand, plaatselijke ernstige verdroging Alterra heeft voor Groningen- Drenthe en de Kop van Overijssel en voor Schoonebeek aangegeven dat een dermate verdroging, Veengronden en Moerige gronden op de Bodemkaart van Nederland anno 2003. Plaats vindt van Alterra Wageningen. Hier staat in dat 50% van het Veen niet meer aanwezig is van de hogere gronden vindt er constante afstroming door de Waterschappen plaats van oktober tot in april dus in de natste tijd een half jaar lang wordt al het water afgevoerd. Dus zou men van april tot oktober ons drinkwater en verbruik door de Landbouw vol doende moeten zijn, echter wat gebeurd men laat gebieds vreemd water in, alle sloten en beken worden met verrijkt kanaal water ingevoerd.

6.Mijn conclusie is dat geen grondwater of regenwater bewaard wordt wat in de toekomst als drinkwater gebruikt kan worden.Drenthe bestaat uit 75% keileem wat in de ijstijd is gevormd en vanaf de jaartelling schoon drinkwater heeft voort gebracht.Mijn vraag aan u is hoeveel drinkwater bevindt zich nu nog in de bodem of komt soms nog in het maaiveld wat blijft er over voor ons nageslacht.Voor 2015 grondwaterbeschermings gebieden een risico inventarisatie en analyse van de kwetsbaarheid gemaakt. Ik vindt dit te stom voor woorden, waarom heeft de Provincie Drenthe vanaf 2002 hier niet aan gewerkt E.K.R.W. maar wijzigd de Waterschapswet, de wet verontreiniging oppervlaktewateren in verband met... in 2005.

7.Op blad 23 staat dat Vrom-Inspectie Drenthe IPO lijn heeft geadviseerd op de risico georiënteerde benadering waarmee op interactieve wijze vorm wordt gegeven aan het grondwaterbeschermingsbeleid.

8. Echter ik constateer iets anders. Bij een bezwaar voor een bestek van het Waterschap Velt en Vecht in 2004 voor uitvoering van het Schoonebekerdiep welke niet doorging beek 6 m breed 3m diep. Maar in 2006 waar het bestek beekbreedte van 40-100 meter beekvorm en bij Weijerswold 500.000 m3 grondvergraving zal plaatsvinden als retentie bekken volgens woorden van het Waterschap. Echter maanden later heb ik een kaartje bij de Provincie Drenthe kunnen zien met enige beschrijving Zonder uitvoerings begroting, ook zonder grondverwerfing van landbouwers en uitvoeringskosten. In Schoonebeek Oost. Ja Kosten van Landbouw hoeveel? Toezegging van de Provincie.

9. Monitoring. Effectiviteit van de bodem evalueren en rapporteren. Verschillende meetnetten ontwikkeld in de Provincie, hier en daar een buis? Wel dertig jaar oud, zelfs wij namen ze op. Wij hadden honderden buisen in een gebied staan. Ik wist wanneer het peil met een stuw moest worden bijgesteld, om het grond water in het maaiveld te krijgen, en nu nog.

Kosten van het concept 1-2 zonder beschrijving officiële kosten het is Politiek geschreven Welke waarde heeft dit voor Drenthe? had men dit al klaar kunnen hebben vooral Ecologisch-Planologisch,

Hoogachtend,

G. Vos
Sportparklaan 8
7848 BB Schoonoord.

Afkortingenwijzer

AMvB	algemene maatregel van bestuur
BIELLS	Bodem informatie essentieel voor landelijke en locatie sturing
BIS	bodeminformatiesysteem
BPE	bodem prestatie eenheid
CTB	College voor de Toelating van Bestrijdingsmiddelen
EG	Europese Gemeenschap
EHS	ecologische hoofdstructuur
EU	Europese Unie
Globis	Geografisch landelijk overheidsbodeminformatiesysteem
ILG	Investeringsprogramma landelijk gebied
IPO	Interprovinciaal Overleg
IPPC	Integrated Pollution Prevention and Control
ISV	Investeringsbudget stedelijke vernieuwing
KRB	Kaderrichtlijn bodem
KRW	Kaderrichtlijn water
MAP	Milieuactieprogramma
MKB	midden- en kleinbedrijf
Netex	Nederlandse textielreinigingsbedrijven
NMP 4	vierde Nationale milieubeleidsplan
pMJP	provinciaal Meerjarenprogramma
POP	Provinciaal omgevingsplan
POV	Provinciale omgevingsverordening
RBB	referentiewaarden voor biologische bodemkwaliteit
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
TCB	Technische Commissie Bodembescherming
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VROM	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
WBB	Wet bodembescherming
WKO	warmte-koudeopslag
Wm	Wet milieubeheer

Werk maken

van eigen bodem

Uitvoering en Beleidsregels bodemsanering

Deel 2

Werk maken **van eigen bodem** Uitvoering en Beleidsregels bodemsanering

Deel 2

Gedeputeerde staten van Drenthe
Augustus 2008

Colofon

Dit is een uitgave van de provincie Drenthe

Inhoud

1	Inleiding	5
1.1	Leeswijzer	5
2	Historisch en verkennend bodemonderzoek	7
2.1	Aanleiding en doel	7
2.2	Opzet onderzoek	7
2.3	Beoordeling en vervolgaanpak	9
3	Nader onderzoek	11
3.1	Aanleiding en doel	11
3.2	Opzet en uitvoering nader onderzoek	11
3.3	Gevalsafbakening	12
3.4	Ernst	13
3.5	Spoed	14
3.6	Besluitvorming en voorwaarden	17
4	Saneren van recente bodemverontreiniging	22
5	Saneringsdoelstelling en specifieke situaties	27
5.1	Saneringsdoelstelling	27
5.2	Specifieke situaties	31
6	Saneringsonderzoek en saneringsplan	35
6.1	Aanleiding en doel	35
6.2	Opzet saneringsonderzoek en saneringsplan	35
6.3	Verschillende soorten saneringsplannen	36
6.4	Financiële zekerheidsstelling bij saneringen	38
6.5	Besluitvorming instemming saneringsplan	39
7	Uitvoering sanering, zorg, evaluatie en nazorg	41
7.1	Uitvoeringsaspecten	41
7.2	Zorg tijdens saneren	43
7.3	Wijzigingen voor en tijdens de sanering	43
7.4	Evaluatie	46
7.5	Zorg na saneren (nazorg)	46
7.6	Overdracht van de nazorg	48
8	Kostenverhaal/bevelbeleid	50
9	Bedrijvenregeling, cofinanciering en draagkrachtregeling	54
10	Stimulering bodemsanering particulieren	57

11	Afstemming met andere beleidsterreinen	59
11.1	Afstemming met het Besluit en de Regeling bodemkwaliteit	59
11.2	Bodemverontreiniging en de Woningwet	60
11.3	Wbb in relatie tot de Wm	60
11.4	Wbb in relatie met de WRO	62
11.5	Onttrekkingen en bodemverontreiniging	62
11.6	Bodemverontreiniging en archeologie	63
12	Procedure	65
13	Toezicht en handhaving	67
14	Programmering/overdracht taken	70
14.1	Meerjarenprogramma Wbb	70
14.2	Meerjarenprogramma ISV	70
14.3	Toekomst Meerjarenprogramma ILG	71
14.4	Decentralisatie	71
	Bijlagen	73
1	Overzichtstabel beleidsregels	74
2	Begrippenlijst	77
3	Monitoring en eindcontrole grondwatersanering	81
4	Zorg	84
5	Beslismodel	85
6	Bevelsbeleid	91
7	Stappenplan bestuurlijke- en strafrechtelijke handhaving	93

1 Inleiding

In deel 1 van de bodemnota “Werk maken van eigen bodem” is de rol van de bodem in het dagelijkse leven beschreven. Daarbij is het beleid voor bodemsanering, bodem- en grondwaterbescherming voor de komende jaren neergezet. Ook zijn de activiteiten weergegeven die moeten leiden tot een duurzaam bodembeleid.

Voor u ligt deel 2 van de bodemnota “Werk maken van eigen bodem”. In dit deel beschrijven wij hoe de provincie Drenthe handelt bij het uitvoeren van haar bodemsaneringstaak. Dit geldt voor zowel het stedelijk als het landelijke gebied, met uitzondering van het grondgebied van de gemeente Emmen. Sinds 2003 is Emmen zelf bevoegd gezag in het kader van de Wet bodembescherming (Wbb) en voert de bodemsaneringstaak zelf uit. Deel 2 bevat ook beleidsregels die gelden als toetsingskader voor het afgeven van beschikkingen Wbb (Saneringsparagraaf). De Wbb biedt ruimte voor eigen beleidsinterpretatie. Wij maken hier gebruik van, gelet op de specifieke Drentse situatie (onder meer kwetsbare zandbodem). Met deze beleidsregels zijn wij in staat om in de praktijk bij de uitvoering van bodemsanering en onze rol daarin eenduidig, transparant en consistent te zijn. Deze beleidsregels zijn een nadere invulling van de artikelen uit de Wbb. Door de beleidsregels specifiek op te nemen in de Bodemnota is de motiveringsplicht bij het nemen van beschikkingen vereenvoudigd en transparanter.

Ondanks de sterke veranderingen in het bodembeleid blijft er een aantal constanten. Zo staat het geval van verontreiniging centraal. Bodemonderzoek, meestal uitgevoerd in verschillende fasen, heeft tot doel het geval van bodemverontreiniging geheel in beeld te brengen en vervolgens te bepalen of de situatie leidt tot risico's. De mate waarin zich risico's voordoen bepaalt of er met spoed moet worden gesaneerd of dat er meer tijd voor kan worden genomen. Uiteindelijk zullen de gevallen van ernstige bodemverontreiniging allemaal aangepakt gaan worden. Om ervoor te zorgen dat de saneringsactiviteiten leiden tot het gewenste resultaat, worden saneringsplannen opgesteld en aan ons voorgelegd ter instemming.

1.1 Leeswijzer

Het doel van deel 2 is het geven van een praktische handleiding voor de uitvoering van bodemtaken. Deze nota is opgesteld op volgorde van in de praktijk voorkomende stappen die een rol spelen bij bodemverontreiniging. Per stap wordt het landelijke beleid beschreven en vervolgens het Drentse beleid toegelicht. In bijlage 1 is een overzicht van de beleidsregels opgenomen met een verwijzing naar de desbetreffende paragraaf in deze nota.

De landelijke ontwikkelingen, waaronder de gewijzigde Wbb en het Besluit en de Regeling bodemkwaliteit (inclusief het Besluit uitvoeringskwaliteit bodembeheer, ook wel Kwalibo genoemd) zijn verwerkt in dit notadeel.

Daar waar naar circulaire wordt verwezen dient altijd de meest recente circulaire worden toegepast of de daarvoor in plaats tredende regelgeving.

Inwerkingtreding

De Beleidsregels bodemsanering, opgenomen in deze nota, treden in werking de dag na bekendmaking in het Provinciaal blad.

Overgangssituatie

Op aanvragen die binnen komen voor inwerkingtreding van deze beleidsregels en wordt besloten na inwerkingtreding van deze beleidsregels, zijn deze beleidsregels niet van toepassing.

2 Historisch en verkennend bodemonderzoek

2.1 Aanleiding en doel

Een onderzoek naar bodemverontreiniging begint bij het uitvoeren van historisch en verkennend/oriënterend bodemonderzoek. De aanleiding voor het uitvoeren van dit bodemonderzoek kan divers zijn:

- de BSB-operatie (Wbb, Besluit verplicht bodemonderzoek);
- voorafgaand aan vergunningverlening (nulsituatieonderzoek -Wm of kwalitatief bodemonderzoek Inrichtingen- en vergunningenbesluit Wm);
- combi-onderzoek (protocol Bodemonderzoek milieuvergunning en BSB);
- aanleg of verwijdering van ondergrondse tanks (BOOT);
- de aanvraag van een bouwvergunning (Woningwet);
- het opstellen of wijzigen van een bestemmingsplan (WRO);
- aan- en verkoop van grond (privaatrecht);
- het verplaatsen van grond (Wbb, Besluit bodemkwaliteit);
- meldingen derden (klachten stank)
- afspraken/convenanten, zoals Bedrijvenregeling;
- in beeld brengen van de werkvoorraad (NMP 3).

De doelstelling is echter altijd dezelfde: het aantonen van de aan- of afwezigheid van mogelijke bodemverontreiniging op de locatie. In dit hoofdstuk wordt beschreven waar historisch en verkennend/oriënterend bodemonderzoek aan moet voldoen en hoe wij daarmee omgaan.

2.2 Opzet onderzoek

Landelijk beleid

Normbladen

Voor het uitvoeren van bodemonderzoek zijn landelijk diverse NEN-normen en protocollen ontwikkeld:

- NVN 5725 (Bodem - Leidraad bij het uitvoeren van vooronderzoek bij verkennend, oriënterend en nader onderzoek, 1999);
- NEN 5740 (Bodem - Onderzoeksstrategie bij verkennend onderzoek - Onderzoek naar de milieuhygiënische kwaliteit van bodem en grond, 1999);
- NEN 5707 (Bodem - Inspectie, monsterneming en analyse van asbest in de bodem, 2003) voor asbest;
- NEN 5897 (Bodem - Monsterneming en analyse van asbest in onbewerkt bouw- en sloopafval en recyclinggranulaat);
- NVN 5720 (Waterbodem - Onderzoeksstrategie bij verkennend onderzoek).

Historisch onderzoek

Elk onderzoek begint met een “duik” in de geschiedenis om te weten hoe, waardoor en in welke periode de bodemverontreiniging, met bijzondere aandacht voor de saneringsbepalende stoffen, is ontstaan. Dit historisch onderzoek dient er ook voor om de bodembedreigende activiteiten (bedrijfsactiviteiten, calamiteiten) op een perceel inzichtelijk te maken en hierop een onder-

zoeksprogramma in te stellen. Mocht dan een bodemverontreiniging aangetroffen worden, dan dienen de onderzoeksgegevens naast het historisch onderzoek gelegd te worden om te kijken hoe en in welke periode de aangetroffen bodemverontreiniging veroorzaakt is. Hiervoor is de Richtlijn voor het uitvoeren van vooronderzoek bij verkennend, oriënterend en nader onderzoek (NVN 5725) opgesteld. Deze richtlijn dient gehanteerd te worden.

Kwalibo (Besluit bodemkwaliteit en Regeling Bodemkwaliteit)

Deze regelgeving moet de kwaliteit van de werkzaamheden van het bodembeheer verbeteren. Werkzaamheden, zoals bodemonderzoek, bodemsanering en laboratoriumanalyses, moeten voldoen aan kwaliteitseisen. Bedrijven en overheidsinstanties (de zogenaamde bodemintermediairs) die werkzaamheden willen uitvoeren, mogen alleen werkzaamheden verrichten als zij daarvoor door de Ministeries van VROM en VW zijn erkend. Voor nadere informatie over de Kwalibo-regelgeving, inclusief de erkenningen, wordt verwezen naar Bodem+ (www.senternovem.nl). In de rapportages van de bodemonderzoeken moeten de uitvoerders aantoonbaar maken dat de werkzaamheden door gecertificeerde en erkende intermediairs zijn uitgevoerd. Als aan deze eisen niet wordt voldaan, kan het bevoegd gezag de aanvraag/melding niet in behandeling nemen en doorgeven aan het meldpunt hiervoor. Als het aanvragen betreft om een besluit in het kader van de Wm en/of Wbb (zie artikel 14 van het Besluit uitvoeringskwaliteit bodembeheer Kwalibo), dan mag het bevoegd gezag de aanvraag of melding niet in behandeling nemen.

Normdocumenten (zoals de Beoordelingsrichtlijn) zijn te downloaden op de website van het SIKB (www.sikb.nl).

Drents beleid en toelichting

Wij sluiten aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen.

Historisch onderzoek

Uit de praktijk blijkt dat het vooronderzoek onvoldoende wordt uitgevoerd. Daarom moet uit de rapportage van het vooronderzoek blijken welke bronnen daadwerkelijk zijn geraadpleegd, ook wanneer een bron geen informatie oplevert.

Bij het historisch onderzoek moet ook worden bekeken of de locatie potentieel asbestverdacht is. Wanneer dit het geval is, dient bij het uitvoeren van bodemonderzoek ook asbestonderzoek verricht te worden. Hierbij zijn de NEN 5707 en 5897 het uitgangspunt. De volgende situaties worden door ons als potentieel asbestverdacht beschouwd:

- aanwezigheid van oude (voor 1993 aangebrachte) verhardingslagen op/in de bodem, bestaande uit puin- of menggranulaat of ophogingen/dempingen met bouw- en sloopafval;
- zichtbare aanwezigheid van asbestresten in de bodem;
- aanwezigheid voormalige stortplaats;
- voormalig glastuinbouwgebied met oude verhardingen en afval van kassen;
- asbestverdachte bedrijven, zoals scheepswerven, gasfabrieken, metaalgiete-rijen, lasbedrijven, defensierreinen, garagebedrijven;
- sterk puinhoudende grond in een oud stedelijk gebied;
- asbesthoudende beschoeiingen langs watergangen;
- asbestproducerende of verwerkende industrie (UBI-code 2665).

Relatie tussen verharding (van erven en wegen) en bodem

Verhardingen die op de bodem zijn aangebracht, maken geen deel uit van de bodem en vallen dus niet onder de Wbb. De verharding moet als zodanig herkenbaar zijn en te scheiden zijn

van de bodem. Bij verwijdering van dit materiaal zijn de regels van het Besluit en regeling bodemkwaliteit (voor hergebruik als grond of bouwstof) of de regels van de Wm (bij definitieve verwijdering als afvalstof) van toepassing. Bij de fundering onder een verharding is door vermenging met de bodem geen eenduidige scheiding meer waarneembaar. Ook kunnen puinlagen voorkomen in de diepere ondergrond. Uitgangspunt is dat wij puin en slakken niet als bodem zien in de zin van de Wbb als minder dan 50 volumeprocent van het materiaal uit bodemdeeltjes (< 2 mm) bestaat. Wanneer er echter sprake is van verontreiniging op of in de verharding die zich kan verspreiden naar onderliggende bodem geldt artikel 13 (zorgplicht) van de Wbb.

2.3 Beoordeling en vervolgaanpak

Landelijk beleid

Toetsing bodemverontreiniging

De gehalten die zijn gemeten in de bodemmonsters worden getoetst aan de streef- en interventiewaarden (Circulaire streef- en interventiewaarden, 2000) ¹.

Gehalten onder de streefwaarden (S) betekenen dat er sprake is van een duurzame bodemkwaliteit. Gehalten boven de interventiewaarden (I) betekenen dat de functionele eigenschappen die de bodem heeft voor mens, dier en plant ernstig zijn verminderd of dreigen te worden verminderd. Er is dan sprake van een ernstige (bodem)verontreiniging.

In de praktijk worden de tussenwaarden ook gebruikt. Deze zijn niet vastgelegd in de genoemde circulaire. Deze tussenwaarden gelden als toetsingswaarden voor nader onderzoek en worden getalsmatig ingevuld door $(S+I)/2$.

Als er sprake is van verontreiniging maar de tussenwaarde wordt niet overschreden, is vervolgonderzoek niet nodig. Als in een of meer monsters de aangetroffen gehalten de tussenwaarden of de interventiewaarden overschrijden is een nader bodemonderzoek noodzakelijk om vast te kunnen stellen of er daadwerkelijk sprake is van een geval van (ernstige) bodemverontreiniging in de zin van de Wbb. Het nader bodemonderzoek moet meer inzicht geven in de aard en de omvang van de verontreiniging en de mogelijke risico's daarvan.

Melding volgens artikel 41 Wbb

Vroeg of laat zal een gemeente op de hoogte worden gesteld van de uitkomsten van een verkennend bodemonderzoek. Als gehalten zijn aangetroffen die de tussenwaarde overschrijden, is de gemeente wettelijk verplicht het bevoegd gezag Wbb daarvan op de hoogte te stellen (artikel 41 Wbb). Deze zal zich dan een oordeel moeten vormen over de vervolgaanpak.

Drents beleid en toelichting

Wij sluiten aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen.

¹ De Circulaire streef- en interventiewaarden 2000 vervalt bij in werktreding Circulaire bodem-sanering 2008.

Melding volgens artikel 41 Wbb

Voor de opgaven artikel 41 hebben wij een formulier ontwikkeld (Melding bodemverontreiniging, www.drenthe.nl). Van deze opgaven bepalen wij of (vervolg)onderzoek noodzakelijk is en/of gaan wij over tot het bepalen van de ernst van het geval van bodemverontreiniging (zie hoofdstuk 3).

Ouderdom onderzoek

Als uitgangspunt geldt dat het onderzoek niet ouder mag zijn dan 5 jaar. Wij kunnen dit verlengen, bijvoorbeeld wanneer er sprake is van:

- een immobiele verontreiniging en onderbouwd is dat er in de tussenliggende periode geen verontreiniging is toegevoegd;
- een mobiele verontreiniging, waarbij uit de onderzoeksrapporten een stabiel beeld van de verontreiniging naar voren is gekomen.

Wij kunnen de periode ook verkorten wanneer het een zeer mobiele verontreiniging betreft of er activiteiten (zoals een naburige onttrekking) hebben plaatsgevonden waardoor de gegevens niet actueel meer zijn.

3 Nader onderzoek

3.1 Aanleiding en doel

Een nader onderzoek heeft meerdere doelen, zoals:

- het definiëren van het geval of de gevallen van bodemverontreiniging, zodat duidelijk is op welke verontreiniging de beschikking (vaststelling ernst en spoed, artikelen 29 en 37 Wbb) of de beschikkingen (artikelen 29 en 37 én artikel 28 Wbb) betrekking hebben;
- het bepalen of een verontreiniging een geval van ernstige bodemverontreiniging betreft;
- het bepalen van de omvang, oorzaak, veroorzaker en periode van veroorzaking van een geval van bodemverontreiniging;
- in bepaalde situaties wordt deze omvang niet volledig vastgesteld (geen afperking), zoals bij een deelsanering;
- het bepalen of de verontreiniging met spoed gesaneerd moet worden.

In dit hoofdstuk wordt op deze aspecten ingegaan, waarbij specifiek aandacht wordt gegeven aan voormalige stortplaatsen. Ook wordt ingegaan op mogelijke beheersmaatregelen en tijdelijke beveiligingsmaatregelen die in bepaalde situaties noodzakelijk zijn en kunnen worden voorgeschreven in een beschikking ‘vaststelling ernst en spoed’.

3.2 Opzet en uitvoering nader onderzoek

Landelijk beleid

Protocollen en richtlijnen

De vereisten en opzet van een nader onderzoek zijn vastgelegd in:

- Protocol voor het nader onderzoek deel 1 naar de aard en concentratie van verontreinigende stoffen en de omvang van bodemverontreiniging, 1994;
- Richtlijn nader onderzoek deel 1 voor specifieke categorieën van gevallen van bodemverontreiniging, 1995.
- Richtlijn nader onderzoek voor waterbodems, 2002

Deze richtlijnen en protocollen dienen gehanteerd te worden.

Kwalibo (Besluit uitvoeringskwaliteit bodembeheer)

Werkzaamheden zoals bodemonderzoek, bodemsanering en laboratoriumanalyses moeten voldoen aan kwaliteitseisen. Zie verder paragraaf 2.2.

Drents beleid en toelichting

Wij sluiten aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen.

Protocollen en richtlijnen

Afwijken van richtlijnen en protocollen kunnen toelaatbaar zijn en dienen te worden aangeduid en gemotiveerd in het rapport zelf.

Nader onderzoek

In het formulier voor het aanvragen van de beschikking ernst, spoed en instemming met een saneringsplan (www.drenthe.nl) hebben wij de eisen opgenomen waaraan een nader onderzoek minimaal moet voldoen.

Voor het nader onderzoek geldt verder dat de historie goed dient te zijn omschreven, inclusief aanduiding van de oorzaak, de relatie met de aangetoonde verontreiniging, de veroorzaker en de periode van veroorzaking. De vermelding van de periode van veroorzaking is van belang voor onder meer de vraag of er sprake is van een historische bodemverontreiniging of recente verontreiniging (zie hoofdstuk 4).

Als uit het verkennend/oriënterend onderzoek het vermoeden bestaat dat het om een geval van ernstige bodemverontreiniging gaat, benaderen wij de eigenaar over de vervolgaanpak. Wij maken onderscheid in de benadering van particulieren en bedrijfsmatige eigenaren.

Bedrijfsmatige eigenaren zijn zelf verantwoordelijk voor de vervolgaanpak, meestal het uitvoeren van een nader onderzoek. Mogelijk wordt aan de uitvoering van het nader onderzoek een termijn gekoppeld. Bij vermoedelijke gevallen van ernstige bodemverontreiniging waarvoor spoedig saneren noodzakelijk is, koppelen wij aan de uitvoering van het nader onderzoek een termijn. De eigenaar wordt gevraagd en zo nodig verplicht dit nader onderzoek te doen.

Ook particuliere eigenaren zijn zelf in principe verantwoordelijk voor de vervolgaanpak. Wij zijn terughoudend met het verplichten tot nader onderzoek bij particulieren (zie hoofdstuk 8). Dit betekent dat als bij een particulier een nader onderzoek nodig is wij dit kunnen verrichten.

3.3 Gevalsafbakening

Landelijk beleid

Gevalsdefinitie

De Wbb definieert een geval van bodemverontreiniging als een (dreigende) bodemverontreiniging die betrekking heeft op grondgebieden die vanwege die verontreiniging, de oorzaak of de gevolgen daarvan in technische, organisatorische en ruimtelijke zin met elkaar samenhangen.

Om te kunnen spreken van een geval van bodemverontreiniging moet aan alle 3 de criteria zijn voldaan. Bovendien moet de verontreiniging zijn veroorzaakt door menselijk handelen. De 3 criteria die bepalen of er sprake is van een geval van bodemverontreiniging kunnen als volgt worden samengevat:

- Technische samenhang:
Een technische samenhang is aanwezig als de verontreiniging het gevolg is van een bepaald productieproces, installatie of mechanisme.
- Organisatorische samenhang:
Een organisatorische samenhang is aanwezig als de verontreinigingen een gevolg zijn van een en dezelfde organisatorische eenheid/veroorzaker.
- Ruimtelijke samenhang:
Een ruimtelijke samenhang is aanwezig als de verontreinigingen in aan elkaar grenzende of in elkaars nabijheid gelegen grondgebieden voorkomen of in het verspreidingsgebied van de verontreiniging liggen. Een vaste afstand is echter niet te geven.

Drents beleid en toelichting

Wij sluiten aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen.

Gevalsdefinitie voor diffuse verontreiniging

De gevalsdefinitie hebben wij een Drentse invulling gegeven voor diffuse verontreiniging. In de Wbb worden diffuse verontreinigingen aangemerkt als bodemverontreiniging als zij het gevolg zijn van menselijk handelen, ook al hebben deze handelingen lang geleden plaatsgevonden. Een dergelijke verontreiniging zien wij als een geval van bodemverontreiniging als deze kan worden toegerekend aan een duidelijke technische handeling (vanuit een productieproces of ontwikkelingsactiviteit). Zo zal bij ophooglagen, bemesting van percelen en/of uitstoot via een fabrieksschoorsteen eerder sprake zijn van een geval van bodemverontreiniging, terwijl bij atmosferische depositie en bij verontreinigde wegbermen door autoverkeer niet kan worden gesproken van een geval.

Bij historische activiteiten in binnensteden (een verzameling puntbronnen, die niet meer te onderscheiden zijn van elkaar) is de verontreiniging als totaal geen geval, maar kunnen plaatselijk wellicht wel puntbronnen en daarmee gevallen worden benoemd.

Wanneer wordt vastgesteld dat er geen sprake is van een geval, dan is de saneringsparagraaf van de Wbb niet van toepassing.

Voormalige stortplaatsen

Wij beschouwen voormalige stortplaatsen als een aparte categorie, waarbij altijd sprake is van een potentieel geval van ernstige bodemverontreiniging. De reden is de onbekendheid van het stortmateriaal, waardoor het stort beschouwd kan worden als een “black-box”, die een mogelijke bedreiging vormt voor de om- en onderliggende bodem en het grondwater.

3.4 Ernst

Landelijk beleid

De Circulaire streef- en interventiewaarde bodemsanering en de Circulaire bodemsanering (2006)² bevatten de landelijke richtlijnen voor het vaststellen van de ernst en spoed van een geval van bodemverontreiniging.

Vaststellen ernst

Van een geval van ernstige verontreiniging is sprake als voor ten minste 1 stof gemiddeld de interventiewaarde in een bodemvolume van meer dan 25 m³ vaste bodem en/of 100 m³ grondwater wordt overschreden. Dit wordt vastgesteld door toetsing van de gemeten gehalten uit het nader onderzoek aan de interventiewaarden uit de Circulaire streef- en interventiewaarden (2000)

Asbest

Voor asbest geldt een uitzondering op het volumecriterium zoals hiervoor aangegeven. In de Circulaire bodemsanering is aangegeven dat er sprake is van een ernstige verontreiniging met asbest als de concentratie (gewogen gemiddelde) binnen een ruimtelijke eenheid hoger is dan de interventiewaarde voor asbest (te bepalen volgens het protocol NEN 5707/5897 of NTA 5727).

² De Circulaire streef- en interventiewaarden 2000 vervalt bij in werktreding Circulaire bodem-sanering 2008.

Drents beleid en toelichting

Wij sluiten aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen.

Vaststellen ernst bij voormalige stortplaatsen

Gedetailleerd onderzoek naar de kwaliteit en/of samenstelling van het stortlichaam is in dit kader niet noodzakelijk, omdat een voormalige stortplaats als een black-box wordt beschouwd. Het feit dat sprake is van een black-box betekent echter ook dat als bij indicatief onderzoek geen interventiewaarde wordt overschreden, er niet geconcludeerd kan worden dat er sprake is van een niet ernstige bodemverontreiniging. Dat kan alleen als een onderzoek is uitgevoerd met ten minste een kwaliteit die vergelijkbaar is met het protocol NO.

Bij verontreiniging in het grondwater dient deze (zoals ook andere grondwaterverontreinigingen) in kaart te worden gebracht. Onderzoek naar de inhoud van het stortlichaam wordt wel relevant geacht voor het bepalen van de saneringsoplossing.

3.5 Spoed

Landelijk beleid

Wanneer is vastgesteld dat er sprake is van een geval van ernstige bodemverontreiniging, moet er worden nagegaan of de verontreiniging dusdanige risico's met zich meebrengt dat spoedige sanering noodzakelijk is (artikel 37 Wbb). De wet maakt onderscheid in risico's voor mens en ecologie en risico van verspreiding van de verontreiniging.

De Circulaire bodemsanering geeft richtlijnen voor het vaststellen van de risico's voor de mens, het ecosysteem en de verspreiding van de verontreiniging. Het saneringscriterium is het onaanvaardbaar zijn van die risico's.

Risico's voor de mens

Er is sprake van onaanvaardbare risico's voor de mens als bij het huidige of voorgenomen gebruik een situatie bestaat waarbij:

- chronische negatieve gezondheidseffecten kunnen optreden;
- acute negatieve gezondheidseffecten kunnen optreden.

Ook wanneer bij het huidige gebruik aantoonbare hinder is voor de mens (onder andere huidirritatie en stank) moet met spoed worden gesaneerd.

Risico's voor ecosysteem

Er is sprake van onaanvaardbare risico's voor het ecosysteem als bij het huidige of voorgenomen gebruik een situatie bestaat waarbij:

- de biodiversiteit kan worden aangetast;
- kringloopfuncties kunnen worden verstoord;
- bio-accumulatie (ophoping van giftige stoffen in een organisme) en doorvergiftiging (door eten van een vergiftigd organisme) kunnen plaatsvinden.

Risico's van verspreiding

Onaanvaardbare risico's als gevolg van verspreiding ontstaan wanneer het gebruik van de bodem door mens of ecosysteem wordt bedreigd door verspreiding van verontreiniging in het grondwater. Dit is het geval wanneer kwetsbare objecten als gevolg van die verspreiding binnen het bodemvolume liggen dat wordt ingesloten door de interventiewaardecontour in het grond-

water of binnen enkele jaren komen te liggen en daardoor ontoelaatbare hinder ondervinden (zie bijlage 1 van de Circulaire bodemsanering). Het criterium “enkele jaren” is in de circulaire ingevuld met een zone van 100 m om de interventiewaardecontour heen.

Er is sprake van onaanvaardbare risico's van verspreiding van de verontreiniging in de volgende situaties.

- Het gebruik van de bodem door mens of ecosysteem wordt bedreigd door de verspreiding van verontreiniging in het grondwater, waardoor kwetsbare objecten hinder ondervinden.
- Er is sprake van een onbeheersbare situatie, dat wil zeggen als:
 - er een drijfslaag aanwezig is die door activiteiten en processen in de bodem kan verplaatsen en van waaruit verspreiding van verontreiniging kan plaatsvinden;
 - er een zaklaag aanwezig is die door activiteiten en processen in de bodem kan verplaatsen en van waaruit verspreiding van verontreiniging kan plaatsvinden;
- de verspreiding heeft geleid tot een grote grondwaterverontreiniging én de verspreiding nog steeds plaatsvindt.

Vaststellen risico's

Het vaststellen van de risico's gebeurt als volgt (zie Circulaire bodemsanering, bijlage 1, Saneringscriterium: Vaststelling van het risico voor de mens, voor het ecosysteem of van verspreiding (Sanscrit)).

- Stap 1 bestaat uit het vaststellen van het geval van ernstige bodemverontreiniging.
- Stap 2 bestaat uit een standaard risicobeoordeling met het model Sanscrit (opvolger van SUS).
- Stap 3 bestaat uit een locatiespecifieke risicobeoordeling en kan worden uitgevoerd als uit stap 2 blijkt dat er onaanvaardbare risico's zijn. De initiatiefnemer kan zelf hiervoor kiezen, het bevoegd gezag kan dit verlangen van de initiatiefnemer, als zij dit noodzakelijk acht met het oog op de besluitvorming.

Asbest

Voor het vaststellen van risico's van verontreiniging met asbest worden alleen humane risico's bepaald en hiervoor wordt gebruikt gemaakt van bijlage 2 van de Circulaire bodemsanering.

Tijdstip start sanering

Gevalen die met spoed moeten worden gesaneerd op grond van humane en verspreidingsrisico's, moeten zo snel mogelijk met de sanering starten.

Drents beleid en toelichting

Wij sluiten aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen.

Aanpassen beschikkingen “ernst en urgentie” in “ernst en spoed”

De eerder verleende beschikkingen (vóór 2006) ernst en urgentie zullen alleen als daar een bijzondere reden voor is worden aangepast. Een (her)beoordeling van spoed kan op verzoek van derden maar ook ambtshalve geschieden.

Risico's voor de mens

Voor de vaststelling van de humane risico's sluiten wij aan bij bijlage 1 van de Circulaire bodemsanering. Bij de vaststelling van de risico's wordt altijd de meest recente versie van het Sanscrit gebruikt.

Een uitgebreide risicobeoordeling (verdergaand dan stap 2) kan achterwege blijven als tegelijkertijd met het vaststellen van de ernst en spoed van het geval van bodemverontreiniging een

verzoek om instemming met een saneringsplan voor het gehele geval van bodemverontreiniging is ingediend en de sanering binnen 6 maanden na afgifte van de beschikking zal worden gestart. Bij humane risico's moet echter altijd stap 3 plaatsvinden, waarbij:

- de Sanscrit-modellering locatiespecifiek moet plaatsvinden. Dit betekent dat alleen de werkelijke aanwezige blootstellingsroutes worden meegenomen in de modelberekening;
- bij uitdampingsrisico's minimaal een luchtmeting (kruipruimte en binnenlucht) moet plaatsvinden die representatief is voor de situatie. Er wordt gesproken van een onaanvaardbare situatie van hinder door stank, wanneer de mediane geurdrempel wordt overschreden.

Risico's voor ecosysteem

De ecologische risico's worden bepaald op grond van het daadwerkelijk gebruik. Als er sprake is van een bronlocatie (perceel waar de bron van verontreiniging zich bevindt) binnen een gebied met kritischer gebruik, dan vindt de toetsing gesplitst plaats. Een voorbeeld is een bedrijfsterrein binnen een Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR)-gebied of binnen de ecologische hoofdstructuur (EHS) of de hierin gelegen Natura-2000 gebieden. De verontreiniging op de bronlocatie wordt aan het daadwerkelijke gebruik, dus industrie, getoetst.

Voor de verontreiniging buiten de bronlocatie vindt toetsing plaats aan het daar aanwezige daadwerkelijk gebruik, dus natuur. Per gebruiksfunctie wordt het ecologische risico van de aanwezige verontreiniging vastgesteld. Het meest kritieke risico is bepalend voor de risicobepaling van het gehele geval. Dit betekent dat alleen de meest gevoelige functie getoetst hoeft te worden.

Risico's van verspreiding

Gezien de specifieke situatie van de ondergrond in Drenthe is een goede beoordeling van de verspreidingsrisico's gewenst. Wij beoordelen daarom de vastgestelde verspreidingsrisico's kritisch en eisen zo nodig aanvullend onderzoek van de initiatiefnemer. Bij verspreidingsrisico's wordt onderscheid gemaakt in aantasting van de functie van kwetsbare objecten en in onbeheersbare situaties (zak- en drijfslagen en ontoelaatbare verspreiding).

Kwetsbare objecten

In Drenthe zijn de volgende kwetsbare objecten benoemd:

- drinkwaterwinningen (25-jaarszone)
- de in het kader van de Kaderrichtlijn water (KRW) gedefinieerde kleine grondwaterlichamen waaruit grondwater wordt onttrokken voor drinkwaterwinning en industriële winningen voor menselijke consumptie;
- iedere bestaande continue grondwateronttrekking is in beginsel een kwetsbaar object, tenzij de verontreiniging het gebruiksdoel niet belemmert (bijvoorbeeld koelwater). De initiatiefnemer dient zich ervan te vergewissen of dergelijke winningen zich in de omgeving van de verontreinigingslocatie voordoen en of het gebruik van het grondwater wordt belemmerd door de verontreiniging.

Onbeheersbare situaties

Voor de bepaling van de verspreidingsrisico's is het in ieder geval vereist dat de initiatiefnemer in aanvulling op stap 2 de jaarlijkse toename aan bodemvolume met grondwater met gehalten boven de interventiewaarde zoals benoemd in de circulaire onder stap 3 berekent.

Tijdstip start sanering

Gevallen die met spoed moeten worden gesaneerd op grond van humane en verspreidingsrisico's, moeten zo snel mogelijk na instemming met het saneringsplan met de sanering starten.

In geval van een onvolledige risicobeoordeling kan met het nader onderzoek worden ingestemd en kan een beschikking ernst en spoed worden genomen als door initiatiefnemer is aangegeven dat de sanering binnen 0,5 jaar na de afgifte van de beschikking wordt gestart.

Humane risico's

Bij gevallen met onaanvaardbare humane risico's geldt dat binnen 1 jaar na de beschikking ernst en spoed met sanering van het spoedeisende deel moet worden begonnen en dat het saneringsplan binnen 0,5 jaar ter instemming bij ons moet zijn ingediend. De initiatiefnemer kan een gemotiveerd verzoek indienen voor afwijking van deze termijn(en). Daarnaast wordt altijd om Tijdelijke beveiligingsmaatregelen (TBM) gevraagd.

Verspreidingsrisico's met kwetsbaar object

Als er sprake is van spoedeisende sanering vanwege het (eventueel binnen enkele jaren) bereiken van een kwetsbaar object, kan start van de sanering op een kortere termijn dan 4 jaar worden geëist.

Andere spoedeisende gevallen

In andere spoedeisende gevallen moet binnen 4 jaar na de beschikking ernst en spoed met sanering van het spoedeisende deel zijn begonnen. Daarbij geldt dat het saneringsplan binnen 3 jaar ter instemming bij ons moet zijn ingediend. Hiermee wordt de richtlijn uit de Circulaire bodemsanering gevolgd.

3.6 Besluitvorming en voorwaarden

Na afronding en melding van het nader onderzoek vindt besluitvorming over ernst en spoed plaats.

Landelijk beleid

Melding nader onderzoek

De beoordeling van een nader onderzoek vindt plaats naar aanleiding van een melding artikel 28 of artikel 29, tweede lid, Wbb bij het bevoegd gezag.

Op grond van de artikelen 29 en 37 Wbb neemt het bevoegd gezag de beschikking ernst en spoed. Hierin wordt vastgesteld of er al dan niet sprake is van een geval van ernstige bodemverontreiniging en of het huidige dan wel voorgenomen gebruik of de mogelijke verspreiding van de verontreiniging tot zodanige risico's voor mens, plant of dier leidt dat een spoedige sanering noodzakelijk is. Als er sprake is van risico's (en dus van spoed), wordt ook een tijdstip vastgelegd waarop met de sanering moet worden gestart en een tijdstip wanneer een saneringsplan bij het bevoegd gezag ter instemming moet worden ingediend.

Voorwaarden

In een beschikking ernst en spoed van het geval van bodemverontreiniging kan het bevoegd gezag nadere voorwaarden stellen. Het gaat om de volgende punten:

- tijdelijke beveiligingsmaatregelen bij gevallen waar spoedig saneren noodzakelijk is;
- beheersmaatregelen bij gevallen waar spoedig sanering niet noodzakelijk is;
- gebruiksbeperkingen;
- wijzigingen in het gebruik;
- wijzigingen van omstandigheden.

TBM

TBM worden getroffen tot het moment dat door sanering de onaanvaardbare risico's worden weggenomen (artikelen 37, 38, 43, 45 en 46 van de wet) en worden opgenomen in de beschikking ernst en spoed. TBM kunnen nodig zijn vanwege acute risico's of om een flexibele aanpak van de sanering mogelijk te maken (binnen de gestelde termijnen). Voorbeelden van TBM zijn:

- het plaatsen van een hekwerk en borden;
- het afdammen van sloten;
- het treffen van bijzondere bouwkundige voorzieningen (luchtafzuiging);
- bodemluchtafzuiging;
- monitoring en rapportageverplichting;
- grondwaterbeheersing.

Beheersmaatregelen

Het onderscheid tussen beheersmaatregelen en TBM is dat beheersmaatregelen kunnen worden getroffen bij ernstige gevallen waar spoedig saneren niet noodzakelijk is. TBM kunnen aan de orde zijn bij ernstige gevallen waar spoedig saneren wel noodzakelijk is en niet direct met de sanering wordt gestart. Dit betekent dat in de periode tussen het definitief worden van de beschikking en het starten van de sanering TBM worden gerealiseerd om de onaanvaardbare risico's weg te nemen. TBM worden dan onmiddellijk gerealiseerd.

Het vragen en treffen van beheersmaatregelen moet worden opgenomen in de beschikking ernst en spoed (artikel 37, vierde lid). Het bevoegd gezag kan, in het belang van de bescherming van de bodem, deze beheersmaatregelen eisen. Beheersmaatregelen kunnen ook aan de orde zijn wanneer er na sanering een restverontreiniging achterblijft. Mogelijke beheersmaatregelen zijn:

- monitoring met daaraan gekoppelde rapportageverplichting;
- maatregelen ter voorkoming van verspreiding;
- in stand houden van peilbuizen (voor monitoring).

Gebruiksbeperkingen

Bij ernstige gevallen van bodemverontreiniging kunnen door de verontreiniging gebruiksbeperkingen gelden.

Wijziging in het gebruik/van omstandigheden

Op grond van de Wbb (artikel 37, zesde lid) kan het bevoegd gezag Wbb de risico's (opnieuw) vaststellen bijvoorbeeld naar aanleiding van monitoringsgegevens, een melding in de wijziging in het gebruik of bij wijziging van omstandigheden. Dit kan leiden tot herziening van de beschikking ernst en spoed.

Registratie bij het Kadaster

De beschikkingen ernst en spoed worden op grond van de Wet Kenbaarheid Publiekrechtelijke Beperkingen (WKPB) voor registratie aangeboden aan de Dienst voor het Kadaster en de openbare registers. Deze beschikkingen zijn beperkingenbesluiten volgens de WKPB indien er sprake is van een overschrijding van de interventiewaarde in de grond. Het Kadaster schrijft de publiekrechtelijke beperking in het openbare register. De publiekrechtelijke beperking vervalt als de verontreiniging geheel tot beneden de interventiewaarde is verwijderd en het saneringsresultaat is vastgelegd in een beschikking tot instemming op het evaluatieverslag.

Drents beleid en toelichting

Wij sluiten aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen.

Melding nader onderzoek

Voor de melding artikel 28 Wbb moet volgens de POV gebruik worden gemaakt van het formulier voor het aanvragen van de beschikking ernst, spoed en instemming met een saneringsplan (www.drenthe.nl). Als uitgangspunt geldt dat een onderzoek niet ouder mag zijn dan 5 jaar (zie paragraaf 2.3).

Blijkt uit een nader onderzoek dat een geval niet ernstig is, dan nemen wij alleen op verzoek een beschikking geval van niet-ernstige bodemverontreiniging.

In hoofdstuk 12 is een toelichting gegeven op de procedurele aspecten bij het nemen van de beschikking.

Bij een melding nader onderzoek moeten de nodige gegevens worden aangeleverd. Zie hiervoor de website van de provincie Drenthe (www.drenthe.nl).

Voorwaarden

TBM

TBM eisen wij vooral bij onaanvaardbare humane risico's. Voorbeelden zijn:

- huidirritatie en stankoverlast ten gevolge van de bodemverontreiniging;
- uitdamping verontreiniging;
- mogelijkheden voor direct contact met de verontreiniging;
- aanwezigheid van respirabele asbestvezels in de contactlaag.

De vereiste TBM moeten direct genomen worden. Ook kunnen TBM worden geëist bij onaanvaardbare verspreidingsrisico's, vooruitlopend op de sanering. Deze zullen dan vaak bestaan uit monitoring en zo nodig tegengaan van de mogelijke verspreiding van verontreinigd grondwater.

Beheersmaatregelen

Monitoring

In situaties waar geen onaanvaardbare risico's zijn voor verspreiding eisen wij alleen monitoring als een nadere verificatie geëist wordt of als wijziging van omstandigheden kan leiden tot andere risico's. De monitoring dient daarbij ter ondersteuning van geohydrologische modelberekeningen. Een voorbeeld waarbij monitoring is gewenst, is de situatie waarbij de verspreiding mede wordt bepaald door menselijke invloeden. De verspreidingsrisico's kunnen onaanvaardbaar worden als deze situatie wijzigt. Een voorbeeld hiervan is een onttrekking op of nabij de verontreinigingslocatie die de verspreiding beperkt. Wanneer deze onttrekking wordt beëindigd, verminderd of per seizoen fluctueert, is de werkelijke verspreiding anders dan is bepaald tijdens het onderzoek. Het gaat niet om eeuwigdurende monitoring, maar om het opbouwen van een meetreeks om berekeningen uit een geohydrologisch model te kunnen toetsen en daarop mogelijke maatregelen te baseren.

De monitoringsfrequentie is afhankelijk van het type verontreiniging, de verspreidingsnelheid en de aanwezigheid van kwetsbare objecten (ook vanuit potentiële humane risico's die als gevolg van verspreiding kunnen optreden). Dit is dus maatwerk.

Maatregelen ter voorkoming van verspreiding

Hierbij moet worden gedacht aan onttrekking binnen het geval van verontreiniging of aan het plaatsen van een geohydrologisch scherm aan de rand van het geval.

Gebruiksbeperkingen

Voor de locatie kunnen door de verontreiniging gebruiksbeperkingen gelden. Per situatie kunnen andere gebruiksbeperkingen gelden die in de beschikking ernst en spoed worden aangegeven. Hierna is een overzicht gegeven van mogelijke gebruiksbeperkingen als gevolg van aanwezige verontreiniging (niet uitputtend):

- in stand houden van verhardingen;
- geen gewasteelt voor consumptie;
- geen begrazing door vee;
- geen bouwwerkzaamheden met grondverzet;
- geen drenking van vee;
- niet betreden terrein;
- geen onttrekking van grondwater.

Wijzigingen in het gebruik

Alle wijzigingen van het gebruik moeten bij ons worden gemeld. Na een melding beoordelen wij of bij het voorgenomen gewijzigde gebruik aanvullende maatregelen nodig zijn.

Vooraf in navolgende situaties dient met aanvullende maatregelen rekening te worden gehouden:

- wijziging van alle landgebruik naar gebruik “natuur”;
- wijziging van “bebouwing”, “verharding”, “industrie” naar “woningbouw”;
- wijziging van “landbouw” naar “woningbouw”.

Wijziging van omstandigheden

Wij hebben geen algemene criteria voor het herzien van de beschikking ernst en spoed bij een melding van wijziging van omstandigheden. Dit is namelijk zeer situatieafhankelijk en locatie-specifiek. Een melding wijziging van omstandigheden aan het bevoegd gezag moet vergezeld gaan van een risicobeoordeling met Sanscrit.

Voorbeelden:

- als uit monitoring (zie beheersmaatregelen) blijkt dat de verspreiding groter is dan aangenomen of dat een bedreigd object sneller wordt bereikt dan verwacht;
- het stopzetten of verminderen van een industriële onttrekking, wat gevolgen kan hebben voor de verspreiding. Het omhoog komen van de grondwaterstand kan ook gevolgen hebben voor mogelijke uitdampingrisico's. Met Sanscrit zullen dan de risico's opnieuw moeten worden bepaald.

Voormalige stortplaatsen

Als uit het nader onderzoek blijkt dat de aanpak van een stortplaats geen spoed heeft en dit is in een beschikking ernst en spoed vastgelegd, bestaat de mogelijkheid dat volgens artikel 37 Wbb beheersmaatregelen worden gevraagd. Deze beheersmaatregelen kunnen bestaan uit monitoring van de locatie. De beheersmaatregel is bedoeld om te controleren dat blijvend geen sprake is van (verspreidings-) risico's. De monitoringsstrategie die wordt gevraagd is opgenomen in bijlage 3 en sluit aan bij de monitoringsstrategie voor het vaststellen van de stabiele eindsituatie bij saneringen. Als de stabiele (eind)situatie is vastgesteld kan de beheersmaatregel worden beëindigd. Ook wordt in de beschikking ernst en spoed ingegaan op de gebruiksbeperkingen in het geval van een niet-spoedeisende locatie. Deze gebruiksbeperkingen zijn gericht op het voorkomen van veranderingen in het stortlichaam, waardoor processen op gang kunnen komen die uitloging van verontreiniging tot gevolg kunnen hebben. Gedacht moet worden aan het toevoeren van zuurstof (bij boren of graven in de stortplaats), waardoor chemische processen op gang kunnen komen die kunnen leiden tot mobilisatie van verontreinigingen.

Bij herbestemming van een voormalige stortplaats ligt de focus op risico's en risicobeheersing. Herontwikkeling van voormalige stortplaatsen wordt door ons gestimuleerd en ondersteund. Wij hebben voorkeur voor herontwikkeling in het kader van landschapsontwikkeling, natuur- en recreatieve ontwikkeling en herinrichtingsplannen in het landelijk gebied. Voor de herbestemming van voormalige stortplaatsen naar industrie/bedrijfsterrein zien wij goede mogelijkheden. Uiteraard dient de locatie geschikt te zijn voor de beoogde functie.

Wij zijn terughoudend in het gebruik van stortplaatsen voor woningbouw, gezien de milieuhygiënische aspecten en psychosociale factoren.

Wanneer toch tot bebouwing wordt overgegaan, moet er voldoende inzicht in de risico's en de mogelijkheden om deze te beheersen zijn. Woningbouw moet te allen tijde als veilig worden ervaren. Mogelijke maatregelen om risico's te beheersen zijn gebruiksbeperkingen en technische voorzieningen.

Het toepassen van funderingspalen is door de onzekerheid over in het verleden gestort materiaal niet zonder meer toegestaan. Verder dient bij de bouw het creëren van lekstromen waarmee mogelijk verontreinigd grondwater zich in verticale richting kan verspreiden zo veel mogelijk voorkomen worden.

Wordt de funderingswijze niet in het saneringsplan of in het nazorgplan beschreven, dan zullen aan de instemming met het sanerings- of nazorgplan voorschriften worden verbonden in de vorm van (gebruiks)beperkingen voor handelingen op of in de gesaneerde stort.

4 Saneren van recente bodemverontreiniging

In de aanpak van bodemverontreinigingen wordt onderscheid gemaakt tussen historische verontreinigingen (ontstaan vóór 1987) en recent ontstane verontreinigingen (ontstaan ná 1987). De saneringsparagraaf van de Wbb (artikel 28 en volgende) is van toepassing op de historische verontreinigingen. In de hoofdstukken 5 en 6 is het saneren van historische verontreinigingen uitgewerkt.

Landelijk beleid

Zorgplicht

Met de inwerkingtreding van de Wbb in 1987 kent Nederland een algemeen beschermingsniveau en is het veroorzaken van bodemverontreiniging verboden. Dit wordt het zorgplichtbeginsel genoemd.

Het zorgplichtbeginsel verplicht degene die handelingen verricht waardoor de bodem kan worden verontreinigd of aangetast, alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd om de bodem te saneren en de directe gevolgen te beperken en zo veel mogelijk ongedaan te maken. Het zorgplichtbeginsel is vastgelegd in artikel 13 Wbb en artikel 1.1a Wm.

Voor verontreinigingen die na 1987 zijn ontstaan, kent de Wbb dan ook een strenger saneringsregime. Verontreiniging veroorzaakt na 1987 moet zo spoedig mogelijk worden gesaneerd, ongeacht de aangetroffen gehalten en de risico's van de verontreinigde stoffen. De bepaling van ernst en spoed van het geval van bodemverontreiniging speelt geen rol.

Ongewone en gewone voorvallen

Uit de Wbb (artikelen 13 en 30) blijkt dat er onderscheid is tussen ongewone voorvallen en niet ongewone voorvallen. Een ongewoon voorval wordt als volgt gedefinieerd: “elke gebeurtenis, ongeacht de oorzaak daarvan, die afwijkt van de normale bedrijfsactiviteiten”. Dit zijn bijvoorbeeld storingen in het productieproces en storingen in de voorzieningen van de inrichting, als ongelukken en calamiteiten (zoals kantelen van tankwagens of stuk trekken leiding). Het gaat daarbij bijvoorbeeld niet om (dagelijkse) verontreinigingen bij benzinestations door morsen en ook niet over verontreinigingen in het verleden.

Meldingsplicht

Alle nieuwe verontreinigingen (veroorzaakt na 1987) moeten worden gemeld. Als de verontreiniging het gevolg is van een ongewoon voorval, moeten de maatregelen zo spoedig mogelijk worden genomen. De veroorzaker of degene die bij de handelingen is betrokken maakt onmiddellijk melding van de nieuwe verontreiniging en de voorgenomen maatregelen aan het bevoegd gezag.

Als de verontreiniging zich binnen een inrichting bevindt dient de melding te worden verricht bij het bevoegd gezag Wm van de desbetreffende inrichting. Meestal is dat de gemeente. Voor nieuwe verontreinigingen buiten inrichtingen geldt dat onmiddellijk bij het bevoegd gezag Wbb (de provincie) dient te worden gemeld.

Bevoegdheidsverdeling

Voor nieuwe gevallen buiten inrichtingen geldt sinds 2001 dat zowel de gemeente, de provincie, het Rijk als de waterkwaliteitsbeheerder bevoegd gezag is en daarover afspraken met elkaar moeten maken.

De hoofdregel voor de handhaving binnen inrichtingen is dat het bestuursorgaan dat bevoegd is tot vergunningverlening op grond van de Wm, dan wel het orgaan waar gemeld wordt, tot taak heeft zorg te dragen voor de handhaving (artikel 18.2 Wm).

Dit betekent dat bij verontreiniging:

- het bevoegd gezag Wm optreedt in het kader van de Wm en de Wm-vergunning en doormeldt aan gedeputeerde staten die zo nodig bodemkundige expertise verlenen;
- wanneer handhaving niet slaagt in het kader van de Wm, gedeputeerde staten binnen de inrichting optreedt in het kader van artikel 27 Wbb.

Saneringsdoelstelling

Op grond van artikel 13 Wbb moet binnen redelijke grenzen de verontreiniging worden verwijderd. Als er geen duidelijke veroorzaker meer is aan te wijzen, kan worden terug gevallen op de saneringsparagraaf van de Wbb. Dit betekent dat functiegericht en kosteneffectief gesaneerd mag worden (en dat er dus ook een beschikking ernst en spoed genomen moet worden).

Deels voor en deels na 1987

Een verontreiniging kan deels vóór 1987 en deels na 1987 veroorzaakt zijn. De veroorzaker en/of initiatiefnemer/eigenaar dienen aan te tonen dat er een relevant onderscheid kan worden gemaakt tussen deze periodes. Gaat het om een verontreiniging die deels vóór 1987 en deels na 1987 is ontstaan, dan kan de saneringsparagraaf van de Wbb worden toegepast.

Als het zwaartepunt van de veroorzaking na 1987 is gelegen, kan het bevoegd gezag van de initiatiefnemer/veroorzaker een verdergaand saneringsresultaat verlangen. Is het onderscheid niet gemaakt, dan geldt in principe voor het hele geval de zorgplichtaanpak tenzij aangetoond kan worden dat er sprake is van een uitzonderingsgeval.

Aanwijzingen

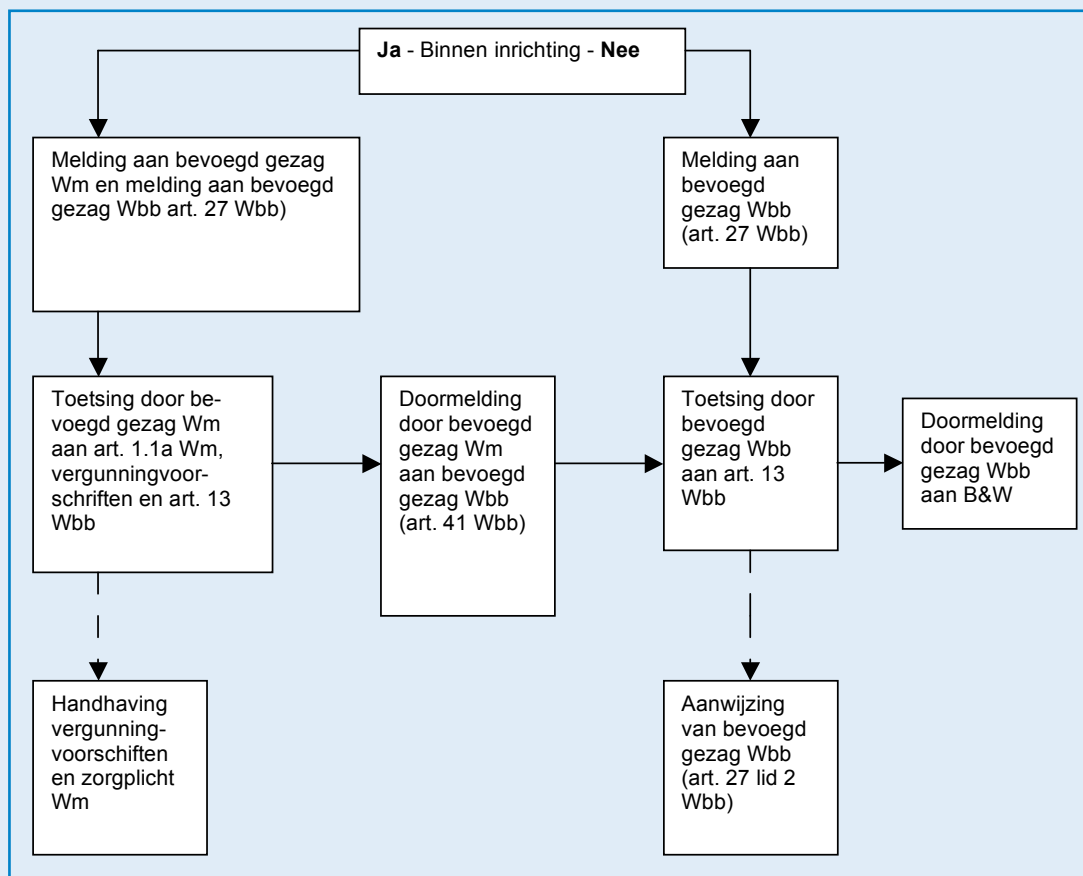
Bij een melding in het kader van artikel 27 Wbb kan het bevoegd gezag aanwijzingen geven aan de initiatiefnemer/veroorzaker voor te nemen maatregelen, zoals een plan van aanpak voor de geheel te saneren verontreiniging. Als de initiatiefnemer niet geheel kan saneren (restverontreiniging), beoordeelt het bevoegd gezag via het proces van instemming saneringsplan en instemming evaluatieverslag of eventuele restverontreiniging acceptabel is. Daarbij moet initiatiefnemer/veroorzaker met een saneringsonderzoek komen waarbij de verschillende saneringsalternatieven met elkaar vergeleken worden.

Drents beleid en toelichting

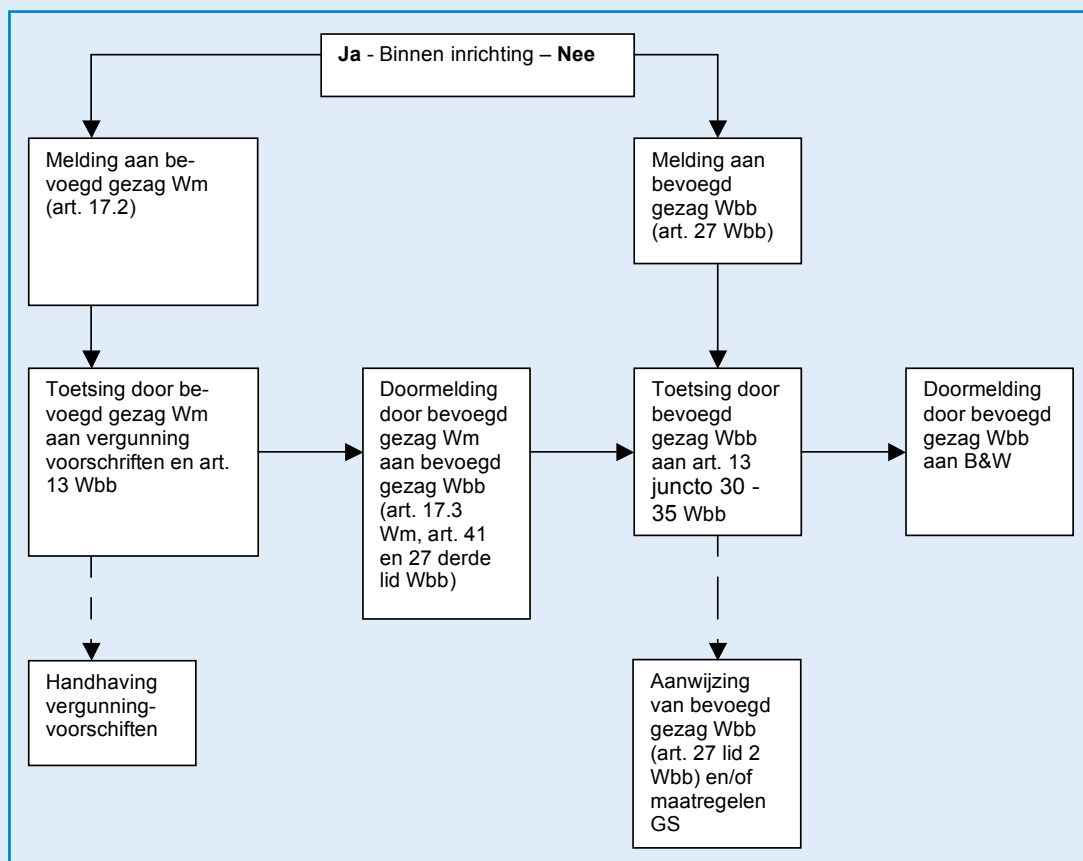
Wij sluiten aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen.

Meldingsplicht

In de figuren 4.1 en 4.2 laten we zien hoe Drenthe de meldingsplicht hanteert.

Figuur 4.1. Melding nieuwe verontreiniging (niet zijnde ongewoon voorval)

Figuur 4.2. Melding ongewoon voorval

Bevoegdheidsverdeling

Buiten inrichtingen

Voor de handhaving van onder meer artikel 13 Wbb buiten inrichtingen geldt het volgende:

- gaat het om slib op oevers of dammen in watergangen, dan is de waterkwaliteitsbeheerder aanspreekpunt;
- voor het dempen van watergangen is de provincie aanspreekpunt;
- voor het overige storten van bedrijfsafval buiten inrichtingen van minder dan 50 m³ is de gemeente aanspreekpunt;
- voor het storten van bedrijfsafval buiten inrichtingen van meer dan 50 m³ is de provincie aanspreekpunt;
- voor het storten van gevaarlijk afval is VROM aanspreekpunt om handhavend op te treden.

Saneringsdoelstelling

Recente verontreinigingen dienen geheel te worden verwijderd.

Bij recente verontreiniging kunnen wij op basis van redelijkheid (artikel 13 Wbb) toestaan dat wordt afgeweken van het principe dat verontreiniging multifunctioneel gesaneerd moet worden. Voor deze situaties kan de saneringsparagraaf van de Wbb ook van toepassing zijn. Dit houdt in dat er een saneringsplan inclusief -onderzoek ter instemming ingediend moet worden (zie de hoofdstukken 5, 6 en 7). Dit kunnen wij doen in het geval dat:

- er geen veroorzaker is aan te wijzen of
- als het vanuit milieutechnisch oogpunt niet redelijk is verdergaande sanering te vragen of
- de verontreiniging is ontstaan deels voor en deels na 1987.

Milieutechnische belemmering

Bij milieutechnische belemmeringen kan gemotiveerd worden afgeweken van multifunctionele sanering. Daarbij dient in het saneringsonderzoek de verschillende saneringsalternatieven met elkaar vergeleken worden.

Aanwijzingen

Het kan voorkomen dat een veroorzaker niet weet dat er een verontreiniging is ontstaan na 1987, want bodemverontreiniging ontstaat nu eenmaal vaak verborgen. Volgens artikel 27 Wbb dient de veroorzaker de verontreiniging zo spoedig mogelijk bij ons te melden. Als dit wordt nagelaten, maar na een lange tijd wordt wel een saneringsplan ingediend door de veroorzaker, beschouwen wij dit als een melding volgens artikel 27 Wbb. Wij beoordelen de saneringsmethode en geven aanwijzingen voor de te nemen maatregelen. Dit kan betekenen dat de maatregelen kunnen afwijken van de maatregelen die in het saneringsplan staan.

Saneringsparagraaf Wbb

Ook kan het voorkomen dat er een melding artikel 28 Wbb wordt gedaan door een veroorzaker van een verontreiniging die vraagt om instemming met het saneringsplan. Uit de gegevens kan blijken dat de verontreiniging is ontstaan na 1987. Hiervoor is in principe een melding artikel 27 Wbb van toepassing. Wij kunnen besluiten om hier de saneringsparagraaf van toepassing te verklaren, omdat de veroorzaker hiervoor kiest en overgaat tot een multifunctionele sanering of op basis van de uitzonderingsregels hiervan kan afwijken.

Evaluatieverslag

Wij stellen onder andere verplicht dat na afronding van de multifunctionele sanering volgens plan van aanpak (artikel 27), de saneerder een evaluatieverslag moet opstellen en bij ons indienen. Voor de opzet van het evaluatieverslag kan gebruik worden gemaakt van de checklist voor het evaluatieverslag die is opgenomen in het Besluit uniforme saneringen.

Wij geven indien het evaluatieverslag voldoet aan het plan van aanpak en artikel 38 van de Wbb een schriftelijke goedkeuring op het ingediende evaluatieverslag. Ook worden mogelijke belanghebbenden schriftelijk geïnformeerd.

Procedure

Voor de overige procedure verwijzen wij naar hoofdstuk 12.

5 Saneringsdoelstelling en specifieke situaties

Voor historische verontreinigingen wordt de saneringsdoelstelling bepaald door de gewenste functie van de locatie en door de kosten van de sanering in relatie met het rendement. Er hoeft niet verder te worden gesaneerd dan voor het beoogde gebruik nodig is. Er blijft wel beheer nodig.

5.1 Saneringsdoelstelling

Landelijk beleid

De Wbb van 1 januari 2006 gaat uit van een functiegerichte saneringsdoelstelling. Artikel 38 van de Wbb stelt dat degene die de bodem saneert dat zodanig moet doen, dat:

- de bodem ten minste geschikt wordt gemaakt voor de functie die hij na saneren krijgt waarbij het risico voor mens, plant of dier als gevolg van blootstelling aan de verontreiniging zoveel mogelijk wordt beperkt;
- het risico van de verspreiding van verontreinigende stoffen zoveel mogelijk wordt beperkt;
- de noodzaak tot het nemen van maatregelen na saneren en beperkingen in het gebruik van de bodem zoveel mogelijk worden beperkt.

De saneringsdoelstelling moet gericht zijn op vorenstaande eisen uit de wet. Met “zoveel mogelijk” bedoelt de wetgever een goede relatie tussen de kosten en de effecten van de sanering. Het saneringsplan dient zo duidelijk mogelijk inzicht te bieden in met welke saneringsmaatregelen de saneringsdoelstelling het beste wordt behaald.

Onderscheid mobiele en immobiele verontreinigingen

Bij immobiele verontreiniging wordt de contactzone gesaneerd ter voorkoming van blootstelling. De saneringsdoelstelling is gekoppeld aan de functie van de bodem.

Bij mobiele verontreiniging is het uitgangspunt volledige verwijdering van de verontreiniging mits kosteneffectief. Als volledige verwijdering technisch niet kan of niet kosteneffectief geacht kan worden moet zoveel mogelijk van de verontreiniging verwijderd worden. Verder verspreiding van de verontreiniging dient te worden voorkomen. Deze zogenoemde stabiele eindsituatie moet binnen redelijke termijn (tot 30 jaar) tot stand worden gebracht.

Saneringsdoelstelling bovengrond

De standaardaanpak voor immobiele verontreinigingen in de bovengrond bestaat uit het aanbrengen van een leeflaag.

Voor de leeflaag gelden de eisen die daaraan worden gesteld in de Circulaire bodemsanering:

- de leeflaag heeft een standaarddikte van 1 m;
- in tuinen kan afhankelijk van de bewortelingsdiepte een grotere diepte, variërend van 1 m tot 1,5 m, noodzakelijk zijn;
- bij overig begroeid terrein (parken, openbare groenstroken, groen op bedrijfsterreinen of wegbermen) mag de dikte variëren van 0,5 m tot 1,5 m, afhankelijk van de bewortelingsdiepte;
- een van de standaarddikte afwijkende leeflaag is mogelijk onder bijzondere omstandigheden, zoals een hoge grondwaterstand, ter beoordeling aan bevoegd gezag;
- de leeflaag moet kunnen onderscheiden van de onderliggende bodem als sprake is van verschillende kwaliteit. Daarvoor wordt als regel een signaallaag aangebracht.

Hoofdregeel is dat de terugsaneerwaarden voor de bovengrond aansluiten bij de generieke dan wel gebiedsspecifieke waarden die op grond van het Besluit bodemkwaliteit zijn vastgesteld. Het bevoegd gezag Wbb heeft echter altijd mogelijkheid om hiervan af te wijken bij het vaststellen van de saneringsdoelstelling waarvan de redenen liggen in de omstandigheden van het geval.

Saneringsdoelstelling ondergrond

Voor mobiele verontreiniging in de ondergrond geldt dat de verontreiniging verwijderd wordt voor zover dit kosteneffectief kan. De aanpak moet erop gericht zijn zoveel mogelijk verontreiniging te verwijderen. Als het verwijderen van alle verontreiniging niet kosteneffectief kan, dient gekoerst te worden op het bereiken van een stabiele eindsituatie. De bron en de pluim van de verontreiniging moeten zoveel mogelijk worden verwijderd.

Als het bereiken van een stabiele eindsituatie te hoge kosten met zich meebrengt, komen mogelijkheden in beeld als permanente monitoring of isolatie van de verontreiniging.

Drents beleid en toelichting

Wij sluiten aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen.

Onderscheid mobiele en immobiele verontreiniging

In het onderscheid bij mobiele en immobiele verontreiniging gaat het om een bepaalde stof in een bepaalde bodem. Als algemene definities hanteren wij: Bij een immobiele verontreinigingssituatie verspreiden de in de bodem aanwezige stoffen zich niet (significant) naar het grondwater. Als maximum wordt de tussenwaarde in het grondwater gehanteerd. Bij een hogere verontreinigingsgraad van het grondwater wordt de situatie als mobiel beschouwd.

Bij immobiele verontreiniging in de bovengrond geldt dat de leeflaag minimaal dient te voldoen aan de maximale waarden voor de desbetreffende bodemfunctieklassen.

Saneringsdoelstelling bovengrond

Als wij het hebben over de bovengrond bedoelen wij de bovenste laag van de bodem, vanaf het maaiveld tot meestal 1 m onder maaiveld. Het is de bodemlaag waarmee de mens direct in aanraking kan komen. Wanneer de grondwaterstand hoger is dan 1 m -mv reikt de bovengrond tot aan de grondwaterspiegel.

Functiegericht saneren is het uitgangspunt. Bij het vaststellen van de saneringsdoelstelling moet worden nagegaan met welke aanpak de risico's voor mens, plant en dier als gevolg van blootstelling aan die verontreiniging of de beperkingen in het gebruik van de bodem zoveel mogelijk worden beperkt. Onder zoveel mogelijk wordt verstaan: een goede relatie tussen de kosten (van sanering en nazorg) en de effecten van de sanering. Hierbij sluiten wij aan bij de Circulaire bodemsanering.

Er zijn situaties denkbaar waarin het volledig verwijderen van de verontreiniging een doelmatiger aanpak is dan een functiegerichte sanering, bijvoorbeeld vanwege te hoge kosten voor nazorg.

Bij een functiegerichte sanering is de leeflaag geschikt voor normaal gebruik behorende bij de functie. Hoewel dit dus functiespecifiek is, wordt vaak onder normaal gebruik verstaan:

- dat er mag worden gegraven tot de dikte van de leeflaag (dus tot de signaallaag of de diepte waarbij wordt voldaan aan de gestelde normen). Zo kan een vijver of een zitkuil tot een diepte gelijk aan de dikte van de leeflaag worden aangebracht. Wel moet na opheffen van de situatie (verwijderen vijver/zitkuil) de leeflaag tot de oorspronkelijke dikte worden hersteld;

- dat er beplanting mag worden aangebracht met een worteldiepte tot een diepte gelijk aan de dikte van de leeflaag;
- dat er gebouwd kan worden voor zover dit niet leidt tot grondverzet van mogelijk verontreinigde grond onder de leeflaag;
- dat in de leeflaag kabels en leidingen kunnen worden gelegd.

Het gebruik van de ondergrond dieper dan de leeflaag (bijvoorbeeld voor de aanleg van een kelder) en het onttrekken van grondwater valt buiten normaal gebruik.

Per situatie worden in de beschikking instemmen met het saneringsplan de gebruiksbeperkingen vermeld die na saneren worden verwacht. In hoofdstuk 7 wordt hierop ook beknopt ingegaan.

Oppervlaktecriterium

Uit oogpunt van beheersbaarheid en handhaafbaarheid wordt in Drenthe gestreefd naar enige grootschalige ruimtelijke zones in bodemkwaliteit. Immers, elke sanering zou een eigen eindkwaliteit kunnen opleveren. Het ontstaan van een “lappendeken” aan bodemkwaliteiten is ongewenst. Er wordt aangesloten bij het Besluit en de Regeling bodemkwaliteit die naast de Achtergrondwaarde 2000 2 bodemfunctieklassen onderscheidt: Wonen en Industrie. Aan deze bodemfunctieklassen zijn bodemkwaliteitsklassen gekoppeld. Bijvoorbeeld: verharde paden en terrassen behoren niet tot de categorie Bebouwing/verharding (industrie), maar tot de categorie Wonen. Andersom vallen smalle groenstroken op industrieterreinen niet onder Groen, maar onder Industrie. Hiermee wordt versnippering van kwaliteit voorkomen. Overigens dienen te allen tijde onaanvaardbare risico's te worden voorkomen.

Locale referentiewaarden en afwijken van generieke referentiewaarden

Met de inwerkingtreding van het Besluit en de Regeling bodemkwaliteit krijgt de lokale (water)bodembeheerder de bevoegdheid om voor zijn beheergebied maximale waarden (locale referentiewaarden) vast te stellen. Deze zijn bedoeld om doelstellingen voor verbetering of minimaal stand-still van de bodemkwaliteit in een gebied te bewerkstelligen en als kader voor toepassing van grond en bagger.

Er is een duidelijke samenhang tussen deze locale referentiewaarden en de kwaliteit van de leeflaag bij saneringen. In Drenthe geldt dat formeel vastgestelde locale referentiewaarden (in een gemeentelijke bodembeleidsnota) gebruikt kunnen worden als leeflaagkwaliteit in plaats van de generieke maximale waarden, onder voorwaarde dat de gemeentelijke bodembeleidsnota met ons is afgestemd.

Saneringsdoelstelling ondergrond

Bij het opstellen van de saneringsdoelstelling moet inzicht worden gegeven in de volgende aspecten:

- de te verwachten restconcentraties in de grond en de omvang daarvan in verband met nalevering naar het grondwater;
- het al of niet aanwezig zijn van duurzame (natuurlijke) afbraak en het effect hiervan op de verontreiniging;
- de wijziging in omvang van de restverontreiniging in het grondwater (krimp en groei onder meer als gevolg van de nalevering enerzijds en afbraak anderzijds);
- de optredende verspreiding van de gehele vlek via het grondwater (ook na saneren);
- de mogelijke restrisico's op de locatie en in de omgeving (ook als gevolg van mogelijke groei van de vlek en verdere verplaatsing);
- de duur van de sanering;
- de gebruiksbeperkingen en nazorg na saneren.

Als het verwijderen van alle verontreiniging niet kosteneffectief kan, dient gekoerst te worden op het bereiken van een stabiele eindsituatie. In de praktijk blijkt het begrip ‘stabiele eindsituatie’ verwarring te geven. Bijvoorbeeld als blijkt dat volgens het nader onderzoek de verontreiniging al stabiel is en daarbij wordt aangegeven dat een sanering niet nodig is. Een dergelijke benadering wordt in Drenthe niet geaccepteerd. Ons uitgangspunt is dat bron en pluim zoveel mogelijk worden verwijderd. Hiervoor moet een saneringsplan opgesteld worden.

Stabiele eindsituatie

De sanering van mobiele verontreiniging moet bewerkstelligen dat de verspreiding van de verontreiniging tot stilstand komt en de (rest)verontreiniging zo min mogelijk nazorg vereist. Dit wordt beschouwd als een stabiele milieuhygiënisch acceptabele eindsituatie.

Wij beschouwen een situatie als stabiel wanneer er alleen nog maar verontreiniging onder de tussenwaarde in het grondwater is aangetoond. Daarboven kan een situatie ook stabiel zijn. Maar dit moet op basis van monitoringsgegevens goed onderbouwd worden.

Het begrip stabiele eindsituatie is als volgt nader ingevuld:

- bij een stabiele eindsituatie moet voor 2030 een duidelijk afnemende trend waarneembaar zijn tot tenminste de oorspronkelijke omvang. De afnemende trend moet voor 2020 starten en worden aangetoond door metingen;
- bij een stabiele eindsituatie moet sprake zijn van een blijvend afnemende trend. De vlek wordt steeds kleiner, ook na 2030;
- onder de oorspronkelijke omvang wordt verstaan de in het nader onderzoek vastgestelde omvang van de vlek;
- nu en in de toekomst mogen zich geen ontoelaatbare risico's voordoen betekent dat de restverontreiniging niet mag leiden tot risico's bij bestaande activiteiten of bij al te voorziene ontwikkelingen.

In de beleidsdocumenten Doorstart A5/ROSA(II) is dit verder uitgewerkt. Aan de hand van de mate van stabiliteit van de eindsituatie definieert A5 een vijftal situaties die meer of minder nazorg vereisen, de zogeheten saneringsladder (zie bijlage 4).

Gefaseerde aanpak met actieve en passieve fase

Bij sanering van de ondergrond is meestal sprake van een gefaseerde aanpak. Daarbij kunnen in hoofdlijnen de volgende fasen en activiteiten worden onderscheiden.

- Actieve saneringsfase van de vaste bodem (graven en actieve maatregelen). Na de grondsanering vindt een tussenevaluatie plaats, waarbij kan worden gezien of de doelstelling voor de ondergrond nog als realistisch geldt.
- Actieve saneringsfase van het grondwater. Deze kan in bepaalde gevallen weliswaar ook geheel of gedeeltelijk samenvallen met de grondsanering.
- Passieve saneringsfase. De passieve fase is gericht op monitoren van de restverontreinigingen met als doel een stabiele eindsituatie aan te tonen.

Deze gefaseerde aanpak moet in het saneringsplan expliciet worden vermeld (zie ook paragraaf 6.3). Bij passieve sanering (monitoring) dient minimaal aan de richtlijn in bijlage 5 van de nota worden voldaan.

5.2 Specifieke situaties

5.2.1 Gebiedsgerichte aanpak grondwater

Landelijk beleid

Gebiedsgerichte aanpak van ernstig verontreinigd grondwater staat de laatste tijd sterk in de belangstelling. Deze vorm van beheer wordt gezien als een alternatief voor het beheer van individuele gevallen van grondwaterverontreiniging of als een aanvulling daarop. Voorbeelden van situaties waarin een gebiedsgerichte aanpak een goed alternatief is zijn:

- verschillende verontreinigingspluimen gaan in elkaar over;
- activiteiten in een bepaald gebied beïnvloeden verontreinigingen;
- andersom, de aanwezigheid van grondwaterverontreiniging belemmert activiteiten in een gebied. Denk bijvoorbeeld aan bedrijven waar grondwater wordt opgepompt voor de bedrijfsvoering.

Het vormgeven van gebiedsgericht beheer van verontreinigd grondwater is niet eenvoudig. De problemen die hierbij optreden zijn zowel van praktische als van principiële aard. Zo kent de huidige Wbb nog een “gevalsgerichte” benadering in plaats van “locatie- of gebiedsgerichte” benadering.

Landelijk zijn ontwikkelingen gaande over gebiedsgericht beleid, gevoed door de kennis en ervaring die op uitvoeringsniveau wordt opgedaan. Er is echter nog geen formeel landelijk beleid geformuleerd voor gebiedsgericht beheer van ernstig verontreinigd grondwater.

Drents beleid en toelichting

Gebiedsgerichte aanpak van verontreinigd grondwater is ook in Drenthe actueel. Door de geologische en bodemkundige kenmerken van de ondergrond (veel zandgronden waarin infiltratie plaatsvindt) zijn verontreinigingen, onttrekkingen en infiltraties in het grondwater sterk aan elkaar gerelateerd. Dit is de reden dat er een sterke behoefte is aan beleidsmatige invulling van de gebiedsgerichte aanpak van grondwater.

Wij gaan hiervoor eigen beleid ontwikkelen. Dit beleid moet worden gezien als denkrichting en kaderscheppend. Hierbinnen kunnen initiatiefnemers en bevoegd gezag gezamenlijk tot een aanpak komen om stagnatie van maatschappelijke ontwikkelingen of van bodemsanering aan te pakken.

5.2.2 Hergebruik van grond bij saneringen

Landelijk beleid

Het Besluit en de Regeling bodemkwaliteit hebben ook betrekking op het gebruik van verontreinigde grond op een saneringslocatie. In paragraaf 5.1 is al ingegaan op de lokale referentiewaarden en de rol die zij hebben binnen het Drentse bodemsaneringsbeleid. Wat ook een belangrijke rol speelt bij hergebruik van verontreinigde grond is het standstill-beginsel.

Standstill

Het Besluit en de Regeling bodemkwaliteit bieden de ruimte om het standstill-beginsel op gebiedsniveau te toetsen. Dit betekent dat de bodemkwaliteit op gebiedsniveau niet mag verslechteren, maar dat er lokaal wel verschillen mogen zijn. Plaatselijk mag de kwaliteit slechter zijn (worden), wanneer op een andere plaats de kwaliteit beter is of wordt verbeterd.

Licht verontreinigde grond

Voor licht verontreinigde grond betekent dit dat standstill wordt getoetst op gebiedsniveau. Met gebiedsniveau wordt bedoeld een aaneengesloten, door het bevoegd gezag (Besluit en de Regeling bodemkwaliteit) afgebakend deel van de oppervlakte van een of meer gemeenten of beheergebied van een waterkwaliteitsbeheerder. De gebieden zijn op een bodemkwaliteitskaart en in een bodembeleidsnota aangegeven. De volgende eisen gelden daarbij.

- Een saldobenadering wordt toegepast (plaatselijk verslechtering waar plaatse-lijke verbetering van de kwaliteit tegenover staat).
- Het betreft alleen grond met een gebiedseigen kwaliteit (grond met een vergelijkbare kwaliteit).
- Er mogen geen nadelige gevolgen voor de omgeving ontstaan.

Ernstig diffuus verontreinigde grond

Het hergebruik van ernstig verontreinigde grond is aan zeer strenge regels gebonden en valt onder de saneringsparagraaf Wbb. Als de bodem ernstig verontreinigd is, wordt het ontgraven ervan gezien als saneren. Alleen in uitzonderingsgevallen mag ernstig verontreinigde grond worden hergebruikt en dan alleen binnen de verontreinigde locatie waar de bodemsanering betrekking op heeft. Voorwaarde is wel dat vóór door het bevoegd gezag Wbb goedkeuring wordt gegeven.

Drents beleid en toelichting

Wij sluiten aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen.

Voor hergebruik van grond bij saneringen is er een onderscheid tussen hergebruik van saneringsgrond binnen en hergebruik van die grond buiten een geval van bodemverontreiniging.

Hergebruik grond binnen een geval

Voor hergebruik van saneringsgrond binnen een geval gelden de volgende criteria.

- De kwaliteit voldoet aan de benodigde kwaliteit voor de leeflaag (generieke of lokale maximale waarden) als de grond in de leeflaag wordt toegepast.
- De aanvulgrond is van vergelijkbare of betere kwaliteit dan de omliggende bodemlaag (vergelijkbaar met de toets van gebiedseigen kwaliteit bij diffuse verontreiniging).
- Het hergebruik mag niet leiden tot actuele risico's.
- Het concentreren van de verontreiniging binnen het geval is toegestaan, maar niet in een schone onderlaag.

Voor grond aangevoerd van een andere plaats gelden dezelfde criteria en de criteria van het Besluit en de Regeling bodemkwaliteit.

Hergebruik saneringsgrond buiten een geval

Voor hergebruik van saneringsgrond buiten een geval volgen wij het Besluit en de Regeling bodemkwaliteit. Sterk verontreinigde grond (boven interventiewaarde) afkomstig van een geval van bodemverontreiniging (dus van een sanering) komt niet voor hergebruik buiten het geval in aanmerking.

5.2.3 Sanering van voormalige stortplaatsen

Landelijk beleid

Landelijk is voor het beleid voor voormalige stortplaatsen de Wbb uitgangspunt geweest, vanwege het bodembedreigende karakter van de locaties en omdat in de praktijk blijkt dat de meeste voormalige stortplaatsen verontreinigd zijn.

Drents beleid en toelichting

Wij sluiten aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen.

Herontwikkeling of bestemmingswijziging

Bij herontwikkeling of bestemmingswijziging van voormalige stortplaatsen dient een saneringsplan onze instemming te hebben. Daarbij moet een nader onderzoek zijn wat gericht is op het inzichtelijk maken van de risico's die de stortplaats oplevert in de nieuwe situatie. Dit zal echter niet kunnen leiden tot het wegnemen van alle onzekerheden.

Bij herontwikkeling zal daarom een afwegingsproces gericht op risico's en risicobeheersing moeten plaatsvinden om tot een verantwoorde inpassing/herontwikkeling van een voormalige stortplaats te komen. Bij sanering (herontwikkeling) van voormalige stortplaatsen dient in het bijzonder aandacht te worden besteed aan:

- herschikken bij sanering, inclusief overslaan van afval;
- kwaliteit deklaag na sanering;
- deelsanering.

Herschikken bij sanering, inclusief overslaan van afval

Voor het herschikken van verontreinigd materiaal (grond en stortmateriaal) geldt voor voormalige stortplaatsen min of meer hetzelfde beleid als voor "gewone" saneringen. Binnen het wettelijke kader is herschikken van verontreinigd materiaal mogelijk, mits dat gebeurt binnen de grenzen van het geval. Bij voormalige stortplaatsen geldt dit ook voor het niet-veraarde afval. Wij kunnen voorwaarden aan herschikken verbinden die voornamelijk te maken hebben met het black-box karakter. Bij handelingen in het stortmateriaal kunnen immers diverse fysisch-chemische processen optreden die een risico voor de gezondheid en het milieu kunnen vormen. Herschikken binnen de stort van grond en stortmateriaal mag, mits in het saneringsplan goed staat omschreven hoe de risico's worden beheerst. Dit betekent dat het saneringsplan aan moet geven welke handelingen worden verricht, welke effecten deze hebben op het verontreinigde materiaal (grond en stortmateriaal), hoe deze effecten zich vertalen naar risico's en op welke wijze deze risico's worden beheerst. Bij effecten kan worden gedacht aan uitdamping en uitlozing of uitspoeling van verontreinigingen.

Voor afvalmining geldt dezelfde voorwaarde. Herbruikbaar restmateriaal mag worden "gewonnen" en de reststroom mag worden herschikt, mits in het saneringsplan goed staat omschreven hoe de risico's worden beheerst.

Deklaag

Uit de informatie NAVOS is naar voren gekomen dat een deel van de voormalige stortplaatsen een deklaag met een ontoereikende dikte en/of onvoldoende kwaliteit heeft. Deze deklagen zullen in de toekomst aangevuld dienen te worden.

De wens om onze schone provincie schoon te houden, de duurzame aanwending van grondstoffen en het vermijden van mogelijke risico's voor mens en milieu leiden tot de volgende uitgangspunten bij het aanvullen/aanbrengen van deklagen op voormalige stortplaatsen:

- voorkeur heeft de toepassing van schone grond;
- licht verontreinigde grond mag onder voorwaarden worden toegepast.

Kwaliteitseisen

Voor de uitwerking is gekozen voor een benadering vanuit de lokale situatie.

Wij onderscheiden de volgende aspecten:

- gebruiksfunctie van de locatie.
- kwaliteit van de huidige deklaag.
- lokale kwaliteit van de bovengrond vastgelegd in een bodemkwaliteitskaart.

De kwaliteit van de deklaag dient te voldoen aan het Besluit en de Regeling bodemkwaliteit.

Procedure

Er zijn 2 situaties te onderscheiden:

1. aanbrengen deklaag, waarbij geen verontreiniging wordt verplaatst of verminderd. Deze werkzaamheden hebben geen invloed op de verontreinigings situatie zelf, zodat ook geen melding ex artikel 28 Wbb hoeft te worden gedaan. Wel dienen wij op de hoogte gesteld te worden zodat wij de informatie in ons bodeminformatiesysteem kunnen verwerken;
2. aanbrengen deklaag, waarbij verontreiniging wordt gesaneerd, verplaatst of verminderd. Hierbij dient een melding volgens artikel 28 Wbb te worden gedaan vergezeld van een saneringsplan.

6 Saneringsonderzoek en saneringsplan

6.1 Aanleiding en doel

Om een historische verontreiniging te kunnen saneren is instemming van het bevoegd gezag met een saneringsplan nodig. Bij de melding van het voornemen tot saneren dient naast de resultaten van een nader onderzoek ook de resultaten van het saneringsonderzoek en een saneringsplan te worden overlegd. Het saneringsonderzoek heeft het volgende tot doel:

- het vaststellen van de doelstelling van de sanering;
- het uitwerken en tegen elkaar afwegen van een aantal saneringsvarianten;
- het opstellen van een globaal tijdsplan voor de saneringsuitvoering.

In het saneringsplan beschrijft de initiatiefnemer welke saneringsdoelstelling hij wil realiseren en welke maatregelen hij daartoe voorstelt. Met de introductie van het BUS (zie ook paragraaf 6.3) kan voor de aanpak van standaardgevallen een saneringsonderzoek en saneringsplan achterwege blijven en worden volstaan met een melding.

6.2 Opzet saneringsonderzoek en saneringsplan

Landelijk beleid

In een saneringsonderzoek wordt een inventarisatie gegeven van de mogelijke wijzen van sanering. Daarbij is beschreven de milieuhygiënische, technische en financiële aspecten, evenals de kwaliteit van de bodem die met de verschillende wijzen uitgevoerde sanering zal worden bereikt. Op basis hiervan wordt een keuze gemaakt van de wijze van sanering. Het proces van afweging van de saneringsvarianten is beschreven in het beleidsdocument Doorstart A5. Voor saneringen die vallen onder het BUS geldt dat er geen afweging volgens Doorstart A5 hoeft plaats te vinden.

In het saneringsplan wordt de gekozen saneringsvariant gedetailleerd uitgewerkt. Werkwijze, maatregelen en voorzieningen worden naar aard en omvang omschreven. Het saneringsplan beschrijft waar nodig ook globaal de nazorg. De Wbb geeft vereisten aan wat een saneringsplan in ieder geval moet inhouden. Verder hebben de bevoegde gezagen op grond van de Wbb de mogelijkheid om nadere regels te stellen over de gegevens die in een saneringsplan moeten worden opgenomen.

Er zijn diverse landelijke beleidsstukken (onder andere ROSA 2) die gebruikt kunnen worden voor de opzet van een saneringsonderzoek en een saneringsplan.

Drents beleid en toelichting

Wij sluiten aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen.

Met de introductie van functiegerichte saneringen, waarbij niet verder hoeft te worden gesaneerd dan voor het beoogde gebruik nodig is, wordt steeds meer gebruik gemaakt van een standaardmatige aanpak van saneringen. De saneringsdoelstelling ligt hierbij min of meer vast en het uitvoeren van een saneringsonderzoek kan in die gevallen meestal achterwege blijven. Voor grootschalige mobiele verontreinigingen wordt er een uitgebreid saneringsonderzoek vereist vanaf trede 3 van de landelijke saneringsladder (Doorstart A5, 2 juli 2001). Bij een immobiele verontreiniging moet er een uitgebreid saneringsonderzoek uitgevoerd worden als het geen standaard situatie betreft. Onder een uitgebreid saneringsonderzoek

verstaan wij een onderzoek waarin de saneringsvarianten worden uitgewerkt en afgewogen. In een beperkt saneringsonderzoek mag worden volstaan met een kosteneffectieve afweging.

6.3 Verschillende soorten saneringsplannen

Landelijk beleid

De voorkeur bij de uitvoering van een bodemsanering blijft dat het gehele geval van ernstige verontreiniging wordt aangepakt. De wet kent wel meerdere mogelijkheden om een eenvoudiger procedure of flexibele aanpak te ondersteunen.

Wij kennen daarom verschillende saneringsplannen:

- standaardsaneringsplan;
- deelsaneringsplan;
- gefaseerd saneringsplan;
- melding BUS.

Mogelijkheden om een flexibele aanpak te ondersteunen zijn de deelsanering en de gefaseerde aanpak.

Standaardsaneringsplan

Hierin staat de aanpak van het gehele geval/de gevallen van bodemverontreiniging beschreven. Een standaardsanering kan bestaan uit verschillende fasen, zoals de fasen grondsanering en grondwatersanering. Bij een standaardsanering sluiten de fasen in de tijd op elkaar aan of overlappen elkaar; dit in tegenstelling tot een gefaseerde sanering.

Deelsaneringsplan

Een deelsanering hoeft niet meer betrekking te hebben op een “gering gedeelte” zoals voorheen. De afweging die het bevoegd gezag moet maken heeft te maken met het toestaan van een deelsanering, al dan niet in combinatie met het treffen van beheersmaatregelen voor de restverontreiniging enerzijds en het aangrijpen van het “natuurlijk moment” om het gehele geval aan te pakken anderzijds. Wat een duurzame oplossing is zal van geval tot geval verschillen. Deze afweging zal dus per geval moeten worden gemaakt.

Bij een deelsanering kunnen een nader onderzoek en saneringsplan voor slechts een deel van het geval worden uitgevoerd en opgesteld. Ook in die situatie moet een risicobeoordeling deel uitmaken van het nader onderzoek.

Gefaseerd saneringsplan

Op grond van de wet is het mogelijk een sanering gefaseerd uit te voeren. Deze aanpak biedt het voordeel dat de sanering optimaal kan aansluiten bij de (ontwikkelings)dynamiek van de locatie. Het saneringsplan geeft aan in welke fasen de sanering uitgevoerd zal worden en geeft op hoofdlijnen de uitwerking, kosten, planning en nazorg weer. Hierop wordt een beschikking afgegeven. Bij uitvoering wordt voorafgaand aan elke fase een gedetailleerde uitwerking opgesteld en aan het bevoegd gezag ter beoordeling toegezonden. Het bevoegd gezag toetst aan het gefaseerde saneringsplan en de beschikking hierop. Het grote voordeel van een gefaseerde sanering is de vereenvoudiging van de hele procedure. Er wordt eenmalig een beschikking gegeven, waarna voor iedere fase de start van saneren schriftelijk aan het bevoegd gezag wordt doorgegeven. Wel kan het voorkomen dat voor een bepaalde fase toch nog een melding wordt verlangd, bijvoorbeeld als nog niet alle saneringsgegevens bekend zijn of een bijstelling is te

verwachten (bijvoorbeeld na sanering van de vaste bodem voorafgaand aan sanering van het grondwater). Ook de evaluatie zal per fase plaatsvinden. Als een initiatiefnemer een afzonderlijk beschikking op een tussenevaluatieverslag wenst, bijvoorbeeld als de grondsanering is afgerond, moet dit als fase in het saneringsplan zijn aangegeven.

Melding BUS

De melding BUS is bedoeld om voor de eenvoudige saneringen een simpeler procedure mogelijk te maken. Voor eenvoudige uniforme gevallen van bodemverontreiniging is een standaardaanpak ontwikkeld. De voorwaarden voor een BUS-sanering en de aanpak worden beschreven in het door VROM ontwikkelde meldingsformulier (www.drenthe.nl).

Drents beleid en toelichting

Wij sluiten aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen.

We geven hierna een toelichting op de verschillende plannen waarvoor wij in Drenthe nadere beleidsinvulling hebben gegeven.

Deelsaneringplan

In principe zijn deelsaneringen toegestaan, mits de deelsanering aantoonbaar het belang van bescherming van de bodem niet schaadt. Wij toetsen de deelsanering aan de volgende aspecten.

- De bodem van het te saneren gedeelte zal ten minste geschikt moeten worden gemaakt voor het beoogde gebruik, de gebruiksbeperkingen en nazorg moeten worden beperkt en ook verdere verspreiding van verontreiniging moet zo veel als mogelijk worden beperkt (artikel 38 Wbb). Uiteraard moet herverontreiniging van het gesaneerde deel door de aanwezige restverontreiniging worden voorkomen.
- Inzicht in resterende verontreiniging.
- De voorgestelde deelsanering en de ontwikkeling die daartoe aanleiding vormt mogen uiteraard geen belemmering opleveren voor een mogelijke toekomstige sanering van het overige deel. Is daarvan wel sprake, dan zal niet met de deelsanering kunnen worden ingestemd.

In de praktijk betekent het vorenstaande onder meer het volgende.

- Als met een beperkte extra inspanning (geringe extra ontgraving of monitoring van grondwater) de nazorg aanzienlijk verminderd kan worden, dan heeft een verdergaande saneringsinspanning de voorkeur.
- Bij verontreiniging van alleen de bovengrond is in de meeste gevallen een (functiegerichte) deelsanering mogelijk.
- Bij verontreiniging van de ondergrond zal, gelet op het eerder gestelde, in veel gevallen niet kunnen worden ingestemd met een deelsanering. In deze situaties ligt een gefaseerde aanpak meer voor de hand. Als toch een deelsanering wordt voorgesteld, moet in ieder geval inzichtelijk worden gemaakt hoe invulling is gegeven aan vorenstaande aspecten, zoals de integrale aanpak, het beperken van verdere verspreiding, het voorkomen van herverontreiniging.

Zo nodig zullen aanvullende voorwaarden worden gesteld voorafgaand aan de instemming met het saneringsplan of als voorwaarde in de beschikking. Zo kan het uitvoeren van nader onderzoek (voor het resterende deel van het geval) voorafgaand aan de instemming met het saneringsplan nodig zijn als er onvoldoende inzicht is in problemen bij de vervolgaanpak. Bij een vermoeden van een spoedgeval kan er aanleiding zijn om, los van de deelsanering, verder onderzoek te eisen. Hiermee kan worden vastgesteld of na de deelsanering nog sanering van het resterende deel op grond van milieuhygiënische risico's noodzakelijk is.

Gefaseerd saneringsplan

Bij een gefaseerde aanpak bevat het saneringsplan naast de wettelijke vereisten en de eisen genoemd in de POV:

- een beschrijving van de verschillende fasen met daarbij de saneringsmaatregelen in hoofdlijnen. De saneringsdoelstelling is, als dat nodig is, onderbouwd in een saneringsonderzoek. Per fase wordt aangegeven welke aanvullende gegevens bij de melding van de start van de fase worden overlegd;
- een beschrijving van de mogelijke tijdelijke beveiligingsmaatregelen (TBM, zie ook paragraaf 3.6);
- een globale planning voor de aanpak van de verschillende fasen. Met het verontreinigde deel dat de spoedeisendheid bepaalt, moet uiterlijk worden gestart op het tijdstip dat is opgenomen in de beschikking ernst en spoed;
- een beschrijving van de wijze van evalueren per fase;
- het (verwachte) tijdstip waarop de sanering van de hele verontreiniging is afgerond;
- een communicatieplan, waarin is aangegeven hoe de melder met belangen van derden omgaat. Speciale aandacht verdienen de zogenaamde “nieuwe” belanghebbenden, zoals nieuwe bewoners bij gerealiseerde woningbouw waar in de omgeving nog gesaneerd moet worden.

Saneringsplan op hoofdzaken

In een saneringsplan op hoofdzaken staat beschreven wat de kwaliteit van de bodem minimaal moet zijn. Het saneringsplan is gericht is op het bereiken van doelen en minder op middelen. Het saneringsplan vormt het kader waarbinnen de te verrichten saneringsactiviteiten worden uitgevoerd en de saneringsdoelstellingen zijn er in verwoord en vastgelegd. Het saneringsplan kan worden toegepast als sprake is van een of meerdere gevallen van bodemverontreiniging of 1 saneringslocatie waarop meerdere gevallen van bodemverontreiniging zijn gelegen. Daarbij dient wel sprake te zijn van een organisatorische samenhang. In principe is de beschikking instemming saneringsplan gericht aan 1 rechtspersoon. Indien er geen organisatorische samenhang is maar er zijn meerdere initiatiefnemers die gezamenlijk een saneringsplan op hoofdzaken indienen, is het noodzakelijk dat zij zijn georganiseerd in een samenwerkingsverband (rechtspersoon).

Bij de instemming op het saneringsplan stellen wij als voorschrift dat alle nog op te stellen deelplannen van aanpak moeten voldoen aan de doelstellingen beschreven in het saneringsplan op hoofdzaken. Deze plannen dienen aan ons te worden voorgelegd voordat wordt gestart met de feitelijke sanering. De initiatiefnemer dient onze reactie af te wachten voordat er gesaneerd wordt. Deze reactie heeft niet het karakter van een besluit waarop een bezwaar- en beroepsprocedure van toepassing is.

De vrijheid die het saneringsplan de initiatiefnemer biedt, kan worden gegeven nadat duidelijk vast te stellen valt dat de initiatiefnemer zich daadwerkelijk de bodemverontreinigingsproblematiek aantrekt en in staat is al datgene te doen om de soms langdurige saneringsweg op succesvolle wijze te doorlopen. Men dient zelf het verzoek tot een saneringsplan op hoofdzaken in te dienen.

6.4 Financiële zekerheidsstelling bij saneringen

Landelijk beleid

De Wbb biedt bevoegde gezagen de mogelijkheid om aan de instemming op een saneringsplan of nazorgplan (zie hoofdstuk 7, paragraaf 7.5), voorschriften te verbinden tot het stellen van financiële zekerheid door degene die de bodem saneert. In de Regeling financiële bepalingen

bodemsanering 2005 is een nadere uitwerking hierover opgenomen. De melder moet een raming van de kosten opnemen in het saneringsplan.

De financiële zekerheidsstelling kan worden gevraagd voor de kosten van uitvoering van de sanering of voor de kosten van vereiste nazorgmaatregelen. Financiële zekerheid kan alleen worden geëist als de saneringskosten van het te saneren geval, dan wel de kosten van nazorg na de sanering, voor meer dan 50% na een periode van tenminste 5 jaar zullen worden gerealiseerd. Het eisen van financiële zekerheidsstelling heeft ten doel om de financiering van sanerings- en nazorgmaatregelen door derden op lange termijn te waarborgen. Voorkomen moet worden dat bij faillissement of beëindiging van het bedrijf de maatregelen voor de voortzetting van sanering of nazorg gefinancierd moeten worden uit overheidsbudget. Dit geldt ook voor situaties waarbij de initiatiefnemer na afronding van de actieve saneringsfase de saneringsplicht voor de daarop volgende passieve saneringsfase overdraagt aan meerdere (huis)eigenaren. In dergelijke situaties is er een risico dat de nieuwe eigenaren de kosten van het faalscenario niet kunnen opbrengen en het faalscenario dus vanuit het overheidsbudget moet worden gefinancierd.

Drents beleid

In Drenthe sluiten wij aan bij het landelijk beleid met navolgende Drentse aanvullingen. In de praktijk voeren wij geen actief beleid om de uitvoering van de sanering financieel zeker te stellen. Wij hebben de indruk hebben dat bedrijven doorgaans goed in staat zijn de financiering van een bodemsanering ook op lange termijn te beoordelen. Tot dusver blijkt financiële zekerheidsstelling niet nodig om tot een verantwoorde afronding van saneringen te komen. Daar waar twijfels zijn, vragen wij een saneerder naast het saneringsplan ook de financiering van de sanering aan te geven, zodat wij beter kunnen beoordelen of de sanering een realistische financiële basis heeft.

6.5 Besluitvorming instemming saneringsplan

Landelijk beleid

Voordat tot uitvoering van de sanering kan worden overgegaan, worden de beschikkingen op het nader onderzoek (paragraaf 3.6) en het saneringsplan vastgelegd in een beschikking waarin ook voorschriften kunnen worden opgenomen.

Drents beleid

Wij sluiten aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen.

Aanvraag instemming saneringsplan

Voor het aanvragen van de instemming op het saneringsplan moet volgens de POV gebruik worden gemaakt van het formulier voor het aanvragen van een beschikking over ernst, spoed en instemming met een saneringsplan (zie www.drenthe.nl). De vereisten waar een saneringsplan en nader onderzoek minimaal aan moeten voldoen zijn opgenomen in het formulier (inclusief checklist).

Het saneringsplan toetsen wij aan artikel 38 van de Wbb en ook aan de uitwerking van de in de checklist aangegeven zaken. Om hiermee te kunnen instemmen is van belang dat ten minste een redelijke verwachting bestaat dat met de voorgestelde aanpak de saneringsdoelstelling zal worden behaald binnen de aangegeven periode. Dit houdt in dat de informatie om tot een dergelijk oordeel te komen in het saneringsplan is opgenomen.

Verder vinden wij dat belangen van derden niet geschaad mogen worden. Dit betekent dat als belangen (dreigen) te worden geschaad in het saneringsplan, aangetoond moet worden dat er geen redelijke (kosteneffectieve) alternatieven zijn. Ook moet in het beste geval overeenstemming (schadeloosstelling) met deze derden aangetoond worden of ten minste worden aangetoond dat een vergaande inspanning is verricht om tot overeenstemming te komen.

Ontheffing opstellen saneringsplan

Voor het uitvoeren van onderhoudsbaggerwerk kunnen wij ontheffing verlenen voor het opstellen van een saneringsplan. Het verzoek om ontheffing wordt door ons getoetst aan de uitgangspunten zoals opgenomen in de POV en de Wbb. Aan deze ontheffing kunnen wij voorschriften stellen.

Saneren niet-ernstige bodemverontreiniging

Als het geval van niet-ernstige bodemverontreiniging niet in een beschikking is vastgelegd en men wil overgaan tot sanering van dit geval, dan volstaat een plan van aanpak dat wij schriftelijk afdoen en waarbij geen bezwaar en beroep mogelijk is.

BUS sanering

Voor de BUS-saneringen geldt een vereenvoudigde procedure. Daarvoor moet een formulier Melding sanering BUS worden ingevuld (www.drenthe.nl) en bij ons ingediend. Wij toetsen de melding aan de vereisten van het BUS en de Wbb.

Advies

Bij de uitvoering van een sanering kunnen naast de instemming met het saneringsplan op grond van andere wetgevingen vergunningen/toestemmingen nodig zijn. Te denken valt aan de Flora- en Faunawet, archeologie, grondwateronttrekking en kap-, bouw- en aanlegvergunningen. Bij aanvraag van een beschikking instemming saneringsplan wordt altijd gekeken of de locatie samen valt met andere beleidsterreinen waarvoor advies gevraagd moet worden.

7 Uitvoering sanering, zorg, evaluatie en nazorg

7.1 Uitvoeringsaspecten

Landelijk beleid

Kwalibo

Ook bij de uitvoering van bodemsaneringen dienen de werkzaamheden volgens Kwalibo en de normdocumenten te worden uitgevoerd. Deze normdocumenten zijn te downloaden via www.sikb.nl

Nadat met het saneringsplan is ingestemd, kan de uitvoering van de sanering starten. In Kwalibo is aangegeven dat de werkzaamheden op het gebied van milieukundig bodemonderzoek en bodemsanering alleen nog mogen worden uitgevoerd door bedrijven die beschikken over een erkenning voor de desbetreffende activiteit. Deze erkenning wordt gekregen door het behalen van diverse certificeringen. Voor verschillende onderdelen van het werk bestaan ook verschillende BRL's. Voorbeelden zijn de BRL SIKB 6000 voor Milieukundige begeleiding en evaluatie van bodemsanering (met de protocollen VKB 6001 tot en met 6004) en de BRL SIKB 7000 voor Uitvoering bodemsanering (met de protocollen SIKB 7001 tot en met 7003).

Milieukundige begeleiding

Onder voorwaarden kan de aannemer van de sanering de controle van de saneringswerkzaamheden (de milieukundige processturing) of een deel hiervan uitvoeren. Deze voorwaarden betreffen onder meer onafhankelijkheid en deskundigheid.

Bedrijven en personen die bepaalde bodemwerkzaamheden uitvoeren, mogen geen direct belang hebben bij de uitkomst ervan. Zij moeten onafhankelijk zijn. De werkzaamheden moeten worden uitgevoerd door een andere organisatie dan de organisatie die de opdracht verleent (functiescheiding).

De milieukundige begeleiding is te onderscheiden in 2 taken:

- Processturing: milieukundige aansturing tijdens de bodemsanering, aangeven ontgravingsgrenzen, afvoer en grondbestemming, plaatsing en instelling installaties, nemen monsters ten behoeve van voortgangscontrole, vergunningen;
- Milieukundige verificatie: milieukundige controle tussen- en eindsituatie, vastlegging eindresultaat en beschrijving van de uitgevoerde saneringswerkzaamheden in een evaluatieverslag.

De controle van tussenresultaten en het eindresultaat (de milieukundige verificaties) moet altijd plaatsvinden door een organisatorisch onafhankelijk deskundig advies-bureau.

Uitgangspunt is dat er dagelijks milieukundige begeleiding plaatsvindt, tenzij gemotiveerd is aangegeven waarom geen dagelijkse milieukundige begeleiding nodig is. Dit is bijvoorbeeld het geval als er sprake is van een lange uitvoeringsduur waarbij dagelijks toezicht vanwege de werkzaamheden niet zinvol is. Deze motivatie heeft de instemming van het bevoegd gezag nodig.

Voor eisen betreffende bemonstering en analyse tijdens de sanering en voor eindbemonsteringen bij saneringen wordt verwezen naar de desbetreffende normdocumenten. Voor de eindcontrole bij grondwatersaneringen verwijzen wij naar bijlage 5. In het saneringsplan moeten naast de milieutechnische begeleiding de controle en milieukundige verificatie van een sanering zijn omschreven.

Drents beleid en toelichting

In Drenthe sluiten wij aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen.

Start sanering

De sanering kan in principe starten nadat wij met het saneringsplan hebben ingestemd of nadat die instemming van rechtswege is gegeven. Er kan echter bezwaar worden gemaakt tegen de beschikking van gedeputeerde staten. Immers, op grond van artikel 20.1, eerste lid, Wm worden besluiten op grond van onder meer de WBB pas van kracht met ingang van de dag waarop de termijn van 6 weken afloopt voor het indienen van een bezwaarschrift. Dit houdt in principe in dat met de uitvoering van het saneringsplan tot 6 weken na de instemming moet worden gewacht. Uiteraard staat het de initiatiefnemer vrij voor eigen risico eerder met de uitvoering te beginnen. Het is denkbaar dat hij dit aandurft als tijdens de procedure voorafgaand aan de instemming geen enkele zienswijze is geuit.

De initiatiefnemer kan verder ons verzoeken gebruik te maken van artikel 20.5 Wm. Dit artikel houdt in dat wij de mogelijkheid hebben de beschikking instemmen met het saneringsplan onverwijld van kracht te verklaren.

Feitelijke aanvang sanering

Na het verkrijgen van de instemming met het saneringsplan dient de feitelijke start van de saneringswerkzaamheden uiterlijk 1 week voor de aanvang van de sanering bij ons te worden gemeld. Dit geldt ook voor de aanvang van een nieuwe fase van de sanering. Hiervoor moet gebruik worden gemaakt van het formulier Melding van de feitelijke aanvang van de saneringswerkzaamheden (www.drenthe.nl).

Overige meldingen

Ook het bereiken van in het saneringsplan geformuleerde mijlpalen, zoals de einddiepte bij ontgraven en het beëindigen van de sanering, moet worden gemeld. Hiervoor stellen wij voorschriften op in de beschikking instemmen met het saneringsplan.

Uitvoering van de sanering

Nadat de start van de sanering is gemeld kan worden overgegaan tot de uitvoering van de sanering.

De saneringsuitvoering omvat het aanbrengen van voorzieningen, het uitvoeren van civieltechnische werken, het onttrekken en zo nodig behandelen van grondwater of bodemlucht etc. De regie ligt in beginsel bij de initiatiefnemer/opdrachtgever; dit wordt directievoering genoemd. Het is gewenst om door een onafhankelijke partij de voortgang en het milieuhygiënisch resultaat van de sanering tijdens de uitvoering te laten bewaken. Deze milieukundige begeleiding ziet niet alleen toe op het verwezenlijken van het (civielrechtelijke) contract tussen de opdrachtgever en aannemer, maar ook op het verwezenlijken van de (bestuursrechtelijke) overeenkomst tussen bevoegd gezag en beschikkinghouder (de beschikking instemming saneringsplan).

Voortgang en beëindiging sanering

Wij vinden het noodzakelijk dat over de voortgang en beëindiging van de sanering overleg met ons plaatsvindt.

Voor situaties waarbij de saneringsdoelstelling nog niet is bereikt, maar er twijfels bestaan over nut en noodzaak van het doorzetten van de sanering, is het beslismodel ontwikkeld (Beslismodel voor evaluatie- en beëindiging van bodemsaneringen, provincies Groningen, Fryslân, Overijssel en Drenthe, april 2004). Het beslismodel hanteren wij als richtlijn bij de heroverweging van de saneringsaanpak en/of doelstelling. In bijlage 5 is het model schematisch weergegeven.

7.2 Zorg tijdens saneren

Landelijk beleid

Bodemsaneringen kunnen bestaan uit een actieve en een passieve fase of bestaan uit slechts een van deze fasen. Bij de actieve fase wordt de verontreinigings situatie actief beïnvloed, bijvoorbeeld door grondwateronttrekking, bodemluchtonttrekking, het toedienen van voedingsstoffen ter stimulatie van biologische afbraak of ontgraving. De passieve fase bestaat uit monitoring van de bodem- en grondwaterkwaliteit als controlefase na de actieve saneringsmaatregelen. Voordat op een passieve saneringsfase kan worden overgegaan moet het doel van de actieve saneringsfase gehaald zijn.

Drents beleid en toelichting

In Drenthe sluiten wij aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen.

Zorg tijdens de actieve saneringsfase

Van actieve zorg tijdens de sanering is sprake wanneer de saneringsdoelstelling nog niet is bereikt. Dit zijn actieve maatregelen die erop gericht zijn om de saneringsdoelstelling te bereiken of monitoring om vast te stellen dat de stabiele eindsituatie zal worden bereikt (trede 3 van de saneringsladder, zie bijlage 4).

Tijdens de actieve saneringsfase is de zorg gericht op het controleren van de actieve maatregelen en de effecten daarvan. Deze worden getoetst op bepaalde momenten. Tijdens de uitvoering van de maatregelen kunnen bovendien gebruiksbeperkingen aan de orde zijn.

Zorg tijdens de passieve saneringsfase

Tijdens de passieve saneringsfase bestaat de zorg uit het monitoren van de verontreinigingssituatie, met als doel om te controleren of de verwachte ontwikkeling van de verontreinigingssituatie in de praktijk ook zo verloopt als voorzien. Wij toetsen hier op vastgestelde momenten. In Drenthe geldt dat minimaal op de volgende momenten tijdens de passieve saneringsfase getoetst moet worden:

- 1 jaar na afsluiting van de actieve sanering;
- 5 jaar na afsluiting van de actieve sanering;
- daaropvolgend: elke 5 jaar.

Tijdens de passieve saneringsfase kunnen specifieke gebruiksbeperkingen gelden, gericht op het in stand houden van het monitoringsnetwerk.

7.3 Wijzigingen voor en tijdens de sanering

Landelijk beleid

In de Wbb is de verplichting opgenomen dat een sanering moet worden uitgevoerd volgens het saneringsplan en de voorschriften uit de beschikking instemmen met het saneringsplan. Wanneer er wijzigingen optreden ten opzichte van het saneringsplan, moeten deze door de saneerder minimaal 2 weken van tevoren worden gemeld aan het bevoegd gezag. Het bevoegd gezag kan vervolgens aanwijzingen geven over de verdere uitvoering van de sanering. In de Wbb is ook opgenomen dat die aanwijzingen van het bevoegd gezag opgevolgd moeten worden.

Het doel van de melding is dat het bevoegd gezag wordt geïnformeerd als er keuzes worden gemaakt die invloed hebben op het resultaat en de uitvoering van de sanering.

Drents beleid en toelichting

In Drenthe sluiten wij aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen.

Wijziging saneringsplan

In de instemmingbeschikking op een saneringsplan geven wij vaak een bandbreedte aan bij de te bereiken saneringsdoelstelling. Dit gebeurt door naast de gewenste saneringsdoelstelling ook een harde, minimaal te bereiken saneringsdoelstelling te formuleren die in ieder geval gerealiseerd moet worden. In de praktijk wordt vaak afgeweken van de gewenste saneringsdoelstelling. Dit wordt nu voor een groot deel ondervangen door invoering van deze bandbreedte. Ondanks deze bandbreedte kan de aanpak van de sanering in de praktijk nog afwijken van het plan.

Wijzigingen op het saneringsplan moeten zo snel mogelijk (ten minste 2 weken voordat de wijziging wordt uitgevoerd) aan ons worden gemeld via het ingevulde meldingsformulier Wijziging saneringsplan (www.drenthe.nl).

Hier kan het gaan om wijzigingen die er zijn voordat er is gestart met de sanering of wijzigingen die tijdens de uitvoering van de sanering naar voren komen.

Wij onderscheiden de volgende categorieën van wijzigingen:

1. Wijzigingen die leiden tot een andere, minder vergaande saneringsdoelstelling; schriftelijke melding en indienen nieuw/herzien saneringsplan.
2. Wijzigingen die niet leiden tot een minder vergaande saneringsdoelstelling, maar uitvoeringsmaatregelen die afwijken van het saneringsplan; schriftelijke melding.
3. Wijzigingen die niet leiden tot een minder vergaande saneringsdoelstelling, maar wel passen binnen het saneringsplan; overleg toezichthouder.

Indien de wijziging zich tijdens de uitvoering voordoet, dient deze meteen gemeld te worden. De melding wordt gepubliceerd.

Ad 1.

Wijzigingen die leiden tot een andere, minder vergaande saneringsdoelstelling (schriftelijke melding en indienen nieuw/herzien saneringsplan). Het gaat hierbij om de volgende situaties:

- een minder vergaande bodemkwaliteitsnorm behorende bij de functie voor de bovengrond;
- een hogere terugsaneerwaarde voor de grond of het grondwater;
- een hogere trede voor de ondergrond;
- een onvoorziene restverontreiniging. Dit is een restverontreiniging die vooraf, op basis van de onderzoeksgegevens, het saneringsplan en de terreinsituatie, redelijkerwijs niet voorspeld kon worden.

Ad 2.

Wijzigingen die niet leiden tot een minder vergaande saneringsdoelstelling, maar niet passen binnen het saneringsplan (schriftelijke melding). Hieronder worden de volgende situaties verstaan:

- De wijziging heeft gevolgen voor belangen van derden, bijvoorbeeld:
- de saneringswerkzaamheden breiden zich uit tot percelen van derden;
- de wijziging brengt bovengronds gebruik van percelen van derden met zich mee;
- er kan schade optreden aan eigendommen van derden (bijvoorbeeld zettingsrisico's);
- er kan overlast ontstaan in de omgeving (bijvoorbeeld door grote toename transportbewegingen);
- er zijn nieuwe/extra vergunningen noodzakelijk (onttrekkingsvergunning, kapvergunning etc.).

- Een andere wijze van uitvoeren die echter tot hetzelfde (of een beter) saneringsresultaat leidt, bijvoorbeeld:
 - ontgraven in plaats van isoleren;
 - biosparging in plaats van onttrekken;
 - onttrekken in plaats van vacuümextractie;
- Een grote afwijking van de omvang en/of diepte van een ontgraving of een restverontreiniging:
 - het ontgravingsvolume wijkt meer dan 25% af (met een minimum van 250 m³);
 - de gemiddelde ontgravingsdiepte wijkt meer af dan 1 m;
 - de ontgravingsdiepte wijkt dusdanig af dat alsnog een bemaling noodzakelijk is;
 - het restverontreinigingsvolume wijkt meer dan 25% af van de in het saneringsplan gemaakte inschatting.

Ad 3.

Wijzigingen die niet leiden tot een minder vergaande saneringsdoelstelling, maar wel passen binnen het saneringsplan (overleg toezichthouder). Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan:

- meer/minder grond ontgraven of grondwater onttrekken;
- verontreinigde grond gaat naar een andere verwerker;
- het onvoorzien moeten verwijderen van ondergrondse obstakels (zoals funderingsmateriaal en afval).

Overgangsbepaling bij oude saneringen met wijzigingen van het saneringsplan

Ook als handelingen al zijn uitgevoerd (lopende saneringen van voor de wetswijziging Wbb van 1 januari 2006 waarvoor nog geen evaluatieverslag is ingediend) maar er wel sprake was van een wijziging van het saneringsplan, is een melding artikel 39 vierde lid, nodig. Een dergelijke melding achteraf, met de bijbehorende reactie van ons is nodig, omdat er anders geen goedgekeurde werkwijze bestaat waaraan het evaluatieverslag kan worden getoetst. De eindevaluatie kan in dat geval dus niet in behandeling worden genomen!

Ook voor de handhaving geldt dat getoetst wordt aan het oorspronkelijke saneringsplan en het daarop genomen beschikking. Nadrukkelijk wordt opgemerkt dat het niet melden van wijzigingen van thans lopende saneringen strijdig is met de Wbb.

Wijziging tenaamstelling

De beschikking instemmen met het saneringsplan is een (rechts)persoonsgericht besluit. Dit wil zeggen dat de beschikking gericht is tot degene die voornemens is de bodem te saneren (de melder). Deze melder is verantwoordelijk voor de uitvoering van de sanering en de nazorg na saneren. Voordat het saneringsplan volledig is uitgevoerd, is het mogelijk dat door omstandigheden (bijvoorbeeld naar aanleiding van overdracht van de eigendom van de saneringslocatie) een ander de juridische verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de sanering en de nazorg wil overnemen.

Om dit te kunnen realiseren is een gedeeltelijke herziening van de beschikking gericht op de tenaamstelling) waarbij met het saneringsplan is ingestemd nodig. Daarvoor moeten de oorspronkelijke melder en degene die de sanering wil overnemen (de nieuwe melder) gezamenlijk een verzoek doen aan ons om de beschikking op naam te stellen van de nieuwe melder. Bij dit verzoek dienen de gegevens te worden gevoegd van de nieuwe melder en een nieuw overzicht van de (nog te maken) sanerings- en zorgkosten en de daarvoor beschikbare middelen. Bij de behandeling van het verzoek tot wijziging van de tenaamstelling van de beschikking instemmen met het saneringsplan worden vooral de financiële gevolgen van de wijziging van de tenaamstelling beoordeeld.

7.4 Evaluatie

Landelijk beleid

Over een evaluatieverslag moet een beschikking tot instemmen worden genomen (artikel 39c). Het saneringsplan, de beschikking instemmen met het saneringsplan en de wijziging op het saneringsplan zijn de belangrijke documenten waaraan wordt getoetst. Daarin wordt immers de afgesproken saneringsvariant vastgelegd. De toets is uiteindelijk aan de doelstelling van artikel 38 Wbb.

Drents beleid en toelichting

In Drenthe sluiten wij aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen.

Indienen evaluatieverslag

Na uitvoering van de sanering of een fase ervan moet binnen 13 weken na afronding een schriftelijk verslag bij ons ter instemming worden ingediend. Hiervoor dient gebruik gemaakt te worden van het formulier voor het aanvragen van een beschikking instemmen met een evaluatieverslag (www.drenthe.nl). De vereisten waar een evaluatieverslag minimaal aan moet voldoen zijn opgenomen in het formulier.

Betreft het een BUS-sanering, dan dient gebruik gemaakt te worden van het daarvoor bestemde formulier BUS-evaluatieverslag (www.VROM.nl).

Als de grondwatersanering (ondergrond) meer dan 0,5 jaar later dan de grondsanering (bovengrond) is afgerond, moet voor de grond alvast een evaluatieverslag ter instemming worden ingediend. Hierop zullen wij een beschikking nemen.

Tussenevaluaties

Neemt de grondwatersanering enige tijd in beslag dan moeten, zoals aangegeven in het saneringsplan, tussentijdse rapportages ingediend worden. Deze beschouwen wij als tussenevaluaties en wij nemen daar geen beschikking op. Nadat de grondwatersanering is afgerond moet er een eindevaluatieverslag ter instemming worden ingediend.

De grond- en grondwatersanering kunnen als afgerond worden beschouwd als wij met een beschikking op het(de) evaluatieverslag(en) hebben ingestemd.

7.5 Zorg na saneren (nazorg)

Landelijk beleid

Als er verontreinigingen achterblijven, is nazorg nodig. De vervuilde bodem moet dan “blijvend worden beheerd”. Nazorg is vooral nodig bij mobiele verontreiniging, verontreiniging die zich verder kan verspreiden. Maar ook bij immobiele verontreinigingen kan nazorg nodig zijn. Nazorg bij mobiele verontreiniging houdt in dat er periodiek moet worden gemeten of de verontreiniging zich verplaatst en of folies, damwanden en drainage moeten worden vervangen. Bij immobiele verontreinigingen zijn het maatregelen gericht op het in stand houden van de saneringsmaatregel. Hiervoor gelden gebruiksbeperkingen, zoals geen diepgewortelde beplanting of aanleggen van vijvers in de leeflaag. Ook kan het betekenen dat gebruik voor een gevoeliger functie anders dan in het saneringsplan niet is toegestaan. De maatregelen en gebruiksbeperkingen moeten zijn beschreven in een nazorgplan. Het bevoegd gezag moet instemmen

met het nazorgplan. Als regel geldt dat het nazorgplan gelijktijdig wordt ingediend met het evaluatieverslag. In het nazorgplan moet zijn beschreven wie er aangesproken kan worden op het deugdelijk uitvoeren van de nazorgverplichtingen en moet onderscheid worden gemaakt tussen de gebruiksbeperkingen en de verplichting tot het nemen van nazorgmaatregelen. Uit de beschikking als bedoeld in artikel 39d, derde lid, vloeit een publiekrechtelijke beperking voort volgens de WKPB voor de percelen die zich bevinden binnen de interventiewaardecontour in het vaste deel van de bodem. De publiekrechtelijke beperking wordt ingeschreven bij het Kadaster in het openbaar register. Zo kan iedereen nagaan of op een bepaalde locatie nazorg verplicht is. Zolang de verontreiniging in de bodem een risico vormt, moet die worden beheerst, beheerd en gecontroleerd.

Drents beleid en toelichting

In Drenthe sluiten wij aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen.

Indienen nazorgplan

Voor het indienen van een nazorgplan dient gebruikgemaakt te worden van het formulier voor het aanvragen van een beschikking instemmen met een nazorgplan (www.drenthe.nl).

Nazorg

Met nazorg bedoelen wij “het geheel aan technische, juridische, organisatorische en financiële maatregelen om het saneringsdoel in stand te houden nadat dit is bereikt”. De maatregelen zijn het eeuwigdurende in stand houden en controleren van de isolerende voorzieningen, gebruiksbeperkingen, administratief beheer en daarbij behorende (financiële) verantwoordelijkheden.

Nazorg is onder te verdelen in passieve en actieve nazorg (zie bijlage 4).

Ons uitgangspunt is saneren met een zo min mogelijk blijvende nazorg.

Een nazorgplan in de vorm van een paragraaf in het evaluatieverslag is volgens de Wbb niet de bedoeling. Toch willen wij voor kleine restverontreinigingen (zie bijlage 5, Beslismodel voor evaluatie- en beëindiging van bodemsaneringen, provincies Groningen, Fryslân, Overijssel en Drenthe, april 2004) waar een beperkte nazorg geldt (zoals gebruiksbeperkingen) accepteren dat hiervoor een aparte paragraaf is opgenomen in het evaluatieverslag inclusief de (financiële) verantwoordelijkheden. In de titel van het evaluatieverslag moet dan expliciet worden vermeld dat het een evaluatieverslag inclusief nazorgplan is.

In bijlage 4 is een overzicht gegeven van de nazorgmaatregelen die minimaal vereist zijn.

Samengevat kunnen de volgende aspecten van nazorg na saneren worden onderscheiden.

- Gebruiksbeperkingen en het in stand houden van de situatie (leeflaag en dergelijke).
- Monitoring en actieve maatregelen (beheersing om verspreiding tegen te gaan).

(Publiekrechtelijke) gebruiksbeperkingen

In hoofdstuk 3 is al ingegaan op mogelijke gebruiksbeperkingen die kunnen gelden bij aanwezigheid van bodemverontreiniging. Uitgangspunt bij een functiegerichte sanering is dat normaal gebruik behorende bij die functie mogelijk is. Ook is in hoofdstuk 3 al ingegaan op dit begrip van “normaal gebruik”. Daarbij is aangegeven dat het normaal gebruik zich beperkt tot de leeflaag en niet tot de diepere ondergrond. In de beschikking instemmen op het nazorgplan worden de gebruiksbeperkingen aangegeven.

Na sanering is van een (publiekrechtelijke) gebruiksbeperking alleen sprake als:

- er een restverontreiniging in de grond boven de interventiewaarde is en
- het normale gebruik van de bodem gelet op de functie niet meer mogelijk is of beperkt wordt c.q. saneringsmaatregelen in stand moeten worden gehouden om het normale gebruik blijvend mogelijk te maken.

Eventuele gebruiksbeperkingen buiten de interventiewaardecontour zijn geen publiekrechtelijke gebruiksbeperkingen en worden niet ingeschreven bij het Kadaster in het openbaar register. Deze gebruiksbeperkingen, zoals het afvoeren van licht verontreinigde grond, worden wel in de correspondentie aan betrokkenen vermeld.

Het normale gebruik geldt voor het gehele gebied dat in het nazorgplan als gesaneerd wordt aangegeven, dus ook het gedeelte waar niet actief is gesaneerd, omdat al aan de leeflaagcriteria behorende bij de functie werd voldaan.

Dit betekent ook dat als in dit gebied werkzaamheden worden verricht (zoals het leggen van kabels en leidingen) die zich beperken tot de gesaneerde leeflaag; deze vallen onder het normale gebruik waarvoor geen meldingsplicht meer geldt.

Als de grond onder de leeflaag van dezelfde of betere kwaliteit is als de leeflaag, is ook tot grote diepte grondverzet mogelijk, zonder dat vermenging van verschillende kwaliteit grond optreedt. Werkzaamheden waarbij de aanwezige leeflaag of verhardingslaag tijdelijk wordt aangetast of doorbroken, waarbij de grondkwaliteit onder de leeflaag slechter is, kunnen in een nazorgplan worden geregeld. Voorwaarde daarbij is wel dat de oude situatie na afronding wordt hersteld. Als dit niet geregeld is of als de werkzaamheden tot een andere eindsituatie leiden, is een nieuw saneringsplan nodig.

Informatieplicht derden

In alle situaties waar verontreiniging in de bodem aanwezig is geldt een informatieplicht naar gebruikers en toekomstige eigenaren (bij verkoop). Het gaat hierbij om het verstrekken van gegevens over de aard en omvang van de verontreiniging en de sanerings- en/of nazorgverplichtingen die daarop rusten en de in acht te nemen gebruiksbeperkingen. Deze plicht geldt voor de eigenaren van percelen met bodemverontreiniging.

Informatie over bodemverontreiniging kan deels bij het Kadaster en openbaar register, maar vooral bij de provincie en gemeenten worden verkregen. Voor informatie kan in eerste instantie de website van de provincie Drenthe worden geraadpleegd.

7.6 Overdracht van de nazorg

Landelijk beleid

In de praktijk komt het veel voor dat na de sanering de initiatiefnemer/opdracht-gever de rechten en plichten voortvloeiend uit het nazorgplan wil overdragen. Dit moet via een besluit van het bevoegd gezag Wbb. Dit kan door een wijziging tenaamstelling. Voor informatie over de wijziging tenaamstelling wordt verwezen naar paragraaf 7.3. De beschikking instemmen met het nazorgplan is echter een nieuw (rechts)persoonsgericht besluit. Dus als vooraf bekend is dat een andere partij de nazorg op zich zal nemen, kan deze partij het nazorgplan indienen.

Drents beleid en toelichting

In Drenthe sluiten wij aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen.

Voorwaarde

Wij stellen als voorwaarde dat bij het indienen van een nazorgplan een overeenkomst wordt bijgesloten waarin de afspraken tussen de initiatiefnemer en de indiener van het nazorgplan over de overdracht van de nazorg zijn vastgelegd.

Bij het indienen van een nazorgplan moeten de gegevens worden gevoegd van de degene die verantwoordelijk is voor de nazorg en een nieuw overzicht van de (nog te maken) nazorgkosten en de daarvoor beschikbare middelen.

8 Kostenverhaal/bevelbeleid

Landelijk beleid

Bij bodemverontreiniging kunnen verschillende personen betrokken zijn. De belangrijkste zijn de eigenaar, de gebruiker van het vervuilde perceel en de veroorzaker van de bodemverontreiniging. Deze personen kunnen ook een en dezelfde persoon zijn. Maar ook andere partijen als de gemeente, eigenaren van aangrenzende percelen en waterschappen kunnen van belang zijn.

Als gevolg van de Beleidsvernieuwing bodemsanering is de sterke scheiding tussen overheidsgefinancierde saneringen enerzijds en geheel door marktpartijen gefinancierde saneringen anderzijds vervangen door het zogenaamde participatief stelsel. Bodemsanering dient zoveel mogelijk aan te haken bij maatschappelijke dynamiek die ontstaat omdat meer partijen belang hebben bij de bodemsanering.

Naast veroorzakers en de overheid moeten ook grondeigenaren, grondgebruikers, terreinbeheerders en toekomstige gebruikers (bijvoorbeeld projectontwikkelaars) bijdragen aan de sanering van de bodem. Het beginsel “de vervuiler betaalt” blijft bestaan, maar wordt aangevuld met het beginsel “de belanghebbende betaalt mee”.

Locaties dienen zoveel mogelijk vanuit de marktdynamiek benaderd te worden, met als doel beperking van het aantal bodemsaneringen dat geheel uit publieke milieumiddelen wordt gefinancierd.

Het wettelijk instrumentarium zorgt ervoor dat veroorzaker en eigenaren explicieter en eerder worden aangesproken op hun verantwoordelijkheid om bij te dragen aan bodemsanering, waardoor een extra geldstroom vanuit de markt aangewend kan worden. Ook kunnen de kosten van onderzoek en sanering die ten laste van de overheid zijn gekomen vaak achteraf verhaald worden op de veroorzaker dan wel op degene die door de overheid gefinancierde sanering ongerechtvaardigd wordt verrijkt. De inzet van bevelen blijft echter een uiterst middel.

Het kostenverhaal op veroorzaker en eigenaren vertoont grote gelijkens met het bevelinstrumentarium. Een landelijke werkgroep heeft in opdracht van de minister van VROM een landelijke notitie Project afstemming bevel/kostenverhaal Wbb opgesteld. In deze notitie wordt de afstemming geregeld van het bevelinstrumentarium van de Wbb en het kostenverhaal daarbij op grond van de Wbb. De notitie vormt een gemeenschappelijk kader waarbinnen de bevoegde gezagen hun regels kunnen opstellen. Aan de bevoegde gezagen is een dringende aanbeveling gedaan de notitie Project afstemming bevel/kostenverhaal Wbb om te zetten in eigen beleid

Aansprakelijkheid

Algemeen

De eigenaar van de vervuilde grond is meestal aansprakelijk voor de kosten van onderzoek en sanering, maar er geldt geen “algemene” saneringsplicht. Als iemand een vervuild terrein heeft, kan deze de vervuiler aanspreken voor de saneringskosten. Ten minste als bekend is wie de vervuiler was en deze nog leeft.

Een paar jaartallen zijn belangrijk als het gaat om te bepalen of een eigenaar aansprakelijk is:

- bij aankoop vóór 1975 is een eigenaar meestal niet aansprakelijk;
- bij aankoop tussen 1975 en 1983 is de eigenaar aansprakelijk als deze van de verontreiniging had kunnen weten;
- bij aankoop tussen 1983 en 1990 is de eigenaar ook alleen aansprakelijk als deze van de verontreiniging had kunnen weten. Maar er wordt nu wél eerder van uitgegaan dat de eigenaar het had kunnen weten;

- bij aankoop tussen 1990 en 1993 is een eigenaar in beginsel aansprakelijk met uitzondering van een bewoner of een “kleine zelfstandige”;
 - bij aankoop na 1993 is een eigenaar in beginsel aansprakelijk.
- Voor “professionele” kopers gelden strengere normen.

Het vorenstaande is een algemene weergave van zaken. In concrete gevallen zal het steeds van de specifieke omstandigheden afhangen of iemand aansprakelijk is. Verder is het zo dat ook bij (ver)koop van een vervuild terrein de verontreiniging een rol speelt. Daarover moeten tussen de koper en verkoper afspraken worden gemaakt.

Bedrijfsterreinen

Voor in gebruik zijnde bedrijfsterreinen geldt een wettelijke saneringsplicht voor eigenaren en/of erfpachters. Deze plicht geldt indien een beschikking is genomen waaruit blijkt dat er sprake is van een ernstig geval van verontreiniging dat met spoed moet worden gesaneerd en de bron zich bevindt op het perceel. Ondernemers die niet zelf met risicovolle stoffen hebben gewerkt kunnen met bodemverontreiniging te maken krijgen, bijvoorbeeld wanneer er voor het bedrijf grond is aangekocht dat door een ander is verontreinigd. De kosten kunnen dan wel verhaald worden op de vervuiler, ten minste als bekend is wie het was en deze nog leeft. Soms is de vervuiling van lang geleden. Is het vervuilen vóór 1975 gebeurd, dan is het meestal niet meer mogelijk de vervuiler hierop aan te spreken. Landbouwbedrijven zijn uitgezonderd van de saneringsplicht bedrijfsterreinen.

Bewoners

Bij de aankoop van een woning op vervuilde grond wordt de koper in beginsel schuldig eigenaar. Dit betekent dat deze, volgens de Wbb, voor eventuele onderzoeken en sanering van de verontreiniging kan worden aangesproken. Landelijk is afgesproken een terughoudend beleid over aansprakelijkheid van bewoners voor bodemverontreiniging te voeren.

De nieuwe eigenaar wordt door het bevoegd gezag niet verplicht tot het doen van een onderzoek en sanering als deze aan de volgende voorwaarden voldoet:

- op het moment van verwerven van het perceel rust op dat perceel de bestemming “wonen” en
- de woning is gekocht voor eigen bewoning en
- er is voor de woning een redelijke koopprijs betaald, wat betekent dat hierbij geen rekening is gehouden met de verontreiniging en
- het perceel is niet verontreinigd door een aan de woonfunctie gerelateerde verontreiniging zoals een lekkende huisbrandolietank en
- de nieuwe eigenaar is niet betrokken geweest bij het ontstaan van de verontreiniging.

Dit betekent niet dat het bevoegd gezag zich hiermee verplicht tot het doen van onderzoek en sanering in deze gevallen. Per geval zal bekeken worden wat de bijdrage van het bevoegd gezag kan zijn. Dit zal afhangen van de spoed en het maatschappelijke belang van het geval van bodemverontreiniging.

Drents beleid

Wij sluiten aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen.

Kostenverhaal

Wij nemen de notitie Project afstemming bevel/kostenverhaal Wbb over als eigen beleid. Op enkele onderdelen hebben wij deze aangevuld.

Bewoners

Bij bewoners en erfgenamen zijn wij terughoudend met de inzet van kostenverhaal achteraf om stagnatie op de woningmarkt te voorkomen (net als met het geven van bevelen). Ook hier volgen wij het Beleid betreffende kostenverhaal van VROM (Staats-courant nummer 90 van april 2007). Hierbij moet het gaan om bewoners die voldoen aan de voorwaarden, genoemd onder landelijk beleid van dit hoofdstuk onder bewoners.

Bewoners van percelen met een bodemverontreiniging hebben niet het recht om van ons een sanering te verlangen. Wanneer partijen onderling een financiële regeling hebben getroffen voor een sanering zullen wij, wanneer wij ook partij worden in een sanering, deze middelen claimen voor zover er door ons kosten zijn gemaakt.

Wanneer de woning bij de vorige eigenaar een bedrijf was is kostenverhaal door de overheid wel mogelijk. Moet er in het kader van een bouwvergunning voor aanbouw gesaneerd worden, dan is men zelf verantwoordelijk voor de sanering.

Erfenissen/schenken

Verder vinden wij dat erfenissen/schenken niet moeten leiden tot verwerpen daarvan omdat er een bodemverontreiniging aanwezig is. Van erfgenamen/begunstigden kunnen wij een financiële inspanning tot ter grootte van de ongerechtvaardigde verrijking vragen. Per geval vindt een onderhandeling plaats waarbij ruimte wordt gegeven aan de opvatting dat een erfenis aantrekkelijk moet zijn om te aanvaarden in plaats van deze te verwerpen.

Voorwaarde hierbij is wel dat de erfgenaam niet (mede)veroorzaker is, geen duurzame rechtsbetrekking met de veroorzaker heeft gehad, dan wel onvoldoende schadebeperkende maatregelen heeft getroffen.

Bevelsbeleid

De Wbb geeft ons de mogelijkheid om veroorzakers, bedrijfsmatige gebruikers en eigenaren of erfpachters door een bevel te dwingen bodemonderzoek en eventueel saneringen uit te voeren. Ons doel is om de partijen te bewegen tot sanering van de locatie. Uitgangspunt is dat wij dat bereiken op basis van overleg, waarbij wij ons in eerste instantie richten tot de veroorzaker/eigenaar. Deze bevoegdheid ontleen wij aan het juridische instrumentarium en de saneringsplicht van de Wbb. Bij het overleg verplaatsen wij ons zo goed mogelijk in de probleemhebbers, om van daaruit de oplossingen te bereiken. Deze oplossingen kunnen ook in de financiële sfeer liggen, zoals subsidie in het kader van de Bedrijvenregeling (zie hoofdstuk 9) en de Regeling stimulering bodemsanering particulieren (zie hoofdstuk 10). Verder is het vaak zo dat bodemverontreiniging zich uitstrekt tot percelen van aangrenzende eigenaren en dat sanering slechts zinvol is als de buurman ook saneert. In dat geval bevorderen wij het overleg met de overige grondeigenaren om in clusterverband tot bodemsanering te komen, al dan niet met onze financiële medewerking in het kader van de Wbb.

Lukt het niet om partijen tot saneren te krijgen via het overleg, dan gebruiken wij de dwangmiddelen die wij tot onze beschikking hebben.

In bijlage 6 is aangegeven hoe wij de notitie Project afstemming bevel/kostenverhaal Wbb hebben geïntegreerd in ons bevelsbeleid. In het kort komt het erop neer dat:

- wij niet schromen om het bevelsinstrumentarium in te zetten;
- de inzet van bevelen voor ons een uiterst middel is; door goede communicatie wordt eerst geprobeerd anderen te bewegen op vrijwillige basis bodemonderzoek en sanering te laten uitvoeren;
- wij de veroorzaker in eerste instantie aanspreken;
- wij het principe de vervuiler betaalt zoveel mogelijk hanteren;
- wij een terughoudend beleid voeren over aansprakelijkheid van particulieren;

- bij erfenissen/schenken het principe geldt dat wij willen zorgen dat men niet financieel wordt benadeeld;
 - wij bij ongerechtvaardigde verrijking overgaan tot kostenverhaal.
- Uitvoering van vorengenoemde gebeurt in samenspraak met Handhaving.

9 Bedrijvenregeling, cofinanciering en draagkrachtregeling

Landelijk beleid

Vanaf 1 januari 2006 zijn eigenaren en erfpachters van bedrijfsterreinen verplicht hun terrein te saneren. Deze plicht treedt in werking als door het bevoegd gezag (provincie of gemeente) is vastgesteld dat er voor 2030 moet worden gesaneerd. Vervuilde terreinen die een groot risico voor hun omgeving vormen moeten voor 2015 zijn aangepakt.

Voor de aanpak van ernstige bodemverontreiniging op bedrijfsterreinen wordt subsidie gegeven. Er zijn 3 subsidieregelingen ontworpen. Deze zijn:

1. Bedrijvenregeling;
2. Co-financieringsregeling;
3. Draagkrachtregeling.

De verschillende regelingen zijn niet stapelbaar. Dat betekent dat voor ieder bedrijfsterrein moet worden bepaald van welke regeling gebruik wordt gemaakt.

De bedrijvenregeling is primair bedoeld voor verontreiniging veroorzaakt voor 1975. De aanmelding voor de Bedrijvenregeling moet voor 1 januari 2008 zijn gedaan.

De co-financieringsregeling is bedoeld voor verontreinigde locaties die niet onder de Bedrijvenregeling vallen. Meestal gaat het dan om locaties waar de verontreiniging is veroorzaakt tussen 1975 en 1987.

De draagkrachtregeling is bedoeld voor bedrijven die ondanks de subsidie de bodemsanering niet kunnen betalen.

Hierna wordt nader ingegaan op de voorwaarden van de verschillende regelingen.

Bedrijvenregeling

Om in aanmerking te komen voor de bedrijvenregeling geldt een aantal voorwaarden. De belangrijkste zijn:

1. het geval van ernstige verontreiniging moet zijn veroorzaakt vóór 1975, althans alleen voor dat deel wordt subsidie verleend. Dus wanneer een geval is ontstaan voor en na 1975, wordt het deel van na 1975 niet gesubsidieerd;
2. de subsidie is alleen bedoeld voor verontreinigde bedrijfsterreinen. Na sanering moet de locatie ten minste 5 jaar de bestemming bedrijfsterrein houden. Wijzigen van de gebruiksfunctie binnen deze periode leidt tot inhouding/terugvoering van (een deel van) de subsidie;
3. de aanvrager moet eigenaar of erfpachter zijn van het bedrijfsterrein;
4. de sanering wordt op tijd uitgevoerd volgens een saneringsplan waarmee het bevoegd gezag heeft ingestemd;
5. de bodemverontreiniging moet aangemerkt zijn als een ernstig en spoedeisend geval. Wanneer het geval niet spoedeisend is maar de sanering is nodig wegens bouwactiviteiten, dan is dat ook akkoord;
6. het bedrijfsterrein moet voor 1 januari 1995 verworven zijn;
7. de subsidie moet van tevoren worden aangevraagd;
8. gedeputeerde staten moeten kunnen instemmen met de kostenraming;
9. er mogen geen andere overheidsbijdragen verleend zijn;
10. de aanvrager moet de aanmelding voor 1 januari 2008 hebben gedaan. Als hij na die datum wil saneren en subsidie wenst, moet hij dat dus voor die datum hebben gemeld. Melden is niet hetzelfde als aanvragen. Wie zich meldt voor 2008, kan na 2008 subsidie aanvragen;

11. de aanvrager moet achteraf kunnen aantonen aan de hand van 2 of 3 offertes dat is gekozen voor de goedkoopste aannemer.

De subsidie varieert van 15% tot 60% van de subsidiabele saneringskosten. MKB's krijgen 10% extra. Veroorzakers krijgen minder subsidie dan niet-veroorzakers. Wanneer niet-veroorzakers wisten van de bodemverontreiniging toen zij het bedrijfsterrein kochten, wordt daarmee rekening gehouden. Subsidie is alleen mogelijk voor de saneringskosten, niet voor onderzoekskosten. Samen met de fiscale regelingen en faciliteiten op het gebied van bodemsanering is het mogelijk dat het kostenplaatje er heel wat gunstiger uit komt te zien dan dat aanvankelijk lijkt.

Aanmelden voor de bedrijvenregeling na 2008 kan als aannemelijk kan worden gemaakt dat door bijzondere omstandigheden aanmelding voor 1 januari 2008 niet mogelijk was. De aanmelding kan bij het bevoegd gezag en bij de Stichting Bodemcentrum plaatsvinden. Het Bodemcentrum is in december 2006 opgericht door de koepelorganisaties VNO-NCW en MKB Nederland en door de brancheorganisaties BOVAG, NETEX, Koninklijke Metaalunie en FME-CWM. Het Bodemcentrum werkt primair voor alle (MKB-)bedrijven in Nederland. Voor informatie over het Bodemcentrum wordt verwezen naar www.bodemcentrum.nl.

Cofinanciering

Bedrijven met een verontreiniging ontstaan na 1975 en vóór 1987 komen niet in aanmerking voor de bedrijvenregeling. Als stimulering voor het saneren van de bodem is voor deze bedrijven de cofinancieringsregeling ontworpen.

Om voor cofinanciering in aanmerking te komen moeten bedrijven aan een aantal voorwaarden voldoen.

De belangrijkste voorwaarden zijn:

1. het geval van ernstige verontreiniging moet zijn veroorzaakt vóór 1987, althans alleen voor dat deel wordt subsidie verleend;
2. de subsidie is alleen bedoeld voor verontreinigde bedrijfsterreinen. Na sanering moet de locatie ten minste 5 jaar de bestemming bedrijfsterrein houden. Wijzigen van de bestemming binnen deze periode leidt tot inhouding/terugvordering van (een deel van) de subsidie;
3. de aanvrager moet eigenaar of erfpachter zijn van het bedrijfsterrein;
4. de sanering wordt op tijd uitgevoerd volgens een saneringsplan waarmee de provincie heeft ingestemd;
5. de bodemverontreiniging moet aangemerkt zijn als een ernstig en spoedeisend geval. Wanneer het geval niet spoedeisend is maar de sanering is nodig wegens bouwactiviteiten, is dat ook akkoord. Daarnaast moet sprake zijn van een of meerdere van de volgende situaties:
 - a. de verontreiniging heeft een zodanig effect op de directe omgeving dat de gewenste ontwikkelingen in de omgeving beperkt zijn of worden geremd;
 - b. de sanering maakt deel uit van een kwaliteitsverbetering van de omgeving van het bedrijfsterrein;
 - c. er is sprake van een grondwaterverontreiniging die zich uitstrekt buiten het terrein zelf;
6. het bedrijfsterrein moet voor 1 januari 1995 verworven zijn;
7. de subsidie moet van tevoren worden aangevraagd;
8. gedeputeerde staten moeten instemmen met het subsidieverzoek c.q. een positief advies geven;
9. er mogen geen andere overheidsbijdragen verleend zijn;
10. de aanvrager moet achteraf kunnen aantonen aan de hand van 2 of 3 offertes dat is gekozen voor de goedkoopste aannemer.

De subsidie bedraagt maximaal 25% (MKB + 10%) van de subsidiabele saneringskosten met een bovengrens van € 200.000,- per bedrijf. Aanmelden voor cofinanciering kan bij het bevoegd gezag en bij de Stichting Bodemcentrum. Voor cofinanciering geldt vooralsnog geen aanmeldingstermijn.

Draagkrachtregeling

De draagkrachtregeling is ingesteld om zoveel mogelijk te voorkomen dat gezonde bedrijven failliet gaan als gevolg van een verplichte bodemsanering. Het bevoegd gezag kan de uitvoering van de sanering overnemen als de levensvatbaarheid van het bedrijf in gevaar komt als gevolg van een sanering. De eigenaar of erfpachter vergoedt dan een naar draagkracht te bepalen bedrag. Als voorwaarde geldt dat het bevoegd gezag moet hebben bepaald dat er sprake is van een geval van ernstige verontreiniging dat spoedig moet worden gesaneerd.

In de draagkrachtregeling worden 2 situaties onderscheiden:

1. de verontreiniging is veroorzaakt voor 1975 of de verontreiniging is na 1975 veroorzaakt maar de eigenaar of erfpachter is niet aansprakelijk voor de verontreiniging;
2. de verontreiniging is veroorzaakt na 1975 en de eigenaar of erfpachter is wel aansprakelijk.

In de eerste situatie wordt een minimale bijdrage van de eigenaar of erfpachter gevraagd.

Deze bijdrage bedraagt: de waardestijging van het terrein door de sanering minus 15% van de saneringskosten.

In de tweede situatie geldt naast dezelfde minimale bijdrage dat de overheidsbijdrage maximaal € 200.000,- mag bedragen.

Een verzoek om voor de draagkrachtregeling in aanmerking te komen wordt gericht aan het bevoegd gezag. Om de draagkracht van een bedrijf vast te stellen, voert de adviesorganisatie IMK Intermediair een draagkrachttoets uit.

Drents beleid

Wij sluiten aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen.

Bedrijvenregeling

Voorwaarde 5 vullen wij aan met het volgende: een bedrijf dat zelf een ernstig geval van bodemverontreiniging, waarvoor spoedig sanering niet noodzakelijk is, wil saneren beschouwen wij als maatschappelijk urgent. Dit betekent dat het bedrijf, indien ook wordt voldaan aan de overige voorwaarden, in aanmerking kan komen voor subsidie. Hiermee willen wij bereiken dat alle ernstige gevallen voor 2030 zijn gesaneerd of beheerd.

10 Stimulering bodemsanering particulieren

Landelijk beleid

Hiervoor is geen landelijk beleid ontwikkeld.

Drents beleid

De aanpak van bodemverontreiniging bij particulieren willen wij stimuleren om zo te komen tot de tot sanering van de gevallen van ernstige bodemverontreiniging vóór 2030. Voor de aanpak van bedrijfsterreinen kennen wij de bedrijvenregeling (zie hoofdstuk 9). Locaties die niet zijn aangemerkt als bedrijfsterrein maar alleen worden gebruikt voor wonen vallen hier niet onder. Ook bewoners kunnen te maken krijgen met ernstige bodemverontreiniging. Op deze locaties kan er sprake zijn van een geval van ernstige verontreiniging waar derden geen belangen hebben om de sanering mede te financieren, door het ontbreken van dynamiek. Verder kan de bodemverontreiniging problemen opleveren bij onder andere verkoop, erfenissen, schenkingen en bouwactiviteiten.

Wij willen de uitvoering van sanering bij particulieren die een geval van ernstige bodemverontreiniging hebben faciliteren. Van de particulier wordt dan een bijdrage verlangd in de saneringskosten. De provincie voert in principe de sanering uit en neemt de risico's van mee- en tegenvallers.

De aanvragen worden in volgorde van binnenkomst beoordeeld en eventueel toegekend tot het moment waarop het jaarlijkse plafond van € 600.000,-- is bereikt.

Om de provincie de uitvoering van de sanering over te laten nemen dient door de aanvrager te worden voldaan aan de volgende voorwaarden.

Particulieren

1. Deze regeling is van toepassing op de eigenaar van een onroerend goed die tevens is aan te merken als bewoner van het desbetreffende onroerend goed of op een erfgenaam van een onroerend goed. Deze laatste hoeft niet de bewoner van het betreffende onroerend goed te zijn. Eigenaar/bewoner en erflater moeten kunnen worden aangemerkt als particulier. Om als particulier te worden aangemerkt moet cumulatief worden voldaan aan de volgende voorwaarden:
 - de rechtsvoorganger van de bewoner moet zelf ook bewoner zijn (geweest);
 - de woning is bestemd om te worden gebruikt voor bewoning door de bewoners zelf;
 - de bewoner moet een redelijke marktconforme prijs hebben betaald voor de woning;
 - het mag niet gaan om een perceelsgerelateerde verontreiniging zoals een verontreiniging van huisbrandolietank.

Geval van bodemverontreiniging

2. Het geval van bodemverontreiniging moet volgens de Wbb kunnen worden aangemerkt als een geval van ernstige bodemverontreiniging en moet betrekking hebben op een verontreiniging van de landbodem.

Onderzoeksrapport

3. De aanvrager (eigenaar/bewoner of erfgenaam) dient in het bezit te zijn van een onderzoeksrapport waaruit de ernst, omvang (contourlijnen van de S- en I-waarde voor grond en

grondwater) en spoedeisendheid kan worden vastgesteld. Veelal zal dit een (nader) bodem-onderzoek zijn. Een (uitgebreid) oriënterend onderzoek kan ook voldoende zijn als hieruit ernst, omvang en spoedeisendheid vastgesteld kan worden.

Eigenaar/bewoner

- 4a. Als de aanvrager kan worden aangemerkt als eigenaar/bewoner dan komt het geval van bodemverontreiniging alleen voor sanering door de provincie Drenthe in aanmerking als de eigenaar/bewoner:
 - de verontreiniging niet heeft veroorzaakt, of
 - de verontreiniging wel heeft veroorzaakt maar het veroorzaken dateert van vóór 1975.
- b. De eigenaar/bewoner is verplicht om als eigen bijdrage aan de provincie Drenthe te betalen een bedrag van:
 - € 5.000,-- als de datum van verkrijging van het onroerend goed is gelegen voor 1 januari 1987;
 - € 5.000,-- verhoogd met € 2.000,-- oplopend voor ieder jaar daarna waarin het onroerend goed is verkregen als de datum van verkrijging van het onroerend goed is gelegen na 1 januari 1987. Hiervoor geldt een maximum van € 45.000,--.
- c. De eigenaar/bewoner mag de kosten voor het bodemonderzoek als bedoeld in artikel 3 in mindering brengen op de onder b genoemde eigen bijdrage indien en voor zover het bedrag is gelegen boven € 15.000,--.

Erfgenaam

- 5a. Als de aanvrager kan worden aangemerkt als erfgenaam, dan komt het geval van bodemverontreiniging voor sanering door de provincie Drenthe in aanmerking.
- b. De erfgenaam is verplicht om als eigen bijdrage aan de provincie Drenthe te betalen een bedrag:
 - ter grootte van 75% van de kosten van de sanering (inclusief de kosten van het onderzoek) als de verontreiniging is veroorzaakt door de erflater na 1975. Voor deze eigen bijdrage geldt een maximum van 75% van de waarde (= taxatiewaarde na sanering) van het onroerend goed;
 - ter grootte van 50% van de kosten van de sanering (inclusief de kosten van het onderzoek) als de verontreiniging is veroorzaakt vóór 1975 of als de verontreiniging is ontstaan na 1975 en de erflater deze verontreiniging niet heeft veroorzaakt. Voor deze eigen bijdrage geldt een maximum van 50% van de waarde (= taxatiewaarde na sanering) van het onroerend goed.

11 Afstemming met andere beleidsterreinen

Bij de uitvoering van activiteiten anders dan bodemsanering kan de initiatiefnemer toch te maken krijgen met de Wbb.

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de relatie tussen de Wbb en een aantal andere wetten, besluiten en beleidsvelden. Het is van belang in deze situaties tijdig in contact te treden met het bevoegd gezag Wbb.

11.1 Afstemming met het Besluit en de Regeling bodemkwaliteit

Landelijk beleid

Het Besluit bodemkwaliteit streeft naar duurzaam bodembeheer. Dat wil zeggen: een balans tussen bescherming van de bodemkwaliteit voor mens en milieu en ruimte voor het gebruiken van de bodem voor maatschappelijke ontwikkelingen, zoals woningbouw of aanleg van wegen. In het Besluit bodemkwaliteit worden de doelstellingen van het bodembeleid voor het gebruik van bouwstoffen, grond en baggerspecie juridisch vormgegeven.

Bij het Besluit bodemkwaliteit hoort de Regeling bodemkwaliteit. De Regeling geeft een technische invulling aan de hoofdregels van het Besluit en uitleg over de uitvoering. In de Regeling staan onder andere de normen, de wijze waarop de kwaliteit van grond en baggerspecie kan worden bepaald en hoe aan de normen moet worden voldaan. Het Besluit en de Regeling zijn niet los van elkaar te gebruiken.

In de handreiking voor het Besluit bodemkwaliteit is een vertaling gegeven van het Besluit naar de betekenis voor de uitvoeringspraktijk.

Afstemming met saneringsregeling Wbb

Bij de sanering van een geval van bodemverontreiniging is het niet alleen van belang te weten wanneer de saneringsdoelstelling is bereikt, maar ook om te weten waar het geval als zodanig ophoudt.

In het kader van het generieke beleid zal dit de actuele kwaliteit van de bodem zijn. Deze kwaliteit wordt veelal beschreven in een bodemkwaliteitskaart. Wanneer het bevoegd gezag Wbb hiermee heeft ingestemd, kan deze kaart ook gebruikt worden om de terugsaneerwaarde te bepalen. Wanneer deze kaart (nog) niet aanwezig is, zal voor het bepalen van de gevalsgrens de Achtergrondwaarde 2000 gelden of de actuele kwaliteit zal op gevalsniveau beschreven moeten worden. Dit zal moeten gebeuren in het saneringsplan.

Het bevoegd gezag heeft echter een eigen motiveringsplicht bij het vaststellen van de saneringsdoelstelling. Dit betekent dat er omstandigheden kunnen zijn dat de saneringsdoelstelling afwijkt van de generieke dan wel gebiedsspecifieke waarden die op grond van het Besluit bodemkwaliteit zijn vastgesteld.

Drents beleid

Wij sluiten aan bij het landelijke beleid.

11.2 Bodemverontreiniging en de Woningwet

Landelijk beleid

Juridisch kader

Het saneringscriterium op basis van artikel 37 Wbb werkt door in de aanhoudingsplicht die bij bouw aanvragen op grond van de Woningwet (artikel 52a) kan bestaan. De aanvraag voor een bouwvergunning moet worden aangehouden als er een redelijk vermoeden bestaat of blijkt dat de bodem ter plaatse van het te bouwen bouwwerk zodanig is verontreinigd dat er een geval van ernstige bodemverontreiniging bestaat. Dit beoordeelt het gemeentebestuur. Een noodzaak tot saneren wordt door de Woningwet en de daarop gebaseerde Bouwverordening ingegeven om te voorkomen dat er gezondheidsrisico's voor toekomstige gebruikers ontstaan en ook om te voorkomen dat er kapitaalvernietiging ontstaat wanneer een nieuw gebouw moet worden gesloopt voor bodemsanering. Als de gemeente niet binnen 2 weken besluit tot aanhouding van de vergunningaanvraag en uit een onderzoeksrapport blijkt dat de bodem (mogelijk) ernstig is verontreinigd, wordt de aanvraag van rechtswege aangehouden.

De aanhouding duurt totdat het bevoegd gezag met een saneringsplan artikel 39 Wbb heeft ingestemd dan wel heeft vastgesteld op grond van artikel 29 juncto artikel 37 Wbb dat er geen sprake is van een geval van ernstige verontreiniging waarvoor spoedig sanering noodzakelijk is. In geval van een melding als bedoeld in artikel 28 juncto artikel 39b Wbb duurt de aanhouding totdat is gebleken dat de melding overeenkomstig de bij of krachtens die wet gestelde eisen is gedaan. De aanhouding duurt 5 weken. Dit voor zover de initiatiefnemer een mededeling heeft ontvangen dat de melding in overeenstemming is met het BUS en de regeling. Dat betekent dat de duur van de aanhoudingsplicht is gekoppeld aan het moment waarop gebleken is dat de BUS-melding volgens de eisen van artikel 39b Wbb is gedaan. Als het bevoegd gezag eerder tot de conclusie komt dat de melding voldoet aan de eisen van besluit en regeling, kan de duur uiteraard ook korter zijn.

Drents beleid en toelichting

In Drenthe sluiten wij aan bij het landelijke beleid.

11.3 Wbb in relatie tot de Wm

Landelijk beleid

De Wet milieubeheer

De Wm is in maart 1993 in werking getreden. Deze wet regelt de milieubescherpende maatregelen die nodig zijn om te voorkomen dat bedrijfsmatige handelingen in inrichtingen nadelige gevolgen voor het milieu kunnen hebben. De belangrijkste instrumenten van de Wm zijn algemene maatregelen van bestuur en vergunningen. Preventieve bodembescherming is wettelijk verplicht (zie zorgplichtbeginsel in de Wm en Wbb).

Het preventieve bodembeschermingsbeleid voor inrichtingen is vastgelegd in de NRB. Uitgangspunt van de NRB is dat door een samenspel van voorzieningen en beheersmaatregelen een verwaarloosbaar bodemrisico moet worden gerealiseerd. Op grond van artikel 5a.1, tweede lid, van het Inrichtingen- en vergunningenbesluit milieubeheer moet bij vergunningverlening beoordeeld worden of de BBT worden toegepast. De NRB is inmiddels bij ministeriële

regeling aangewezen als BBT-document. Dit betekent dat aanvragen voor milieuvergunningen in alle gevallen getoetst worden aan de NRB.

Bodembelastingonderzoek

Het preventieve bodembeschermingsbeleid gaat ervan uit dat (zelfs) een verwaarloosbaar bodemrisico nooit volledig uitsluit dat een belasting van de bodem optreedt. Om die reden is altijd bodembelastingonderzoek noodzakelijk. Het bodembelastingonderzoek richt zich op de afzonderlijke activiteiten en de daar gebruikte stoffen.

Bodembelastingonderzoek bestaat uit het vastleggen van de nulsituatie bodemkwaliteit voorafgaand aan, of zo spoedig mogelijk na, de start van de desbetreffende activiteit(en) en een vergelijkbaar eindsituatiebodemonderzoek na het beëindigen van de desbetreffende activiteit.

Het nulsituatieonderzoek moet ten minste duidelijkheid verstrekken over:

- de locatie van bemonsteringspunten, rekening houdend met de mobiliteit van de gebruikte stoffen en de lokale grondwaterstroming;
- de wijze waarop de desbetreffende stoffen moeten worden gedetecteerd, bemonsterd en geanalyseerd;
- de bodemkwaliteit ter plaatse van bemonsteringslocaties.

De door middel van nulsituatieonderzoek vastgelegde bodemkwaliteit geldt als uitgangspunt bij de beoordeling of ten gevolge van de desbetreffende activiteiten bodembelasting heeft plaatsgevonden en of bodemherstel nodig is. Aanvullend onderzoek moet zo nodig uitgevoerd worden om de aangetroffen verontreiniging zodanig af te perken dat er een goed referentiekader ontstaat voor mogelijke nieuwe verontreiniging bij de potentieel bodembedreigende activiteiten van het bedrijf. Dit kan alleen binnen de terreingrenzen afgedwongen worden voor zover dat van belang is voor de toekomstige bedrijfsactiviteiten.

Uitvoering nul- en eindsituatieonderzoek

Voor de uitvoering van het nul- en eindsituatieonderzoek zijn landelijk vastgestelde en geaccepteerde protocollen beschikbaar. In nieuwe vergunningen wordt voor uit te voeren onderzoeken het NEN 5740-protocol gehanteerd.

Indien in het verleden onderzoeken hebben plaatsgevonden op basis van (thans) verouderde protocollen, kunnen deze onder voorwaarden als nulsituatie worden geaccepteerd. Dit moet per geval beoordeeld worden. Indien noodzakelijk kunnen aanvullende eisen vastgesteld en opgenomen worden in de vergunning. In de vergunning kan worden vastgelegd dat het nulsituatieonderzoek deel uitmaakt van de vergunning.

(Gedeeltelijke) bedrijfsbeëindiging

Bij beëindiging van een bodembedreigende activiteit waarvoor een vergunning is verleend moet ter vaststelling van de kwaliteit een eindsituatieonderzoek worden verricht. Een eindsituatieonderzoek is alleen noodzakelijk als ook een nulsituatie-onderzoek is verricht.

Naast de verplichting tot het uitvoeren van een eindsituatieonderzoek kan op grond van artikel 8.16, onder c, Wm in de vergunning expliciet vastgelegd worden dat voorschriften die betrekking hebben op het nulsituatieonderzoek en het herstellen van de bodemkwaliteit ook van kracht blijven nadat de vergunning haar geldigheid heeft verloren.

Drents beleid en toelichting

In Drenthe sluiten wij aan bij het geschetste landelijke beleid. Daarnaast geldt het uitgangspunt dat bij een verhoging van de gemeten concentratie in de eindsituatie ten opzichte van de gemeten concentratie in de nulsituatie de vergunninghouder het verschil dient te verwijderen. Hiermee wordt voorkomen dat normen opgevolgd gaan worden.

Verder wordt in milieuvergunningen expliciet vastgelegd dat:

- nulsituatieonderzoeken naar de kwaliteit van de bodem deel uitmaken van de vergunning;
- voorschriften die betrekking hebben op het eindonderzoek en het herstel van de bodemkwaliteit ook nadat de vergunning haar geldigheid heeft verloren nog gedurende ten minste 3 jaar van kracht blijven.

11.4 Wbb in relatie met de WRO

Landelijk beleid

Bodemverontreiniging kan invloed hebben op de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan. Bodemonderzoek moet worden uitgevoerd om te toetsen of de bodem geschikt is voor de gewenste ontwikkeling en om na te gaan of eventueel aanwezige bodemverontreiniging de (financiële) haalbaarheid van het plan niet in de weg staat.

De bodemkwaliteit moet worden onderzocht volgens de onderzoeksnorm NEN 5740, inclusief de NVN 5725, en afhankelijk van de uitkomsten van het vooronderzoek, de NEN 5707. Het bodemonderzoek mag in het algemeen niet ouder zijn dan 5 jaar (zie ook hoofdstuk 2). Geen bodemonderzoek is nodig als er sprake is van een lichte bouwvergunning en/of als in het kader van de Bouwverordening vrijstelling van onderzoek wordt verleend.

Als er sprake is van een geval van ernstige bodemverontreiniging, kan het zijn dat de bodem moet worden gesaneerd voordat de bestemming kan worden gerealiseerd. Hiervoor moet de initiatiefnemer de kosten ramen (bij voorkeur op basis van een saneringsplan). De saneringskosten moeten in de exploitatieopzet van het bestemmingsplan verwerkt worden.

Drents beleid

In Drenthe sluiten wij aan bij het landelijke beleid.

11.5 Onttrekkingen en bodemverontreiniging

Landelijk beleid

Als een initiatiefnemer een onttrekking toepast om civieltechnische redenen, bijvoorbeeld om een kelder te bouwen of een riool aan te leggen, kan deze geconfronteerd worden met bodemverontreiniging.

In artikel 28 Wbb staat dat degene die voornemens is de bodem te saneren dan wel handelingen te verrichten ten gevolge waarvan de verontreiniging van de bodem wordt verminderd of verplaatst, van dat voornemen melding doet bij het bevoegd gezag Wbb.

In artikel 39 staat dat als het voornemen bestaat de bodem te saneren, de resultaten van een saneringsonderzoek en van een saneringsplan moeten worden ingediend. Landelijk is niet ingevuld wat precies wordt verstaan onder “een voornemen de bodem te saneren”. Wel is duidelijk dat onttrekken binnen of nabij een vlek een sanerende werking kan hebben.

Drents beleid en toelichting

In Drenthe sluiten wij aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen.

Meldingsplicht

De onttrekkingen dienen te worden gemeld bij het waterschap. Het is van belang dat een initiatiefnemer inventariseert of er binnen de verwachte beïnvloedingscontour bekende (potentiële) gevallen van ernstige bodemverontreiniging liggen. Ook moet hij bepalen wat de mogelijke invloed is op deze bodemverontreiniging(en).

Blijkt dat er een verontreiniging aangetrokken of verplaatst wordt, dan is hiervoor een melding bij ons op grond van artikel 28 Wbb nodig. Voor de (potentiële) gevallen van ernstige bodemverontreiniging moet een beschikking op het nader onderzoek worden genomen (tenzij dit er al ligt). In bepaalde situaties is het nemen van een beschikking vanwege de beperkte gegevens lastig. Van de initiatiefnemer kan meestal niet verwacht worden dat hij een volledig nader onderzoek uitvoert. Het zal dus voor de nog niet beschikte gevallen meestal een beschikking op een deelonderzoek betreffen.

Is er sprake van substantiële beïnvloeding van de vlek dan is een (deel)Sanerings-plan vereist en de instemming van ons. Daarbij is ook het beleid voor deelsaneringen van toepassing (zie ook hoofdstuk 6). Het saneringsplan zal vooral een beschrijving zijn van de voorgenomen activiteit (inclusief de wijze van afvoer van het onttrokken water), de effecten op de grondwaterverontreiniging, de monitoring die zal plaatsvinden om de optredende beïnvloeding vast te stellen en zo nodig maatregelen om deze tegen te gaan.

Maatregelen bij onacceptabele verplaatsing

Voor de effecten van de verplaatsing wegen mee in de beoordeling of bij een onttrekking maatregelen nodig zijn. Het is niet mogelijk voor alle situaties de onacceptabele effecten in te vullen of te kwantificeren. Wel is een aantal effecten aan te geven waarbij in ieder geval maatregelen nodig zijn:

- de verplaatsing van de verontreiniging leidt tot onaanvaardbare humane, ecologische of verspreidingsrisico's;
- de verplaatsing van de verontreiniging leidt tot (mogelijke) verspreiding in oppervlaktewater;
- de verplaatsing van de verontreiniging leidt tot voorzienbare schade voor derden. Door de verplaatsing ontstaat een belemmering in het gebruik van een aanwezige onttrekking.

11.6 Bodemverontreiniging en archeologie

Als een initiatiefnemer een archeologische opgraving of een proefsleuvenonderzoek uitvoert (of uit laat voeren), kan deze geconfronteerd worden met bodemverontreiniging. Andersom kan een initiatiefnemer van een bodemsanering geconfronteerd worden met archeologie.

Landelijk beleid

Archeologiebeleid

In 2006 is de Wet op de archeologische monumentenzorg vastgesteld. In deze wet is het doel van het in 1992 gesloten Verdrag van Valletta (Malta) verwerkt: bescherming van het archeologische erfgoed als bron van het Europese gemeenschappelijke geheugen en als middel voor geschiedkundige en wetenschappelijke studie. Om dat doel te bereiken moet de wetgever het archeologische erfgoed vroegtijdig betrekken bij ruimtelijke plannen.

Met de nieuwe Wet op de archeologische monumentenzorg komt de verantwoordelijkheid voor archeologische monumentenzorg in eerste instantie bij de gemeenten te liggen. Bij de vaststelling van een bestemmingsplan dient de gemeente rekening te houden met de in de grond

aanwezige dan wel te verwachten archeologische waarden. Net als bodemverontreiniging kan archeologie invloed hebben op de uitvoerbaarheid van een plan.

Wie is bevoegd gezag voor archeologie?

De gemeente is in de meeste gevallen bevoegd gezag als het om archeologische zaken gaat. Het is de bedoeling dat gemeenten, voor zover zij dit nog niet hebben, een eigen archeologiebeleid opzetten. Bij locaties buiten de bebouwde kom heeft de provincie een adviesfunctie. Soms is het Rijk of de provincie bevoegd gezag. Het gaat hierbij onder andere om vergunningen voor ontgrondingen, rijks- en provinciale wegen en vergunningen op het gebied van beschermde archeologische monumenten die voorkomen op de Monumentenlijst van het Rijk.

Drents beleid en toelichting

In Drenthe sluiten wij aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen. Het Drents archeologiebeleid is opgenomen in het POP II. Voor de provincie Drenthe zijn een archeologische monumentenkaarten opgesteld, een kaart met bekende archeologische waarden en een kaart met verwachte waarden. Daarnaast is de Drentse Monumentenverordening van toepassing voor financiering van beheer en onderhoud. Controle op de financieringsvereisten wordt door ons uitgevoerd.

Bodemonderzoek en saneringsplan

In de praktijk vindt afstemming tussen sanering en archeologie vaak niet of te laat plaats. Hierdoor kan een (mogelijke) archeologische vindplaats onbedoeld verloren gaan of een sanering/ruimtelijk plan stagneren. Wij eisen in ieder saneringsplan en zeker bij sanering in oude stadskernen een archeologieparagraaf op te nemen waaruit blijkt dat rekening is gehouden met mogelijke archeologische waarden op de saneringslocatie.

Uitgangspunt is het archeologische erfgoed op de vindplaats zelf te behouden. Bij voorgenomen saneringen in een gebied met middelhoge tot hoge verwachtingen dient de initiatiefnemer door middel van vooronderzoek na te gaan of, en waar, zich archeologische waarden in de bodem bevinden.

Bij gebieden met een lage verwachtingswaarde dient nagegaan te worden of er (potentieel) belangrijke vondsten bekend zijn (in ARCHIS, de archeologische database van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek). Op basis van de uitkomst van een dergelijk bureauonderzoek kan geadviseerd worden een karterend onderzoek uit te laten voeren.

Archeologisch onderzoek

Het verdient aanbeveling voorafgaand aan archeologisch onderzoek ook de mogelijke aanwezigheid van bodemverontreiniging te onderzoeken.

12 Procedure

Landelijk beleid

Op het aanvragen en nemen van diverse beschikkingen volgens de Wbb is de Awb van toepassing. De Wbb bepaalt zelf voor diverse te nemen beschikkingen de termijn waarbinnen het beschikking moet worden genomen.

Aanvraag

Binnen 15 weken beslist het bevoegd gezag over de ernst en spoed van de sanering en over de instemming met het saneringsplan.

Een beslissing op een nazorgplan dient binnen 6 maanden na ontvangst te worden gegeven.

Daar waar geen beslistermijn in de Wbb wordt gegeven, dient een besluit volgens de Awb binnen een redelijk termijn worden gegeven.

Dit geldt voor het instemmen met een evaluatieverslag. De Wbb geeft aan wanneer het bevoegd gezag zelf nadere regels kan stellen omtrent aanvragen.

Voor de melding volgens BUS geldt geen procedure volgens de Awb maar de procedure genoemd in de Handreiking BUS. Voor de melding dient gebruik te worden gemaakt van het BUS-formulier (www.VROM.nl). Een besluit van het bevoegd gezag op een melding volgens BUS is geen besluit in de zin van de Awb.

Wel wordt de melding volgens BUS binnen 2 weken na ontvangst gepubliceerd in de krant. Er is geen gelegenheid voor het geven van zienswijzen.

Na een sanering volgens het BUS volgt wel een Awb-procedure voor het instemmen met een evaluatieverslag.

Voor een beslissing op een melding BUS geldt dat binnen 5 weken de melder bericht krijgt van het bevoegd gezag of de sanering past binnen het BUS. Betreft de melding een tijdelijke uitplaatsing, dan bericht het bevoegd gezag binnen 5 werkdagen of de melding past binnen het BUS.

Beslistermijn verlengen

Binnen 6 weken na ontvangst van de aanvraag om instemming met het saneringsplan kan het bevoegd gezag besluiten tot verlenging van de beslistermijn. Er geldt een maximale beslistermijn tot 30 weken na ontvangst van de aanvraag.

Opschorten beslistermijn

Het bevoegd gezag kan volgens de Awb de aanvrager de gelegenheid geven om de gegevens aan te vullen indien zij van mening is dat de gegevens onvoldoende zijn voor de beoordeling van de aanvraag. Dit betekent dat de beslistermijn voor het nemen van de beschikking wordt opgeschort. Deze opschorting loopt tot de dag waarop de stukken binnen zijn of de termijn verstreken is. Het opvragen van aanvullende gegevens kan gedurende de hele procedure.

Bezwaar en beroep

Als belanghebbenden het niet eens zijn met de beschikking op een nader onderzoek, saneringsplan, evaluatieverslag of nazorgplan, kunnen zij binnen 6 weken bezwaar maken bij gedeputeerde staten. Na deze bezwarentermijn en behandeling van bezwaar kan beroep ingesteld worden bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Wijziging op saneringsplan

Een wijziging op het saneringsplan dient volgens de Wbb bij het bevoegd gezag te worden gemeld. De reactie van het bevoegd gezag op deze melding is geen besluit volgens de Awb. Dit betekent dat er geen mogelijkheid is voor belanghebbenden om bezwaar en beroep aan te tekenen.

Drents beleid

In Drenthe sluiten wij aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen.

Aanvraag

Voor het aanvragen van de diverse beschikkingen en meldingen volgens de Wbb hebben wij formulieren (met uitzondering van BUS-formulieren) ontwikkeld die moeten worden gebruikt. De meest recente formulieren moeten worden gebruikt en zijn te downloaden (www.drenthe.nl) of bij ons worden aangevraagd. In deze formulieren zijn nadere regels opgenomen die wij volgens de Wbb kunnen stellen.

Voor het nemen van de hiervoor genoemde beschikkingen volgen wij de Awb (hoofdstuk 4, AWB). De ontwerpbeschikking wordt aangekondigd in een advertentie in de krant. De bijbehorende stukken liggen ter inzage bij de gemeente en provincie. Belanghebbenden krijgen de gelegenheid hun zienswijze te geven. Eigenaren van percelen die aangrenzend zijn aan het perceel of de percelen waarop de beschikking van toepassing is, worden door ons ingelicht via een brief. Indien redelijkerwijs te verwachten is dat er geen belanghebbenden zijn of de verontreiniging geeft geen risico voor de volksgezondheid, kunnen wij besluiten om direct over te gaan tot de definitieve beschikking. Dit betekent dat er geen gelegenheid is voor het geven van zienswijze. Er geldt dan wel een bezwaar- en beroepsprocedure.

Dwangsom

Op grond van de Verordening dwangsom bij niet-tijdig beslissen door de provincie Drenthe moeten wij een dwangsom betalen wanneer wij de termijn overschrijden bij het nemen van een besluit over een “beschikking op aanvraag” of een “beslissing op bezwaar”. De verordening geldt niet voor aanvragen die na het verlopen van de termijn van rechtswege worden geweigerd/ gehonoreerd en voor ambtshalve genomen beschikkingen. Dit betekent dat de verordening van toepassing is op de aanvraag over de ernst en spoed van een geval van bodemverontreiniging, instemming evaluatieverslag en aanvraag subsidie Bedrijvenregeling.

Om aanspraak te kunnen maken op een dwangsom moet de aanvrager binnen 6 weken na afloop van de besluitvormingstermijn het bestuursorgaan schriftelijk in gebreke stellen. Wij hebben dan nog 2 weken de tijd om alsnog te beslissen. Gebeurt dit niet, dan bedraagt de dwangsom € 50,-- per dag dat wij in gebreke zijn, met een maximum van € 1.000,-- (bereikt na 20 dagen).

Verlenging beslistermijn saneringsplan

Verlenging van de beslistermijn over de instemming met het saneringsplan passen wij toe in gevallen waar het gaat om ingewikkelde en/of grootschalige projecten.

Wijziging op saneringsplan

Hiervoor verwijzen wij naar paragraaf 7.3 van deze nota.

13 Toezicht en handhaving

Landelijk beleid

Handhaving zorgt dat de wettelijke regels worden nageleefd of dat de overtredingen van de regels worden bestraft. De wetgever heeft daarvoor een aantal instrumenten beschikbaar gesteld. Deze instrumenten zijn te vinden in het bestuursrecht (Wbb, Wm, Awb, Provinciewet en Gemeentewet) en, voor de rechterlijke macht, in het strafrecht (Wetboek van Strafrecht en Wet op de economische delicten).

Om tot bestuursrechtelijke dan wel strafrechtelijke handhaving te komen, is toezicht en opsporing noodzakelijk. Toezicht is het controleren of men volgens de wettelijke voorschriften handelt. Opsporing is het door gericht zoeken vaststellen van strafbare feiten. Om te controleren en/of te constateren dat er sprake is van overtreding van de wettelijke voorschriften, beschikt het bevoegd gezag over toezichthoudende ambtenaren. Voor de strafvervolging zijn er ook algemene en buitengewone opsporingsambtenaren aangesteld. Aan deze ambtenaren zijn wettelijk vastgestelde bevoegdheden toegekend voor het houden van toezicht en de opsporing.

Er is een professionaliseringsslag ingezet om het toezicht en de handhaving van de bodemwetgeving efficiënter vorm te geven. Met deze professionaliseringsslag wordt ingespeeld op een aantal belangrijke ontwikkelingen op het gebied van bodemsanering, zoals de nieuwe Wbb en het BUS. De instemming op evaluatieverslagen en nazorgplannen zijn besloten in de zin van de Awb. Hierdoor wordt handhaving daarop beter mogelijk gemaakt.

Ook het nieuwe Besluit bodemkwaliteit heeft consequenties voor de uitvoering van bodemsaneringen, grondstromen en dus ook op het toezicht en de handhaving ervan. De kwaliteitscriteria voor toezicht en handhaving zijn vastgelegd in het Besluit kwaliteitseisen handhaving milieubeheer. Dit besluit is ook van toepassing op de Wbb. Om de kwaliteit op het gebied van bodemsaneringen te borgen en te uniformeren heeft de SIKB verschillende normen ontwikkeld. Ook zijn normen ontwikkeld voor de uitvoeringstaken van de overheden (SIKB, normbladen 8001 en 8002).

Deze normen en het begrip adequate handhaving van de Wbb zijn vastgelegd in een Handreiking adequate bestuurlijke handhaving Wbb en een Handhavings-/uitvoeringsmethode Wbb.

Drents beleid

In Drenthe sluiten wij aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen.

Handhaving draagt, op basis van richtlijnen en beleid, bij aan het realiseren van een gezonde, veilige en hoogwaardige leefomgeving in Drenthe. Binnen de Drentse organisatie is de scheiding tussen Vergunningverlening en Handhaving gerealiseerd. Hiermee is de onafhankelijkheid van Handhaving beter gewaarborgd.

Om een goede handhaving te bewerkstelligen is samenwerking met andere handhavingorganisaties essentieel. Alle Drentse handhavingpartners hebben zich geconformeerd met het Drentse stappenplan (zie bijlage 7), waarin de bestuurlijk en strafrechtelijke handhaving uiteen wordt gezet. Doel van dit stappenplan is het verhogen van de effectiviteit, efficiëntie en uniformiteit bij handhavend optreden.

Toezicht en handhaving in het kader van de Wbb richt zich onder andere op saneringsplannen van particulieren en bedrijven (sanering in eigen beheer) en op saneringslocaties waarbij de provincie zelf opdrachtgever is (zogenaamde vangnetgevallen), maar ook op verplaatsingen van

verontreinigde grond en/of grondwater die niet zijn gemeld (illegale saneringen). Bij bekendwording bezoekt de toezichthouder de locatie en verzoekt de overtreder de werkzaamheden te staken. Daarnaast wordt melding gedaan bij de milieupolitie. De wijze van handhaven hangt af van verschillende factoren, zoals het wel/niet doelbewust begaan van de overtreding en de ernst van de overtreding. Uitgangspunt is dat de illegale situatie zo spoedig mogelijk dient ter worden opgeheven.

Handreiking adequate bestuurlijke handhaving Wbb

In de Handreiking adequate bestuurlijke handhaving Wbb wordt het begrip “adequate handhaving” bij bodemsaneringen nader ingevuld. Er zijn normen gegeven voor de kwaliteit en de kwantiteit van de handhaving en het toezicht. In de handreiking worden de volgende handhavingstaken onderscheiden.

Taak 1: Signaaltoets, illegale saneringen, onderzoek bedrijfsterreinen en locaties met onderzoeksbevel

Taak 2: Ontgravingen en bemalingen licht verontreinigde grond/grondwater

Taak 3: Zorgplichtsaneringen

Taak 4: Saneringen van gevallen van ernstige verontreinigingen

Taak 5: Nazorglocaties

De handhaving van deze taken dient systematisch plaats te vinden, waarbij de pakkans dusdanig moet zijn dat er van de controles een preventieve werking uitgaat.

Taak 1: Signaaltoets, onderzoek bedrijfsterreinen en locaties met onderzoeksbevel

Wanneer verplaatsing van verontreinigd(e) grond en/of grondwater niet wordt gemeld, is er sprake van een illegale sanering. Bij bekendwording wordt de locatie door een toezichthouder bezocht en wordt de overtreder verzocht de werkzaamheden te staken. Ook wordt melding gedaan bij de milieupolitie. De wijze van handhaven hangt af van verschillende factoren, zoals het wel of niet doelbewust begaan van de overtreding en de ernst van de overtreding. Uitgangspunt is dat de illegale situatie zo spoedig mogelijk dient te worden opgeheven.

De bedrijven die niet “vrijwillig” tot onderzoek en/of sanering van hun terrein komen, krijgen een onderzoeks- of saneringsbevel opgelegd.

Taak 2: Ontgravingen en bemalingen licht verontreinigde grond/grondwater

Bij het graven in licht verontreinigde grond en bemalen van licht verontreinigd grondwater wordt vooral gekeken naar mogelijke risico's.

Taak 3: Zorgplichtsaneringen

Voor alle nieuwe verontreinigingen ontstaan na 1987, inclusief ongewone voorvallen, geldt een zorgplicht. Alle zorgplichtsaneringen worden geïnspecteerd op een correcte afhandeling van het ongedaan maken van de ontstane bodemverontreiniging.

Taak 4: Saneringen van gevallen van ernstige verontreinigingen

Controle van saneringen van ernstige gevallen is een belangrijk speerpunt binnen de bodemhandhaving. Er gaat een preventieve werking uit van goed toezicht en een goede handhaving. De hoofdaspecten waarop gecontroleerd wordt zijn het bereiken van de saneringsdoelstelling en de grondstromen.

Wij hebben als doel gesteld dat alle saneringen minimaal 1 keer bezocht worden. De bezoekfrequentie is onder andere afhankelijk van de grootte en complexiteit van de sanering. Hierbij wordt toezicht gehouden op alle aspecten van de sanering.

De komende jaren zal naast toezicht en handhaving op sanering van gevallen van ernstige verontreiniging de nadruk ook liggen bij ketentoezicht op grondstromen (het volgen van grondstromen in de keten (aannemerij, transportbedrijven, verwerkers)).

Taak 5: Nazorglocaties

In de beschikking op het nazorgplan kunnen gebruiksbeperkingen opgelegd worden. Bij veel functiegerichte en kosteneffectief gesaneerde locaties zal dit het geval zijn. Controle en toezicht van deze (na)zorglocaties zijn belangrijk; waar nodig dient preventief of corrigerend te worden opgetreden wanneer de gebruiksbeperkingen niet adequaat worden nageleefd.

Handhavingsuitvoeringsmethode Wbb (HUM-Wbb)

De HUM-Wbb gaat uit van dezelfde 5 taken als in de Handreiking adequate bestuurlijke handhaving Wbb zijn genoemd. In de HUM is vastgelegd op welke wijze het toezicht het meest efficiënt en het meest effectief kan worden uitgevoerd en op welke wijze handhavend moet worden opgetreden. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen de verschillende soorten overtredingen.

Bij handhavend/repressief optreden dient het Drentse stappenschema (bijlage 7) te worden gevolgd. Uit dit stappenplan blijkt duidelijk welke stappen genomen kunnen worden bij constatering van een overtreding.

14 Programmering/overdracht taken

Voor het uitvoeren van het bodemsaneringsbeleid en de uitvoering van overheidsprojecten zijn budgetten beschikbaar vanuit de Wbb (na 2009 ILG) en het ISV. Voor niet overheidssaneringen zijn er ook overheidsbudgetten beschikbaar. Voor bedrijven is er een subsidieregeling (zie hoofdstuk 9).

Op basis van inzicht in de werkvoorraad worden meerjarenprogramma's opgesteld. De gemeente Emmen en de provincie stellen ieder een eigen meerjarenprogramma op. De ISV-gemeenten stellen een bodemsaneringsprogramma op in het kader van de ISV.

14.1 Meerjarenprogramma Wbb

Een van het Ministerie van VROM Meerjarenprogramma Wbb is een voorwaarde voor een financiële bijdrage van het Rijk voor een periode van 5 jaar. Het huidige Meerjarenprogramma Wbb met de bijbehorende planning blijft de basis voor de financiering van de uitvoering van de bodemsaneringsoperatie in de periode 2005-2009. Dit budget is in principe bestemd voor het landelijke gebied en het stedelijke gebied dat buiten de ISV-programmering valt.

Rechtstreekse gemeente Emmen

Emmen is de enige rechtstreekse gemeente in Drenthe. Zij is bevoegd gezag Wbb (alleen voor de landbodem) en ontvangt haar WBB- en ISV-budget rechtstreeks van het Rijk. Een onderdeel van onze regierol is de adviesrol bij het meerjarenprogramma van deze gemeente. De verantwoordelijkheid voor het eindoordeel over dit bodemprogramma ligt bij het Rijk. Dit betekent dat wij hierin ook een adviserende rol richting Rijk vervullen. Wij trekken gezamenlijk met de gemeente Emmen op bij diverse onderdelen van het uitvoeringsbeleid. Verder vindt bilateraal afstemming en uitwisseling plaats over juridische, beleids- en handavingsaspecten over zowel bodemsanering als bodembescherming.

14.2 Meerjarenprogramma ISV

Bodemsanering in het stedelijk gebied (de bebouwde kom) wordt gefinancierd via het ISV. Daarbij kunnen de programmameenten beschikken over een integraal, vijfjarig budget voor investeringen in de stedelijke vernieuwing. De projectgemeenten kunnen per project beschikken over budget.

Programmameenten

Assen, Meppel, Hoogeveen en Coevorden zijn programmameenten en stellen een meerjarenprogramma binnen het stedelijk gebied op, gericht op de uitvoering van bodemsanering. Voor de uitvoering ontvangen zij een budget. Onze rol is het beoordelen en goedkeuren van deze programma's voordat wij het budget toekennen. Door het voeren van zogenaamde stadsgesprekken bespreken wij de voortgang en knelpunten in de uitvoering van de programma's. Projectgemeenten

De overige gemeenten in Drenthe zijn projectgemeenten. Zij kunnen bij ons ISV-budget vragen voor concrete projecten. Wij stimuleren de projectgemeenten om concrete projecten in te dienen.

14.3 Toekomst Meerjarenprogramma ILG

Het ILG is vergelijkbaar met het ISV, maar dan voor het landelijke gebied. Tot het landelijk gebied behoort ook het grondgebied van de programma- en projectgemeenten, met uitzondering van de saneringsgevallen die binnen ISV worden gefinancierd en uitgevoerd. Onze aandacht is gericht op integratie van bodemsanering in andere ontwikkelingen in het landelijk gebied. Het ILG sluit hierop aan. Het is een meerjarig budget dat onder regie van provincies flexibel tussen de verschillende beleidssectoren kan worden ingezet ter verbetering van het landelijk gebied.

Op basis van het landelijke meerjarenprogramma (Agenda vitaal platteland) stelt de provincie een provinciaal meerjarenprogramma op.

Het eerste programma loopt van 2007 tot 2013. In het ILG-programma worden de gevallen van bodemverontreiniging in het landelijke gebied geprogrammeerd. Voor bodemsaneringsprojecten in het landelijke gebied geldt dat ze met ingang van 2010 zullen worden gefinancierd vanuit het ILG in plaats van het Wbb-programma.

Daarnaast zijn er in het ILG-programma activiteiten geprogrammeerd om invulling te geven aan duurzaam bodembeheer.

Uitgangspunten bij de programmering

In het beleid wordt sterk ingezet op stimulering van de markt. De beschikbare budgetten worden door middel van meerjarenprogramma's ingezet voor zover deze stimulering geen/onvoldoende soelaas biedt. Vanwege de schaarste aan financiële middelen zullen in de diverse programma's keuzes gemaakt moeten worden. Een belangrijk spanningsveld bestaat tussen de 2 leidende principes bij bodemsanering:

- het met voorrang aanpakken van bodemverontreinigingen met onaanvaardbare risico's;
- het besteden van geld zodanig dat aangesloten wordt bij ruimtelijke en maatschappelijke dynamiek. Dit bevordert medefinanciering door derden.

Met het oog op het behalen van de doelstelling om in 2015 de spoedeisende locaties in ieder geval beheerst te hebben, zal het onvoldoende zijn om de programmering alléén te laten sturen door de ruimtelijke en maatschappelijke dynamiek.

14.4 Decentralisatie

Gemeenten kunnen ons verzoeken om de taken en bevoegdheden voor bodemsanering aan hen over te dragen (Provinciewet, artikel 107). Op basis van afspraken (BEVER) toetsen wij verzoeken om delegatie aan de volgende uitgangspunten.

- Bodemsanering moet binnen een gemeente voldoende kritische massa hebben om een onafhankelijke plaats ten opzichte van andere beleidsvelden te kunnen innemen. De inzet voor toezicht en handhaving moet daarbij gegarandeerd zijn.
- De inzet van de gemeente moet aantoonbaar gericht zijn op het halen van de doelstelling om alle spoedeisende gevallen van verontreinigingen voor 2015 respectievelijk voor 2030 gesaneerd en/of beheersbaar te hebben gemaakt.
- Een nieuwe taakverdeling mag er niet toe leiden dat de kosten voor de uitvoering per saldo hoger worden.
- De gemeente moet voldoen aan het Besluit en Regeling uitvoeringskwaliteit bodembeheer (Kwalibo, 2006).

Naast het overdragen van het gehele takenpakket bodemsanering op grond van de Provinciewet maakt de Wbb (artikel 53) het ook mogelijk aan een gemeente op verzoek de feitelijke uitvoe-

ring van een onderzoeks- en/of saneringsproject over te dragen (dus exclusief het nemen van beschikkingen). De gemeente moet dan voldoen aan de vereisten uit Kwalibo.

Tot nu toe heeft nog geen enkele gemeente in Drenthe verzocht om het hele takenpakket overgedragen te krijgen. De gemeente Hoogeveen is door de provincie gemandateerd om met geld vanuit het meerjarenprogramma enkele bodemsaneringsprojecten uit te voeren.

Bijlagen

- 1** **Overzichtstabel beleidsregels**
- 2** **Begrippenlijst**
- 3** **Monitoring en eindcontrole grondwatersanering**
- 4** **Zorg**
- 5** **Beslismodel**
- 6** **Bevelsbeleid**
- 7** **Stappenschema bestuurlijke- en strafrechtelijke handhaving**

1 Overzichtstabel beleidsregels

Artikel Wbb	Begrip	Invulling beleidsruimte	Verwijzing
Definities			
Artikel 1	Bodem	Relatie tussen verharding (van erven en wegen) en bodem	Hoofdstuk 2/ paragraaf 2.2
Artikel 1	Geval van bodemverontreiniging	Gevalsdefinitie voor diffuse verontreiniging	Hoofdstuk 3/ paragraaf 3.3
Artikel 1	Geval van bodemverontreiniging	Voormalige stortplaats een geval van bodemverontreiniging	Hoofdstuk 3/ paragraaf 3.3 en 3.6 Hoofdstuk 5/ paragraaf 5.2.3
Nieuwe verontreiniging			
Artikel 13	Verontreiniging bodem (algemeen)	Melding "nieuwe" verontreiniging	Hoofdstuk 4
Artikel 13	Ongewoon voorval	Uitwerking begrip ongewoon voorval	Hoofdstuk 4
Artikel 13	De verontreiniging zoveel mogelijk ongedaan te maken	Uitwerking sanerings- doelstelling nieuwe verontreiniging	Hoofdstuk 4
Artikel 37, vierde lid	Mogelijkheid beheers-maatregelen te verplichten waaronder monitoring	Monitoring verplicht, ter verificatie en bij wijziging van omstandigheden die kunnen leiden tot andere risico's	Hoofdstuk 3/ paragraaf 3.6
Artikel 37, vijfde lid	Verplichte melding wijzigingen van het gebruik	Melding wijzigingen in het gebruik	Hoofdstuk 3/ paragraaf 3.6
Artikel 37, zesde lid	Melding wijziging omstandigheden	Melding wijziging van omstandigheden is situatieafhankelijk en locatiespecifiek. Richtinggevend voorbeelden worden gegeven	Hoofdstuk 3/ paragraaf 3.6
Saneringsplan			
Artikel 38, eerste lid	Sanering (doelstelling), bovengrond	Saneringsdoelstelling bovengrond en met name de bovengrond, normaal gebruik, oppervlakterecriterium en leeflaagkwaliteit	Hoofdstuk 5/ paragraaf 5.1
Artikel 38, eerste lid	Sanering (doelstelling), ondergrond	Saneringsdoelstelling ondergrond, stabiele eindsituatie en gefaseerde aanpak met actieve en passieve fase	Hoofdstuk 5/ paragraaf 5.1
Artikel 38, eerste lid	Sanering (doelstelling), gebiedsgericht	Ontwikkelen eigen beleid	Hoofdstuk 5/ paragraaf 5.2.1
Artikel 38, eerste lid	Sanering (doelstelling), hergebruik verontreinigde grond	Onderscheid hergebruik grond binnen een geval en buiten een geval	Hoofdstuk 5/ paragraaf 5.2.2
Artikel 38, eerste lid	Sanering (doelstelling), stortplaatsen	Herontwikkelen of bestemmingswijziging stortplaatsen waarbij aandacht is voor: <ul style="list-style-type: none"> - herschikken bij sanering, inclusief overslaan afval; - deklaag; 	Hoofdstuk 5/ paragraaf 5.2.3

Artikel Wbb	Begrip	Invulling beleidsruimte	Verwijzing
Saneringsplan			
Artikel 39	Saneringsplan	Diverse verschillende saneringsplannen	Hoofdstuk 6/ paragraaf 6.3
Artikel 39	Indienen saneringsplan	Eisen bij indienen saneringsplan	Hoofdstuk 6/ paragraaf 6.5
Financiële zekerheidsstelling			
Artikel 39f	De mogelijkheid voorschriften te verbinden tot het stellen van financiële zekerheid	Uitwerking wanneer en hoe financiële zekerheid wordt vereist	Hoofdstuk 6/ paragraaf 6.4
Uitvoering sanering			
Artikel 39	Feitelijke aanvang sanering	De feitelijke start van de saneringswerkzaamheden danwel een fase van sanering dient uiterlijk 1 week voor de aanvang van de sanering bij ons te worden gemeld.	Hoofdstuk 7/ paragraaf 7.1
Artikel 39	Overige meldingen	Geformuleerde mijlpalen in saneringsplan, zoals de einddiepte bij ontgraven en het beëindigen van de sanering, moet worden gemeld	Hoofdstuk 7/ paragraaf 7.1
Artikel 39	Voortgang en beëindiging sanering	Nadere invulling wanneer sanering als beëindigd wordt beschouwd.	Hoofdstuk 7/ paragraaf 7.1
Artikel 39/ Kwalibo	Verplichte milieukundige begeleiding	Mogelijkheid afwijking, bij dagelijkse begeleiding	Hoofdstuk 7/ paragraaf 7.1
Zorg tijdens saneren			
Artikel 39	Eisen saneringsplan met betrekking tot zorg tijdens saneren	Nadere invulling eisen. Onderscheid actieve en passieve saneringsfase	Hoofdstuk 7/ paragraaf 7.2
Wijzigingen saneringsplan			
Artikel 39, vierde en vijfde lid	Verplichte melding wijzigingen saneringsplan	Verplichte meldingen wijzigingen. Onderscheid marginale wijziging en noodzaak maken van nieuw saneringsplan	Hoofdstuk 7/ paragraaf 7.3
Evaluatie			
Artikel 39c	Zo spoedig mogelijk	Begrip zo spoedig mogelijk is binnen 13 weken na afronding saneringsplan	Hoofdstuk 7/ paragraaf 7.4
Artikel 39c, derde lid	Nadere regels	Eisen evaluatieverslag	Hoofdstuk 7/ paragraaf 7.4
Artikel 39c	Uitvoering sanering of fasesanering als bedoeld in artikel 38c	Nadere invulling van wanneer gesaneerd is volgens saneringsplan. Hierbij worden aandachtspunten gegeven	Hoofdstuk 7/ paragraaf 7.5
Zorg na saneren			
Artikel 39d	Beperkingen in gebruik van de bodem of maatregelen als bedoeld in artikel 39c	Nadere invulling van beperkingen in gebruik en maatregelen	Hoofdstuk 7/ paragraaf 7.5
Overdracht saneringsplan en/of zorg			
Artikel 39, tweede lid	Instemming saneringsplan	Randvoorwaarden aan overdracht saneringsplan en/of zorg (wijziging tenaamstelling)	Hoofdstuk 7/ paragraaf 7.6

Artikel Wbb	Begrip	Invulling beleidsruimte	Verwijzing
Deelsanering			
Artikel 40	Het belang van de bescherming van de bodem mag zich niet tegen de deelsanering verzetten	Nadere uitwerking van dit belang	Hoofdstuk 6/ paragraaf 6.3
Bevelsbeleid			
Artikel 43 juncto 46	Het geven van onderzoeks- en sanerings-bevel	Nadere invulling wanneer toepassen	Hoofdstuk 8/ bijlage 6
Kostenverhaal			
Artikel 75	Verhalen van onderzoeks- en saneringskosten	Nadere invulling wanneer toepassen	Hoofdstuk 8/ bijlage 6

2 Begrippenlijst

Awb	Algemene wet bestuursrecht is een Nederlandse wet die de algemene regels bevat voor de verhouding tussen overheid en de individuele burgers en bedrijven.
BBT	Best beschikbare technieken.
Beheersmaatregelen	Als uit onderzoek blijkt dat de bodem vervuild is, maar er geen sprake is van onacceptabele risico's, kan het bevoegd gezag beheersmaatregelen opleggen, bijvoorbeeld monitoring. De beheersmaatregelen hebben tot doel risico's en ongecontroleerde verplaatsingen van verontreinigde bodem en veranderingen in de verontreinigingssituatie te signaleren en opnieuw te kunnen toetsen aan overschrijding van het saneringscriterium.
Beschikking ernst en spoed	Een beschikking volgens de Wbb of er op een locatie sprake is van een ernstig geval van verontreiniging en of de locatie met spoed moet worden gesaneerd.
Beschikking instemmen nazorgplan	Een besluit om in te stemmen met het na de sanering ingediende nazorgplan.
Beschikking instemmen met het saneringsplan	Een besluit tot instemming met een saneringsplan voor de aanpak van een geval van verontreiniging.
BEVER	Beleidsvernieuwing bodemsanering, resulterend in de decentralisatie van het bevoegd gezag bodemsanering, het streven naar hogere bijdragen van derden en een saneringsdoelstelling gekoppeld aan de functie van de locatie.
Bodemsaneringsoperatie	Al het werk dat verzet moet worden om voor 2030 alle ernstige gevallen van bodemverontreiniging te hebben geïdentificeerd, onderzocht, en zo nodig gesaneerd of beheerst.
BOOT	Besluit opslaan ondergrondse tanks stelt regels met betrekking tot diverse bodembedreigende activiteiten waaronder het opslaan van vloeibare aardolieproducten in ondergrondse opslagtanks.
BRL's	Beoordelingsrichtlijnen.
BUS	Besluit uniforme saneringen. Besluit voor het regelen van veelvoorkomende en standaardbodemsaneringen. Dankzij dit besluit hoeven bodemsaneerders voor de routinematige saneringen geen formele goedkeuring aan het bevoegd gezag te vragen, maar volstaat een melding en onderzoeksrapport.
Deelsanering	Sanering waarbij slechts voor een deel van de verontreiniging een saneringsplan is gemaakt en uitgevoerd.
EHS	Ecologische Hoofd Structuur is een samenhangend netwerk van bestaande en nog te ontwikkelen belangrijke natuurgebieden.
Ernstige bodemverontreiniging	Verontreiniging waarbij een interventiewaarde voor een of meer stoffen wordt overschreden in ten minste 25 m ³ grond en/of 100 m ³ grondwater. Voor een ernstig geval dienen ten minste maatregelen voor beheer te worden getroffen en de spoed te worden vastgesteld.
Functiegericht saneren - algemeen	Methode van saneren die na BEVER is toegestaan en waarbij het principe van multifunctionaliteit is losgelaten. Er wordt niet verder gesaneerd dan voor het beoogde gebruik nodig is. Er blijft nog beheer nodig en bij gebruikswijzigingen volgt een nieuwe evaluatie. Functiegericht saneren kan zowel voor de bovengrond als voor de ondergrond worden uitgevoerd.
Functiegericht saneren - bovengrond	Bij functiegericht saneren van de bovengrond wordt gereinigd tot een acceptabel niveau voor het beoogde bodemgebruik (leeflaag).

Functiegericht saneren - ondergrond	Bij functiegericht saneren van de ondergrond (dieper dan circa 2 m, afhankelijk van de bodemopbouw) wordt onderscheid gemaakt in "verontreiniging in een immobiele situatie" en "verontreiniging in een mobiele situatie". In het eerste geval wordt de ondergrond niet gesaneerd, omdat verspreiding en blootstelling beperkt zijn. Bij de mobiele verontreiniging daarentegen is het uitgangspunt een zo volledig mogelijke verwijdering, met daarbij ten minste het bereiken van een "stabiele eindsituatie". Dit mag maximaal 30 jaar duren. De periode is zo lang, omdat bodemprocessen langzaam zijn en de "nalevering" (diffusie uit de bodemmatrix) van verontreiniging pas in tientallen jaren is te beoordelen en om kosteneffectieve technieken in te kunnen zetten.
Gebruiksbeperkingen	Ter voorkoming van contactmogelijkheden met verontreinigingen in de bodem is het mogelijk gebruiksbeperkingen voor te schrijven zoals: <ul style="list-style-type: none"> - niet dieper graven dan .. x .. cm om de leeflaag of natuurlijke afdeklaag in stand te houden - geen moestuin om opname van bodemverontreiniging via groenten en dergelijke te voorkomen - geen speeltuin
Gefaseerde sanering	Sanering in fasen die op verschillende tijdstippen worden afgesloten, meestal door het verschil in aanpak van vaste bodem en grondwater. Er moet wel een goedgekeurd plan van de gehele operatie aanwezig zijn.
Geval van verontreiniging	Gebied met aanwezigheid van bodemverontreiniging dat een samenhangend geheel vormt op basis van de oorzaak of gevolgen van de verontreiniging en daarop aansluitende ruimtelijke of organisatorische redenen. Bij de jaarlijkse monitoring bodemsanering wordt niet het aantal gevallen, maar het aantal locaties geteld. De locatie is de eenheid van aanpak bij de sanering en valt vaak samen met eigendomsrechten of bodemopbouw. Beschikkingen (instemmen met saneringsplannen) worden echter op gevallen verleend (die dus clusters van locaties kunnen omvatten).
GLOBIS	Geografisch landelijk overheids bodeminformatiesysteem. Dit is een database met rapportagetools die door de overheid is ontwikkeld en decentraal bij de bevoegde overheden wordt gebruikt voor het vastleggen van bodemsaneringsgegevens.
Historisch onderzoek	Dit is een onderzoek naar mogelijke bronnen van bodemverontreinigingen door middel van locatiebezoek, archiefonderzoek en luchtfoto-interpretatie.
HUM-WBB	Handhavingsuitvoeringsmethode Wbb is een handreiking en werkinstructie voor de toezichthouder.
ILG	Investeringsbudget landelijk gebied. Financieringssysteem en werkwijze die bedoeld is om aankoop, inrichting en beheer van het landelijk gebied te bundelen. Het is een gezamenlijk initiatief van het IPO, de VNG, de UVW en de Ministeries van LNV, VROM en VW.
Initiatiefnemer	De partij die het initiatief neemt tot de uitvoering van een bodemonderzoek of sanering op een locatie. Dit is onafhankelijk van de eventuele uitvoerders of financiers.
Interventiewaarden	Waarden voor het verontreinigingsniveau per stof of stofgroep waarboven de functionele eigenschappen van de bodem voor mens, dier of plant ernstig zijn verminderd (of dreigen te worden verminderd).
Beschikking instemmen met het evaluatieverslag	Een besluit om in te stemmen met het na een sanering opgesteld evaluatieverslag en daarmee de formele afronding van een sanering.
IPO	Interprovinciaal overleg is een koepelorganisatie van de twaalf provincies.
ISV-budget	Investeringsbudget stedelijke vernieuwing in het kader van de WSV. Aangezien het deel dat voor bodemonderzoek en bodemsanering wordt gebruikt bij de ISV niet strikt administratief wordt gescheiden van bouwrijp maken, is bij de vaststelling van de ISV-uitgaven bodemsanering een inschatting nodig.
Kosteneffectief	Bij kosteneffectief saneren (ondergrond) worden de verontreinigingen zoveel als mogelijk verwijderd. Hoever de sanering gaat wordt afgewogen op basis van een kostenanalyse.

Kostenverhaal	De overheid onderzoekt en saneert en verhaalt achteraf de kosten op degenen die aansprakelijk kunnen worden gesteld voor een verontreiniging.
KRW	Kaderrichtlijn water is een Europese richtlijn die er voor moet zorgen dat de kwaliteit van het oppervlaktewater- en grondwater in 2015 op orde is.
KWALIBO	Besluit en Regeling bodemkwaliteit van 14 juni 2006, houdende regels op het gebied van de kwaliteit van werkzaamheden in het bodembeheer en de integriteit van degenen die deze werkzaamheden uitvoeren (Besluit uitvoeringskwaliteit bodembeheer).
MKB	Midden- en kleinbedrijf.
Monitoring	Soms is saneren niet nodig maar moet de verontreiniging gevolgd worden, bijvoorbeeld omdat de verontreiniging in het grondwater kan verspreiden. Op afgesproken tijden is dan een klein bodemonderzoek nodig om te zien of de verontreinigingsvlek groter is geworden. Ook als onderdeel van een sanering kan monitoring noodzakelijk zijn, bijvoorbeeld bij natuurlijke afbraak.
Monitoring bodemsanering	Jaarlijkse inventarisatie van de voortgang van de landelijke bodemsaneringsoperatie, die namens de bevoegde overheden wordt gerapporteerd aan het Ministerie van VROM en de Tweede Kamer.
Multifunctioneel saneren	Dit betekent dat na sanering de bodem zover is gereinigd dat de verontreiniging geen belemmering meer is voor ieder soort bodemgebruik en dat ook geen aanvullend beheer of nazorg nodig is. Bij kleine locaties heeft multifunctioneel saneren vaak de voorkeur omdat daarmee het probleem blijvend is opgelost en ook de kosten te overzien zijn.
Nader onderzoek	Met dit onderzoek wordt de ernst van de verontreiniging, de omvang, en de spoed tot saneren vastgesteld. Bij spoed wordt daarna een saneringsplan gemaakt waarop de bevoegde overheid een beschikking tot sanering afgeeft.
Natura 2000	Natura 2000 is het netwerk van natuurgebieden in de Europese Unie, die beschermd worden op grond van de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn.
NAVOS	Nazorg voormalige stortplaatsen. Dit betreft stortplaatsen waar men voor 1 september 1996 met storten is opgehouden.
Nazorg	Als na een sanering nog restverontreinigingen in de bodem zijn achtergebleven zijn nazorgmaatregelen noodzakelijk.
NMP	Nationaal milieubeleidsplan. Het bevat de milieuplannen en -doelstellingen van het kabinet.
NRB	Nederlandse richtlijn bodembescherming. Deze richtlijn geeft aan hoe een bedrijf de bodem kan beschermen voor die stoffen die bedrijfsmatig worden gebruikt en die niet in de bodem thuishoren.
Oriënterend onderzoek	Het eerste daadwerkelijke bodemonderzoek op verdachte locaties. Met dit onderzoek wordt vastgesteld of de mate van verontreiniging reden geeft tot een vervolg. Het vervolgonderzoek is dan het nader onderzoek.
POV	Provinciale omgevingsverordening Drenthe. Hieronder vallen regels voor het saneren van de bodem en het onttrekken van grondwater. Maar ook afspraken over ontgrondingen, grondwaterbescherming, stiltegebieden en de handhaving zijn erin opgenomen.
Rechtstreekse gemeente	Gemeente die rechtstreeks van het Rijk Wbb en ISV-budget ontvangt en ook aan het Rijk rapporteert over de prestaties (zonder tussenkomst van de provincie).
Sanering	Het aanpakken van een bodemverontreiniging zodat bij het huidige of toekomstige gebruik van de locatie geen risico's meer aanwezig zijn voor mens en milieu.
Saneringscriterium	Methodiek volgens de Wbb, waarbij locatiespecifiek wordt getoetst of er sprake is van onaanvaardbare risico's voor de mens (gezondheidseffecten), voor het ecosysteem (bio-accumulatie, door vergiftiging, bedreiging van soorten en processen) en/of van risico's van verspreiding van verontreiniging. Op basis van de bepaalde risico's wordt vastgesteld of maatregelen (beheersen, saneren) al dan niet met spoed moeten worden uitgevoerd.

Saneringsonderzoek	Een onderzoek naar de meest geschikte en kosteneffectieve saneringsmethode voor een geval van bodemverontreiniging.
Saneringsplan	Een weergave van de werkwijze die zal worden gevolgd tijdens het saneren van een geval van bodemverontreiniging en de verwachte resultaten.
Stabiele situatie	Een toestand waarbij het risico van verspreiding van de (rest)verontreiniging minimaal is. Bij een lage hoeveelheid verontreiniging is passieve zorg gebruikelijk, beperkt tot alleen registratie. Bij hoge hoeveelheid is monitoring verplicht.
TBM	Tijdelijke beveiligingsmaatregelen. Deze worden genomen wanneer niet direct tot uitvoering van sanering kan worden overgegaan. Tijdelijke beveiligingsmaatregelen kunnen van technische aard zijn zoals beheersing van het grondwater ter voorkoming van verspreiding of van niet-technische aard zoals voorlichting, gebruiksbeperkingen en consumptieverbod van op de verontreinigde grond geteelde gewassen.
UBI	Uniforme bronindeling.
Verdachte locaties	Unieke code voor elke activiteit die mogelijk bodemverontreiniging kan veroorzaken Locaties waarbij op grond van de beschikbare informatie het vermoeden bestaat dat er bodemverontreiniging aanwezig is, zonder dat dit door middel van bodemonderzoek daadwerkelijk is vastgesteld.
VHR	Vogel- en habitatrichtlijn zijn richtlijnen van de Europese Unie waarin aangegeven wordt welke soorten natuurgebieden beschermd moeten worden door de lidstaten.
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten is een belangenbehartiger van alle gemeenten in Nederland bij andere overheden zoals provinciale overheden, Tweede Kamer en het Kabinet.
VROM	(Ministerie van) Volksgezondheid, ruimtelijke ordening en milieubeheer.
VW	(Ministerie van) Verkeer en Waterstaat
Wbb	Wet bodembescherming (1994). Deze wet bevat de voorwaarden die kunnen en worden verbonden aan het verrichten van handelingen in of op de bodem. Primair komt bescherming en sanering in de wet aan bod.
Wbb-budget	Budget dat door VROM in het kader van de Wbb aan de bevoegde overheden wordt verstrekt voor de aanpak van gevallen van bodemverontreiniging waarvoor geen particulier initiatief wordt verwacht.
Werkvoorraad	De verzameling verontreinigde locaties, waarvoor nog een of meerdere stappen in het traject van onderzoek en sanering moet worden uitgevoerd.
WKPB	Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken. Deze wet zorgt ervoor dat het eenvoudiger wordt om alle informatie te krijgen over de rechtstoestand van een onroerende zaak op een bepaald moment.
Wm	Wet milieubeheer. Deze wet bepaalt welke (wettelijk) gereedschap kan worden ingezet om het milieu te beschermen. De belangrijkste instrumenten zijn milieuplannen en -programma's, milieukwaliteitseisen, vergunningen, algemene regels en handhaving. Ook bevat de wet de regels voor financiële instrumenten, zoals heffingen, bijdragen en schadevergoedingen.
WRO	Wet op de ruimtelijke ordening. Deze wet regelt hoe ruimtelijke plannen in Nederland tot stand komen en gewijzigd worden.
WSV	Wet stedelijke vernieuwing. Deze wet regelt ondermeer het investeringsbudget stedelijke vernieuwing.

3 Monitoring en eindcontrole grondwatersanering

Landelijk beleid

Landelijk is in de Kwalibo-regeling veel vastgelegd omtrent de milieuhygiënische controle bij saneringen. Zo wordt in de Kwalibo-regeling ingegaan op de functiescheiding tussen opdrachtgever en milieuhygiënisch begeleider en in de diverse richtlijnen wordt in detail ingegaan op de vereiste monsternames en analyses.

Op grond van de Kwalibo-regeling dient een initiatiefnemer en adviesbureau zich te houden aan de in de BRL's gestelde richtlijnen. In het eindrapport ROSA II is veel aangegeven over de wijze van monitoring van een grondwaterverontreiniging (hoofdstuk 5 ROSA II-rapport).

Drents beleid en toelichting

Drenthe hanteert als uitgangspunt voor de monitoring en eindcontrole van grondwatersaneringen de BRL's (BRL 6000 6004). Het stappenschema in de BRL's voor de eindcontrole van een grondwatersanering geeft naar het oordeel van het Drents bevoegd gezag onvoldoende invulling aan de controle van de stabiele eindsituatie.

Voor de eindcontrole van een stabiele situatie worden aanvullende Drentse eisen gesteld.

Richtlijn monitoringfilters

Bij restverontreinigingen in grondwater kunnen zich na een actieve sanering de volgende situaties voordoen wat betreft ontwikkeling van omvang van de vlek en verplaatsing van de vlek.

- De grondwatervlek "groeit" eerst nog een bepaalde tijd en krimpt daarna.
- De grondwatervlek zal niet verder toenemen, maar krimpt direct in omvang.
- Er is nog sprake van grote verplaatsing van de vlek.
- Er is slechts sprake van geringe verplaatsing van de vlek.

De plaatsing van filters moet worden afgestemd op de aanwezige situatie. In het project ROSA II is nadrukkelijk ingegaan op de gewenste monitoring. Daarin is onder andere navolgend figuur opgenomen dat een indicatie van de benodigde monitoring geeft. Daarbij zijn voor Drenthe een aantal richtlijnen gegeven.

Voor het aantal benodigde meetpunten binnen de (streefwaarde)contour (de punten B en P) wordt verwezen naar de BRL-richtlijnen en naar het rapport ROSA II.

Opgemerkt wordt dat de meetpunten ook een goed beeld op moeten leveren over de onderkant van de verontreinigingpluim.

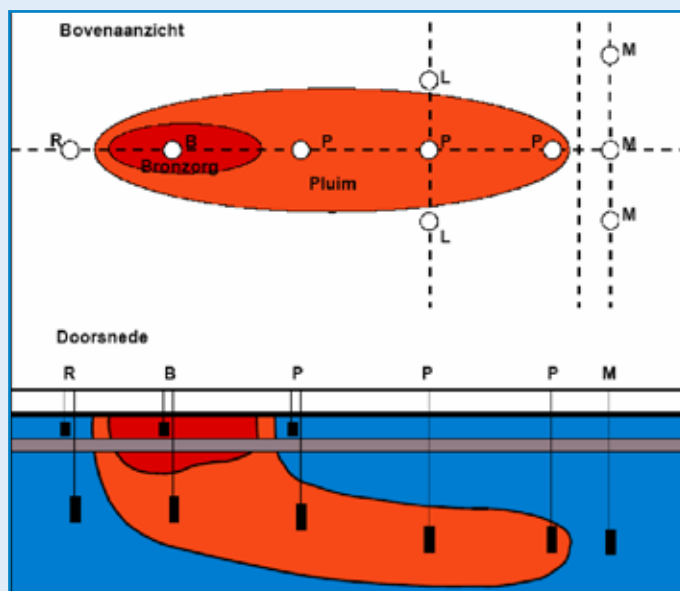
Voor het aantal meetpunten buiten de aanwezige grondwatervlek (de punten M en L) kan geen eenduidig aantal worden gegeven. Er moet vooral goed inzicht worden verkregen in het mogelijke pluimgedrag (zie hiervoor).

Als richtlijn geldt dat in de situatie van een weinig tot niet groeiende pluim waarbij weinig verplaatsing wordt verwacht, vooralsnog met 1 meetpunt in de stromingsrichting (lengteas) (punt M op de as) en meetpunten aan weerszijden van dit meetpunt (punten M buiten de as) en aan weerszijden van de bekende contour (punten L) kan worden volstaan. Een referentiepunt (punt R) geeft inzicht in mogelijke instroom, maar is niet altijd vereist.

In de situatie van een nog (sterk) groeiende vlek en/of grote verplaatsing en/of bedreigde objecten zijn in de stromingsrichting meerdere (minimaal 2 tot 3) meetpunten (extra punten M) gewenst als ook meetpunten aan weerszijden hiervan en meerdere meetpunten (extra punten L) buiten de bekende contour. Ook hier kunnen meetpunten filters op meerdere diepten bevatten. Overigens kan tijdens de monitoring altijd aanpassing van het netwerk nodig zijn. Dit moet dan in een beslisboom zijn uitgewerkt.

In de situatie dat het saneringsplan uitgaat van een niet-stabiele eindsituatie en een grondwater-
vlek dus blijft groeien na sanering, is maatwerk nodig. Nadat de aanwezige groei is vastgelegd in
een evaluatieverslag, wordt de verdere monitoring vastgelegd in een nazorgplan.

In figuur 3.1 zijn de pluimgerichte peilbuizen aangegeven met R (referentie), B (bronzone),
L (lateraal) of P (pluimzone), en de omgevingsgerichte peilbuizen met M (monitoringslijn).

Figuur 3.1, Schetsontwerp monitoringnetwerk

Richtlijn monitoringsfrequentie

In Drenthe wordt navolgende bemonsteringsfrequenties als richtlijn gehanteerd (zie tabel 3.1).

Tabel 3.1 Richtlijn bemonsteringsfrequentie

Fase van de sanering	Minimale bemonsteringsfrequentie
Tijdens de actieve saneringsfase	1 tot 2x per jaar
Na de actieve saneringsfase	1 x per 5 jaar
Vaststellen stabiele eindsituatie	Zie figuur 3.2

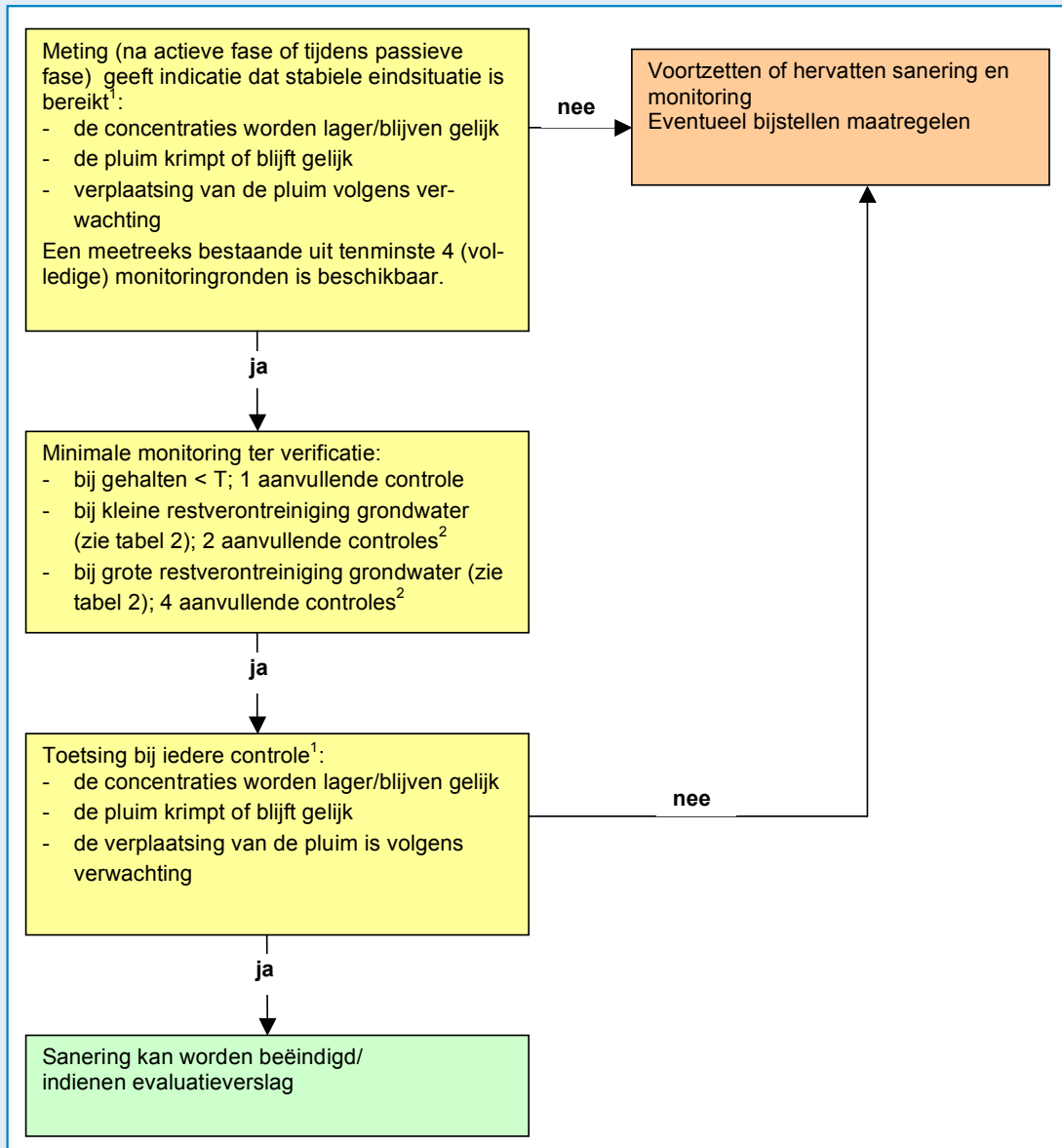
Opmerkingen

1. Met de actieve saneringsfase wordt de fase bedoeld waarin gesaneerd wordt door grondwateronttrekking, bodemluchtextractie, (periodieke) toevoeging van stoffen ter stimulering van de biologische afbraak, etc.
2. Bij zeer mobiele verontreiniging (VOC, aromaten) in zandige bodem moet worden overwogen een hogere frequentie te hanteren om snel inzicht te krijgen in het gedrag van de pluim.

Stappenschema verificatie stabiele situatie

Het stappenschema uit de BRL's geeft onvoldoende inzicht in het pluimgedrag van een restverontreiniging en dus de vraag of al dan niet sprake is van een stabiele eindsituatie. Om die reden is in Drenthe een aanvullend stappenschema van toepassing wanneer wordt uitgegaan van een restverontreiniging met een stabiele situatie (zie figuur 14). Deze "verificatie van de stabiele situatie" kan starten als het gedrag van de grondwaterplek bij een meting voldoet aan de saneringsdoelstelling (krimp, verspreiding). Dit kan zijn direct na de actieve fase (laatste meting volgens de BRL na stopzetten onttrekking) of na een (langere) passieve saneringsfase (monitoring van de afbraak). Ook in situaties waarbij de verontreiniging in het grondwater, gelet op aanwe-

zige lichte concentraties, niet wordt aangepakt kan navolgend stappenschema voor de verificatie worden toegepast. Nadrukkelijk wordt opgemerkt dat het een minimumrichtlijn betreft en dat de exacte frequentie en tijdsduur altijd moeten worden afgestemd op bodem- en stofeigenschappen.

Figuur 3.2, Stappenschema verificatie van de stabiele situatie

¹ Toetsing vindt plaats voor alle te saneren componenten en afbraakproducten.

² Periode tussen bemonsteringsronden minimaal 3 maanden.

Tabel 3.2 Onderscheid grote en kleine restverontreiniging grondwater

	< 100 m ³	100 – 1000 m ³	1000 – 10000 m ³	> 10000 m ³
S - T-waarde	klein	Klein	klein	groot
T - I-waarde	klein	klein	groot	groot
> I-waarde	klein	Groot	groot	groot
puur product (DNAP's)	groot	Groot	groot	groot

4 Zorg

Nazorg is ingedeeld in passieve nazorg en actieve nazorg.

Passieve nazorg vindt plaats als de saneringsdoelstelling is bereikt bij:

- immobiele verontreiniging, waarbij sprake is van een leeflaag sanering en eventuele gebruiksbeperkingen:
 - de maatregel is dan de registratie van de immobiele verontreiniging, leeflaag, eventuele gebruiksbeperkingen;
- bij mobiele verontreinigingen, waarbij sprake is van een stabiele eindsituatie met een restverontreiniging (trede 2 en 3 van de saneringsladder) en eventuele gebruiksbeperkingen:
 - de maatregel is dan de registratie van de mobiele verontreiniging, de stabiele eindsituatie en eventuele gebruiksbeperkingen in Globis en bij het Kadaster.

Actieve nazorg is aan de orde als de saneringsmaatregelen zijn getroffen waarbij na sanering geen sprake is van een stabiele eindsituatie. Dit zijn situaties die zich bevinden op trede 4 of 5 van de saneringsladder.

De maatregelen bestaan onder andere uit monitoring bodemkwaliteit en grondwaterkwaliteit en kwantiteit en controle en beheersen.

In navolgende tabel is de zorg gekoppeld aan de vormen van pluimgedrag (saneringsladder).

Tabel 4.1, zorg gekoppeld aan de vormen van pluimgedrag

Pluimgedrag	Kenmerken	Zorg
1. Geen pluim	Geen restverontreiniging	Geen
2. Stabiele eindsituatie	Kleine restverontreiniging Momenteel stabiel	Passieve nazorg: Registratie
3. Stabiele eindsituatie	Grote restverontreiniging Stabiel in 30 jaar	Actieve zorg tijdens de sanering: Monitoring gevolgd door registratie en controle gebruiksbeperkingen. Actieve- en passieve nazorg: registratie en controle gebruiksbeperkingen.
4. Geen stabiele eind-situatie	Restverontreiniging	Actieve Nazorg (controleren/monitoren)
5. Geen stabiele eind-situatie	Restverontreiniging	Actieve Nazorg (isoleren, beheersen en controleren/monitoren)

5 Beslismodel

Toelichting bij het beslismodel voor evaluatie en beëindiging van bodemsaneringen

Inleiding

In de bodemsaneringpraktijk komt het regelmatig voor dat een bodemsanering niet leidt tot de vooraf afgesproken saneringsdoelstelling of dat deze slechts tegen hoge kosten haalbaar is. Vaak is sprake van een van de volgende situaties.

- De verontreiniging blijkt in de praktijk omvangrijker te zijn dan vooraf was voorzien.
- Er wordt tijdens de sanering een nieuwe verontreiniging ontdekt.
- De ontgraving is gestopt op de in het saneringsplan aangegeven diepte met de verwachting dat de nog aanwezige restverontreiniging door middel van de grondwatersanering nog verwijderd wordt. In de praktijk blijkt de effectiviteit van de grondwatersanering echter tegen te vallen.
- Door aanwezige ondergrondse infrastructuur, bebouwing of wegverharding is het erg kostbaar om alle verontreiniging weg te halen. De gevolgen van de aanwezigheid van dergelijke obstakels voor het behalen van de saneringsdoelstelling zijn in het saneringsplan niet goed onderkend.
- De saneringsmaatregelen voor het grondwater geven een stagnatie te zien op een niveau boven de saneringsdoelstelling.
- Het effect van (natuurlijke) reinigingsprocessen blijkt in de praktijk minder gunstig te zijn dan vooraf was berekend.

Wijziging van de saneringsuitvoering dient vooraf aan ons te worden gemeld (zie paragraaf 7.3).

In het beslisschema is het proces aangegeven om te komen tot een afgewogen oordeel of beëindiging van de sanering verantwoord is.

Uit het beslisschema volgt dat voordat een verdere afweging plaatsvindt de omvang van een eventuele restverontreiniging dient te zijn vastgesteld.

Als de sanering voldoet aan de saneringsdoelstelling, kan de sanering worden afgerond, tenzij nog tijdelijke monitoring gewenst is om bijvoorbeeld een stabiele eind-situatie vast te stellen.

Het is verantwoord de sanering te beëindigen als na sanering een kleine restverontreiniging resteert met restconcentraties beneden de waarden uit tabel Restconcentratienormering. In een dergelijke situatie hoeft geen nieuw saneringsplan ingediend te worden.

In alle andere situaties waarbij de sanering niet voldoet aan de saneringsdoelstelling is de vraag gerechtvaardigd of het behalen van de doelstelling nog steeds realistisch en kosteneffectief is. De initiatiefnemer dient dit aan te tonen. Bij het ontbreken van een reële kans om op een kosteneffectieve wijze de saneringsdoelstelling te bereiken, mag (na instemming van ons) worden teruggevallen op het terugvalsscenario uit het saneringsplan.

Als het terugvalsscenario uit het saneringsplan geen oplossing biedt, dient de saneringsaanpak te worden herzien en is een nieuwe variantenafweging op zijn plaats. Als verder saneren niet kosteneffectief is en beëindiging van de actieve sanering te verantwoorden is (trede 2 of 3), dient dit te worden gemotiveerd. Voor een sanering met een kleine mobiele restverontreiniging (trede 2) of een immobiele restverontreiniging is aangegeven dat de sanering (gemotiveerd) beëindigd kan worden.

In het schema zijn de aspecten vermeld die bij de motivatie betrokken dienen te worden.

Bij wijziging van de saneringsdoelstelling dient er opnieuw een beschikking te worden afgegeven op een ingediend sanerings-/revisieplan. Voor overige gevallen dient een herziene saneringsaanpak aan het bevoegd gezag voorgelegd te worden. In het geval van een grote restverontreiniging, waarbij de verwachting is dat sprake is van een stabiele eindsituatie, volstaat een saneringsplan waarin een monitoringsprotocol is uitgewerkt. Een stabiele eindsituatie dient voor 2030 te zijn vastgesteld.

Provincie Drenthe
Toetsingstabel S+I-waarden en restconcentratienormering

Restconcentratienormering

lutum : 25,0 %
organisch stof : 10,0 %

	GROND (mg/kg)				
	S	2*S	0,1*I	(S+I)/2	I
Metalen					
Antimoon	3	6		9	15
Arseen	29			42	55
Barium	160	320		393	625
Berilium	1,1	2,2		16	30
Cadmium	0,8	1,6		6,4	12,0
Chroom	100	200		240	380
Cobalt	9	18		125	240
Koper	36	72		113	190
Kwik	0,3	0,6		5,2	10,0
Lood	85	170		308	530
Molybdeen	0,5	1		100	200
Nikkel	35	70		123	210
Tin	19	38		460	900
Vanadium	42	84		146	250
Zilver		-			- 15
Zink	140	280		430	720
Anorganische verbindingen					
Cyaniden - complex (pH >5)	5	10		28	50
Cyaniden - complex (pH <5)	5	10		328	650
Cyaniden - vrij	1	2		11	20
thiocyanaten (som)	1	2		11	20
Minerale olie					
Minerale olie	50	100*	500**	2525	5000
Aromatische verbindingen					
Benzeen	0,0100		0,1	0,5	1
Tolueen	0,0100		13	65	130
Ethylbenzeen	0,03		5	25,0	50
Xylenen	0,10		2,5	12,6	25
Fenol	0,05		4	20,0	40
Naftaleen	-			-	-
PAK's (som 10 VROM) (*)	1,0	2		21	40
Gechloroerde koolwaterstoffen					
dichloormethaan	0,40		1	5,20	10
1,1-dichloorethaan	0,0200		1,5	7,51	15
1,2-dichloorethaan	0,0200		0,4	2,01	4
1,1-dichlooretheen	0,1000		0,03	0,20	0,3
1,2-dichlooretheen (cis en trans)	0,2000		0,1	0,60	1
trichloormethaan	0,0200		1	5,01	10
1,1,1-trichloorethaan	0,0700		1,5	7,54	15
1,1,2-trichloorethaan	0,4000		1	5,20	10
trichlooretheen	0,1000		6	30,05	60
tetrachloormethaan	0,4000		0,1	0,70	1
tetrachlooretheen	0,0020		0,4	2,00	4
vinylchloride	0,0100		0,01	0,06	0,1

legenda: niet van toepassing

100 restconcentratienorm

Opmerkingen: minerale olie : '100' geldt voor mobiele fractie (<C20); '500' geldt vo datum: 25 juli 2000; toevoeging restconcentratie-normering 12/12/0 correcties 23/5/2002 en 29/8/2007

Provincie Drenthe
Toetsingstabel S+I-waarden
en restconcentratienormen

Restconcentratienormering										
	GRONDWATER ($\mu\text{g/l}$) ONDIEP (<10 m)					GRONDWATER ($\mu\text{g/l}$) DIEP (>10 m)				
	S	2*S	0,1*I	(S+I)/2 I		S	2*S	0,1*I	(S+I)/2 I	
Metalen										
Antimoon	-	0,30	2,0	-	20	0,15	0,30	2	10	20
Arseen	10,0	20	6,0	35	60	7,2	14	6,0	34	60
Barium	50	100	62,50	338	625	200	400	62,5	413	625
Berilium	-	0,1	1,50	-	15	0,05	0,10	1,50	8	15
Cadmium	0,40	0,8	0,60	3	6	0,06	0,1	0,60	3	6
Chroom	1	2,0	3,0	16	30	2,5	5,0	3,0	16	30
Cobalt	20	40	10	60	100	0,7	1,4	10	50	100
Koper	15	30	7,50	45	75	1,3	2,6	7,5	38	75
Kwik	0,05	0,1	0,03	0,18	0,3	0,01	0,02	0,03	0,16	0,3
Lood	15	30	7,50	45	75	1,7	3,4	7,5	38	75
Molybdeen	5	10	30	153	300	3,6	7,2	30	152	300
Nikkel	15	30	7,50	45	75	2,1	4,2	7,5	39	75
Tin	-		5	-	50	2,2	4,4	5,0	26	50
Vanadium	-		7	-	70	1,2	2,4	7,0	36	70
Zilver	-		4	-	40	-		4,00	-	40
Zink	65	130	80	433	800	24	48	80	412	800
Anorganische verbindingen										
Cyaniden - complex (pH >5)	10		150	755	1500	10		150	755	1500
Cyaniden - complex (pH <5)	10		150	755	1500	10		150	755	1500
Cyaniden - vrij	5		150	753	1500	5		150	753	1500
thiocyanaten (som)	-		150	-	1500	-		150	-	1500
Minerale olie										
Minerale olie	50	100	60	325	600	50	100	60	325	600
Aromatische verbindingen										
Benzeen	0,2		3,0	15	30	0,2		3,0	15	30
Tolueen	7,0	14,0		504	1000	7,0	14,0		504	1000
Ethylbenzeen	4,0		15	77	150	4,0		15	77	150
Xylenen	0,2		7,0	35	70	0,2		7,0	35	70
Fenol	0,2		200	1000	2000	0,2		200	1000	2000
Naftaleen	0,01		7,0	35	70	0,01		7,0	35	70
PAK's (som 10 VROM) (*)	indiv.		indiv.	indiv.	indiv.	indiv.		indiv.	indiv.	indiv.
Gechloroerde koolwaterstoffen			0,01*I					0,01*I		
dichloormethaan	0,01		10	500	1000	0,01		10	500	1000
1,1-dichloorethaan	7	14		454	900	7	14		454	900
1,2-dichloorethaan	7	14		204	400	7	14		204	400
1,1-dichlooretheen	0,01		0,1	5	10	0,01		0,1	5	10
1,2-dichlooretheen (cis en trans)	0,01		0,2	10	20	0,01		0,2	10	20
trichloormethaan	6		4,0	203	400	6		4,0	203	400
1,1,1-trichloorethaan	0,01		3,0	150	300	0,01		3,0	150	300
1,1,2-trichloorethaan	0,01		3,0	150	300	0,01		3,0	65	130
trichlooretheen	24		5,0	262	500	24		5,0	262	500
tetrachloormethaan	0,01		0,1	5	10	0,01		0,1	5	10
tetrachlooretheen	0,01		0,4	20	40	0,01		0,4	20	40
vinylchloride	0,01		0,1	2,5	5,0	0,01		0,1	2,5	5,0

legenda: niet van toepassing
 100 restconcentratienorm

datum: 25 juli 2000; toevoeging restconcentratie-normering 12/12/01
correcties 23/5/2002 en 29/8/2007

6 Bevelsbeleid

Status van het beleid

Het vastgestelde bevelsbeleid heeft betrekking op het inzetten van onderzoeks- en saneringsbevelen, het bevel tot het treffen van tijdelijke beveiligingsmaatregelen (bevel TBM) en het bevel tot het nemen van beheersmaatregelen die het bevoegd gezag Wbb op grond van die wet ter beschikking staan. Na vaststelling en publicatie overeenkomstig artikel 3:40 en volgende van de Awb bevat deze notitie beleidsregels in de zin van de Awb.

Kostenverhaal

Binnen het Ministerie van VROM is een notitie Beleid inzake kostenverhaal (maart 2002) opgesteld. Die notitie bevat, in hoofdlijnen, het beleid van het ministerie met betrekking tot het kostenverhaal op grond van artikel 75 Wbb en is gepubliceerd in de Staatscourant (nummer 81 van 26 april 2002). Het beleid is deels gebaseerd op bestaande wetgeving, jurisprudentie en beleidsregels, deels op algemeen aanvaarde beginselen en inzichten. De aanbevelingen in de landelijke notitie Project afstemming bevel/kostenverhaal Wbb en het provinciale bevelbeleid zijn afgestemd met de notitie Beleid inzake kostenverhaal.

Verhouding tot andere regelingen/jurisprudentie

Bij het hanteren van het bevelbeleid is het van belang de positie daarvan te kennen ten opzichte van andere regelgeving en de jurisprudentie. In dit kader zijn met name van belang:

- de zorgplicht van artikel 13 Wbb;
- Europese regelgeving; hierbij gaat het om het toepassen van het beginsel “de vervuiler betaalt” en de gevolgen van het Europese recht op het bevelsinstrumentarium;
- de in 2006 gewijzigde Wbb ten aanzien van bedrijfsterreinen en het bevel beheersmaatregelen; het betreft hier een rechtstreeks uit de wet voortvloeiende saneringsplicht voor eigenaren of erfpachters van een bedrijfsterrein dat als zodanig in gebruik blijft, die in de plaats is gekomen van het saneringsbevel. Voor de aanspraak op een bijdrage van de overheid in de kosten indien aan de voorwaarden wordt voldaan volgen wij het Besluit financiële bepalingen bodemsanering;
- jurisprudentie.

Afbakening

De Wbb kent een groot aantal bevelen die het bevoegd gezag in het kader van de bodemsaneringsoperatie kan inzetten. In grote lijnen zijn de volgende bevelen te onderscheiden:

- bevel tot nader onderzoek (artikel 43, eerste lid, onder a, en derde lid, Wbb);
- bevel tot saneringsonderzoek (artikel 43, derde lid, Wbb);
- saneringsbevel (artikel 43, derde en vierde lid, Wbb);
- bevel tot het treffen van tijdelijke beveiligingsmaatregelen (artikel 43, eerste lid, onder b, en vierde lid, Wbb);
- het bevel tot het nemen van beheersmaatregelen TBM (artikel 43, derde lid, Wbb);
- gedoogbevel (artikel 49 juncto artikel 30, derde en vierde lid, Wbb);
- stakingsbevel (artikel 49 juncto artikel 30, tweede lid, Wbb);
- aanwijzing op grond van artikel 72 Wbb juncto artikel 4 Besluit verplicht bodemonderzoek;
- op in gebruik zijnde bedrijfsterreinen (artikel 55b Wbb).

Het bevelbeleid gaat uitsluitend in op de onderzoeks- en saneringsbevelen, alsmede het bevel TBM en het bevel beheersmaatregelen van de artikelen 43 en 46 Wbb. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen een bevel jegens de veroorzaker, de eigenaar, de erfpachter of de beperkt zakelijk of persoonlijk gerechtigde die het terrein bedrijfsmatig gebruikt of heeft gebruikt

(hierna: gebruiker) en 3 bijzondere categorieën: grondwaterverontreiniging op niet-bronpercelen, bewoners en erfgenamen.

Naast genoemde bevelen kent de Wbb nog de wettelijke verplichtingen voor eigenaren c.q. erfpachters van bedrijfsterreinen (artikel 55a en 55b Wbb). Indien de wettelijke verplichtingen als bedoeld in artikel 55b Wbb uitvoerbaar zijn, is het bevelbeleid niet aan de orde. Het bevelinstrumentarium van de Wbb wordt (samen met het verhaal van onderzoeks- en saneringskosten achteraf) ook wel het juridisch instrumentarium Wbb genoemd.

Voorkeursvolgorde

Het bevel zal met name worden ingezet om onderzoek en sanering in eigen beheer af te dwingen. De tekst van de Wbb laat een zekere mate van beleidsvrijheid met betrekking tot diegene aan wie het bevel gericht zal worden. Het komt voor dat er meerdere personen zijn aan te spreken (een bevel kunnen krijgen) voor bodemonderzoek en sanering. Tijdens de parlementaire behandeling is destijds wel een voorkeursvolgorde aangegeven. Deze voorkeursvolgorde wordt in de praktijk voor zover mogelijk gevolgd. Primair wordt er gekeken of er een veroorzaker is die kan worden aangesproken. Daarbij is niet vereist dat het instrumentarium eerst tegen de veroorzaker is ingezet, voordat de eigenaar of erfpachter wordt aangesproken.

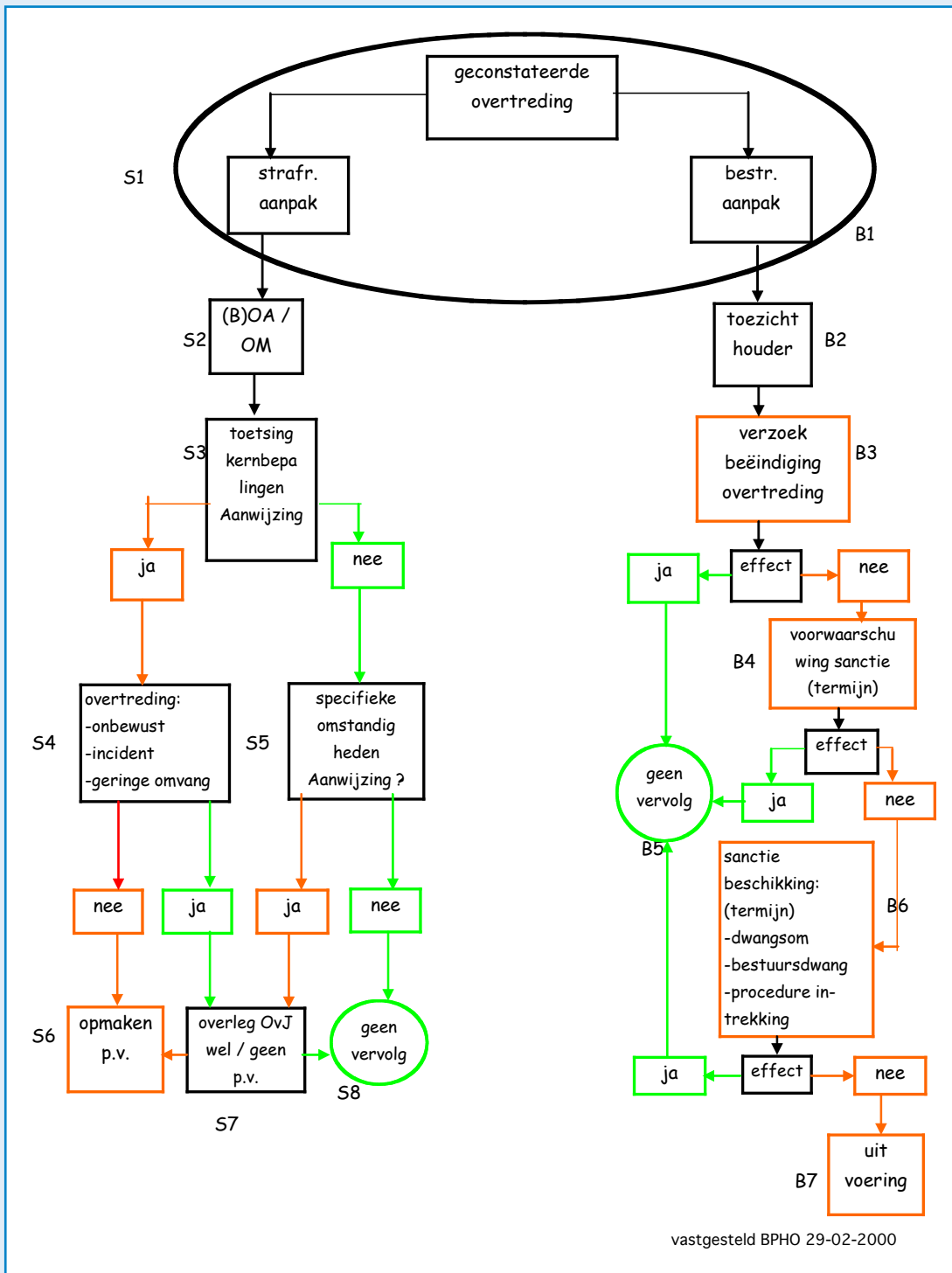
1975

Het bevelbeleid geeft regels voor de inzet van een aantal bevelen jegens de veroorzaker van bodemverontreiniging en de eigenaar, erfpachter of gebruiker van een verontreinigd terrein. Daarbij speelt het jaartal 1975 een belangrijke rol. Dit jaartal 1975 is afkomstig uit de jurisprudentie van de Hoge Raad.

Hoewel de wet bepaalde eisen stelt waaraan moet worden voldaan voordat een bevel kan worden gegeven, is op grond van de wet niet vereist dat de verontreiniging na een bepaald tijdstip moet zijn ontstaan. Strikt genomen kunnen bevelen worden gegeven voor onderzoek of sanering van bodemverontreiniging die vóór 1975 is ontstaan.

De Hoge Raad 3 heeft echter, in een kostenverhaalsprocedure op grond van artikel 21 van de Interimwet bodemsanering, het latere artikel 75 Wbb, beslist dat degene die vóór 1 januari 1975 bodemverontreiniging heeft veroorzaakt er in beginsel geen rekening mee hoeft te houden dat de overheid zich op enig moment het belang van de bescherming van de bodem zou gaan aantrekken. Dit betekent dat degene die vóór 1 januari 1975 bodemverontreiniging heeft veroorzaakt in het algemeen niet onrechtmatig heeft gehandeld en hij derhalve niet aansprakelijk is. Inmiddels is er artikel 75, zesde lid, Wbb, op grond waarvan een veroorzaker toch aansprakelijk kan zijn jegens de overheid voor de bodemsaneringskosten, ondanks dat hij niet jegens de overheid onrechtmatig handelt.

Tijdens de parlementaire behandeling van de Wbb is door de Raad van State aangegeven dat van de jurisprudentie van de Hoge Raad reflexwerking zal uitgaan bij het inzetten van het saneringsbevel. Voor de beoordeling van de rechtmatigheid van een door het bevoegd gezag gegeven saneringsbevel zal derhalve het jaartal 1975 een rol spelen.

Toelichting Stappenschema bestuurlijke en strafrechtelijke handhaving in Drenthe

Inleiding

Uitgaande van afspraken zoals gemaakt in de Overeenkomst milieusamenwerking in Drenthe en volgens het projectplan Stappenplan handhaving is een gecombineerd stappenplan samengesteld.

Het doel van dit stappenplan is, uitgaande van efficiëntie, effectiviteit en uniformiteit, te bevorderen dat bij handhavend/repressief optreden van tevoren duidelijk is welke stappen genomen

kunnen worden. Hierbij is het niet van belang welke overheid het initiatief neemt. Door het naast elkaar zetten van de strafrechtelijke en de bestuursrechtelijke variant ontstaat een transparant geheel en is het voor de betrokken handhaver en/of organisatie duidelijk wat van hem/haar verwacht wordt. In het stappenschema wordt geen onderscheid gemaakt in inrichtingsgebonden- of vrijevelddelicten.

In navolgende toelichting worden de diverse stappen verduidelijkt.

Toelichting

Uitgaande van een overtreding (constatering/klacht/calamiteit) en afhankelijk van welke organisatie of uit hoofde van welke functie, wordt de keuze gemaakt tussen een strafrechtelijke of bestuursrechtelijke of een gezamenlijke en gelijklopende aanpak (S of B). Deze keuze wordt eventueel in het lokaal handhavingsoverleg gemaakt.

Waar in het schema van de strafrechtelijke aanpak gesproken wordt over “Aanwijzing” wordt de op 8 juni 1999, onder nummer 1999Ao26, vastgestelde Aanwijzing handhaving milieurecht van het Openbaar Ministerie bedoeld.

S.

S1: Er is gekozen voor een strafrechtelijke aanpak.

S2: In de meeste gevallen zal een opsporingsambtenaar de eerste stap zetten.

S3: Is er sprake van een overtreding van een kernbepaling genoemd in de “Aanwijzing”.(zie voorlopige lijst met kernbepalingen).

S4: Het betreft overtreding van een in de “Aanwijzing” benoemde kernbepaling maar de overtreding is:

- niet bewust begaan én
- een kennelijk incident én
- gering van omvang?

S5: Het betreft geen overtreding van een kernbepaling maar er is sprake van specifieke omstandigheden zoals vermeldt in de “Aanwijzing”, zoals:

- directe aantasting of bedreiging in betekende mate van:
 - het milieu of de openbare gezondheid
 - de geloofwaardigheid van de overheid
 - eerlijke concurrentie
 - overheidscontrole
- de handelwijze van de overtreder duidt op een calculerende of malafide instelling;
- er bestaat een aanmerkelijke kans dat door niet optreden de overtreding op grotere schaal navolging vindt;
- de overtreding komt reeds op zodanig grote schaal voor dat cumulatie van ongewenste effecten kan optreden terwijl er geen bestuurlijk bevoegd gezag is dat doeltreffend kan optreden;
- internationaal recht dwingt tot handhavend optreden en er is geen bestuurlijk bevoegd gezag dat doeltreffend kan optreden.

S6: Er wordt proces-verbaal opgemaakt.

S7: Er wordt vooraf overleg gepleegd met de OvJ met betrekking tot het opmaken van een proces-verbaal

S8: Er wordt geen proces-verbaal opgemaakt.

B.

B1: Er is gekozen voor een bestuurlijke aanpak.

B2: In de meeste gevallen zal een toezichthouder de eerste stap zetten.

- B3: Er wordt een schriftelijk verzoek gedaan voor beëindiging van de overtreding waarbij een redelijke termijn ³ gesteld wordt (te motiveren redelijke verhouding tussen de ernst van het feit en een haalbare oplossing). Er dient een hercontrole plaats te vinden en bij een positief effect vindt er geen vervolg plaats (B5).
- B4: De overtreder voldoet niet aan het verzoek waarna de overtreder nogmaals een termijn (te motiveren redelijke verhouding tussen de ernst van het feit en een haalbare oplossing) voor het beëindigen van de overtreding krijgt waarbij tevens een sanctie in het vooruitzicht wordt gesteld bij het niet voldoen aan het verzoek binnen de termijn. De overtreder wordt in de gelegenheid gesteld zijn zienswijze te geven. Er dient een hercontrole plaats te vinden en bij een positief effect vindt er geen vervolg plaats (B5).
- B5: De overtreder voldoet aan het verzoek binnen de termijn zodat van verdere actie wordt afgezien.
- B6: De overtreder voldoet niet aan het verzoek en/of termijn waarna aan de overtreder een sanctiebeschikking gezonden wordt waarbij nogmaals een termijn voor het beëindigen van de overtreding gegeven wordt. In principe dient de termijn parallel te lopen aan de Awb bezwaar- en beroepstermijn. Er dient een hercontrole plaats te vinden en bij een positief effect vindt er geen vervolg plaats (B5).
- N.B. De beschikking wordt naast de dwangmiddelen dwangsom en bestuursdwang intrekking vergunning genoemd. Afgezien van het feit dat intrekking van een vergunning geen dwangmiddel is, wordt deze procedure wel genoemd omdat deze procedure het geëigende middel is als zowel dwangsom als bestuursdwang niet mogelijk zijn.*
- B7: Overtreder voldoet niet aan de gegeven last binnen de gestelde termijn waarna, afhankelijk van eventuele procedurele obstakels, tot uitvoering respectievelijk het starten van een procedure tot intrekking wordt overgegaan.

Bij de stap B6 wordt een afschrift aan het OM gestuurd waarna het OM (op verzoek) een flankerende brief zal schrijven.

In die situaties waarin het onwenselijk is het hele stappenplan met daaraan hangende termijnen te doorlopen, kan er sprake zijn van minder stappen (dus in één of twee stappen).

De criteria voor een verkorte procedure zijn:

- (dreigende) ernstige schade voor volksgezondheid en/of milieu
- recidive

N.B.

- Met betrekking tot al de toe te passen procedures zijn de bepalingen van het Wetboek van Strafvordering, de Wet op de economische delicten dan wel de Algemene wet bestuursrecht van toepassing.
- Beide procedures kunnen tegelijkertijd en naast elkaar gebruikt worden. In het lokaal handhavingsoverleg kan de te bewandelen weg gekozen worden. In dit overleg kan ook informatie worden uitgewisseld.

3 De overgang tussen handhaven en gedogen is vloeïend. Wanneer houdt handhaving op en begint gedogen? Om een evenwichtig handhavingsbeleid te voeren zal de overheid die bewust afziet van actief handhaven, actief moeten gaan gedogen. Hierbij moet aan de volgende eisen worden voldaan:

- uitdrukkelijk, schriftelijk gedogen
- tijdelijk karakter (bij voorkeur vooruitlopend op vergunning)
- verbonden aan voorwaarden
- betrokkenheid van belanghebbenden (hoorplicht art 4:7 en 4:8 Awb)

Werk maken van eigen bodem

Samenvatting

Werk maken van eigen bodem

Samenvatting

Gedeputeerde staten van Drenthe
Augustus 2008

Colofon

Dit is een uitgave van de provincie Drenthe

Inhoud

1	Inleiding	4
2	Ontwikkelingen bodembeleid	5
2.1	Europees beleid	5
2.2	Landelijk beleid	6
3	Ontwikkelingen bodemgebruik	8
4	Visie van de provincie	9
5	Rol van de provincie	10
6	Het Drentse bodembeleid	11
6.1	Bodem- en grondwaterbescherming	11
6.2	Bodemsanering	16
6.3	Beleidsinstrumenten	20
	Deel 2 van de nota: beleidsregels bodemsanering	23

1 Inleiding

Op Europees en nationaal niveau is het bodembeleid snel aan het veranderen. Lag tot voor kort het accent eenzijdig op het opruimen van vervuiling (bodemsanering), inmiddels leeft het besef dat de bodem als basis van ons bestaan een veel bredere visie verdient. Het nieuwe beleid richt zich op een duurzaam bodemgebruik in al zijn facetten.

Tegelijk neemt het gebruik van de ondergrond in Nederland, en ook in Drenthe, snel toe. Denk aan strategische gasopslag, warmte-/koudeopslag, gebruik van aardwarmte en mogelijke opslag van CO₂. Voor de implementatie van bodemenergiesystemen en

CO₂ opslag kiest Drenthe voor een integrale benadering. Hierbij wordt gekeken naar ontwikkelingen en bestaande functies aan het oppervlak en de (on)mogelijkheden van bodemenergie en CO₂ opslag in de ondergrond (3D benadering) Om op beide ontwikkelingen - verbreding van het bodembeleid en intensivering van het bodemgebruik - te kunnen inspelen moet het Drentse beleid worden herijkt en waar nodig aangepast. De Bodemnota "Werk maken van eigen bodem" legt daarvoor de basis.

De nota bestaat uit twee delen.

Deel 1 beschrijft de hiervoor genoemde ontwikkelingen, hun betekenis voor het Drentse beleid en de activiteiten die de provincie de komende jaren wil uitvoeren om duurzaam bodemgebruik te bereiken. Het vormt een nadere uitwerking en actualisering van het bestaande beleid, weergegeven in het Provinciaal omgevingsplan (POP II) en het Meer-jarenprogramma Wet bodembescherming 2005-2009. Daarnaast is het een belangrijke bouwsteen voor de voorbereiding van nieuw beleid, dat zal worden vastgelegd in een nieuw omgevingsplan, de bodemvisie in het kader van het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) en het nieuwe Meerjarenprogramma Wet bodembescherming 2010-2013.

In deel 2 zijn tot in detail de beleidsregels vastgelegd die de provincie hanteert voor de uitvoering van bodemsanering. Dit deel is met name bedoeld voor diegenen die in de praktijk met bodemsanering te maken hebben, zowel binnen de provincie als extern: medewerkers van gemeenten en waterschappen, bedrijven, particulieren en bodemintermediairs.

Deze samenvatting beperkt zich grotendeels tot deel 1 van de nota. Van deel 2 worden alleen kort aanleiding, doel en opzet beschreven.

2 Ontwikkelingen bodembeleid

2.1 Europees beleid

Bodemstrategie en Bodemrichtlijn

De Europese Unie (EU) werkt aan een Bodemstrategie. In 2006 heeft de Europese Commissie een concept van dit beleidsdocument gepresenteerd. De aanleiding voor de strategie is de constatering dat de afnemende bodemkwaliteit en bodemvruchtbaarheid in Europa op termijn duurzame ontwikkeling in gevaar brengt. De bodem heeft een aantal essentiële functies die in stand gehouden moeten worden. Zij is onder meer producent van biomassa (met name in de landbouw), medium voor de opslag, filtering en omzetting van voedingsstoffen, chemische stoffen en water, bron van grondstoffen, reservoir van biodiversiteit en archief van het geologisch, aardkundig en archeologisch erfgoed.

De Bodemstrategie gaat uit van een breed en integraal bodembegrip, waarbij de bodem wordt gezien als ecologisch systeem.

Als belangrijkste bedreigingen ziet de EU:

- erosie door water en wind
- afname van de hoeveelheid organische stof
- bodemverontreiniging
- bodemafdichting (vergroting van het bebouwde oppervlak)
- bodemverdichting (verminderde doorlaatbaarheid van de bodem)
- afname van de biodiversiteit
- verzilting
- overstromingen en aardverschuivingen

Om deze bedreigingen het hoofd te kunnen bieden is een consistentere, minder versnipperd bodembeleid nodig. De pijlers van de strategie zijn:

- kaderwetgeving voor duurzaam bodemgebruik: de EG Kaderrichtlijn Bodem (KRB);
- integratie van bodembescherming in het relevante nationale en Europese sectorbeleid;
- vergroten van de kennis over bodemprocessen, de veranderingen daarin en de meest effectieve methoden voor bescherming en herstel;
- publieksvoorlichting over de noodzaak van bodembescherming.

Voor de KRB heeft de Europese Commissie in 2006 eveneens een voorstel voorgelegd. Daarin wordt van de Lidstaten gevraagd om vijf van de acht genoemde bedreigingen voor hun grondgebied in kaart te brengen: erosie, afname organische stof, bodemverdichting, verzilting en aardverschuivingen. De richtlijn vraagt de Lidstaten risicogebieden voor deze problemen aan te wijzen en voor die gebieden maatregelenprogramma's op te stellen.

Overigens heeft de Milieuraad de besluitvorming voor de kaderrichtlijn opgeschort. Verwacht wordt dat de besluitvorming in de raad in de tweede helft van 2008 wordt voortgezet.

Over de hoofdlijnen van de Bodemstrategie bestaat brede overeenstemming. De provincie Drenthe is als IPO-vertegenwoordiger nauw betrokken bij de standpuntbepaling over het Europese bodembeleid op landelijk niveau.

Kaderrichtlijn Water (KRW)

Voor het bodembeleid is ook de EU Kaderrichtlijn Water van belang. Deze verplicht de Lidstaten om gebieden aan te wijzen (onder meer grondwaterbeschermingsgebieden en Natura

2000-gebieden) waar de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater in 2015 aan bepaalde doelstellingen en normen moet voldoen. Het bodemgebruik bepaalt voor 70% à 80% de kwaliteit van het grondwater en voor 40% à 50% die van het oppervlaktewater. Dat betekent dat het bodembeleid een belangrijke bijdrage moet leveren aan het realiseren van de doelstellingen voor het grond- en oppervlaktewater.

2.2 Landelijk beleid

Beleidsbrief Bodem

Het Rijk werkt aan een nieuw bodembeleid, waarvan de contouren zijn beschreven in de Beleidsbrief Bodem uit 2003. Dit nieuwe beleid richt zich op duurzaam bodemgebruik. De bodem wordt gezien als een dynamisch ecosysteem, dat in staat moet zijn en blijven om zo goed mogelijk maatschappelijke diensten te leveren. Deze diensten hebben een economische, sociale en ecologische dimensie. De benutting van de bodem voor maatschappelijke activiteiten moet in balans zijn met de bescherming van de natuurlijke eigenschappen van de bodem. De voornaamste implicaties voor het beleid zijn:

- beslissingen over boven- en ondergronds ruimtegebruik moeten gebaseerd zijn op een beoordeling van de effecten op de bodem. Provincie en gemeenten moeten bewuster omgaan met de bodem bij ruimtelijke ordening, inrichting en beheer;
- gebruikers van de bodem zijn als eerste verantwoordelijk om zorgvuldig met de bodem om te gaan;
- er komt meer ruimte voor gebiedsgerichte oplossingen en het bodembeheer wordt directer gekoppeld aan de risico's voor het gewenste gebruik. In deze gebieds- en risicogerichte benadering is een grotere rol weggelegd voor provincies en gemeenten. Het Rijk verwacht van gemeenten dat zij hun bodemambities formuleren;
- het verschuiven van verantwoordelijkheden en taken naar gebruikers en decentrale overheden maakt een goede kennisinfrastructuur noodzakelijk. Alle betrokken partijen moeten toegang hebben tot betrouwbare informatie over de bodem.

Een belangrijk hulpmiddel is het landelijke project BIELLS (Bodem Informatie Essentieel voor Landelijke en Locatie Sturing). Daarin wordt alle beschikbare informatie over een breed scala aan bodemkwaliteiten verzameld en toepasbaar gemaakt.

Bij het formuleren van regionale en lokale ambities kan de “lagenbenadering” worden gebruikt die in de nota Ruimte is geïntroduceerd.

Beleidsbrief Ruimtelijke Ordening Ondergrond

In de Beleidsbrief Ruimtelijke Ordening Ondergrond uit 2004 geeft het Rijk aan dat het steeds intensievere gebruik van de ondergrond afstemming nodig maakt om te voorkomen dat functies en activiteiten elkaar in de weg zitten. Omdat het gebruik van de ondergrond invloed heeft op ontwikkelingen bovengronds en omgekeerd, is het belangrijk om bij het maken van ruimtelijke plannen de onder- en bovengrond in samenhang te bekijken. De “lagenbenadering” uit de nota Ruimte is hiervoor een goed middel. Voor een optimale ordening van functies is goede informatie over de ondergrond onmisbaar. Voor het verzamelen van deze informatie is het pilotproject Ruimtelijke Ordening & Bodem opgezet.

Grondwaterbeleid

Het grondwaterbeschermingsbeleid is momenteel volop in ontwikkeling. De richting is die van een uniforme naar een gebiedsgerichte aanpak, waarbij het beschermingsniveau per gebied wordt bepaald op basis van de risico's. Deze hangen af van de kwetsbaarheid van het gebied, de

functies en de belasting. Deze aanpak is onder meer ingegeven door de noodzaak om te voldoen aan de normen van de KRW.

ILG

In de Bestuursovereenkomst ILG 2007-2013 zijn afspraken tussen het Rijk en de provincie vastgelegd over beleidsopgaven waarvan de uitvoering is overgedragen aan de provincies. Voor het thema Bodem staan in het ILG de volgende opgaven:

- opstellen Bodemvisie
- opstellen Meerjarenprogramma bodembescherming 2010-2013
- saneren van gevallen van bodemverontreiniging, overeenkomend met 511.000 bodemprestatie-eenheden (BPE)¹
- saneren van gevallen van waterbodemverontreiniging, overeenkomend met 129.000 BPE
- uitvoeren projecten Informatievoorziening duurzaam bodemgebruik (BIELLS)

Belangrijkste implicaties Europese en landelijke beleidsontwikkelingen voor Drenthe

Beleidsrichtingen

- Verbreding, van alleen bodemsanering naar bodembescherming en duurzaam beheer.
- Integratie van bodembeleid met andere beleidsvelden, grotere rol bodem bij ruimtelijke afwegingen, ook in het driedimensionale vlak (3D-denken).
- Vergroten kennis en versterken kennisinfrastructuur.
- Bewustwording burgers (publieksvoorlichting).
- Gebiedsgerichte, op risico's gebaseerde benadering.

Concrete opgaven

- In kaart brengen van bedreigingen door erosie, afname organische stof, bodemverdichting, verzilting en aardverschuivingen in Drenthe.
- Bodembeleid ontwikkelen dat zo veel mogelijk bijdraagt aan halen kwaliteitsdoelstellingen grond- en oppervlaktewater volgens de KRW.
- Gemeenten ondersteunen bij opstellen bodemambities.
- Opstellen bodemvisie.
- Opstellen Meerjarenprogramma bodembescherming 2010-2013.
- Uitvoeren saneringsopgave.
- Uitvoeren projecten informatievoorziening.

1 Bodemprestatie-eenheden worden berekend op basis van het grondoppervlak dat boven de interventiewaarde verontreinigd is en het volume grond, grondwater of waterbodem.

3 Ontwikkelingen bodemgebruik

De ondergrond van Drenthe wordt “traditioneel” gebruikt voor doeleinden als gas-, olie- zand- en drinkwaterwinning. Recentelijk is daar de strategische gasopslag (zoals Norg) bijgekomen. De komende tijd is een toename te verwachten van het gebruik van de ondergrond voor energiedoelen. Daarbij gaat het om de toepassing van bodemenergiesystemen, het winnen van aardwarmte en de eventuele opslag van CO₂ in lege gasvelden.

Bodemenergie

Energieopslag in de bodem wordt steeds vaker toegepast om gebouwen te verwarmen en te koelen. In vergelijking met de gangbare systemen zorgt bodemenergie voor een lager verbruik en minder CO₂-uitstoot. Daarom stimuleert de provincie de toepassing ervan. Er zijn verschillende soorten systemen, waarvan warmte-/koudeopslag (WKO) er één is.

Aardwarmte

In het noorden en zuidoosten van Drenthe bevinden zich op grote diepte gesteentelagen waaruit warm water kan worden opgepompt. De provincie stimuleert aardwarmtewinning in deze gebieden als duurzame energievorm. In het buitenland wordt de techniek al toegepast. In opdracht van de provincie wordt haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd.

Opslag van CO₂

Technisch is het mogelijk om in de toekomstige lege gasvelden veilig CO₂ op te slaan. Op deze manier zou Drenthe een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan het terugbrengen van de uitstoot van CO₂ in ons land. Dat kan een tijdelijke oplossing zijn bij de overgang van fossiele naar duurzame energie. In samenwerking met onder andere de NAM worden de mogelijkheden verder onderzocht.

Toenemend gebruik van de ondergrond vergroot de kans dat bodemactiviteiten en gebruiksfuncties met elkaar conflicteren of tot ongewenste situaties leiden, zoals het doorboren van bodemlagen die van belang zijn voor grondwaterstromen. De kunst is om de kansen te benutten en tegelijk de problemen te vermijden. Onderzocht moet worden in hoeverre nieuw beleid en nieuwe regelgeving nodig is om de ontwikkelingen in goede banen te leiden.

4 Visie van de provincie

De provincie streeft naar duurzame ontwikkeling. Een van de voorwaarden daarvoor is een duurzame bodem. In deze nota verstaan wij daaronder een bodem die verschillende functies (landbouw, natuur en drinkwaterwinning) kan vervullen en die in evenwicht verkeert of op eigen kracht binnen een redelijke termijn (korter dan een generatie) te herstellen is. In heel specifieke situaties accepteren wij dat een bodem beneden dat niveau functioneert. Daarbij hanteren wij wel de voorwaarde dat er een stabiel evenwicht ontstaat, bijvoorbeeld bij het gebruik van afbreekbare bestrijdingsmiddelen in de landbouw en functiegericht saneren. Wij beschermen de bodem liever vooraf goed dan achteraf te moeten saneren en herstellen. Bij een duurzaam bodemgebruik wordt de bodem optimaal benut zonder dat de kwaliteit van de bodem negatief wordt beïnvloed.

Als hoofddoel voor het bodembeleid zien wij: het behouden en waar nodig verbeteren van de kwaliteit van de bodem en het grondwater, zodat bodemwaarden in stand blijven en de bodem blijvend gebruikt kan worden voor de toegekende functies en het gewenste gebruik.

Bij de invulling van het beleid houden wij rekening met de specifieke eigenschappen van de Drentse bodem. Drenthe beschikt over veel grondwater van goede kwaliteit, dat met name voor de winning van drinkwater van groot belang is. Daarnaast biedt de bodem toepassingsmogelijkheden, zoals warmte-/koudeopslag, CO₂-opslag en gebruik van aardwarmte. De Drentse bodem heeft unieke aardkundige en archeologische waarden waarmee zorgvuldig moet worden omgegaan. Verder is onze provincie relatief rijk aan natuur. Tegelijk is de bodem kwetsbaar voor verontreiniging, omdat het bufferende vermogen van de zandgronden, waaruit de provincie overwegend bestaat, beperkt is. Als een verontreiniging de diepere bodemlagen bereikt, is er vaak sprake van een onomkeerbaar proces en raakt ook de grondwatervoorraad verontreinigd.

De afstemming tussen de toepassingsmogelijkheden, de waarden en de kwetsbaarheid van de bodem vragen om zorgvuldige afwegingen, waarbij in sommige situaties striktere criteria worden gehanteerd dan het landelijke beleid voorschrijft.

5 Rol van de provincie

De bodem is van ons allemaal en de zorg voor een duurzaam bodemgebruik is dus een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Wij formuleren ons beleid in samenspraak met andere overheden, bedrijven en burgers en voeren dit beleid samen met hen uit. Onze rol daarin is die van stimulator, regisseur en procesbegeleider. Onze inzet is de betekenis van de bodem uit te dragen en de bodem een structurele plaats te geven in ruimtelijke ontwikkelingsprocessen. Wij ondersteunen met name de gemeenten (maar ook anderen) bij het formuleren en waarmaken van bodemambities en dienen als eerste aanspreekpunt voor bodemgebruikers. Voor het bijeenbrengen en verspreiden van kennis fungeren wij als spin in het web. Voor ons grondgebied (uitgezonderd de gemeente Emmen) zijn wij bevoegd gezag voor de bodemsanering en andere bodemtaken.

Voor de uitvoering van ons beleid beschikken wij over wet- en regelgeving: Wet bodembescherming (WBB), Wet milieubeheer (Wm) en Provinciale omgevingsverordening (POV). Andere, minstens zo belangrijke instrumenten zijn voorlichting en communicatie, monitoring, bestuurlijke overeenkomsten en subsidies.

Acties

1. Intensiveren Drents bodemberaad.
2. Kennis- en informatie-uitwisseling met burgers en doelgroepen.

6 Het Drentse bodembeleid

In de beschrijving van onze ambities en plannen maken wij een tweedeling in bodembescherming en bodemsanering. Daarnaast wijden wij een afzonderlijke paragraaf aan de inzet van instrumenten, wet- en regelgeving uitgezonderd. Een groot deel van de thema's en activiteiten is niet nieuw, maar sluit aan op reeds ingezet beleid of vloeit voort uit reeds gemaakte afspraken. Wel worden enkele nieuwe accenten gelegd, die leiden tot nieuwe activiteiten. Dit betreft met name het duurzaam veiligstellen van de grondwatervoorraad (acties 21 en 22), de aanpak van voormalige stortplaatsen (acties 23 tot en met 26) en het stimuleren van bodemsanering door particulieren (actie 31) en bedrijven (acties 36 tot en met 40).

Prioritaire beleidsthema's

- Duurzaam veiligstellen grondwatervoorraden
- Ontwikkelen integrale beleidsvisie voor gebruik ondergrond
- Duurzaam bodemgebruik voor natuur en landbouw
- Stimulering bodemsanering bij particulieren en bedrijfsterreinen

6.1 Bodem- en grondwaterbescherming

Bodemvisie

In de bestuursovereenkomst in het kader van het ILG is afgesproken dat wij een Bodemvisie opstellen. Daarin maken wij de kansen en bedreigingen voor bodemgebruik inzichtelijk en verwoorden wij onze ambities voor duurzaam bodembeheer in Drenthe. De visie biedt het kader voor het betrekken van de bodem in ruimtelijke planvormingsprocessen. In de visie worden onder andere aangegeven:

- het noodzakelijke beschermingsniveau;
- het verantwoorde maatschappelijk gebruik van de bodem;
- de huidige kwaliteiten van de bodem en de ondergrond;
- de provinciale ambities op bodemthema's zoals sanering, energie, aardkundige waarden en grondwaterbeheer;
- de eventuele uitwerking van deze ambities in regionale bodemgebiedsvisies.

De Bodemvisie zal eind 2009 gereed zijn. De nu gepresenteerde Bodemnota kan gezien worden als de eerste aanzet tot de visie.

Het Rijk verwacht verder van de provincies dat zij de gemeenten ondersteunen bij het ontwikkelen van bodemambities voor hun grondgebied. Deze worden vastgelegd in gemeentelijke bodemkwaliteitskaarten en bodembeheersplannen. Samen met de Drentse gemeenten starten wij in 2008 met het opstellen van een plan van aanpak daarvoor.

Zandwinputten

Het Besluit Bodemkwaliteit biedt ruimte om zandwinplassen te verondiepen met grond en/of baggerspecie, mits sprake is van een nuttige toepassing. Met de waterschappen willen wij in 2008 nagaan in hoeverre het wenselijk is om nadere regels op te stellen voor het verondiepen van oude/gesloten zandwinputten.

Acties

3. Ontwikkelen bodemvisie.
4. Regie Besluit bodemkwaliteit.
5. Met waterschappen nagaan of nadere regels gesteld moeten worden voor het verondiepen van oude/ gesloten zandwinputten.

Aardkundige waarden

De aandacht voor aardkundige waarden, zoals reliëfvormen en bodemverschijnselen, is van recente datum. Drenthe is rijk aan bijzondere aardkundige waarden, zoals essen, beekdalen, stuwwallen en sporen van prehistorische bewoning.

Inmiddels hebben wij een begin gemaakt met het ontwikkelen van beleid voor het behoud en herstel van deze waarden. Er is een breed samengestelde stuurgroep ingesteld die adviseert over de uitwerking van het beleid. Om de leemten in onze kennis op te vullen voeren wij op dit moment een inventarisatie van aardkundige waarden uit, resulterend in een overzicht met een waardering en een digitale kaart. Om te bevorderen dat bij ruimtelijke afwegingen de aardkundige waarden structureel worden meegewogen, willen wij de komende jaren vooral inzetten op bewustwording en kennisoverdracht. De gemeenten vormen daarvoor een belangrijke doelgroep. Wij willen een netwerk voor samenwerking tussen provincie en gemeenten tot stand brengen. Wij stemmen onze aanpak af met het IPO-project Landelijk Uitvoeringsprogramma aardkundige waarden. Dit project, waarvan Drenthe de trekker is, streeft onder meer naar een meer uniforme provinciale aanpak en relatie leggen met het Europese en landelijke bodembeleid. Ook streven wij naar het aanwijzen van aardkundige monumenten.

De Stuurgroep Aardkundige Waarden wil starten met een proces om in aanmerking te komen voor een erkenning van een Geopark in Drenthe.

Acties

6. Ontwikkelen beleid voor bodemeigen of aardkundige waarden.
7. Actualisatie kaart aardkundig waardevolle gebieden.
8. Onthulling van aardkundige monumenten.
9. Netwerkvorming en kennisoverdracht en bewustwording voor doelgroepen.
10. Verkenning mogelijkheden Geopark.

Grondwaterkwaliteit

Duurzaam veiligstellen van de grondwatervoorraden is een van de prioriteiten van het bodembeleid van de provincie. Wij werken aan de ontwikkeling van een gebiedsgericht en risico-geöriënteerd beleid voor de bescherming van de grondwaterkwaliteit in de achttien Drentse grondwaterbeschermingsgebieden. In een onderzoek dat in de afgelopen jaren is uitgevoerd, zijn de risico's per gebied bepaald aan de hand van de kwetsbaarheid van de ondergrond en de belasting door activiteiten.

Onderzoeken naar de effecten van zogenoemde “run-off” (afstromend water) van wegen en naar de kwaliteit van bestaande rioleringen in de grondwaterbeschermingsgebieden (beide aangekondigd in POP II) worden nog uitgevoerd.

Op basis van de uitkomsten van de verschillende onderzoeken worden beleidsmaatregelen per gebied uitgewerkt. Dat gebeurt in nog op te stellen gebiedsdossiers per grondwater-

beschermingsgebied. Deze dossiers maken op hun beurt deel uit van de stroomgebiedbeheerplannen in het kader van de KRW. De maatregelen worden ontwikkeld in samenwerking met gemeenten, waterleidingbedrijven en andere betrokken partijen. Initiatieven van de waterleidingmaatschappijen voor een goede bescherming van het grondwater gaan wij ondersteunen. Naar verwachting worden hierover in 2008 afspraken gemaakt.

Acties

11. Voldoen aan nationale en Europese verplichtingen kwaliteit grondwater.
12. Verbeteringen uit rapportages VROM-Inspectie doorvoeren.
13. Ontwikkelen risicogeorieënteed grondwaterbeschermingsbeleid.
14. Opstellen gebiedsdossiers en Uitvoeringsprogramma grondwaterbeschermingsgebieden.
15. Onderzoek run-off en onderzoek riolering.

Ondergrond

Zoals gezegd neemt het gebruik van de ondergrond toe en is in de toekomst een verdere toename te verwachten. Daarbij gaat het vooral om energiegerelateerde ontwikkelingen die vanuit het provinciale energiebeleid worden gestimuleerd. Om de kansen voor het effectief gebruik van de ondergrond voor deze doelen te benutten en conflicten en ongewenste neven-effecten te voorkomen zijn wij begonnen met het ontwikkelen van een integrale visie op het gebruik van de ondergrond. Daarin zal het blijvend veilig stellen van de strategische drinkwatervoorraden een aandachtspunt zijn.

Wij benadrukken nog eens dat de opslag van kernafval in de Drentse bodem geen optie is.

Op landelijk niveau wordt gewerkt aan een beleidskader voor de toepassing van bodemenergie en aan een richtlijn voor de uitvoering van boringen. In Drenthe hebben wij onderzoek gedaan naar de mogelijkheden om bodemenergie toe te passen.

Op basis hiervan worden momenteel kaarten gemaakt die aangeven waar de winning van bodemenergie wel en niet of alleen onder voorwaarden is toegestaan.

Acties

16. Ontwikkelen visie gebruik ondergrond en inbrengen in Structuurvisie omgevings-beleid en in de bodemvisie.
17. Operationaliseren beleidskader bodemenergie.

Duurzaam bodemgebruik voor natuur en landbouw

De bodem bepaalt welke natuur waar gedijt en welke landbouwgewassen op een bepaalde plek kunnen groeien. Basisfactoren voor zowel natuur als landbouw zijn bodemstructuur, grondwaterpeil en grondwaterkwaliteit. Duurzaam bodemgebruik houdt deze basisfactoren in stand, met als resultaat een “goede en gezonde” bodem. Wat een “goede en gezonde” bodem precies inhoudt, is onderwerp van nader onderzoek.

Het RIVM werkt aan de ontwikkeling van referentiewaarden voor biologische bodemkwaliteit bij verschillend bodemgebruik. Deze worden in drie pilotprojecten getoetst in de regionale praktijk. Een van de pilotstudies is in 2007 in Drenthe uitgevoerd onder de titel “Bodemkwaliteit Drenthe”. De eerste voorlopige resultaten lijken de ontwikkelde systematiek te ondersteunen. In een tweejarig vervolgproject op deze pilot gaan wij onder meer onderzoeken welke maatregelen door grondgebruikers effectief zijn voor het verbeteren van de

biologische bodemkwaliteit. Zowel de deelnemende landbouwers en natuurbeheerders als de betrokken overheden hebben hierom gevraagd.

Milieukwaliteit natuurgebieden

Als onderdeel van de ILG-bestuursovereenkomst moeten de provincies met een nulmeting de milieukwaliteit aangeven van de ecologische hoofdstructuur (EHS), de Vogel- en habitatgebieden en de overige gebieden die onder de Natuurbeschermingswet 1998 vallen. De bodemkwaliteit maakt hier een belangrijk deel van uit. Door de uitkomsten naast de benodigde milieukwaliteiten voor het realiseren van de gestelde doelen te leggen kunnen wij eventuele achterstanden (milieutekort) definiëren. Het gaat onder meer om vermesting, verzuring en verdroging. Via gerichte milieumaatregelen in het landelijk gebied moeten deze achterstanden verkleind of weggewerkt worden. Voor de nulmeting gebruiken wij onder meer de resultaten van het landelijke project Milieutekort.

Intussen werken wij al aan het terugdringen van de milieubelasting van natuurgebieden vanuit de landbouw. In dit verband kan het project Bedreven bedrijven voor de rundveehouderij worden genoemd, dat inmiddels een vervolg heeft gekregen.

Acties

18. Uitvoeren project Bodemkwaliteit Drenthe, inventariseren van maatregelen om de bodembioologische kwaliteit te kunnen beïnvloeden.
19. Onderzoeken van de mogelijkheden om de RBB-systematiek toe te passen in de praktijk van grondgebruikers binnen grondwaterbeschermingsgebieden.
20. Milieutekort in natuurgebieden in beeld brengen.
21. Milieubelasting van rundveehouderijen verlagen.

Bestrijdingsmiddelen

Het gebruik van bestrijdingsmiddelen, zowel in de landbouw als daarbuiten, vraagt steeds meer aandacht. In de grondwaterbeschermingsgebieden in Drenthe is al veel bereikt dankzij het convenant tussen de waterleidingbedrijven en de landbouwsector. In POP II hebben wij als algemene doel geformuleerd dat het grondwater in de hele provincie moet voldoen aan de door EU gestelde eisen voor drinkwaterkwaliteit.

Om ons beleid op dit vlak te kunnen aanscherpen gaan wij de omvang van het gebruik systematischer volgen. Er wordt gewerkt aan het in beeld brengen van het gebruik aan de hand van landelijke CBS-cijfers en enquêtegegevens. Daarnaast werken wij aan een structurele uitwisseling van monitoringsgegevens met waterleidingmaatschappijen en waterschappen. Het provinciaal Grondwaterkwaliteitsmeetnet is uitgebreid met bestrijdingsmiddelen.

Als wij een beter beeld hebben van het gebruik en de risico's voor het grondwater zullen wij samen met de doelgroepen specifieke projecten opzetten om het gebruik en/of de risico's terug te dringen. Het gaat hierbij ook om projecten buiten de landbouw (overheden en bedrijven met grote oppervlakten en gebruikers van volkstuintjes).

Op dit moment werken wij met de landbouwsector en de Waterleidingsmaatschappij Drenthe aan de introductie van de sleepdoek. Hiermee kan een forse driftreductie worden bereikt en is het mogelijk om te besparen om middelengebruik. In de risico-inventarisatie van de grondwaterbeschermingsgebieden schenken wij ook aandacht aan het gebruik van bestrijdingsmiddelen.

Acties

22. Onderzoek naar omvang milieubelasting en gebruik bestrijdingsmiddelen in en buiten de landbouw.
23. Opstarten project Sleepdoek.
24. Opstarten project Bezem door de middenkast.

Bloembollenteelt

De voor Drenthe relatief nieuwe teelt van bloembollen heeft tot onrust geleid over de mogelijk negatieve gevolgen voor milieu en landschap. Naar aanleiding daarvan heeft de provincie net alle betrokken partijen het Platform Duurzame Bollenteelt in Drenthe opgericht en samen met de sector het Stimuleringsproject duurzame bollenteelt uitgevoerd. Het project heeft geresulteerd in een reductie van de milieubelasting door bestrijdingsmiddelen met circa 75%. Naast het gebruik en effecten van bestrijdingsmiddelen richt het overleg zich op de inrichting en locatie van spoelplaatsen, verdroging als gevolg van grondwateronttrekking en de gevolgen van verwijdering en verplaatsing van spoelgrond.

Acties

25. Afronden project Op weg naar een duurzame bollenteelt in Drenthe – vermindering milieubelasting (75% in 2007) bestrijdingsmiddelen.
26. Bevorderen duurzame bollenteelt.

Risicogebieden KRB

In het voorstel voor de EU KRB wordt van de Lidstaten gevraagd vijf soorten bedreigingen voor de bodem te onderzoeken en risicogebieden aan te wijzen. Daarop vooruitlopend zijn wij begonnen met een inventarisatie van deze problemen in Drenthe. Wij stellen vooralsnog vast dat verzilting in Drenthe een zeer ondergeschikte rol speelt en dat aardverschuivingen zich niet voordoen. Bodemverdichting door het gebruik van zware machines op landbouwpercelen komt voor, maar er zijn op dit moment geen aanwijzingen dat dit een probleem op enige schaal vormt. Anders ligt dit voor bodemerosie en afname van het gehalte organische stof.

Wat betreft bodemerosie hebben wij in Drenthe te maken met het risico van winderosie. De kans hierop bestaat vooral in open gebieden met een open, droge bodem. Een laag organische stofgehalte verhoogt het risico. Winderosie kan landbouwschade, gezondheidsschade en maatschappelijke hinder veroorzaken. Een onderzoek dat wij in 2002 naar aanleiding van berichten over winderosie in de Veenkoloniën hebben verricht, heeft uitgewezen dat Drenthe inderdaad een aantal specifieke winderosiegevoelige gebieden kent (overigens ook buiten de Veenkoloniën). Veel maatregelen om winderosie te voorkomen zijn in de Drentse akkerbouwsector bekend en voor een deel worden zij ook toegepast (stuifgerst, groenbemesters en drijfmest). Onderzoek van Alterra in 2006 heeft uitgewezen dat in delen van Drenthe het organisch stofgehalte beneden de kritische grens voor verstuiwing ligt of hier onder dreigt te komen. Deze uitkomst is voor ons aanleiding om vervolgonderzoek uit te voeren.

Organische stof heeft een zeer belangrijke functie in de bodem. Ze bindt bepaalde voedingsstoffen en verontreinigingen en zorgt voor een goede bodemstructuur en een goed bodemleven. Bovendien kan organische stof CO₂ vastleggen en daarmee een rol spelen bij het opvangen van de gevolgen van de klimaatverandering. Anderzijds leidt de huidige klimaatverandering tot een versnelde afbraak van organische stof in de bodem. De schrale, droge zandgronden die een groot deel van Drenthe kenmerken, hebben van nature een wat lager organisch stofgehalte,

wat het op peil houden ervan extra belangrijk maakt. Veengronden hebben juist een zeer hoog gehalte aan organische stof.

De Drentse veengronden zijn echter in hoog tempo aan het verzanden, waardoor hun organische stofgehalte sterk afneemt.

In 2003 hebben wij een verkennend onderzoek uitgevoerd naar de trends in organische stofgehalten op Drentse landbouwgronden. Uit historische bodemgegevens blijkt dat bepaalde combinaties van bodem en gewas een afnemend gehalte aan organische stof tot gevolg kunnen hebben. In 2007 is een gedetailleerder onderzoek van start gegaan, waarin ook wordt gekeken naar de kwaliteit en de afbreekbaarheid van organische stof in landbouwpercelen. De resultaten van het onderzoek worden in het najaar van 2008 bekend en vormen, samen met onder meer het eerdergenoemde onderzoek van Alterra, de basis voor verder beleid.

Acties

27. Een quick scan naar het voorkomen van gebieden waar mogelijk sprake is van een of meer bodembedreigingen, genoemd in de KRB.
28. Onderzoek naar trends van organische stof in Drentse landbouwbodems.

6.2 Bodemsanering

Ontwikkeling specifiek beleid

Voor bodemsanering gelden landelijke beleidsdoelstellingen. Het einddoel is dat de bodemverontreiniging in 2030 onder controle moet zijn, terwijl alle ernstige verontreinigingen met onaanvaardbare risico's uiterlijk in 2015 gesaneerd moeten zijn. In de ILG-bestuurovereenkomst zijn afspraken tussen Rijk en provincie over de voortgang vastgelegd. Naast deze wettelijke taak willen wij beleid ontwikkelen voor de volgende specifieke thema's.

Bodemsanering in relatie met bescherming grondwatervoorraden

Vanwege het grote belang van onze grondwatervoorraden en hun kwetsbaarheid voor verontreiniging willen wij bodemsanering in de grondwaterbeschermingsgebieden en de strategische grondwaterwinningen voorrang geven. In deze gebieden moet de bodemverontreiniging uiterlijk in 2015 zijn gesaneerd of moeten zodanige maatregelen zijn genomen dat deze geen bedreiging meer vormt voor de kwaliteit van het grondwater. Aan de hand van een risicoanalyse wordt een volgorde van aanpak vastgesteld.

Binnen alle waterwingebieden moeten de saneringen uiterlijk een jaar na ontdekking starten. Voor gevallen waar met spoed moet worden gesaneerd, zullen wij financieringsmogelijkheden zoeken bij gemeenten en waterleidingmaatschappijen. Waar mogelijk stellen wij ook provinciale middelen beschikbaar.

Voormalige stortplaatsen

Tot de locaties met mogelijke bodemverontreiniging behoren de voormalige stortplaatsen. In het kader van een landelijk onderzoek (nazorg voormalige stortplaatsen (NAVOS)) zijn in Drenthe zo'n tweehonderd van deze locaties onderzocht. Bij de meeste bleek de aangetroffen verontreiniging van dien aard dat bij het huidige gebruik spoedige sanering niet nodig is. In vervolg op het NAVOS-onderzoek hebben wij recentelijk per locatie bekeken of er nog beperkt aanvullend onderzoek nodig is. Voor de locaties waar monitoring nodig is gaan wij bepalen tot hoelang wij deze monitoring willen doorzetten.

Op voorwaarde dat er geen risico's voor mens en milieu optreden willen wij herontwikkeling van voormalige stortplaatsen mogelijk maken. Te denken valt aan inrichting als natuur- of recreatiegebied. Wij zijn terughoudend in het gebruik van stortplaatsen voor woonbebouwing. Wie een plan maakt voor een voormalige stortplaats, moet aantonen dat deze geen ontoelaatbare risico's oplevert. Als er risico's zijn, moet er een saneringsplan worden opgesteld waarmee wij kunnen instemmen.

Voor een aantal locaties heeft het NAVOS-onderzoek uitgewezen dat de deklaag kwalitatief onvoldoende en/of niet dik genoeg is. Eigenaren van voormalige stortplaatsen die de deklaag willen verbeteren en/of ophogen, vragen wij om een plan van aanpak waarin de kwaliteit en de dikte van de ophooglaag is aangegeven. De grond die gebruikt wordt om de deklaag te herstellen moet voldoen aan het Besluit bodemkwaliteit. Wij bekijken of het mogelijk is om voor het ophogen van deklagen de grond te gebruiken die vrijkomt bij (onder meer) natuurontwikkelingsprojecten.

Diffuse verontreinigingen in de stad

In oudere steden, wijken en dorpen is de bodem vaak diffuus verontreinigd door historische activiteiten. Als de diffuse verontreiniging in een gemeentelijke bodemkwaliteitskaart is vastgelegd beschouwen wij haar als lokale achtergrondwaarde. Bij ernstige diffuse bodemverontreiniging, of als de bodemkwaliteit onvoldoende is voor de functie van de bodem, kan een bodemsanering noodzakelijk zijn. Dit geldt ook in niet-ernstige gevallen waarbij toch menselijke risico's zouden kunnen ontstaan als niet wordt gesaneerd. Een voorbeeld is de aanleg van volkstuinen of kinderspeelplaatsen op een met lood verontreinigde bodem. Leiden diffuse immobiele verontreinigingen tot een knelpunt voor de stads-dynamiek, dan overleggen wij met betrokkenen over de saneringsmaatregelen en gaan wij eventueel over tot (voor)financiering.

Provinciale eigendommen

De provincie kan ook zelf als eigenaar van gronden te maken krijgen met bodemverontreiniging. Vanwege onze voorbeeldfunctie gaan wij hier zeer zorgvuldig mee om. Onze handelwijze gaan wij vastleggen in Gedraglijnen inzake bodemverontreinigingen provinciale eigendommen.

Bevelsbeleid

De WBB geeft ons de mogelijkheid om belanghebbenden door een bevel te dwingen bodemonderzoek en eventueel saneringen uit te voeren. Wij voeren een actief bevelsbeleid in situaties waar bedrijven en andere belanghebbende partijen niet vrijwillig tot saneren overgaan. In deel 2 van de Bodemnota is het bevelsbeleid nader uitgewerkt.

Stimuleringsregeling bodemsanering particulieren

Om bedrijven aan te zetten tot sanering beschikken wij over financiële regelingen. Voor particuliere eigenaren (bewoners/erfgenamen) is er geen regeling, terwijl ook zij te maken kunnen krijgen met bodemverontreiniging. Dat kan problemen opleveren bij onder meer verkoop, en bouwactiviteiten en erfenissen. De aanpak van bodemverontreiniging bij particulieren willen wij stimuleren om zo te komen tot de sanering van de gevallen van ernstige bodemverontreiniging vóór 2030.

Acties

29. Resultaten uit project Risico-inventarisatie en -analyse verwerken in werkvoorraad.
30. Uitvoeren nader onderzoeken bij kans op verspreiding binnen grondwaterbeschermingsgebieden.
31. Financieringsmogelijkheden zoeken bij gemeenten/waterleidingmaatschappen voor gevallen die met spoed moeten worden gesaneerd.
32. Vervolgonderzoek NAVOS.
33. Bepalen monitoringsstrategie.
34. Registratie in Geografisch Landelijk Overheids Bodem Informatie Systeem (GLOBIS) van aanpak deklaag.
35. Onderzoek en/of faciliteren dat vrijkomende grond, uit onder andere natuurontwikkelingsprojecten, beschikbaar komt voor ophogen afdeklaag.
36. Stimuleren en faciliteren van de sanering en of beheersbaar maken van voormalige stortplaatsen bij herontwikkeling.
37. (Voor)financiering bij knelpunt stadsdynamiek door diffuse immobiele verontreinigingen.
38. Opstellen gedragslijnen betreffende bodemverontreinigingen provinciale eigendommen.
39. Actief bevelsbeleid voeren in situaties waarin belanghebbende partijen niet vrijwillig overgaan tot sanering.
40. Stimuleren bodemsanering bij particulieren.

Werkvoorraad

Mogelijke gevallen van bodemverontreiniging worden in kaart gebracht in het project Landsdekkend beeld spoor 1. In Drenthe zijn circa 43.000 verdachte locaties bekend. Dit noemen wij onze werkvoorraad. Voor deze locaties moet worden bekeken of er gesaneerd moet worden en, zo ja, of dit voor 2015 moet gebeuren. Dat laatste is het geval als er sprake is van onaanvaardbare risico's. Om in Nederland tot te komen tot een vergelijkbare selectie van locaties die potentieel spoedlocaties zijn, is een PRISMA-project opgestart. Voor Drenthe volgen hieruit circa 300 locaties waarop sprake kan zijn van spoed.

Mede op basis van het aantal locaties in de werkvoorraad met onaanvaardbare risico's en de geschatte saneringskosten voor deze locaties worden de budgetten voor de periode 2010–2014 over de provincies verdeeld.

In het stedelijk gebied voeren de gemeenten in principe zelf het onderzoek naar de potentiële spoedlocaties uit. Hiervoor kunnen zij gebruikmaken van het ISV-budget. Wij ondersteunen hen daarbij.

In overleg met de gemeenten zullen wij afspraken maken over een voortvarende aanpak van de spoedlocaties binnen het stedelijk gebied. In het landelijk gebied verrichten wij het onderzoek naar de potentiële spoedlocaties.

De werkvoorraad wordt actueel gehouden door de voortgang van de bodemsanering te monitoren volgens een landelijke methode.

Acties

41. Uitvoeren nieuwe meting werkvoorraad voor 2009 gericht op locaties met onaanvaardbare risico's volgens landelijk afgesproken methoden.
42. Afspraken met gemeenten over voortvarende aanpak van de spoedlocaties binnen stedelijk gebied.
43. Uitwisseling van bodemgegevens gericht op het actueel houden van de werkvoorraad.
44. Actueel houden van de werkvoorraad door jaarlijkse monitoring van de voortgang van de sanering volgens de landelijke afspraken.

Stimuleren sanering bedrijfsterreinen

Bedrijfsterreinen hebben vaak te maken met bodemverontreiniging. Van eigenaren wordt verwacht dat zij een substantieel deel van de saneringskosten betalen. Wij stimuleren hen om te investeren in bodemsaneringen. Om de bedrijven over de gevolgen van bodemverontreiniging te informeren gaan wij hen actief benaderen, adviseren en begeleiden. Wij brengen hen op de hoogte van subsidies en fiscale faciliteiten. Om voor subsidie in aanmerking te komen moesten de bedrijven zich aanmelden voor 1 januari 2008.

Financiële regelingen

Om de sanering van bestaande bedrijfsterreinen te stimuleren zetten wij drie landelijke subsidie-regelingen in. Voor het saneren van bodemverontreiniging die vóór 1975 is veroorzaakt, is er de Bedrijvenregeling. De subsidie bedraagt maximaal 70%. De subsidievoorwaarden zijn opgenomen in deel 2 van de Bodemnota. Bij verontreinigingen ontstaan tussen 1975 en 1987 kunnen wij Cofinanciering toepassen tot een maximum van 25% (plus 10% MKB-toeslag). In 1987 is de zorgplicht in werking getreden, waarbij de veroorzaker de verontreiniging zonder het recht op subsidie onmiddellijk moet opruimen. In deel 2 van de Bodemnota zijn (indicatief) de reikwijdte en voorwaarden opgenomen van de Cofinanciering. Eigenaren van bedrijfsterreinen die ondanks de subsidie financieel nog niet in staat zijn de lasten van de bodemsanering te dragen, kunnen wij te hulp schieten op grond van de Draagkrachtregeling. Dit betekent dat wij de sanering uitvoeren en de kosten betalen. De eigenaar van het bedrijfsterrein betaalt dan naar draagkracht een bijdrage. Met de combinatie van de Bedrijvenregeling, Cofinanciering en Draagkracht-regeling denken wij in vrijwel iedere situatie een bijdrage aan de oplossing van bodemvervuiling op het bedrijfsterrein te kunnen bieden. Wij verwachten dat hiervan een krachtige stimulans uitgaat voor het bedrijfsleven.

Samenwerking

Wij hebben met partijen overeenkomsten gesloten over bodemonderzoek en -sanering, zoals het Convenant gedempte wijken in verschillende landinrichtingsprojecten en overeenkomsten voor voormalige gasfabriekterreinen en in gebruik zijnde bedrijfsterreinen. Voor de vaak erg kostbare bodemsanering van textielreinigingsbedrijven hebben het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM) en brancheorganisatie Netex landelijk het Convenant BOSATEX gesloten (zie www.bosatex.nl). Bedrijven die hier niet aan meedoen, of niet aan de BOSATEX-verplichtingen voldoen, leggen wij een onderzoeks- en/of saneringsplicht op.

Combinatie met revitalisering

Bij het revitaliseren van bedrijventerreinen speelt bodemverontreiniging een rol. Wij willen er met bedrijven en gemeenten voor zorgen dat bodemsanering in de revitalisering wordt meegenomen. De mogelijkheden van de Bedrijvenregeling, Cofinanciering en Draagkrachtregeling zullen wij daarvoor maximaal benutten. In situaties waar ondanks de inzet van deze instrumenten geen passende oplossing mogelijk lijkt, zijn wij bereid ook financieel bij te dragen, op voorwaarde dat ook andere betrokken partijen evenredig bijdragen.

Acties

45. Bedrijven actief benaderen.
46. Resultaten van de aanmeldingen Bedrijvenregeling toevoegen aan de werkvoorraad en verwerken in het programma WBB.
47. Resultaten van de werving BOSATEX toevoegen aan de werkvoorraad.
48. Bedrijven die niet mee doen of niet voldoen aan verplichtingen aanschrijven (bevelsbeleid).
49. Aanpak en voorbereiding revitalisering bedrijventerrein Hoogeveen (De Wieken), Meppel (Oevers A, B en C) en Coevorden (De Holwert).

Gasfabriekterreinen

Samen met de provincies Groningen, Fryslân en Overijssel hebben wij een integraal programma opgesteld voor de sanering en herontwikkeling van alle voormalige gasfabriekterreinen in de periode tot 2015. In Drenthe liggen vier voormalige gasfabrieklocaties. De saneringen van Coevorden, Hoogeveen en Meppel zijn in uitvoering. De start van de sanering van gasfabriek Assen is voorzien in 2008.

Actie

50. Advisering bij de uitvoering van de saneringen gasfabrieken.

Waterbodems

Het initiatief voor het saneren van en beheersbaar maken van verontreinigde waterbodems ligt bij de waterbeheerders. Het baggeren van watergangen wordt onderdeel van de maatregelen in de stroomgebiedbeheersplannen van de KRW. Het Drentse grondgebied valt binnen de deelstroomgebieden Rijn-Oost, Rijn-Noord en Nedereems. Het is de bedoeling dat in beide deelstroomgebieden in 2008 de afspraken over de aanpak van de waterbodems worden vastgelegd in een regionaal bestuursakkoord waterbodems. Wij zullen samen met de andere betrokken provincies vanuit onze regierol de totstandkoming van de regionale bestuursakkoorden bevorderen.

Actie

51. Zorgen voor realisatie van regionale bestuursakkoorden waterbodems binnen de deelstroomgebieden Rijn-Oost en Nedereems.

6.3 Beleidsinstrumenten

Voor de verdere beleidsvorming en de uitvoering van het beleid beschikken wij over verschillende instrumenten naast wet- en regelgeving. In deze paragraaf geven wij aan hoe wij deze middelen willen gebruiken.

Informatiebeheer

In het kader van het project BIELLS moeten de provincies de kennis van de bodem van hun gebied vastleggen in een bodemkaart. Op deze kaart is alle relevante bodeminformatie te

vinden, bijvoorbeeld over bodemtypen (zand, veen en klei), ligging van kwelgebieden, gebieden waar de bodem verzuurd is of waar het grondwater teveel nitraat bevat, locaties van aardkundige waarden enz.

In Drenthe zijn de bodemkaart en daarvan afgeleide kaarten geactualiseerd. De kaarten zijn voor iedereen beschikbaar via onze website www.drenthe.nl.

Met gemeenten en anderen werken wij aan een overzicht van de gegevens over (mogelijke) bodemverontreinigingen (puntbronnen) in Drenthe, de zogenoemde eenlocatielijst. Het is de bedoeling dat deze lijst, die in 2008 gereed moet zijn, up-to-date blijft door permanente uitwisseling tussen de verschillende gegevensbeheerders. Ook deze milieu-informatie is voor derden toegankelijk via onze website.

Om beter kennis en informatie met anderen uit te wisselen, willen wij een bodemloket instellen. Dit loket dient onder meer om vragen van burgers en bedrijven snel en correct te kunnen beantwoorden. Bij het loket hoort een toegankelijke en gebruiksvriendelijke website, waar men onder meer eenvoudig formulieren en vergunningen kan aanvragen. De bestaande website bodem zullen wij voor deze doelen uitbouwen en verbeteren.

Acties

52. Kaartmateriaal actualiseren en beheren (bodematlas, permanente uitwisseling gegevens).
53. Beschikbaar stellen milieu informatie voor burgers (Verdrag van Aarhus) (Website bodem).
54. Website bodem beheren en periodiek actualiseren.
55. Uitbouwen informatievoorziening voor derden (bodemloket).

Monitoring

Om trends in de toestand van bodem en grondwater in Drenthe te volgen en de effecten van het bodembeleid te meten, hebben wij verschillende meetnetten ontwikkeld: het bodemkwaliteitsmeetnet, het grondwaterkwaliteitsmeetnet en het meetnet verzuring. De provinciale meetnetten worden geëvalueerd om te bekijken of zij nog steeds toepasbaar zijn voor ons beleid. Daarnaast monitoren wij ook de voortgang van de eigen werkzaamheden.

De gegevens over de voortgang van de bodemsanering leggen wij vast in het GLOBIS. Aan de hand daarvan leggen wij jaarlijks verantwoording af aan het Ministerie van VROM.

Acties

56. Monitoring en evaluatie bodembeleid (algemeen- en bijzonder beschermingsniveau).
57. Verantwoording afleggen over bodemsaneringsoperatie aan VROM.

Communicatie

De bodem is van iedereen. Daarom hechten wij grote waarde aan goede samenwerking. Wij willen op interactieve wijze samen met belanghebbenden werken aan de ontwikkeling en de uitvoering van beleid. Dit vraagt om goede communicatie, zowel binnen als buiten het provinciehuis. In 2007 hebben wij daarvoor een communicatieplan opgesteld. Daarin schenken wij veel aandacht aan het van buiten naar binnen denken en werken, zoals in het traject Samen Sterker wordt voorgestaan. Wij denken dat de vernieuwende vormen van participatief werken, waarbij wij kennis met anderen delen, de betrokkenheid van externe partijen sterk vergroten. Op die manier komt onze regierol optimaal tot zijn recht.

Acties

- 58. Communicatieplan uitvoeren.
- 59. Interactieve samenwerking met derden.

Kwaliteitszorg

Onze werkprocessen op het gebied van bodemsanering hebben wij vastgelegd in een kwaliteitsstelsel. Wij zijn voor het kwaliteitsmanagementsysteem gecertificeerd en deze certificering willen wij behouden. Daarom wordt dit stelsel voortdurend beoordeeld, verbeterd en bijgesteld.

De kwaliteitsdoelstellingen uit ons handboek zijn grotendeels behaald. De komende tijd richten wij ons daarom op andere kwaliteitsdoelstellingen, die betrekking hebben op communicatie, uniformiteit en samenwerking.

Onderdeel van de kwaliteitszorg is een periodieke evaluatie van onze Bodemnota. Deze evaluatie zal tenminste elke vijf jaar plaatsvinden en bij alle beleidswijzigingen.

Acties

- 60. Kwaliteitsdoelstellingen behouden en verbeteren.
- 61. Bodemnota evalueren bij belangrijke beleidswijzigingen en minimaal elke vijf jaar.

Afstemming met andere beleidsvelden

Het bodembeleid heeft veel raakvlakken met andere beleidsvelden. Een goede afstemming is dus nodig om onze beleidsdoelen te kunnen realiseren. De belangrijkste raakvlakken zijn (in willekeurige volgorde) de volgende.

- Ruimtelijke ordening: afstemming functies op draagkracht, ruimtelijke ordening van de ondergrond.
- Landbouw: duurzame ontwikkeling naar draagkracht van bodem; productieomstandigheden en bodemvruchtbaarheid.
- Natuur en landschap: randvoorwaarden voor ontwikkeling.
- Water: grondwater geschikt voor drinkwaterwinning; veiligstellen strategische grondwaterreserves; grond- en oppervlaktewater voldoen aan de KRW.
- Archeologie en cultuurhistorie: afstemming met aardkundige waarden; beschermen bodemarchief en objecten.
- Economie: gebruiksmogelijkheden van de bodem.
- Energie: bodem als duurzame energiebron; bodem als opbergplaats van CO₂.

Deel 2 van de nota: beleidsregels bodemsanering

In deel 2 van de Bodemnota beschrijven wij hoe de provincie handelt bij het uitvoeren van haar bodemsaneringstaak. De WBB laat ruimte voor eigen beleidsinterpretatie door de provincies. In dit notadeel geven wij aan hoe wij deze ruimte invullen.

Door de beleidsregels die wij hanteren volledig en gedetailleerd vast te leggen, zijn wij in staat om in de praktijk van de uitvoering van bodemsanering eenduidig, transparant en consistent te zijn.

Deel 2 van de nota is bestemd voor iedereen die in de praktijk te maken heeft met bodemsanering in Drenthe: medewerkers van gemeenten en waterschappen, bedrijven, particulieren, bodemintermediairs. Voor de provinciale organisatie zelf vormen de beleidsregels de leidraad bij de uitvoering van haar werkzaamheden. Zij gelden als toetsingskader voor het afgeven van besluiten op grond van de WBB, onder andere voor het beoordelen van onderzoek en sanering. De beleidsregels worden aangegeven op volgorde van de stappen die in het proces van bodemsanering in de praktijk worden doorlopen. Per stap wordt eerst het landelijke beleid beschreven en vervolgens de nadere invulling en de aanvullingen door de provincie Drenthe. De stappen zijn:

- historisch en verkennend bodemonderzoek
- nader onderzoek
- saneren van recente bodemverontreiniging
- saneringsdoelstelling en specifieke situaties
- saneringsonderzoek en -plan
- uitvoering sanering, zorg, evaluatie en nazorg

Volgens dezelfde opzet (eerst de landelijke beleidsregels, dan de Drentse aanvullingen) worden verder behandeld:

- inzet Bedrijvenregeling, Cofinanciering en Draagkrachtregeling
- stimulering bodemsanering particulieren
- afstemming met andere beleidsterreinen
- procedure
- toezicht en handhaving

Een overzicht van de beleidsregels is als bijlage in deel 1 en 2 van de nota opgenomen.

